

**ОСНОВНА ШКОЛА
„ КРАЉ ПЕТАР II КАРАЂОРЂЕВИЋ „**

**ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПЕРИОД ОД
ШКОЛСКЕ 2018/19. ДО 2021 / 22.**

Београд, јун 2018.

КО СМО МИ И ЗАШТО ПОСТОЈИМО ?

Основна школа „ Краљ Петар други Карађорђевић „ основана је далеке 1931. године у Марулићевој 8, где јој је и данас седиште. Свечано отварање школе било је 1. фебруара 1932. године у присуству председника општине, инжињера Милана Нешића и управитеља Дамњана Рашића , наставника и ђачких родитеља.

Уз благослов краља, школа добија име Престолонаследника Петра , а од 1934. носи назив „ Краљ Петар други Карађорђевић. „

После Другог светског рата школа добија име „ Милица Павловић „ све до 28.2.2003 . када је школи враћен стари назив Решењем Трговинског суда у Београду.

Наша школа је од оснивања радила као основна. Радно време у првој смени , изучавање енглеског и немачког језика , продужени боравак, посвећени наставници , пространа зграда и двориште чине нашу школу атрактивном и пожељном.

ОШ „ Краљ Петар други Карађорђевић „ представља добро организован систем у ком постоји јасна подела улога и задатака који се ефикасно и континуирано реализују . Школа има приоритет , а то је целоживотно усавршавање запослених . Трудимо се да поставимо високе циљеве који ће се остваривати и остварују се , судећи по успеху и резултатима наших ђака.

Школа негује квалитет кроз :

- Примену активног учења у планирању, припреми , реализацији наставе
- Увођење иновација у образовни процес
- Праћење новина у образовању укључивањем у пројекте Министарства просвете у земљи и иностранству
- Самовредновање, размену мишљења и дискусију , међусобно посећивање редовних, угледних и огледних часова
- Континуирано стручно усавршавање, јачање компетенција наставника кроз редовну интерну едукацију и размену искустава из праксе, на семинарима ван школе, кроз менторски рад са студентима
- Настојање да се доследно примењује формативно оцењивање
- Успостављање чврсте везе између прописаних стандарда и њихове примене у планирању и реализацији наставе
- Професионално усмеравање ученика током осмогодишњег школовања , саветовање на крају осмог разреда

- Унапређивање рада кроз развојно планирање засновано на самовредновању, екстерној евалуацији и истраживању наставне праксе
- Бројне пројекте „ Школа без насиља „ , „ Професионална оријентација на прелазу у средњу школу „ , Е твининг ...
- Превенцију и заштиту ученика од насиља , злостављања и занемаривања
- Интезивну сарадњу са породицом
- Превенцију ризичног понашања и болести зависности
- Богат програм спортских, јавних и културних делатности

ПОШТУЈЕМО СЛЕДЕЋЕ ПРИНЦИПЕ У РАДУ :

- Мултидисциплинарност
- Иновативност
- Интерактивност
- Отвореност
- Стремљење квалитету
- Сарадња са локалном и међународном заједницом

НАША МИСИЈА :

- Безбедна , пријатна и стимулативна средина за учење , лични и социјални развој ученика и наставника
- Стицање и развој знања , вештина и компетенција неопходних за живот у савременом , динамичном свету
- Неговање уважавања различитости , духа толеранције и специфичних потреба сваког детета

МОТО НАШЕ ШКОЛЕ :

„ Знати није довољно , мора се применити . Хтети није довољно , мора се урадити !

„ (Јохан Волфганг Гете)

ВИЗИЈА :

Стремимо да постанемо :

- Средина која негује толеранцију , поштовање различитости и ненасилну комуникацију , међусобно уважавање , сарадњу и подршку
- Подстицајна средина у којој се размењују идеје , примењују иновације , подржавају и подстичу резултати ученика и наставника
- Средина у којој се подстиче и негује савремена настава и позитивне људске вредности , у којој се деца припремају за будући живот
- Средина у којој се промовише целоживотно учење као најбољи начин личног развоја у корист друштва

НАШИ ПРИОРИТЕТИ :

- Школа као центар учења у коме се највише учи на часовима и ваннаставним активностима , и то у учионицама и кабинетима који својом опремљеношћу омогућавају примену савремених технологија у настави
- Да понудимо квалитетан Школски програм и Развојни план , Годишњи план рада који проистичу из стандарда и компетенција
- Да обезбедимо квалитетну наставу и ваннаставне садржаје
- Да омогућимо развој ученика у складу са њиховим могућностима и интересовањима и развијамо њихов потенцијал и померамо њихове границе
- Да развијамо потенцијал даровитих ученика
- Да пружимо подршку деци из осетљивих породица
- Да развијамо потенцијале и социјализацију ученика који се суочавају са здравственим и развојним тешкоћама
- Да јачамо сарадњу са породицом и пружимо јој подршку
- Да омогућимо континуирано стручно усавршавање и модернизацију наставе

Садржај:

1. УВОД

2. ПРВИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА

2.1 ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

- 2.1.1. Српски језик
- 2.1.2. Математика
- 2.1.3. Свето око нас / Природа и друштво
- 2.1.4. Ликовна култура
- 2.1.5. Музичка култура
- 2.1.6. Физичко и здравствено васпитање
- 2.1.7. Енглески језик

2.2 ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

- 2.2.1. Верска настава
- 2.2.2. Грађанско васпитање

2.3 ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

- 2.3.1. Народна традиција
- 2.3.2. Од играчке до рачунара
- 2.3.3. Чуvari природе
- 2.3.4. Лепо писање

2.4 ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ

- 2.4.1. Допунска настава
 - 2.4.1.1. Математика
 - 2.4.1.2. Српски језик
 - 2.4.1.3. Енглески језик
- 2.4.2. Додатна настава
 - 2.4.2.1. Математика
 - 2.4.2.2. Српски језик
 - 2.4.2.3. Енглески језик
- 2.4.3. Секције
 - 2.4.3.1. Драмска секција
 - 2.4.3.2. Ликовна секција
 - 2.4.3.3. Математичка секција
 - 2.4.3.4. Музичка секција

3. ДРУГИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА

3.1 ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

- 3.1.1. Српски језик
- 3.1.2. Математика
- 3.1.3. Енглески језик
- 3.1.4. Историја
- 3.1.5. Географија
- 3.1.6. Биологија
- 3.1.7. Хемија
- 3.1.8. Физика
- 3.1.9. Техника и технологија
- 3.1.10. Информатика и рачунарство
- 3.1.11. Трехничко и информатичко образовање
- 3.1.12. Музичка култура
- 3.1.13. Ликовна култура
- 3.1.14. Физичко и здравствено

3.2 ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

- 3.2.1. Немачки језик
- 3.2.2. Изабрани спорт
- 3.2.3. Грађанско васпитање

3.3 ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

- 3.3.1. Хор и оркестар
- 3.3.2. Информатика и рачунарство
- 3.3.3. Чувари природе
- 3.3.4. Цртање, сликање, вајање
- 3.3.5. Домаћинство

3.4 ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ

- 3.4.1. Допунска настава
 - 3.4.1.1. Српски језик
 - 3.4.1.2. Математика
 - 3.4.1.3. Енглески језик
 - 3.4.1.4. Историја
 - 3.4.1.5. Географија
 - 3.4.1.6. Физика
 - 3.4.1.7. Биологија
 - 3.4.1.8. Хемија
 - 3.4.1.9. Немачки језик
- 3.4.2. Додатна настава
 - 3.4.2.1. Српски језик
 - 3.4.2.2. Математика
 - 3.4.2.3. Енглески језик
 - 3.4.2.4. Историја
 - 3.4.2.5. Географија
 - 3.4.2.6. Биологија
 - 3.4.2.6. Физика

- 3.4.2.7. Хемија
- 3.4.1.8. Немачки језик
- 3.4.3. Секције
 - 3.4.3.1. Математичка секција
 - 3.4.3.2. Саобраћајна секција
 - 3.4.3.3. Еколошка секција
 - 3.4.3.4. Секција Немачког језика
 - 3.4.3.5. Драмска секција
 - 3.4.3.6. Литерарна секција
 - 3.4.3.7. Ликовна секција
 - 3.4.3.8. Секција из физичког и здравственог васпитања

4. ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕНСКИХ ЗАЈЕДНИЦА И ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

5. ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ

- 5.1. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ
- 5.2. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА
- 5.3. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРЈЕНТАЦИЈЕ
- 5.4. ПРОГРАМ РАДА ТИМА ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНУ ПОДРШКУ
- 5.5. ПРОГРАМ И ПЛАН ПРАЋЕЊА АДАПТАЦИЈЕ УЧЕНИКА ПРВИХ РАЗРЕДА И НОВОУПИСАНИХ УЧЕНИКА ОД 2. ДО 8. РАЗРЕДА
- 5.6. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПРОРОДИЦОМ
- 5.7. ПРОГРАМ СПОРТСКИХ НЕДЕЉА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ
- 5.8. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ
- 5.9. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЗДРАВЉА
- 5.10. ПРОГРАМ ЕКОЛОГИЈЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
- 5.11. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ИНСТИТУЦИЈАМА И ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ
- 5.12. ПРОГРАМ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА НАСТАВНИКА И СТРУЧНИХ САРАДНИКА
- 5.13. ПРОГРАМ УВОЂЕЊА ПРИПРАВНИКА У ПОСАО.

6. БАЧКА ПУТОВАЊА

- 6.1. ПРВИ ЦИКЛУС
- 6.2. ДРУГИ ЦИКЛУС

1. УВОД

Савремено друштво , убрзани развој нових технологија , доступност и брзина информација до којих се долази захтевају да образовни систем прати промене , да им се прилагоди и постави темеље суштински важним знањима без којих образовање губи корак са савременим друштвом и светом. Образовни систем настоји да се прилагоди изазовима савременог света.

ОШ „ Краљ Петар други Карађорђевић „ настоји да иде у корак са савременим захтевима који стоје пред образовањем, укључивањем у пројекте у земљи и иностранству.

СМЕРНИЦЕ којима ћемо се руководити током наредне четири године проистичу из Националног оквира курикулума , а заснивају се на приступу усмереном на учење и заснованом на компетенцијама.

ПРИСТУП УСМЕРЕН НА УЧЕЊЕ подразумева да се највећи део учења одвија у школи , на часовима и ваннаставним активностима . Школа , овим приступом, постаје ЦЕНТАР УЧЕЊА , а тежиште активности премешта се са наставника на ученике. Наставник организује, осмишљава, реализује час, а ученици активно доприносе , као субјекти учења , а не као објекти подучавања . Овакав приступ захтева и доприноси оснаживање мотивације и вештина за учење , као и оспособљавање ученика за преузимање одговорности за сопствено учење и руковођење процесом учења . Таргет програм, за који смо се определили у Развојном плану , допринеће овом циљу.

ПРИСТУП УСМЕРЕН НА УЧЕЊЕ подразумева мултидисциплинарни приступ феноменима и коришћење различитих типова интерактивног учења. ТАРГЕТ програм ће допринети мотивисању ученика за учење и унапредити планирање и припремање наставе.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ представљају функционално интегрисана знања , вештине, вредности и ставове . Компетенције представљају способност особе да одговори на одређени захтев на адекватан начин , да у реалној ситуацији идентификује и разуме задатак , да осмисли решење и предузме одговарајућу акцију. Компетенције се развијају кроз сарадњу , индивидуално и социјално учење . Репродуктивна знања, ма колико важна била, не доприносе развоју компетенција . Европска унија препоручује образовну политику која подржава развој компетенција .

КЉУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ које представљају окосницу целоживотног учења јесу :

- Комуникација на матерњем језику
- Комуникација на страним језицима
- Математичка компетентност и основне компетенције у наукама и технологији
- Дигитална компетенција
- Учење како се учи
- Социјална и грађанска компетенција
- Смисао за иницијативу и предузетништво
- Културна свест и експресија

Наставници ће, у оквиру свог предмета, развијати одређене компетенције , трудећи се да пребаце тежиште са садржаја учења на процес учења , са репродукције на примену наученог, са наставника на ученика , са наставника као предавача, на наставника као креатора и аутора часа. СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА представљају ослонац свим учесницима образовног процеса. Образовни стандарди представљају суштинска знања, вештине и умења које ученици треба да поседују на крају одређеног циклуса образовања. Образовни стандарди експлицитно показују шта ученик треба да зна и уради да би показао да је нешто савладао и на ком је нивоу постигнућа. Нивои

стандарда описују колико је добро ученик савладао знања и вештине . У приступу усмереном ка резултатима учења прво се дефинишу пожељни резултати учења (образовни исходи) , а онда се садржаји , методе поучавања , активности и вредновање резултата осмишљавају тако да подржавају пожељне образовне исходе. Приступ у развоју Школског програма који се примарно усмерава на то шта ученик зна и може да учини након одређеног периода учења , полази од следећих питања : Шта желимо да ученик научи ? Зашто желимо да то научи ? Како помоћи ученику да што боље то научи ? Како ћемо знати да је научио ?

Вредновање наведеног или вредновање учења које се спроводи на крају одређеног периода учења , учешћа у образовном процесу, сумативно вредновање базира се на кумулираним образовним искуствима , а користи се утврђивање нивоа остварености циљева одређеног образовног програма. Испитује се степен савладаности градива и постигнуће ученика изражава се оценом. Вредновање у процесу учења служи као информација о напредовању ученика и служи као повратна информација за унапређивање процеса учења и подучавања. Вредновање постаје ФОРМАТИВНО када се добијени резултати користе за прилагођавање метода поучавања у циљу задовољавања потреба ученика . У процесу формативног вредновања, наставник уочава потребе ученика и утврђује његова постигнућа , пружа јасну и ефикасну повратну информацију ученику како би заједнички унапредили учење.

Процес образовања који се одвија током целог живота ради личног развоја , стицања нових знања и компетенција , прилагођавања новим околностима, новим технологијама , укључује све облике учења , а не само формално учење у образовним институцијама. Приликом одређивања онога што ћемо испитивати и приликом дефинисања нивоа тежине захтева за ученике , отворило се питање обима и врсте знања. Како бисмо појаснили приоритете при одређивању тога шта треба испитивати и шта дефинисати у захтевима одређеног нивоа тежине , проверавамо да ли је конкретно знање нужно, важно или вредно знати.

НУЖНО ЗНАТИ

То су она знања која остају када се забораве детаљи , основна знања која су смисао предмета и која су важна за свакодневни живот и квалитетно сналажење у њему. Основна знања нису само чињенице и вештине, већ и препознавање , памћење и разумевање најважнијих појмова и појава.

ВАЖНО ЗНАТИ

То су она знања важна за читав живот , остају упамћена, разумеју се и увек се могу користити. Знања и вештине који омогућавају продуктивно деловање : чињенице, појмови, вештине , принципи .

ВРЕДНО ЗНАТИ

То су знања која подразумевају садржаје везане за предмет с којим је добро бити упознат : занимљиви садржаји , садржаји који олакшавају повезивање са другим предметима , садржаји који олакшавају разумевање базичних идеја.

Три кључне фазе методолошког приступа примени образовних стандарда у планирању, припремању и реализацији наставе:

- Дефинисање жељених резултата учења на крају одређеног образовног циклуса , усклађених с важећим наставним програмом за одређени наставни предмет
- Планирање и предлагање метода подучавања , ресурса, наставних материјала и потребних искустава ученика како би усвојили жељена знања и вештине и развили потребне компетенције
- Операционализација дефинисаних пожељних резултата , израда испитних инструмената (тестови провере знања, задаци за ученике...)

Стручна већа за предмете повезала су наставне садржаје одређених предмета са стандардима . Стандардима ће се прилагођавати активности, методе и облици рада .

Правила при одређивању активности су :

- Ученицима се даје могућност да долазе до сазнања истраживањем
- Бирају се активности које охрабрују ученике да објасне како су разумели и како су решавали проблеме
- Активности које охрабрују ученике на самопроцену
- Активности које наставнику омогућавају кретивнији приступ и пружају могућност приказивања ширих концепата , користећи материјал доступан ученицима

Операционализација дефинисаних пожељних резултата кроз припрему за час бави се проценом планираних садржаја бавећи се питањима :

- Да ли су образовни исходи и циљеви у складу са стандардима ?
- Да ли се односе на кључне појмове и садржаје у наставном програму?
- Да ли образовни исходи покривају нужна иважна знања?
- Да ли образовни исходи покривају различите нивое и врсте знања , а самим тим и различите нивое стандарда ?
- Колико су исходи повезани са задацима и методама провера знања и вештина ?

Осмишљавање испитног инструмента којим ћемо проверавати степен остварености стандарда и који ће довести до потврдног одговора на следећа питања :

- Да ли питање мери тај образовни стандард ?
- Да ли задатак јасно формулише питање које се поставља испитанику?
- Да ли је задатак написан јасним и разумљив језиком ?
- Да ли је јасно шта су предвиђена решења и начин бодовања ?
- Да ли је задатак прикладан за очекивани ниво знања ?
- Да ли питање мери кључна знања ?
- Да ли питање има везе са циљевима учења предмета ?

Стручна већа млађих разреда и стручна већа за предмете у вишим разредима анализирали су постојеће програме и стандарде за крај првог и другог циклуса образовања . Утврђено је да се програми могу повезати са стандардима. Стандарди ће се уносити у годишње и оперативне планове наставника.

Предвиђена су иницијална тестирања ученика сваког септембра којим ће се проверавати степен остварености стандарда за претходну годину. Анализираће се резултати како би се утврдило да ли ученичка постигнућа потврђују правилан одабир метода , облика рада, активности и динамике. Уколико ученичка постигнућа то не потврде, морају се кориговати методе, облици, активности. При изради иницијалних тестова користиће се web ресурси ЗВКОВ –а . Сада постоје и

стандарди за стране језике , што омогућава лакшу проверу постигнућа и за ове предмете.

Школски програм рађен је на основу следећих докумената :

-Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ број 88/2017.)

-Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“ број 55/2013, 101/2017 и 27/2018.)

-Закон о учбеницима (Службени гласник РС“ број 27/2018.)

-Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник РС“ број 10/2004,20/2004,1/2005,3/2006,15/2006,2/2008,2/2010,7/2010,3/2011,7/2011,1/2013,4/2013,14/2014,4/2014,11/2014 и 11/2016.)

-Правилник о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС-Просветни гласник“ број 3/2006,2/2008,3/2011,1/2013,11/2014,11/2016 и 7/2017.)

-Правилник о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставног програма за пети разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС-Просветни гласник“ број 6/2007,2/2010,7/2010,3/2011,1/2013,4/2013,11/2016,6/2017 и 8/2017.)

-Правилник о изменама и допуни правилника о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС-Просветни гласник“ број: 3/2018.)

Правилник о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник РС“ број 6/2009,3/2011,8/2013 и 11/2016.)

-Правилник о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС-Просветни гласник“ број2/2010,3/2011,8/2013,5/2014,11/2016 и 7/2017.)

-Правилник о програму за остваривање екскурзије у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања („Службени гласни РС-Просветни гласник“ број 7/2010.)

-Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања и васпитања од 23.08.2016.

-Статут школе број 183/1 од 15.03.2018.

-Правила понашања у школи број 185/3 од 15.03.2018.

-Правилник о заштити и безбедности ученика и запослених број 185/4 од 15.03.2018.

ОШ "Краљ Петар II Карађорђевић"

2. ПРВИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА

2.1. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

2.1.1. Српски језик

Циљ наставе српског језика:

- Овладавање основним законитостима српског језика;
- Оспособљавање за тумачење књижевног дела, позоришних, филмских и других уметничка остварења;
- Оспособљавање за правилно изражавање, писмено и усмено на књижевним језику.

Задаци наставе српског језика

Васпитни задаци:

- Развијање љубави према матерњем језику;
- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање поштовања према културној баштини;
- Васпитање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Образовни задаци:

- Основно описмењавање на темељима ортоепског и ортографског стандарда српског књижевног језика;
 - Упознавање језичких појава, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
 - Развијање смисла и способности за правилно, течно, уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања, навикавање на самостално коришћење библиотеке.

Функционални задаци:

- Успешно служење књижевним језиком;
- Овладавање комуникационе ралације: говорник – тема – слушаца;
- Савладавање методологије израде писмених састава.

Очекивана постигнућа

ГРАМАТИКА

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Ученици разликују промењиве и непромењиве речи; - Уч. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе); - Уч. препознају делове реченице - субјекат, предикат, прилошке одредбе за време, начин и место; - Уч. препознаје врсте реченица по значењу (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по облику (потврдне и одричне).	- Уч. одређују, врсте и подврсте речи: именице, придеве, личне замениц, бројеве глаголе; - Уч. одређују делове реченице - субјекат, предикат, прилошке одредбе за време, начин и место објекат, атрибут;	- Уч. именују врсте речи: именице (врсте, род и број, служба у реченици), придеве (врсте, род и број, служба у реченици), личне заменице (род и број, служба субјекта у реченици), бројеве (врсте и препознавање у реченици), глаголе (глаголски облици - инфинитив, презент, прфекат, фугур, императив).

ПРАВОПИС

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. користе оба писма; - Уч. почињу реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком; - Уч. пишу кратку поруку, обавештење и честитку.	- Уч. правилно употребљавају велико слово у писњу: имена држава, покрајина, градова и њихових становника, називе улица и тгова, имена установа, називи књига, часописа; - Уч. правилно пишу управни говора (сва три модела); - Уч. правилно пишу сугласника Ј; - Уч. правилно пишу скраћенице (итд., нпр., сл., / ЈАТ, САД); - Уч. правилно пишу присвојне придеве (-ов, -ев, -ин /-ски, -шки, -чки).	Уч. пишу јасним потпуним, добро обликованим реченицама уз примену правописних правила, читким и уредним рукописом.

КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. читају наглас и у себи оба писма; - Уч. препознају књижевне родове; - Уч. су усвојили следеће појмове: лирика, епика, драма, стих, строфа, рима.	- Уч. читаје усклађено са врстом и природом текста; - Уч. уочавају и тумаче песничке слике, ток радње, главне ликове и основне поруке у књиж. делу; - Уч. препознају књижевне родове и врсте; - Уч. су усвојили следеће појмове: приповедач, приповедање, дијалог, монолог, опис у епском делу.	- Уч. запажају чиниоце који у разним ситуацијама делују на поступке главних јунака. - Уч. су усвојили следеће појмове: тема и идеја, фабула и сиже, карактеризација ликова,

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. препричавају доживљаје и догађаје; - Уч. саопштавају вест; - Уч. извештавају у облику одговора на питања (ко, шта, где, када, како); - Уч. препознају антонимију.	- Уч. препричавају са променом граматичког лица, са изменом завршетка фабуле, текст у целини и по деловима, по датом плану, по самосталном или заједнички сачињеном плану; - Уч. настављају причу инспирисану датим почетком; - Уч. описују на основу слика које приказују пејсаже, ентеријере, портрете; - Уч. уочавају и правилно изговарају наглашене и ненаглашене слоге, дуге и кратке самогласнике; - Уч. препознају синонимију и хомонимију.	- Уч. састављају приче по слободном избору мотива; - Уч. састављају приче у дијалошкој форми. - Уч. описују на основу слика које приказују пејсаже, ентеријере, портрете; - Уч. одређују значења непознатих речи и фраза на основу ситуације.

Професионална оријентација

- Посета школској библиотеци и упознавање са занимањем библиотекар.
- Посета позоришту и упознавање са занимањима ...
- Гост – родитељ – упознавање са различитим занимањима родитеља.

Компетенције

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара;
- Поштује правила рада групе, зна своје место и улогу у групи;
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе;
- Одговорно и свесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених;
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представ резултате рада.

Рад са подацима и информацијама

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- Прилагођава се друштвеним и економским променама, усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду;
- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака ;
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дејча и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Комуникација

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Компетенција за учење

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ-а.

Естетичке компетенције

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и

другим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.
- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

4. Провера постигнућа

Формативно оцењивање

Ученику дати прилику да више пута покаже своје знање, вештине и ставове.

Благовремена повратна информација је неопходна. Оцену формирати на основу довољног броја информација и доказа.

Ученике оспособљавати за процену сопственог рада и напретка.

Троме-сечје	Домаћи задатак	Читање	Правопис	Грамматика	Књижевност	Писмене вежбе	Писмени задаци	Активност	Закљ. оцена
I									
II									
III									
IV									
Напомена									

Сумативно оцењивање

У првом разреду закључна оцена је описна и утврђује се на крају првог и на крају другог полугодишта.

У осталим разредима закључна оцена је бројчана.

- писмени задаци;
- тестирања после обрађених наставних целина;
- полугодишњи годишњи тестови.

Средина за учење

Физичка опремљеност

Простор школе је функционалан. Настава српског језика се одржава у учионицама и школској библиотеци. Све учионице треба опремити паметним таблама (пројектором), комјутерима и стручном литературом.

Социјална клима

Олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције - успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима. Подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе, при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације.

Уџбеници и литература

Први разред	Зоран Б. Гаврић, Мирјана Ковачевић, <i>Игра словима, буквар за први разред основне школе</i> , Клетт Радмила Жежељ Ралић, <i>Игра речи, читанка</i> , Клетт
Други разред	Радмила Жежељ Ралић, <i>Царство речи, читанка за други разред</i> , Клетт Радмила Жежељ Ралић, <i>О језику, граматика за други разред</i> , Клетт
Трећи разред	Радмила Жежељ Ралић, <i>Река речи, читанка за трећи разред</i> , Клетт Радмила Жежељ Ралић, <i>О језику, граматика за трећи разред</i> , Клетт
Четврти разред	Радмила Жежељ Ралић, <i>Речи чаробнице, читанка за четврти разред</i> , Клетт Радмила Жежељ Ралић, <i>О језику, граматика за четврти разред</i> , Клетт

2.1.2. Математика

Циљ наставе математике у основној школи јесте:

- да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву;
- да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе
- за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
- да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци наставе математике јесу:

- да ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- да ученици савладају основне операције с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности, као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесе формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.

ИСХОДИ

Ученици треба да:

- препознају, разликују и исправно именују облике предмета, површи и линија;
- посматрањем и цртањем упознају тачку и дуж и стекну умешност у руковању лењиром;
- на једноставнијим, конкретним примерима из своје околине уочавају односе између предмета по облику, боји и величини;
- успешно одређују положај предмета према себи и предмета према предмету;
- уочавају разне примере скупова, припадање елемената скупу и користе речи: "скуп" и "елемент", усвајајући значење везивањем за примере из природног окружења детета;
- науче да броје, читају, записују и упоређују бројеве до 100, као и да исправно употребљавају знаке једнакости и неједнакости;
- савладају сабирање и одузимање до 100 (без прелаза преко десетице), разумеју поступке на којима се заснивају ове операције, схвате појам нуле и уочавају њено својство
- у сабирању и одузимању, упознају термине и знаке сабирања и одузимања; науче да правилно користе изразе "за толико већи" и "за толико мањи";
- упознају (на примерима) комутативност и асоцијативност сабирања (без употребе ових назива);
- савладају таблицу сабирања и да до нивоа аутоматизације усвоје технику усменог сабирања једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве одузимања;
- одређују непознати број у одговарајућим једнакостима искључиво путем "погађања";
- успешно решавају текстуалне задатке (с једном и две операције) у оквиру сабирања и одузимања до 100 (помоћу састављања изрази, као и обратно, да на основу датог изрази
- умеју да састављају одговарајуће задатке);
- упознају метар, динар и пару.

Ученици треба да:

- савладају сабирање и одузимање до 100;
- схвате множење као сабирање једнаких сабирака, упознају и користе термине и знак множења;
- упознају операцију дељења, користе термине и знак дељења;
- упознају (на примерима) комутативност и асоцијативност рачунских операција (без употребе ових назива);
- уочавају својства нуле као сабирка, чиниоца и дељеника, а јединице као чиниоца и делиоца;
- савладају таблицу множења једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве дељења (до аутоматизма);
- савладају множење и дељење у оквиру 100, упознају функцију заграде и редослед

- извођења рачунских операција;
- умеју да прочитају и запишу помоћу слова збир, разлику, производ и количник, као и да знају да одреде вредност израза са две операције;
- упознају употребу слова као ознаку за непознати број (односно, као замену за неки број) у најједноставнијим примерима сабирања и одузимања;
- умеју да решавају текстуалне задатке с једном и две рачунске операције, као и једначине с једном операцијом (на основу веза између компонената операције);
- схвате појам половине;
- уочавају и стичу одређену спретност у цртању праве и дужи као и разних кривих и изломљених линија;
- уочавају и цртају правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи;
- упознају и примењују мере за дужину (м, дм, цм) и време (час, минут, дан, седмица, месец).

Ученици треба да:

- савладају читање, писање и упоређивање природних бројева до 1000;
- упознају римске цифре (I, V, X, L, C, D, M) и принцип читања и писања бројева помоћу њих;
- успешно обављају све четири рачунске операције до 1000;
- упозната својства операција користе за рационалније (лакше) рачунање;
- упознају зависност резултата од компонената операције;
- знају да израчунају вредност бројевног израза са највише три операције;
- умеју да прочитају и запишу помоћу слова својства рачунских операција;
- знају да одреде вредност израза са словима из дате вредности слова;
- знају да решавају једноставније једначине у скупу бројева до 1000;
- упознају и правилно записују разломке чији је бројилац 1, а именилац мањи или једнак 10;
- успешно решавају текстуалне задатке;
- формирају представе о правој и полуправој;
- уочавају и умеју да цртају прав, оштар и туп угао;
- знају да цртају паралелне и нормалне праве, квадрат, правоугаоник, троугао и кружницу (помоћу лењира, троугаоника и шестара);
- стичу представе о подударности фигура (преко модела и цртања);
- знају да одреде обим правоугаоника, квадрата и троугла;
- упознају мерење масе тела и запремине течности, као и нове јединице за време (година, век).

Ученици треба да:

- успешно савладају читање и писање природних бројева у декадном бројевном систему;
- упознају скуп природних бројева;
- науче да природне бројеве приказују тачкама бројевне полуправе;
- умеју да читају и записују помоћу слова основна својства рачунских операција;

- упознају и уочавају зависност између резултата и компонената операције (на примерима);
- примењују упозната својства рачунских операција при трансформисању израза и у случају рачунских олакшица;
- знају да читају, састављају и израчунавају вредност израза са више операција;
- знају да решавају једноставније једначине и неједначине (упознатих облика) у скупу природних бројева;
- успешно решавају задатке дате у текстуалној форми;
- упознају разломке (наведене у програму), њихово читање, писање и значење, уз коришћење одговарајућих термина;
- знају да цртају мреже и праве моделе коцке и квадра;
- упознају јединице за површину и примењују их при израчунавању површине квадрата, правоугаоника, квадра и коцке.

ОЧЕКИВАНА ПОСТИГНУЋА

- низ бројева од 1 до 100 и место броја 0;
- таблицу сабирања једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве одузимања;
- мерне јединице: метар, динар и пару;
- уочавати разне примере скупова;
- читати, записивати и упоређивати бројеве од 0 до 100;
- користити таблицу сабирања једноцифрених бројева (до аутоматизма) – за сабирање и одузимање;
- одређивати збир и разлику бројева у оквиру 20;
- решавати најпростије задатке сабирања и одузимања;
- уочавати положај предмета у непосредној околини;
- разликовати предмете по облику и величини;
- уочавати, именовати и цртати линију, тачку и дуж;
- таблицу множења једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве дељења;
- јединице: дециметар, центиметар, час, минут, дан, седмица, месец;
- основна својства рачунских операција;
- таблицу множења једноцифрених бројева (до аутоматизма);
- вршити четири основне рачунске операције у оквиру прве стотине;
- вршити проверу обављене рачунске операције;
- израчунати вредност бројевног израза са две операције;
- решавати једначине (наведене у програму) на основу зависности између резултата и компонената операције;
- решавати једноставније задатке са 1-2 операције;
- мерити дуж у центиметрима, дециметрима и метрима;
- цртати изломљену линију, правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи;
- одредити половину датог броја;
- зна низ бројева до 1000;

- зна табличне случајеве операција (напамет); таблицу сабирања једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве одузимања, таблицу множења једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве дељења;
- зна јединице за дужину, масу и запремину течности;
- зна својства рачунских операција;
- уме читати, записивати и упоређивати бројеве прве хиљаде;
- вршити четири основне рачунске операције у оквиру прве хиљаде;
- уме да користити при обављању рачунских операција упозната својства операција, као и специјалне случајеве операција (са нулом и јединицом);
- уме израчунати вредност бројевног израза са највише три операције;
- уме користити знаке за скуп и припадност елемента скупу;
- уме решавати једначине (наведене у програму) на основу зависности између резултата и компонената операција;
- уме решавати неједначине (наведене у програму) методом пробања;
- уме решавати једноставније задатке са највише три операције;
- уме записивати разломке (наведене у програму);
- уме цртати углове (прав, оштар и туп); паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат, троугао и круг (помоћу одговарајућег геометријског прибора);
- уме израчунати обим правоугаоника, квадрата и троугла;
- зна низ природних бројева;
- својства рачунских операција;
- понашање нуле при сабирању и множењу и јединице при множењу;
- јединице за површину;
- формуле за површину квадрата, правоугаоника, коцке и квадра;
- читати, записивати и упоређивати природне бројеве;
- придруживати природним бројевима тачке бројевне полуправе;
- читати и састављати изразе са више операција и израчунавати њихову вредност;
- вршити четири основне рачунске операције у скупу природних бројева;
- користити при обављању рачунских операција упозната својства тих операција ради лакшег и бржег рачунања;
- уочавати зависност између резултата и компонената рачунских операција;
- читати и писати разломке (наведене у програму);
- решавати једначине и неједначине упознатих облика;
- самостално проверити тачност извршене рачунске операције, као и решење једначине или решење неједначине;
- решавати текстуалне задатке (састављањем израза, односно помоћу једначине);
- израчунавати површину квадрата, правоугаоника, коцке и квадра;
- коректно записивати решење задатка (у свесци или на табли);
- користити уџбеник.

КОМПЕТЕНЦИЈА

- Активно и конструктивно, аргументовано доприноси раду групе или пара,
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пара,
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге чланове групе или пара,
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе и доприноси унапређењу рада групе.

Решавање проблема

- Ученик испитује проблемску ситуацију и проналаси могућа решења уз помоћ претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства,
- Упоредије различита могућа решења,
- Примењује изабрано решење и прати његову примену,
- Вреднује примену датог решења и уочава добре и слабе стране.

Компетенција за учење

- Ученик уочава структуру градива, тј. активно одваја битно од небитног,
- Ефикасно користи различите методе учења,
- Разликује чињенице од ставова, веровања и мишљења.
- Уме да процени степен у ком је овладао градивом.

Дигитална компетенција

- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их,
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података.

Средина за учење

- Учионица – бела табла, прибор за цртање, рачунар, пројектор, електронски материјали, струшна литература, књиге.
- Психолошки аспект радне средине – уважавање индивидуалних потреба ученика, вршњачка и менторска подршка ученицима који су променили школску средину, одговарање за потребе ученика за допунском наставом, рад са талентованим ученицима на додатној настави.
- Социјално повољна средина – неговање поштовања и сарадње, уважавање различитости потреба и упућивање ученика на самостални и сараднички рад у процесу учења.

Наставна средства и техничка помагала

- Уџбеник, Радна свеска, прилагођени дидактички материјал, наставни листови, прибор за цртање, модели геометријских фигура и тела, картице декадних јединица, куглице, коцкице, предмети из околине са одређеним својствима, цртежи, слике, апликације, презентације, рачунаљка, компјутер/лаптоп, CD-плејер, пројектор.

Провера постигнућа

Формативно оцењивање

- Праћење напредовања рада и залагања ученика кроз: разговор са ученицима, различите врсте посматрања, усмена и писмена испитивања, петоминутне и петнаестоминутне провере, оцењивање ученичких активности – домаћих задатака, свезака, радова; вођење белешки о раду, продуктима рада и напредовању ученика.

Сумативно оцењивање

- Посматрање, усмена и писмена испитивања, различите врсте тестова, контролни задаци, диктати, квизови знања,
- Међусобно самостално оцењивање ученика, међусобно оцењивање ученика уз учешће наставника и самооцењивање ученика.

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Ученик је на крају обавезног образовања кроз наставу математике усвојио основнематематичке концепте (нумеричке, алгебарске, геометријске, статистичке), овладао је основним математичким процесима (расуђивањем, комуникацијом, повезивањем, применом, моделовањем) и вештинама (рачунањем, алгебарским поступцима, мерењем, просторном визуелизацијом, радом са подацима, проценом, коришћењем калкулатора 10 и информационо-комуникационим технологијама¹¹) потребним за даље школовање и живот.

Оспособљен је да анализира и тумачи природне и друштвене појаве, решава проблеме и доноси одлуке у свакодневном контексту.

Комуницира користећи математички језик, користи информационо-комуникационе технологије и друга средства.

Основни ниво

- Решава проблеме и доноси одлуке у једноставним¹² ситуацијама када је захтев јасно формулисан и сви релевантни подаци непосредно дати.
- Користећи основне елементе математичког језика, једноставне математичке поступке и информационо-комуникационе технологије саопштава решење проблема или донету одлуку.

Средњи ниво

- Решава проблеме и доноси одлуке у познатом контексту, при томе прикупља, селекује податке и примењује одговарајуће математичке поступке.
- Образлаже решење проблема или донету одлуку.
- Тумачи природне и друштвене појаве користећи математичке концепте, процесе и вештине.

Напредни ниво

- Решава проблеме, доноси одлуке и процењује могућности у реалним ситуацијама при чему бира и вреднује пут и начине решавања.

- Критички анализира природне и друштвене појаве користећи математичке концепте, процесе и вештине.
- Аргументује своје ставове и дискутује користећи математички језик.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Специфичне предметне компетенције су: математичко знање и резоновање, примена математичких знања и вештина на решавање проблема и математичка комуникација.

Основни ниво

- Примењује једноставне математичке поступке када су сви подаци непосредно дати.
- Примењује основна математичка знања на решавање једноставних ситуација из свакодневног живота.
- Решава проблеме у једноставном контексту који се своди на једноставан рачун, решавање једначина, мерење, цртање и рад са подацима.
- Разуме основе писане и усмене математичке комуникације.

Средњи ниво

- Примењује математичке концепте, процесе и вештине у различитим ситуацијама.
- Бира оптималне начине решавања проблема користећи нумеричке, алгебарске и геометријске методе.
- Анализира податке користећи основне статистичке методе.
- Уме да користи одговарајуће средство ИКТ-а за организацију и обраду података.
- Разуме захтеве сложенијих математичких задатака и решава их.
- Одговарајућим математичким појмовима и симболима саопштава своје ставове.

Напредни ниво

- Бира математичке поступке за решавање проблема и доноси закључке.
- Истражује различите начине решавања проблема.
- Уме да примени математичка знања у анализи сложених природних и друштвених појава.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.
- Разуме и користи формални математички језик.
- Уме да критички дискутује о добијеним резултатима и анализира их.

НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

- Диференцирани задаци- ученици раде истовремено различите задатке, бирају се занимљиви задаци у складу са предзнањем и искуством, активности се усклађују са постављањем личних и прилагођених циљева у учењу, развој вештине саморегулисаног учења тако што се варира тежина задатака, ученици процењују свој напредак – мотивација за учење се повећава (задаци се постављају у складу са способностима ученика; задаци пружају могућност да ученици буду успешни; ученицима се пружа помоћ у постављању краткорочних циљева; задаци су интересантни, стимулативни, разноврсни)
- Ученици имају значајну могућност избора активности, времена, места и метода рада, развој вештина постављања циљева у учењу – веће је ангажовање ученика – подстиче школско постигнуће – унутрашња мотивација се повећава (ученици имају могућност да преузму лидерске улоге; ученици имају могућност избора и самосталног доношења одлука; обезбеђује се могућност за решавање проблема „на свој начин“)
- Индивидуални рад у оквиру групе – формирају се мале групе на основу различитих способности – умањују се разлике у способностима – повећава се мотивација.
- Ученици се оцењују према различитим критеријумима, постоји низак ниво социјалног поређења, помоћ ученицима да процене и разумеју вредност онога што уче; оцене рефлектују напредак – повећава се мотивација (Прецизирају се начини праћења напредовања сваког ученика. Води се рачуна о расподели награда и подстицаја. Обезбеђује се могућност сваком ученику да буде похваљен.)

2.1.3. Свет око нас / Природа и друштво

Циљ предмета *Свет око нас / Природа и друштво:*

- Развити сазнајне способности и постепено градити основе за систем појмова из области природе, друштва и културе. Развити знања, умења и вештине које омогућавају даље учење.

Задаци предмета *Свет око нас / Природа и друштво:*

Васпитни задаци:

- Развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења;
- Разумевање и уважавање различитости међу појединцима и групама;
- Чување националног идентитета и уграђивање у светску баштину.

Образовни задаци:

- Развијање основних појмова о природном и друштвеном окружењу и повезивање тих појмова;
- Развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности;
- Развијање основних елемената логичког мишљења;
- Развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења.

Функционални задаци:

- Оспособљављење за самостално учење и проналажење информација;
- Усвајање цивилизацијских тековина и упознавање могућности њиховог рационалног коришћења и дограђивања;
- Развијање еколошке свести и навика здравог живљења.

Очекивана постигнућа

ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч разликују природу и производе људског рада; - Уч. разликује живу и неживу природу; - Уч. знају заједничке карактеристике живих бића; - Уч. класификују жива бића према: изгледу, начину исхране, кретања, размножавања; - Уч. препознају и именује делове тела живих бића; - Уч. разликују природна и вештачка станишта.	- Уч. разумеју повезаност живе и неживе природе; - Уч. знају разлике између биљака, животиња и људи; - Уч. знају улогу основних делова живих бића; - Уч. разумеју повезаност услова живота и живих бића у станишту; - Уч. разумеју међусобну зависност живих бића у животној заједници (ланац исхране).	- Уч. разумеју повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима; - Уч. разумеју функционалну повезаност различитих делова тела живих бића.

ЕКОЛОГИЈА

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. препознају и именују природне ресурсе; - Уч. разликују повољно и неповољно деловање човека по очување природе; - Уч. зна шта је рециклажа.	- Уч. разликују обновљиве и необновљиве изворе енергије; - Уч. знају основне мере заштите живе и неживе природе; - Уч. знају шта је добробит животиња и поступке којима се оне штите.	- Уч. разумеју еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса.

МАТЕРИЈАЛИ

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. знају основна својства воде, ваздуха и земљишта; - Уч. знају основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност; - Уч. знају да својства материјала одређују њихову; - Уч. знају промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха.	- Уч. знају сложеност својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање; - Уч. разликују материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису; - Уч. разликују повратне и неповратне промене материјала;	- Уч. разумеју како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи - Уч. знају да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава; - Уч. знају да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу.

КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. препознају кретање тела у различитим појавама; - Уч. знају помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти; - Уч. одређују стране света помоћу Сунца; - Уч. знају јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век ; - Уч. умеју да прочитају тражене информације са часовника и календара .	- Уч. знају да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врете подлоге и облика тела; - Уч. знају да се светлост креће праволинијски; - Уч. умеју да пронађу тражене улице и објекте на плану насеља; - Уч. умеју да пронађу основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа, реке и језера; - Уч. умеју да пронађу и упишу тражене информације на ленти времена.	- Уч. умеју да читају географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова.

ДРУШТВО

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. знају које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови; - Уч. знају основна правила понашања у породици, школи, насељу; - Уч. знају које људске делатности постоје и њихову улогу; - Уч. знају који су главни извори опасности по здравље и живот људи и које су мере заштите; - Уч. знају поступке за унапређивање људског здравља.	- Уч. знају које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова; - Уч. знају која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама; - Уч. разумеју повезаност и међузависност различитих људских делатности.	- Уч. разумеју заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима; - Уч. разумеју да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују.

ДРЖАВА СРБИЈА И ЊЕНА ПРОШЛОСТ

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
- Уч. знају облике рељефа и површинских вода; - Уч. знају основне типове насеља и њихове карактеристике; - Уч. знају географски положај и основне одреднице државе Србије, територија, границе, главни град, симболи, становништво; - Уч. знају најважније догађаје, појаве и личности из прошлости; - Уч. знају основне информације о начину живота људи у прошлости; - Уч. знају шта су историјски извори и именује их.	- Уч. знају основне одлике рељефа и вода у држави Србији; - Уч. разумеју повезаност природно-географских фактора - рељефа, вода, климе и делатности људи; - Уч. знају редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности; - Уч. уочавају сличности и разлике између начина живота некад и сад; - Уч. препознају основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода; - Уч. препознају на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч .	- Уч. знају шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава.

Професионална оријентација

- Наставна тема – Живот и рад људи:

- Утицај природних и друштвених фактора на живот и рад људи
- Производне, непроизводне и услужне делатности
- Делатност људи у различитим областима Србије
- Производња, потрошња, пласман, понуда и потражња, трговина, маркетинг
- Рад и одрживи развој
- природна делатност и занимања људи
(пољопривреда, индустрија, туризам, култура, здравство, трговина, саобраћај)
- Посета библиотеци и упознавање са занимањем библиотекар.
- Посете музејима и упознавање са занимањем кустос.
- Упознавање са старим занатима (посета бомбонцијско радњи „Босиљчић“).
- Посета позоришту и упознавање са занимањима глумац, сценограф, костимограф...
- Гост – родитељ – упознавање са различитим занимањима родитеља.
- Упознавање са различитим занимањима запослених у школи (учитељ, наставник, секретар, педагог, спремачица, домар).

Компетенције

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару.
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених.
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Рад са подацима и информацијама

- Ученик користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију, итд.), критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из различитих извора.
- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.
- Усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду; суочава са неизвесностима на иницијативан и предузимљив начин.

- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- Прилагођава се друштвеним и економским променама, усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду;
- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака ;
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

- Поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет.
- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дејча и основна људска права и одговорности , уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Комуникација

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Компетенција за учење

- Ученик стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство. Развија свест и о стваралачкој природи учења. Истрајан је и превазилази тешкоће у учењу.
- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција

- Ученик уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада , размена и презентација информација).
- Уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Естетичке компетенције

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације...научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву).
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Провера постигнућа

Формативно оцењивање

Ученику дати прилику да више пута покаже своје знање, вештине и ставове. Благовремена повратна информација је неопходна. Оцену формирати на основу довољног броја информација и доказа.

Ученике оспособљавати за процену сопственог рада и напретка.

Сумативно оцењивање

У првом разреду закључна оцена је описна и утврђује се на крају првог и на крају другог полугодишта. У осталим разредима закључна оцена је бројчана.

Сумативно оцењивање може се организовати у виду : писмених задатака, тестирања после обрађених наставних целина , годишњих тестова.

Начин остваривања програма

- Диференцирани задаци– ученици раде истовремено различите задатке, бирају се занимљиви задаци у складу са предзнањем и искуством, активности се усклађују са постављањем личних и прилагођених циљева у учењу, развој вештине саморегулисаног учења тако што се варира тежина задатака, извори информација и наставне материјале – ниво социјалног поређења је низак – ученици процењују свој напредак – мотивација за учење се повећава.
- Ученици имају значајну могућност избора активности , времена, места и метода рада, развој вештина постављања циљева у учењу – веће је ангажовање ученика – подстиче школско постигнуће – унутрашња мотивација се повећава.
- Индивидуални рад у оквиру групе – формирају се мале групе на основу различитих способности – умањују се разлике у способностима – повећава се мотивација.
- Ученици се оцењују према различитим критеријумима, постоји низак ниво социјалног поређења, помоћ ученицима да процене и разумеју вредност онога што уче оцене рефлектују напредак – повећава се мотивација.

Средина за учење

Физичка опремљеност

Простор школе је функционалан. Настава предмета *свет око нас/природа и друштво* одржава се у учионицама и школском дворишту. Све учионице треба опремити паметним таблама (пројектором), комјутерима и стручном литературом.

Психолошки аспекти

Уважавање индивидуалних потреба ученика, вршњачка и менторска подршка ученицима који су променили школску средину, рад са талентованим ученицима на додатној настави, одговарање на потребе ученика за допунском наставом.

Социјална клима

Олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције - успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима. Подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе, при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације.

6. Уџбеници и литература

- Ирена Голубовић Илић, Андријана Јаковљевић, Оливера Цекић, *Маиа и Раиа – Свет око нас 1*, уџбеник за први разред основне школе, Издавачка кућа „Klett”, Београд, 2015.
- Ирена Голубовић Илић, Андријана Јаковљевић, Оливера Цекић, *Маиа и Раиа – Свет око нас 1*, радна свеска за први разред основне школе, Издавачка кућа „Klett”, Београд, 2015.
- Биљана Животић, *Маиа и Раиа- Свет око нас 2*, уџбеник за други разред основне школе, Издавачка кућа „Klett”, Београд.
- Биљана Животић, *Маиа и Раиа- Свет око нас 2*, радна свеска за други разред основне школе, Издавачка кућа „Klett”, Београд.
- Радмила Жежељ Ралић, *Маиа и Раиа – Свет око нас 3*, уџбеник за трећи разред основне школе, Издавачка кућа „Klett”, Београд.

- Радмила Жежељ Ралић, *Маиа и Раиа – Свет око нас 3, радна свеска за трећи разред основне школе*, Издавачка кућа „Klett”, Београд.
- Винко Ковачевић, Бранка Бечановић, *Маиа и Раиа – Свет око нас 4, уџбеник за четврти разред основне школе*, Издавачка кућа „Klett”, Београд.
- Винко Ковачевић, Бранка Бечановић, *Маиа и Раиа – Свет око нас 4, радна свеска за четврти разред основне школе*, Издавачка кућа „Klett”, Београд.
- Зборник радова, *Природа Србије - аспекти и значај заштите*, Завод за заштиту природе Србије, Београд, 2004.
- Вера Матановић, *Како да сачувамо свет око нас – приручник за учитеље и васпитаче*, Нијанса, Земун, 2003.

2.1.4. Ликовна култура (од 1. до 4. разреда)

ЦИЉ

Циљ васпитно – образовног рада у настави ликовне културе је да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

ЗАДАЦИ

Настава ликовне културе има задатке да:

- развија способност ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
- развија памћење, повезивање опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;
- створи услове за разумевање природних законитости и друштвених појава;
- створи услове да ученици на сваком часу у процесу реализације часова користе технике и средства ликовно – визуелног изражавања;
- развија способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развија ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
- развија љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности;
- ствара интересовање и потребу за посеђивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара;
- осетљивост за ликовне и визуелне вредности које стичу у настави, примењују у раду и животу;
- развија сензибилитет за лепо писање (ћириличка и латиничка палеографија);
- развија моторичке способности ученика.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Ученик:

- препознаје уметност као начин комуникације;
- примењује искуство опажања и доживљаја, креативну игру и стваралачке активности и формира их у целовити ликовно-визуелни израз;
- развија креативан и истраживачки дух кроз упознавање и коришћење основних медија, материјала и техника визуелних уметности (цртање, сликање, вајање);
- способан је и мотивисан да користи своје искуство, да експериментише и развија идеје кроз самосталан рад и рад у групи;
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару;
- развија машту и апстрактан начин размишљања који успешно примењује у различитим животним ситуацијама које захтевају креативна решења;
- препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и опчава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства;
- стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним;
- користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама, презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ;
- уочава специфичности различитих уметничких дисциплина (визуелне, драмске, музичке ...), али уочава и њихове сличности;
- познаје и разуме вредност сопствене културе и културе других народа повезујући знања из различитих области или предмета;
- стечена знања и искуства примењује у друштвеном животу;
- изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове;
- користи основне термине када објашњава своје утиске о уметничким делима или описује своје и радове других (исказује утисак);
- зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (костимограф, дизајнер, сценограф)
- познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)
- зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу.

Основни ниво

На основном нивоу ученик има следеће компетенције:

- изражава своја осећања и идеје користећи основне технике визуелне уметности;
- уме да пронађе изворе и информације потребне за креативан рад;
- учествује у школским и ваншколским активностима кроз стваралаштво у визуелним уметностима;
- познаје најважнија уметничка дела из културног наслеђа свог и других народа, развија свест о културним вредностима и схвата важност њиховог очувања.

Средњи ниво

На средњем нивоу ученик има следеће компетенције:

- развија своја осећања и идеје користећи различите медије визуелне уметности;
- развија интересовања и самостално проналази потребне информације;
- активно учествује у школским и ваншколским активностима;
- разуме специфичности различитих уметничких дисциплина;
- уочава повезаност знања из различитих области или предмета;
- препознаје улогу и вредност визуелне уметности као саставног дела свакодневног живота, нарочито као средства комуникације;
- разуме вредност сопствене културе и културе других народа.

Напредни ниво

На напредном нивоу ученик има следеће компетенције:

- развија и изражава своја осећања, идеје, ставове и адекватно користи различите медије визуелне уметности;
- негује и развија своје склоности и интересовања за уметност;
- самостално истражује изворе и информације потребне за креативан рад и решавање проблема;
- осмишљава и учествује у тимским активностима које доприносе развоју и побољшању друтвене заједнице;
- разуме специфичности као и сличности различитих уметничких дисциплина;
- повезује знања из различитих области или предмета и примењује их у различитим животним ситуацијама;
- свестан је вредности сопствене културе и културе других народа;
- праћењем културних догађаја постаје активна публика и/или учесник у јавном и културном животу заједнице и развија своје критичко мишљење.
- разуме универзални језик уметности.

ИСХОДИ

Први разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- користи материјале, школске маказе и чврсти лепак следећи инструкције
- обликује једноставне фигуре од пластелина поступком додавања
- преобликује, у сарадњи са другима, употребне предмете од тањег картона (тањери, чаше) мењајући им намену
- пореди изглед различитих отворених простора (њива, плажа, улица...) и односе величина природних и вештачких облика
- одреди положај облика у простору (усправно, положено, косо, горе, доле, у, на, између, испод, изнад, лево, десно)
- прави апстрактне и/или фигуративне композиције помоћу правилних облика (круг, квадрат, правоугаоник, троугао)
- црта на различитим форматима папира користећи разноврсне линије (светле, широке, спиралне...)

- на приказаним примерима (из окружења или уџбеника) разликује најмање шест боја
- прикаже, материјалом и техником по избору, једноставне вербалне и писане информације, своја интересовања, драге особе и окружење
- изражава познате појмове мимиком, позом или покретом тела
- пореди своје и реакције вршњака на дизајн објеката/предмета у непосредном окружењу
- разликује установе културе – галерију, музеј, позориште и биоскоп
- опише споменик културе у најближем окружењу.

Други разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- црта материјалима који остављају широк траг, на различитим врстама подлога
- обликује фигуре од пластелина на основу посматрања и/или присећања, комбинованим поступцима (гњечење, развлачење, увртање, додавање, одузимање...)
- смишља, у сарадњи са другима, начин спајања различитих материјала када преобликује нешкодљиве материјале из природе или предмете за рециклажу
- у заједничком раду обликује простор (на пример, прави мобилну скулптуру или сцену) повезујући стечена знања о материјалима и кретању
- организује композицију преко целог листа папира мањег и већег формата
- прикаже замисли одабраним, задатим или доступним бојама (користи само омиљене боје, само светле или само тамне боје, само два или три тона...)
- пореди сенке, текстуре и визуелни контраст у природи и окружењу
- прикаже, одабраним материјалом и техником, промене у природи, кретање услед струјања ваздуха и теме од личног значаја
- користи визуелне информације (фотографије, низ слика, мрље...) као подстицај за рад
- изражава, телом, различите покрете, кретања или поруке
- пореди своје и реакције вршњака на слике из свакодневног живота (цртани филмови, уџбеници, дечји часописи...)
- учествује у постављању изложбе радова свих ученика
- разликује радове сликара, скулптора, архитекте и фотографа
- прави радове са елементима националне или локалне етно-културе.

Трећи разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- слика четком и бојом без употребе оловке, на различитим подлогама (папир, текстил, јаја, употребни предмети...)
- прави колаже и деколаже од самолепљивог папира и нешкодљивих материјала
- обликује фигуре од меких материјала (пластелин, беолин, глинамол...), на основу посматрања и маште, приказујући карактеристичне облике и детаље
- обликује папир и тањи картон поступцима савијања и спајања, без употребе лепка
- разликује реалан, приказан и виртуелан простор
- прави шаре и апстрактне композиције отискивањем предмета и материјала (на пример, згужвана фолија) прави наранџасту, зелену и љубичасту боју мешајући основне боје у произвољном односу
- пореди исте идеје или мотиве приказане на различите начине

- прикаже, материјалом и техником по избору, облике у покрету, бића и призоре које замишља и сцене из свакодневног живота
- доради започете облике, случајно добијене шаре или мрље
- прави радове намењене одређеном догађају или за продају • пореди своје и реакције вршњака на свакодневне визуелне поруке
- испољава поштовање према свом и радовима других
- користи визуелна обележја култура са других континената као подстицај за стваралачки рад
- опише догађај културе коме је присуствовао.

Четврти разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- користи материјале и прибор на безбедан начин
- реализује идеје различитим материјалима и техникама – акварел, темпера, гваш, фротаж и асамблаж
- примењује поступке – преплитање, везивање (машне), лепљење (течним лепком), паковање
- реализује замисли користећи изражајна својства меких материјала (пластелин, беолин, глинамол...)
- пореди бачене и сопствене сенке и планове (предњи, средњи и задњи)
- самостално направи жељени тон секундарних боја
- користи топле или хладне боје када приказује одређени појам, атмосферу или расположење
- прикаже, одабраним средством, простор, своја интересовања, сећања, расположења и опажања
- разликује портрет, аутопортрет, пејзаж и мртву природу
- користи основне термине када објашњава своје утиске о уметничким делима или описује своје и радове других
- разликује радове дизајнера, костимографа и сценографа
- користи уметничка дела или визуелна обележја прошлих култура као подстицај за стваралачки рад
- поштује договорена правила понашања приликом посете догађајима или установама културе.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Оно што наставник тражи и оцењује код ученика је упорност, преданост, посвећеност, напредовање, размишљање које може да иде у различитим смеровима, стварање атмосфере заједништва у учионици. Формативно оцењивање се примењује на сваком часу и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика, због даљег напредовања. То значи да постоји стална комуникација и размена између наставника и ученика, не само у погледу тога шта је тачно ученик постигао, већ и шта треба да ради да би постигао боље и више. Аспекти вредновања су бројни: рад у току стваралаштва, техничка умешност, мотивисаност, отвореност за нове технике и материјале, усредсређеност за рад (толеранција, помоћ другима у раду), степен остварености задатка, приказ емоција, отвореност, искреност, непосредност, извесна рутина у раду, креативни аспекти рада (различитост, сличност тј. стереотипи, ликовност), активноост у анализи и самоанализи (естетски суд). Оцена ће представљати огледало дејих способности – способност приказа доживљаја, уочене појаве, претходно искуство са посматраног објекта (појаве) и представљања запамћеног.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

- Физичка димензија:

Настава ликовне културе најчешће се одвија у учионици, тако да се простор прилагоди начину и облику рада на часу. Ученици имају простора за манипулативне покрете. Простор и опрема одговарају потребама ученика и безбедни су за коришћење. Погодан простор представљају и школско двориште, библиотека, медијатека. Настава се такође може изводити у ликовним радионицама које су тематски одређене, галеријама, музејима или приликом обиласка културно-историјских споменика. Променљивост амбијента обезбеђује сагледавање исте ствари са различитих аспеката у различитим околностима и различитим појавним формама. Технолошким развојем ученицима је омогућено и виртуелно учење.

- Психолошка и социјална димензија:

Стварајући повољну физичку димензију простора, добија се повољна психолошка подстицајна средина која побуђује радозналост, омогућава истраживање и учење постаје задовољство. У таквим условима развија се и повољна социјална клима у којој нема дискриминације, а влада узајамно поштовање и уравнотежен однос између ученика и наставника. Ученици треба да се осећају прихваћено и поштовано. Топла, сигурна, пријатна и позитивна средина у којој се ученици осећају безбедно, удобно, заштићено, у којој су слободни да истражују и да се изражавају, без обзира на то које им је порекло и којој друштвеној или етничкој групи припадају, снажно доприноси психолошки и социјално повољној атмосфери за учење.

У таквој средини постоји поверење међу ученицима и између ученика и наставника, као и дух заједништва. Ученици имају једнака права и осећај једнакости.

- **Педагошка димензија:**
- ученици се охрабрују да у учењу сами постављају циљеве, да прате процес учења и процењују да ли су испунили циљеве;
- од сваког ученика се очекује да постиже највише што може;
- ученик добија помоћ и подршку кад год је потребно;
- труд ученика се признаје и цени;
- иницијативе и питања ученика су добродошли;
- ученици имају прилику да примењују различите облике и начине рада и у томе добијају подршку;
- ученици се посебно охрабрују и подржавају у кооперативном учењу.

ЛИТЕРАТУРА И УЦБЕНИЦИ

1. др Сања Филиповић: „Свет у мојим рукама, ликовна култура за први разред", Издавачка кућа *Klett*, Београд
2. др Сања Филиповић: „Ликовна култура 1, приручник за учитеље", Издавачка кућа *Klett*, Београд
3. др Невена Хаџи-Јованчић: „Свет у мојим рукама, уџбенички комплет за ликовну културу за други разред основне школе", Издавачка кућа *Klett*, Београд
4. Светлана Веселић, Тамара Сандуловић: „Ликовна култура 2, приручник за учитеље", Издавачка кућа *Klett*, Београд
5. др Невена Хаџи-Јованчић: „Свет у мојим рукама, уџбенички комплет за ликовну културу за трећи разред основне школе", Издавачка кућа *Klett*, Београд
6. др Сања Филиповић: „Ликовна култура 4, уџбеник за четврти разред основне школе", Издавачка кућа *Klett*, Београд
7. група аутора: „Приручник за учитеље за рад са ученицима са сметњама у развоју од првог до четвртог разреда", Издавачка кућа *Klett*, Београд

2.1.5. Музичка култура

ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Развијање интересовања музичке осетљивости и креативности, развијање интересовања за слушање и извођење музике , оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања, развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа.

ЗАДАЦИ ПРЕДМЕТА

Неговање способности и извођење музике , стицање навике слушања музике , подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука , подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима , упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа , развијање критичког мишљења , упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Ученици треба да : певају по слуху, слушају вредна дела уметничке и народне музике , свирају на дечјим музичким инструментима , изводе дечје, народне и музичке игре , певају песме солмизацијом, обраде просте и сложене тактове, усвајају основе музичке писмености, импровизују мелодије на задани текст .

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

а) ПЕВАЊЕ

Певање песама (учење по слуху) различитог садржаја и расположења, традиционалне и уметничке музике које су примерене узрасту ученика (пожељно је повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета), певање и извођење музичких игара (игре уз покрет , дидактичке игре) , певање једноставних модела и наменских песама као звучне припреме за поставку музичке писмености .

б) СВИРАЊЕ

Поступно упознавање музичких ритмичких дечјих инструмената и начина свирања на њима (штапићи , бубањ , звечке , триангл, даире), прављење дечјих инструмената , аудитивно разликовање дечјих инструмената по боји звука , развијање ритмичког пулса и ритма свирањем пратње за бројалице и песме на различитим изворима звука (тело, предмети, ритмички дечји инструменти).

На основу искуства у извођењу музике , препознати : темпо (брзо- споро), динамичке разлике (гласно – тихо), расположења (весело- тужно..).

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање вокално- инструменталних композиција за децу и кратких инструменталних композиција различитог садржаја и расположења , као и музичких прича.

Слушање народних песама и игара .

У слушаним примерима препознати : различите тонске боје , различита темпа , динамичке разлике , различита расположења на основу изражајних елемената, као и композицију коју су слушали , а на основу карактеристичног одломка. Оспособљавати ученике да наведу примере присуства музике у свакодневном животу.

СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ

Опонашање звукова из непосредне околине (звуци у кући, звуци у природи).

Ритмичким и звучним ефектима креирати једноставне пратње за бројалице , песме, приче, стихове , музичке игре , користећи различите изворе звука.

Креирање покрета уз музику коју слушамо на часу .

Смишљање малих ритмичких целина помоћу различитих извора звука .

Импровизовање ритмичког дијалога на различитим изворима звука.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

За наставу музичке културе предвиђен је фонд од 36 часова годишње. Настава се остварује прожимањем више музичких активности :

- Певање и свирање , уз постепено усвајање ритмичких структура , музичког писма и интонације.

- Слушање музике различитог садржаја и усвајање основних појмова из опште музичке културе .

- Основи музичке писмености.

- Активности у музичком стварачаштву, музичко изражавање и стварање.

Наставна средства у млађим разредима основне школе су : металофон, клавир, хармоника , Орфов инструментариј, ЦД са адекватном музиком , слике ...

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

ФИЗИЧКА ДИМЕНЗИЈА

Настава музичке културе се одвија у учионици , свечаној сали, библиотеци, ...

ПСИХОЛОШКА И СОЦИЈАЛНА ДИМЕНЗИЈА

Стварајући повољну физичку димензију простора , добија се повољна психолошка подстицајна средина и учење постаје задовољство. Развија се повољна социјална клима у којој влада узајамно поштовање и уравнотежен однос међу ђацима , као и између ученика и наставника.

КОРЕЛАЦИЈА

Српски језик : Коришћење матерњег језика при записивању и певању , усвајање бројалица.

Математика : Приказ тактовних вредности помоћу математичког записа.

Природа и друштво : Усвајање народне традиције , повезивање рељефа , обичаја и наслеђа , упознавање са инструментима.

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

На основу музичког искуства у основној школи ученик ужива у музици и отворен је за различите музичке садржаје. Користи музичко знање да изрази своја осећања, размишљања, ставове и на креативан начин остварује своје циљеве.

Знање стечено на часовима музичке културе користи у комуникацији са другима. Музичка искуства подстичу ученика да разлике сматра предностима , он користи знања о музици у разумевању савремених догађаја , историје, науке, религије, уметности, као и сопствене културе и идентитета. Развија се критички однос према музици и одговоран однос према традицији свог народа и других култура.

ОСНОВНИ НИВО

Ученик ужива у различитим музичким садржајима, свестан је различитих утицаја музике и њене улоге у друштвеним догађајима. Ученик разуме неопходност сарадње , међусобног подстицања и уважавања у заједничком музицирању . повезује ставове и искуства у групном раду.

СРЕДЊИ НИВО

Ученик повезује музику са историјским, религијским, научним ... релевантним димензијама људског живота. Разуме везу између културног идентитета и музике. Ученик повезује музичка знања и вештине са различитим видовима сопственог изражавања. Учествује у музичким активностима школе.

НАПРЕДНИ НИВО

Ученик разуме музичке стилове у односу на друштвена дешавања и има критички однос према музици. Креативно користи музичка знања , вештине и искуства у подстицању индивидуалног и групног изражавања. Даје свој допринос у очувању традиције и културног идентитета.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

ОСНОВНИ НИВО

Ученик познаје језик музике и изражава се гласом, инструментом и покретом индивидуално или у групи. Слушно препознаје основне карактеристике музичке уметности и развија естетску осетљивост.

СРЕДЊИ НИВО

Ученик користи различите музичке изражајне елементе у исказивању осећања и идеја .Препознаје различите жанрове музичке уметности са посебним акцентом на аутентични музички фолклор . У свакодневном животу примењује стечена музичка искуства и истражује могућности ИКТ –а за слушање , стварање и извођење музике. Ученик комуницира покретом уз музику.

НАПРЕДНИ НИВО

Ученик креативно примењује стечена музичка искуства у изражавању и представљању ставова и идеја у комуникацији са другима. Уважава различите музичке жанрове, стилове и културе. Доприноси очувању музичке културне баштине. Има критички став према музици. Повезује и користи музику са ИКТ –ом у стварању и презентовању знања.

ИСХОДИ

ПРВИ РАЗРЕД

По завршетку разреда , ученик ће бити у стању да :

- Разликује музичке звукове од звукова из окружења
- Разликује композиције по карактеру.
- Повеже брзину и гласноћу музичког тока са карактером дела.
- Препозна присуство музике у ситуацијама значајним за његов узраст.
- Препозна децје инструменте.
- Препозна изражајне музичке елементе.
- Препозна понављање музичке теме.
- Изводи песме и композиције гласом и на децјим инструментима.
- Учествоје у школским приредбама и активностима.
- Изражава се покретом уз музику.
- Опонаша звукове из околине.
- Прави једноставне музичке инструменте.
- Изражава се кроз импровизацију мањих ритмичких и мелодијских целина.

ДРУГИ РАЗРЕД

По завршетку разреда , ученик ће бити у стању да :

- Разликује изражајне могућности ритма у музици коришћењем , слушањем и прављењем децјих ритмичких инструмената.
- Повеже различите начине музичког изражавања са темпом и динамиком.
- Препозна улогу музике у народним обичајима .
- Препозна промену музичке теме у слушаном делу.
- Повеже различите извођачке саставе са карактером дела.
- Комуницира певањем , свирањем и покретом.
- Комуницира импровизујући гласом, на инструментима , покретом.
- Осмисли и изведе музичке улоге.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да :

- Повеже нотно писмо са музичким изражавањем.
- Користи децје ритмичке и мелодијске инструменте.
- Препозна наменску музику релевантну за његов узраст.
- Уочва везу између музике и дела.
- Повеже традиционалну музику са прецима.
- Препозна дела децјег музичког стваралаштва.
- Прати развој муз.догађаја током слушања.
- Изводи музику у складу са расположењем.
- Импровизује кратке музичке игре гласом или на инструментима.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да :

- Употребљава нотно писмо.
- Уочава везу између музичких изражајних елемената и карактера дела.
- Препозна музичке жанрове.
- Препозна традиционалну песму , инструменталну музику и игру .
- Истражује различите интерпретације композиције кроз сопствено извођење.
- Бира музику за литерарни текст.
- Истражује различите начине музичког изражавања импровизацијом на тему.

СТАНДАРДИ ОСНОВНИ НИВО

У области ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ученик уме да :

МК 1.1.1. препозна основне елементе : музичке писмености , главних историјско-стилских периода, главних музичких жанрова , везе музике и покрета.

МК 1.1.2. препозна и опише карактеристике : главних инструменталних група и по једног представника , народног стваралаштва.

У области СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ ученик уме да препозна :

МК 1.2.1. основне музичке изражајне елементе.

МК 1.2.2. извођачки састав.

МК 1.2.3. главне музичке жанрове .

МК 1.2.4. српски музички фолклор.

У области МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ ученик уме да :

МК 1.3.1. пева једноставне народне и уметничке композиције.

МК 1.3.2. изводи једноставне композиције на инструменту.

МК 1.3.3. се изрази покретом.

МК 1.3.4. музицира у групи.

У области МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО ученик уме да :

МК 1.4.1. направи музичке инструменте.

МК 1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу модела.

МК 1.4.3. осмисли покрет уз музику.

МК 1.4.4. ствара ритмичке деонице на направљеним муз.инструментима.

СРЕДЊИ НИВО

У области ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ученик :

МК 2.1.1. употребљава нотно писмо и елементе музичке писмености.

МК 2.1.2. разликује : групе инструмената и извођачке саставе ,основне музичке облике, видове изражавања кроз покрет.

МК 2.1.3. познаје : основне карактеристике музичких стилова, видове народног музицирања , могућности ИКТ –а у стицању знања о музици ,слушању ,извођењу.

У области СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ ученик уме да препозна :

МК 2.2.1. музичке елементе

МК 2.2.2. појединачне инструменте и гласове.

МК 2.2.3. главне музичке облике.

МК 2.2.4. музичке жанрове.

МК 2.2.5. различите облике српске народне музике и фолклор других народа.

У области МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ ученик

МК 2.3.1. изводи једноставне народне и уметничке композиције.

МК 2.3.2. учествује у инструменталној преатњи.

МК 2.3.3. уме да комуницира покретом.

МК 2.3.4. пева, свира, игра , индивидуално или у групи.

У области МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО ученик може да :

МК 2.4.1. ствара пратеће мелодијско- ритмичке деонице на музичким инструментима.

МК 2.4.2. импровизује музички дијалог свирањем или певањем.

МК 2.4.3. осмисли серију покрета уз музику.

МК 2.4.4. учествује у одабиру музике за дати историјски контекст.

НАПРЕДНИ НИВО

У области ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ученик :

МК 3.1.1. разуме улогу музичких инструмената у постизању музичке изражајности.

МК 3.1.2.разуме везу структуре и садржаја

МК 3.1.3. анализира музичко изражавање покретом.

МК 3.1.4. познаје могућности ИКТ-а у презентовању знања о музици.

МК 3.1.5. критички образлаже утиске о музичком делу.

МК 3.1.6. повезује облике народног музицирања са контекстом народног живота.

МК 3.1.7. активно прати музички живот заједнице.

У области СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ ученик уме да анализира и открије везу опажених карактеристика са :

МК 3.2.1.карактером музичког дела.

МК 3.2.2.садржајем музичког дела.

МК 3.2.3. жанром и историјским периодом.

МК 3.2.4. музичким фолклором српског и др. народа.

У области МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ ученик уме да :

МК 3.3.1. изводи композиције самостално и у групи.

МК 3.3.2. активно учествује у музичком животу школе и заједнице.

У области МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО ученик уме да :

МК 3.4.1. осмишљава и записује пратеће аранжмане за Орфов инструментариј.

МК 3.4.2. импровизује и компонује мање музичке целине .

МК 3.4.3. учествује у осмишљавању музике и плеса за школску приредбу.

МК 3.4.4. истражује различите могућности ИКТ –а.

МК 3.4.5. осмисли презентацију знања из немусичког предмета користећи музичка знања.

2.1.6. Физичко и здравствено васпитање

Циљ области физичко и здравствено васпитање је да ученици схвате смисао, вредност, принципе физичког вежбања и здравствених правила који унапређују квалитет живота.

Општи циљеви:

- Очување и унапређење здравља
- Развијање моторичких способности, умења и навика у складу са узрастним и индивидуалним карактеристикама
- Оспособљавање за самостално вежбање у слободно време
- Промовисање позитивних социјалних интеракција
- Развијање позитивне слике о себи
- Развијање креативности кроз покрет

Задаци:

- Подстицање раста , развоја и утицање на правилно држање тела
- Развој и унапређивање моторичких способности (брзине, координације, гипкости, снаге, издржљивости...)

Општи исходи:

Након завршетка обавезног образовања ученик ће:

- Усвојити правилно држање тела
- Поседовати и примењивати знања, навике и животне вештине од значаја за очување и унапређење здравља
- Формирати позитиван став према физичкој активности као основи за бављење физичком активношћу током целог живота
- Унапредити моторичке способности
- Поседовати разноврсна моторичка умења и навике
- Познавати основну терминологију физичке активности
- Поседовати знања у вези са функционисањем организма и појединих органских система током вежбања и у опоравку у складу сас стеченим знањима из других образовних области
- Поседовати знања у вези са карактеристикама појединих типова физичке активности
- Бити способан да самостално прати реакције организма на физички напор
- Познавати и примењивати мере безбедности приликом вежбања
- Бити способан да самостално упражњава физичку активност у слободно време
- Прихватити и поштовати различитости других особа
- Бити способан да успоставља сарадничке односе и да учествује у тимском раду
- Научити да поштује постављена правила и поседовати културу навијања (фер плеј култура навијања)
- Развити самопоштовање и самопоуздање кроз савладавање све сложенијих кратких задатака
- Развити самопоштовање и самопоуздање кроз здравствено васпитање
- Бити способан да кроз покрет изрази своје емоције, искуства, осећај за лепо и креативност

ИСХОДИ:

(исходи који се реализују у области физичког васпитања, у двама или више образовних области, у свим образовним областима)

У циљу ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂИВАЊА ЗДРАВЉА ученици треба да:

1. Усвојити правилно држање тела
 - Разликује правилно од неправилног држања тела
 - Разуме значај правилног држања тела по здравље
 - Правилно држи тело
2. Поседовати и примењивати знања, навике и животне вештине значајне за очување и унапређивање здравља
 - Поседује знања о значају здравља
 - Идентификује штетне утицајесавременог начина живота (недовољно кретање, неправилна исхрана, стрес, загађена животна средина)
 - Избегава ситуације у којима може да се повреди и уме да тражи помоћ
 - Познаје родне карактеристике и уважава супротан пол
 - Поседује знања о значају физичке активности за очување и унапређивање здравља
 - Позитивно доживљава и вреднује наставу физичког и здравственог васпитања
 - Поседује знања о значају природних фактора (ваздух, вода, сунце) и физичке активности у природи
 - Правилно подиже, носи и спушта терет
 - Породично користи здравствене услуге
 - Има усклађен дневни ритам одмора, спавања, учења и игре, примерен узрасту тј. уз асистенцију одраслих
 - Познаје принципе правилне и редовне исхране, им изграђену културу обедовања
 - Има изграђене навике личне и колективне хигијене
 - Зна да су психоактивне супстанце штетне
 - Тражиће помоћ уколико је злостављано (физички, емоционално или сексуално) и/или занемарено, или зна за такав случај

У циљу РАЗВИЈАЊЕ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ, УМЕЊА И НАВИКА У СКЛАДУ СА УЗРАСНИМ И ИНДИВИДУАЛНИМ КАРАКТЕРИСТИКАМА ученици ће:

1. Умети да се оријентише у простору у односу на себе, друге особе и предмете
 - Изводи покрет/кретање у задатом смеру и по задатој путањи
 - Усклађује своје кретање са кретањем реквизита
 - Усклађује своје кретање са кретањем пара у једноставним кретним задацима
2. Унапредити моторичке способности
 - Унапређује моторичке способности (брзину, координацију, снагу, гipкост, издржљивост, равнотежу и прецизност)
3. Поседовати разноврсна моторичка умења и навике
 - Вешто изводи разноврсне форме природних облика кретања (ходање, скакање, трчање)
 - Да је способан да преплива 25 метар слободном техником
 - Повезује природне облике кретања
 - Правилно изводи једноставније вежбе обликовања са и без реквизита
 - Примењује природне облике кретања и њихове комбинације у играма и полигонима (са и без реквизитета)
 - Самостално изводи једноставне плесне кораке
 - Влада изабраним умењима из вежби на справама, тлу и спортских игара
 - Поседује и друга моторичка искуства у зависности од личних интересовања у могућности средине (нпр. Вожња бицикла, смучање, санкање, клизање, пешачење у природи, стони тенис, спортски плес итд.)

У циљу ОСПОСОБЉАВАЊА ЗА САМОСТАЛНО ВЕЖБАЊЕ У СЛОБОДНО ВРЕМЕ ученици треба да:

1. Познају основну терминологију физичке активности
 - Познаје термине за означавање основних положаја, ставова, покрета и кретања
2. Поседују знања у вези са функционисањем организама и појединих органских система током вежбања и у опоравку (у складу са стеченим знањима из других образовних области)
 - Зна улогу делова тела приликом вежбања
3. Поседовати знања у вези са карактеристикама појединих типова физичке активности
 - Препознаје основне врсте вежби обликовања (вежбе јачања, истезања, опуштања)
4. Бити способан да самостално прати реакције на физички умор
 - Препознаје физиолошке знаке умереног оптерећења и замора (бржи рад срца, знојење, несвестица...) и уме да тражи помоћ ако се лоше осећа
5. Познавати и примењивати мере безбедности приликом вежбања
 - Познаје основна начела безбедности у сали, на игралишту и базену
6. Бити способан да самостално вежба и упражњава физичку активност у слободно време
 - Самостално примењује научене моделе физичке активности (игре, јутарња гимнастика, загревање и смиривање организма

У циљу ПРОМОВИСАЊА ПОЗИТИВНИХ СОЦИЈАЛНИХ ИНТЕРАКЦИЈА ученици ће:

1. Прихватити и поштовати различитост других особа
 - Прихвата оне који се од њега разликују
2. Бити способан да успоставља сарадничке односе и учествује у тимском раду
 - Опходи се са пажњом према вршњацима и показује спремност да им помогне
 - Игра се и вежба у групи успостављајући сарадничке односе
3. Научити да поштује постављена правила и поседовати спортску културу (фер плеј, култура навијања)
 - Поштује постављена правила уз подстицање и надзор учитеља
 - Позитивно вреднује успешне потезе и уложени труд свих учесника у игри
 - Препознаје неспортско понашање

У циљу РАЗВОЈА ПОЗИТИВНЕ СЛИКЕ О СЕБИ ученици ће:

1. Развијање самопоштовања и самопоуздања кроз савладавање све сложенијих кретних задатака
 - Упознаје и прихвата своје способности, особине и ограничења значајне за учешће у физичкој активности
 - Поседује позитивно искуство успешности кроз овладавање све сложенијим кретним задацима
2. Развијање самопоштовања и самопоуздања кроз здравствено васпитање
 - Упознаје и прихвата себе
 - Упознаје своје способности

У циљу РАЗВИЈАЊА КРЕАТИВНОСТИ КРОЗ ПОКРЕТ ученици ће:

1. Бити способни да покретом изразе своје емоције, искуства, осећај за лепо и креативност
 - Покретом изражава своје емоције и искуства, покрет усклађује са музиком
 - Пантомимом и покретом приказује различите животне ситуације

Реализација наставе образовне области физичко и здравствено васпитање

У предвиђеном фонду часова заступеност физичког васпитања износи 80 одсто, а здравственог 20 одсто.

Наставу физичког васпитања у I циклусу реализују учитељи или професори физичког васпитања.

Остали облици рада

Осим за редовне наставе, физичко и здравствено васпитање реализоваће се кроз следеће облике рада:

1) Спортске секције

Школа самостално, сходно условима, интересовањима ученика и наставника, бира садржаје спортских секција (спортове и друге активности, нпр. планинарење, вежбање у теретани итд.). Овај облик рада промовише дружење, масовност, подршку и омогућује укључивање родитеља и локалне заједнице. Кроз овај облик рада развијати такмичења у оквиру школе, сусрете са школама у окружењу, повезивати спортска такмичења са другим васпитно-образовно садржајима. Спортске секције воде професори физичког васпитања уз сарадњу и помоћ ученика.

2) Кросеви

Планирати два кроса годишње (јесењи и пролећни) обавезна за све ученике. Дужина и профил стазе прилагођени узрасту и могућностима ученика.

3) Излети

Планирати два излета годишње која обухватају боравак у природи, пешачење, планинарење, оријентационо трчање, вожњу бицикла (тамо/назад), спортске игре, пливање, и сличне садржаје. Обавезни су за све ученике школе. У припрему и реализацију излета обавезно укључити и наставнике других области, заинтересоване ученике, локалну заједницу, како би овај вид што садржајнији и кориснији.

4) Спортски дани

Периодичне акције којима се промовише физичка активност и здрав начин живота. Укључују све ученике школе, све запослене, затим родитеље, локалну заједницу и друге релевантне институције и појединце (нпр. домове здравља, спортске клубове, спортисте итд.). Планирају се годишње (2 пута по 5 спортских дана), а програм спортског дана који укључује различите спортско-рекреативне активности повезане са другим садржајима (музички, драмски, ликовни итд.), осмишљава посебан стручни тим школе на челу са професорима физичког васпитања и осталим заинтересованим учесницима. Поред спортских дана у оквиру школе, могу се планирати и друге спортске манифестације, такмичења и промотивне акције („Тројком против дроге“, „Сви на снег“, сусрет са истакнутим спортистом, и сл.)

5) Зимовање и летовање

Школа, у складу са својим организационо-материјалним могућностима и интересовањима ученика, може организовати зимовање, летовање и логоровање. Ови програми нису обавезни за све ученике. Зимовање обавезно обухвата обуку смучања, санкање, друге прикладне спортске активности, док летовање подразумева осмишљен програм физичке активности (обука непливача, пливање, роњење, организовано јутарње вежбање итд.). Поред кретних садржаја, за зимовање и летовање обавезно планирати и здравствену едукацију.

6) Ваннаставни садржаји из здравствене едукације

Обухватају различите радионице, „клубове здравља“, предавања, израду информатора, промотивне акције и др. Физичко васпитање за ученике који из здравствених разлога нису у могућности да прате редован програм наставе организује се путем наставних садржаја у консултације са школским лекаром и лекаром специјалистом.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Компетенције за целоживотно учење

Уме да процени степен у ком је овладао градивом

Разликује чињенице од ставова, веровања и мишљења

2. Вештина комуникације

Уважава саговорника путем усмене комуникације

3. Рад са подацима и информацијама

Уме да процењује и препозна могуће узроке грешке

5. Решавање проблема

Ученик испитује проблемску ситуацију, проналази, упоређује и примењује изабрано решење, а потом га и вреднује.

6. Вештина сарадње

Доприноси постизању договора о раду унутар групе.

7. Вештина за живот у демократском друштву

Активно учествује у раду и спортским активностима школе

Поштује разлике

Развија толеранцију

8. Брига за здравље подразумева:

Правилну исхрану,

Заразне болести и њихова превенција,

Правилна употреба лекова,

Пружање прве помоћи,

Бављење спортом,

Превенција од болести зависности

9. Еколошка компетенција

Подразумева разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе.

10. Естетска компетенција

Подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности

11. Предузетничка компетенција

Уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Формативно оцењивање примењује се на сваком часу и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика због даљег напредовања. Наставник и ученици идентификују циљеве и исходе учења и начине њиховог остваривања на сваком часу. Формативно оцењивање се одликује богатом конверзацијом између наставника и ученика. Давање повратне информације од стране наставника омогућава брзо напредовањ у раду. Ученик је активно укључен у процес сопственог учења.

Компоненте правилног оцењивања:

- Напредак физичких способности,
- Спортско-техничка достигнућа,
- Ангажовање и залагање ученика у настави,
- Доношење опреме,
- Поштовање правила у играма,
- Понашање на часу,
- Однос према другарима,
- Фер-плеј у играма.

Сумативно оцењивање је традиционалан начин процене постигнућа ученика (напредак физићких способности, спортско-техничка достигнућа, спретност, брзина, умешност). Може се применити на крају обрађеног наставног садржаја и на крају класификационог периода. Овакав вид оцењивања је одвојен од учења и њиме се сумира шта је до тада постигнуто.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Физичка димензија

Настава физичко се најчешће одвија у сали за физичко, опремљену справама и спортским реквизитима. Погодан простор представљају и школско двориште, спортски терени, учионица, оближњи парк, природни објекти ван насељених места.

Психолошка средина

Стварајући повољну физичку димензију простора, добија се повољна психолошка подстицајна средина која побуђује радозналост, омогућава истраживање и учење постаје задовољство.

Социјална димензија

У таквим условима развија се и повољна социјална клима у којој нема дискриминације, а влада узајамно поштовање и уравнотежен однос између ученика и наставника, као и унутар вршњачке групе.

ФАКУЛТАТИВНИ САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ:

Предвиђени наставни садржаји ће бити реализовани, како на часовима редовне наставе, тако и у оквиру различитих школских и ваншколских активности, као што су:

- Међуодељењска такмичења у елементарним играма;
- Спортске активности и такмичења на пригодним теренима у непосредном градском окружењу;
- Шетње, спортске активности и такмичења током наставе у природи и једнодневних излета.
- Посебно је потребно јачати подстицање мотивације код ученика-ТАРГЕТ програм.

ТАРГЕТ програм се састоји од шест елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење, унапређују планирање и припремање наставе . Елементи структуре наставног процеса по ТАРГЕТ програму:

1. Задатак (Task, eng.) – односи се на израду наставних активности и задатака
2. Ауторитет (Authority, eng.) – подразумева могућност да ученици развијају осећај контроле и независности у учењу

3. Признање (Recognition, eng.) – представља формалну и неформалну употребу похвале у наставном процесу
4. Групна интеракција (Grouping, eng.) – развијање способности ученика да ефикасно раде са другима на заједничком задатку.
5. Поступци евалуације (Evaluation, eng.) - обухвата методе које се користе за процену и праћење процеса учења.
6. Временска организација часа (Time) – указује се на значај флексибилности у временској организацији наставног процеса.

Target структура	Карактеристике	Базична психолошка потреба
Задатак (Task)	Оптималне тежине, разноврсни, са елементима новине, проблемски, индивидуализовани, циљеви – реални, краткорочни, дохватљиви.	Компетенција
Управљање (Authority)	Ученици учествују у доношењу одлука, преузимају лидерске улоге, имају могућност избора	Аутономија
Признање (Recognition)	Одвија се у приватној сфери, награђују се залагање и напредовање, фокус је на самопоштовању ученика.	Компетенција
Групна интеракција (Grouping)	Флексибилне и хетерогоне групе, промовисање сарадничких активности, прихватање различитости. Повезаност са другима.	Компетенција
Вредновање (Evaluation)	Нагласак је на личном напретку, залагању, учењу и разумевању; одвија се приватно; грешке се сматрају саставним делом учења,	Компетенција
Време (Time)	Оптимално и флексибилно коришћење времена, ученици учествују у прављењу распореда.	Компетенција

Учитељи снажно утичу на оријентацију ученика према учествовању у спорту и физичком васпитању, својим вербалним и невербалним понашањем. Охрабривти и награђивати самосталне покушаје овладавања моторичким вештинама, наглашавањем процеса учења, ученици се усмеравају ка унутрашњим критеријумима успешности, проценама сопствених способности и формирају оријентације усмерене на овладавање задатком. Пошто је опажена компетенција најзначајнији медијатор утицаја социјалних фактора на унутрашњу мотивацију, важно је да се у настави физичког васпитања промовишу позитивне перцепције сопствене кретне компетенције. Мотивациона клима овладавања задатком веома је повољан контекст за подстицање самоодређеног понашања ученика у настави физичког васпитања. Наставник подржава аутономију ученика тако што омогућава избор и учествовање у доношењу одлука у вези са спортском опремом, партнером или групом, типом активности (сарадничка или такмичарска), правилима игре, алтернативним задацима. Могућност избора не само да подстиче унутрашњу мотивацију (потреба за аутономијом) већ повећава шансе да деца буду суочена са оптималним изазовом – потреба за компетенцијом. Наставници, настојећи да креирају климу овладавања задатком

и оријентације ученика на задатак, наглашавају пре свега процес учења (а не коначни исход), лично напредовање (а не поређење са другима) и залагање ученика. Пошто су деца узраста од 7 до 11 година склона поређењу са вршњацима, треба избегавати поступке међусобног поређења ученика, како би спречили ученике да само тако дефинишу своју успешност. Треба промовисати такмичење ученика са самим собом, а не са другима. У контексту сарадничких активности, када ученици заједно раде на заједничком задатку, више њих има шансу да буде успешно, него када се такмиче једни против других. Учествовање у так- мичарским активностима требало би да буде ствар избора, јер за поједине ученике, такмичење има важну информациону димензију, то јест може да буде подстицајно за опажање кретне компетенције.

Што се тиче повратне информације наставника, позитивно пот-крепљење за покушаје овладавања задатком резултира високом мотива- цијом. Није довољно да повратна информација буде позитивна, већ мора да је што тачније усклађена са типом активности и да је специфична. Непходно је уравнотежити корективну и евалуативну димензију повратне информације. Корективна информација указује на то шта треба да се поправи да би наредни покушаји били успешнији, док евалуативна информација указује на успешност актуелног покушаја.

Развијати јачање аутономије, компетенције и осећања повезаности са другима, треба ученике „померати“ ка самоодређенијим типовима мотивације. Награђивање ваља усмерити на труд и залагање ученика, више него на стварни успех, и наградити и почетне, мале помаке на путу достизања већих циљева. Награде морају да имају лично значење за ученике, то јест неопходно је да буду усклађене са узрастом и интересовањима ученика. Могућност да бирају жељену активност, може бити подстицајна награда у физичком васпитању.

ЛИТЕРАТУРА ЗА НАСТАВНИКЕ:

- Маринковић, А.: Атлетика за најмлађе
- Радојевић, Ј., Петровић, Ј.: Спортска гимнастика
- Томић, Д.: Елементарне игре
- Станојевић, С.: Хигијена
- Алексић, М.: Фудбал
- Стевановић, В, Матковић, И.: Пливање
- Јоцић, Д.: Плесови

2.1.7. Енглески језик

Циљеви

Циљ наставе страног језика у првом циклусу основног образовања јесте да се осигура да сви ученици стекну основну језичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају комуникативним вештинама и развију способности и методе учења страног језика.

Задаци

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе страног језика сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе страног језика буду у пуној мери реализовани
- развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова,
- стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према другим језицима и културама, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији,
- стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.
- унапређивање знања из страног језика, која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писменој комуникацији споразумева са људима из других земаља,
- усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који се учи,
- подстицање на даље учење истог или другог страног језика, било самостално или на вишем нивоу образовања.

Исходи

Разумевање говора

Ученик разуме краће усмене текстове (дијалоге, монологе, песме и друго) о темама предвиђеним наставним програмом; разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и визуелни материјали у настави); разуме усмене текстове које исказују говорници о темама из свакодневног живота ближег и даљег учениковог окружења.

Разумевање писаног текста

Ученик разуме краће писане текстове састављене углавном од познатих језичких елемената (писма, честитку, јасна илустрована упутства, огласе, прилагођене књижевне текстове, и слично) о темама из ближег и даљег учениковог окружења и свакодневног живота.

Усмено изражавање

Ученик једноставним језиком даје информације о себи, својој породици, друговима и свом окружењу, о догађајима и активностима у школи и изван ње, описује људе, предмете, места, изражава своја осећања и мишљења, води кратке разговоре о темама које су програмом предвиђене.

Интеракција

Ученик реагује вербално и невербално на упутства и постављена питања у вези са конкретном ситуацијом, поставља питања и даје одговоре, са саговорницима размењује информације и мишљења о темама из свакодневног живота, блиским његовом интересовању, нуди и прихвата понуду, позив или извињење и тражи појашњење када нешто не разуме.

Писмено изражавање

Ученик допуњава и пише реченице и краће текстове (до пет реченица) користећи познату лексику и морфосинтаксичке структуре, пише честитку или разгледницу, поруку, позивницу, писмо, допуњава формулар или пријаву.

Медијација

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи; писмено преноси кратке једноставне поруке и објашњења.

Доживљај и разумевање књижевног текста

Ученик изражава утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту и тексту из области књижевности за младе (песма, скраћена верзија приче, музичка песма), користећи вербална и невербална средства изражавања (цртежи, моделирање, глума); препознаје у тексту елементе културе земаља чији језик учи; увиђа сличности и разлике са матичном и осталим културама.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом без теоријског објашњавања и инсистирања на апсолутној граматичкој тачности; поштује ред речи у реченици; користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима; уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страних језика које учи; разуме значај употребе интернационализма; примењује компензационе стратегије

Међупредметне компетенције

Настава енглеског језика је, у мањој или већој мери, повезана са свим наставним областима: природним и друштвеним наукама, уметношћу, информатиком и физичким васпитањем. Постоји изузетно тесна веза са наставом српског и немачког језика. Знања стечена из осталих предмета чине тематски оквир, док су знања стечена у настави српског језика најчешће полазиште у настави енглеског језика.

Сарадња

Ученик активно, креативно и конструктивно учествује у раду групе или пара: доприноси решавању разлика у мишљењу; поштује друге као равноправне чланове тима или групе, одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређењу рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема

Ученик препознаје, разуме и решава проблемске ситуације, користећи знања и вештине стечене у оквиру наставе различитих предмета и ваншколског искуства.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Ученик препознаје сопствене предности и могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; учествује у самосталним и тимским пројектима; развија нове вештине, које ће применити у практичном раду.

Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик има позитиван став према поштовању људских права и слобода; примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљење мањине; активно учествује у раду школе, поштује разлике.

Комуникација

Ученик познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, комуникацију телефоном, преко интернета итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације; уважава саговорника, негује културу дијалога, изражава своје мишљење, ставове и осећања на позитиван и аргументован начин.

Компетенција за учење

Ученик има позитиван и одговоран однос према учењу; ефикасно користи различите методе учења; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација; самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања; уме да процени у којој је мери овладао новим градивом.

Дигитална компетенција

Ученик усваја и користи знања из области ИКТ; претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику; користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

Естетичка компетенција

Ученик влада основним значењем појмова култура и естетичка вредност; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима; показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, доприноси очувању природних и културних добара; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност.

Провера постигнућа

Проверавање знања се обавља на сваком часу. Циљ проверавања знања је давање повратне информације ученицима о њиховим постигнућима и показатељ наставнику у којој мери су остварени циљеви. На почетку школске године обавља се иницијална провера нивоа усвојености знања. Иницијална провера се не оцењује и не користи за рангирање ученика.

Знања и вештине ученика процењују се редовно током реализације процеса учења - усменим и писменим испитивањем и израдом пројеката који могу бити и самостални и групни, као и кратким проверама остварености напретка. Процењивање усменог изражавања бележи се током индивидуалног рада, рада у пару или групи. Бележе се запажања о правилности изговора, лакоћи и јасноћи изражавања, богатству лексичких садржаја итд. Ученик се током целе школске године учи да сам процени свој напредак. Ученици који су у програму индивидуализације оцењују се по посебно прилагођеним критеријумима.

Средина за учење

Физичка димензија

Настава енглеског језика у првом циклусу основног образовања се обавља у учионицама које су опремљене аудио уређајима, неке и видео уређајима. Простор у коме се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада.

Психолошка димензија

Пријатна средина за рад постоји у свим учионицама у којима се одвија настава енглеског језика, што доприноси јачању мотивације и сигурности код ученика.

Социјална димензија

Распоред ученика и однос наставника према њима као и њихов међусобни однос подразумева отворену комуникацију где нема фаворизованих нити занемарених. Наставне методе и активан приступ учењу су најважнији елемент у креирању повољне средине за учење.

Начин остваривања програма

Један од начина за унапређење планирања и припремања наставних часова, квалитета наставе, оцењивања и мотивације за учење биће имплементација ТАРГЕТ програма у наставни процес. ТАРГЕТ модел подстиче мотивацију за учење, прилагодљив је у различитим наставним ситуацијама и лако се може уградити у процес подучавања. ТАРГЕТ програм састоји од шест елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење, унапређују планирање и припремање наставе:

1. Задатак – односи се на израду наставних активности и задатака:

Задаци су дизајнирани у складу са способностима ученика и пружају могућност да ученици буду успешни. Ученицима се пружа помоћ у постављању краткорочних циљева и овладавању стратегијама учења. Задаци су интересантни, стимулативни, разноврсни. Презентовани су на начин који указује да су вредни за ученике и садржајно значајни. Задаци су повезани са предзнањем и предходним искуством ученика.

2. Ауторитет – подразумева могућност да ученици развијају осећај контроле и независности у учењу:

Планиране активности пружају ученицима могућност да активно учествују у процесу учења тако што ће имати лидерске улоге, могућност избора и самосталног доношења одлука. Планирани су поступци за помоћ ученицима како би развили вештине преузимања одговорности за сопствено учење, као и активности за подстицање самосталности ученика. Уважавају се жеље ученика у процесу планирања наставе – избор метода рада, поделе у групе, улоге у групи, начин оцењивања... Пружа се прилика сваком ученику да у процесу учења покаже самосталност.

3.Признање – представља формалну и неформалну употребу похвале у наставном процесу:

Прецизирају се начини праћења напредовања сваког ученика. Води се рачуна о расподели награда и подстицаја. Обезбеђује се могућност сваком ученику да буде похваљен.

4.Групна интеракција – развијање способности ученика да ефикасно раде са другима на заједничком задатку:

Обезбеђују су могућности за кооперативно учење групе. Планирају су разноврсне методе кооперативне наставе. Планирају су активности које подстичу вршњачку интеракцију.

Подстиче се сарадња, а не такмичење. Формирају се хетерогене групе на основу различитих критеријума – способности, интересовања...

5.Поступци евалуације - методе које се користе за процену и праћење процеса учења:

Процењује се индивидуални напредак, побољшање и напредовање ученика. Планиране су могућности за побољшање постигнућа ученика. Планирани су разноврсни начини вредновања и процене. Оцена се саопштава приватно, избегава се социјално поређење

6.Временска организација часа – указује се на значај флексибилности у временској организацији наставног процеса:

Није ограничено време за сваки задатак. Ученици сами одређују темпо, распоред, време завршетка задатка и активности. Планирају се поступци који помажу ученицима да развијају организационе вештине.

Тематске области у настави страних језика

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда првог циклуса основне школе. Обрађују се на часовима редовне, као и додатне и допунске наставе у складу са темама у уџбеницима, интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

1. Лични идентитет
2. Моја породица – ужа и шира породица и пријатељи
3. Школа – прибор, простор, активности, школски предмети, школски систем
4. Играчке – игре и активности
5. Одећа – одевни предмети за одређене прилике и годишња доба
6. Исхрана – воће и поврће, оброци, навике у исхрани у земљама чији се језик учи
7. Мој дом – просторије и делови намештаја
8. Моје окружење – село и град
9. Животињски свет
10. Боје и облици
11. Бројеви до 1000
12. Описивање људи
13. Људско тело
14. Спортони и спортске активности
15. Хигијена
16. Здраве животне навике
17. Годишња доба, месеци, дани у недељи, делови дана
18. Хронолошко време
19. Празници – Нова година, Божић, Ускрс, рођендан
20. Географске особености

21. Куповина
22. Мода и облачење
23. Свакодневне активности
24. Хоби и слободно време
25. Уметност

Уџбеници

-Први разред: **Happy House 1**, New Edition : Уџбеник и радна свеска – Stella Maidment and Lorena Roberts; Издавач: *The English Book* - Београд, Србија у сарадњи са *Oxford University Press* – ом, Оксфорд, Велика Британија, 2015.

-Други разред: **Happy House 2**, New Edition : Уџбеник и радна свеска –Stella Maidment and Lorena Roberts; Издавач: *The English Book* - Београд, Србија у сарадњи са *Oxford University Press* – ом, Оксфорд, Велика Британија, 2015.

-Трећи разред: **Happy Street 1**, New Edition : Уџбеник и радна свеска – Stella Maidment and Lorena Roberts; Издавач: *The English Book*-Београд, Србија у сарадњи са *Oxford University Press* – ом, Оксфорд, Велика Британија, 2013.

- Четврти разред: **PROJECT 1**, Fourth Edition : Уџбеник и радна свеска – Tom Hutchinson; Издавач: *The English Book*- Београд, Србија у сарадњи са *Oxford University Press* -ом, Оксфорд, Велика Британија, 2015.

2.2. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

2.2.1. Верска настава

- ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС -

ОД ПРВОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА

ЦИЉЕВИ:

- ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе љубави остварује јединство;
- указати на величину Христове љубави према људима свету;
- подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи;
- пружити основна знања о великим празницима Цркве;
- указати на важност неговања традиције и обичаја;
- пружити основна знања о светом Сави као нашем примеру служења;
- упознати ученике са основним елементима славе и њеном везом са Литургијом;
- пружити основ за разумевање вере да се на Литургији молимо за спасење целог света;
- пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује;
- указати на етичку вредност библијских списа;
- омогућити ученицима да уоче шта су врлине;
- развити свест о значају покајања и врлинског живота;
- указати на значај о љубави према Богу и ближњима кроз одељке из Беседе на гори;
- подстицати на толеранцију према припадницима друге вероисповести и на узајамну љубав и поштовање.

ЗАДАЦИ:

- развити отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас ,као и отвореност и однос према другом човеку ,као икони Божијој, личности такође другачијој у односу на нас , те да се између ове две релације оствари узајамна свест о заједници;
- развити способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света ,људској слободи,животу у заједници,односу с природом која нас окружује , као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;
- изградити способност дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства , као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност с другим наукама);

- помоћи у одговорном обликовању заједничког живота с другима , успостављањем равнотеже између властите личности и заједнице у остварењу сусрета са светом (с људима различитих култура, религија и погледа на свет ,с друштвом и природом) и са Богом;
- изградити уверење да су свет и све што је у њему створени за вечност, да су сви створени да буду део вечног живота , али да се то може остварити само ако човек своју слободу као дар Божији изражава као заједништво са Богом и другим људима , те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и икони Божијој и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

ИСХОДИ:

- зна да је Бог створио свет из љубави и да објасни како Бог воли свет;
- препозна да Бог брине о свету и да наведе примере Божијег старања о свету;
- може да објасни да је Христово рођење догађај који дели историју на стару и нову еру;
- може да преприча живот светог Јована Претече и Крститеља и каже да је он припремао народ за долазак Христа;
- може да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима;
- може да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима;
- може да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења;
- може да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота;
- може да увиди да је Литургија извор и циљ свих Светих Тајни;
- зна да је причешће врхунац светотајинског живота;
- може да препозна Крштење и Миропомазање као тајне уласка у Цркву;
- бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота;
- може да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу;
- може да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности Кирила Методија;
- може да објасни просветитељску улогу и значај светог Саве за српски народ;

Верска настава као део образовног система и кроз корелацијуса другим наставним предметима доприноси да ученик :

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара;
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима, поштујући друге као равноправне чланове тима или групе;
- користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама;
- понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву;
- негује своју националну и културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу;

- развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе;
- изражава своје ставове, мишљења и осећања на позитиван, конструктиван и аргументован начин;
- показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Проверавање и процењивање знања ученика омогућава увид у којој мери су ученици усвојили наставне садржаје и стекли одређена знања, а истовремено и наставник добија повратну информацију о свом наставном раду, примењеним наставним методама и облицима рада. Оцена има информативну, мотивациону улогу, а примењује се захтева писани формативно и сумативно оцењивање.

Критеријуми за оцењивање ученика су: ангажовање ученика у наставном процесу, учешће у групном, тимском раду и раду у пару, врста, обим и ниво знања, умења и вештина при чему се у обзир узимају и личност ученика, његове способности и карактеристике и услови у којима стиче образовање. На часовима Верске наставе заступљено је неколико метода проверавања и оцењивања ученика:

- Усмено проверавање- као индивидуални разговор са ученоком;
- Писано проверавање- када се од ученика захтева писани одговор у облику домаћег или школског задатка;
- Практично проверавање- проверавање практичне примене одређеног знања или вештине кроз израду истраживачких радова, заједничких пројеката, паноа и др.

Ученици који су у програму индивидуализације или инклузије оцењују се у складу са посебно прилагођеним критеријумима. Оцена је описна.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Настава изборног предмета Верска настава остварује се у кабинету, који је опремљен аудио и видео уређајима, као и у медијатеци и информаичким кабинетима. Простор у коме се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада. Пријатна средина за рад доприноси јачању мотивације и сигурности код ученика. Кабинет Верске наставе подстиче истраживање и буди радозналост, мотивише ученике за учење и напредовање. Поред школског кабинета који се користи за теоријску наставу, практична настава се одвија у цркви - учешћем у литургијском сабрању. Одно наставника и ученика, као и међусобни однос ученика, омогућава ефикасније учење кроз отворену комуникацију, поштовање и уважавање.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА

У остваривању Верске наставе користи се Свето Писмо, као и илустрована Библија за децу, која је прилагођена узрасту ученика основне школе. Такође се користи и православни дечији часопис „Светосавско звонце“, као и цртани и документарни филмови прилагођени тематици, као и узрасту и интересовањима ученика.

2.2.2. Грађанско васпитање

Циљеви:

Општи циљ предмета грађанско васпитање је подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика. Ученицима се пружа могућност да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања, да изграде сазнања, умења, способности и вредности неопходне за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге.

Задачи:

- Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима;
- Подстицање развоја самопоуздања и личне одговорности;
- Оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствене потребе и потребе других и да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге;
- Развијање свести о потреби уважавања различитости и особености, уочавање и преватилажење стереотипа везаних та пол, изглед, понашање, порекло;
- Оспособљавање ученика за ненасилно решавање сукоба;
- Развијање појма пријатељства;
- Оспособљавање ученика да разумеју неопходност правила која регулишу живот у заједници и да кроз договарање активно доприносе поштовању или мењању правила сагласно са потребама;
- Оспособљавање ученика да упознају и уважавају дејча права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању
- Развијање и неговање еколошке свести.
- Развијање моралног расуђивања и неговање основних људских вредности.
- Оспособљавање ученика да активно доприносе развоју школе по мери детета.

Исходи:

Ученик ће да:

- препозна своје особености и исказује их пред вршњацима
- у игри и раду поштује и уважава исказане различитости и специфичности својих вршњака
- препознаје и исказује своја осећања
- опажа и изражава своја непријатна осећања (страх, бес, тугу), користи начине за њихово превазилажење
- комуницира слушајући саговорника; држи се теме

- сарађује са вршњацима; договара се у групи
- у ситуацији конфликта и сукоба ставља се у позицију друге особе, прецизно и јасно се изражава у циљу налажења решења које задовољава обе стране
- даје своје предлоге у вези са школским и ваншколским активностима
- искаже захвалност за изречено и учињено што је допринело задовољавању његових потреба
- препозна потребе других и доприноси да се оне остваре
- препозна и прихвати сопствена осећања и потребе, изражава их и задовољава на неугрожавајући начин
- кроз игру и цртеж открива и препознаје осећања (стида, срамоте, љубоморе, кривице) и користи начине њиховог превазилажења, уважавајући сопствене потребе и потребе других
- у комуникацији са другима јасно износи своје мишљење, бира начин слушања и изражавања, не угрожавајући друге
- у сукобима са одраслима и вршњацима проналази и користи конструктивне начине решавања проблема
- штити своја права, уважава права других и преузима одговорност за своје речи и поступке у ситуацијама насиља
- препозна вредности и врлине у свакодневним животним ситуацијама и поступцима, причама, бајкама, филмовима
- препозна потребе поступања у ситуацијама које нису друштвено прихватљиве (крађа, лаж, оговарање) и открива начине на које може задовољити своје потребе на друштвено прихватљив начин.
- у социјалној интеракцији препозна своје потребе, као и потребе других и уважава их у свакодневним животним ситуацијама уважава различитости, препознајући стереотипе и предрасуде везане за пол, узраст, изглед, понашање, порекло
- показује наклоност и пријатељство у односима са вршњацима
- препозна лаж и крађу као морални прекршај
- понаша се у складу са договореним правилима заједнице, поштујући права других, своје понашање усклађује са вредностима и договореним правилима
- доноси одлуке значајне за одељење и школу у договору са другим члановима заједнице
- брине о биљном и животињском свету, уважавајући право на живот и здраву природну средину.
- понаша се у складу са правилима и дужностима у одељењу и школи
- реагује у ситуацијама неправде, кршења својих и туђих права на начин који није угрожавајући за друге
- учествује у раду тима, поштујући договорена правила
- идентификује и покреће акције за решавање проблема у својој школи
- сагледа свет као систем у коме су сви елементи – људи, догађаји, места, међусобно повезани.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

У оквиру израде заједничких пројеката, истраживачких задатака, проблемских ситуација, као и на свим осталим часовима грађанског васпитања, ученици могу развијати следеће компетенције:

Сарадња: активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређењу рада групе и уме да представи резултате рада.

Рад с подацима и информацијама: зна да је за разумевање појава и догађаја, и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке, и разликује податак/информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора, и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; селекује, обрађује информације, наводећи извор и аутора, чува и препознаје податке у различитим форматима, укључујући ИКТ.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву: препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију, спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду; зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву: примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Одговоран однос према околини: уочава чиниоце и понашања која нарушавају природу и квалитет животне средине у широј окolini и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његове одговорности за стање животне средине и природе.

Компетенција на учење: има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује различите начине учења у складу са циљевима, садржајима, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција: ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Специфичне компетенције:

Знање: зна своје особености и различитости у односу на друге; препознаје особености и различитости других и уважава их; разуме и прихвата међусобне разлике; разуме појам пријатељства; зна права која има као дете; разуме појмове право-правда, неправда-

насиље; разуме појам одговорности; схвата разлике између одговорности према себи, другим људима, заједници; зна важност правила понашања у учионици, школи, заједници; препознаје предрасуде и стереотипе.

Вештине: уме да препозна и разуме сопствена осећања и потребе; штити своје потребе на начин који не угрожава друге; комуницира, размењује мишљења са другима, износи своја осећања потребе, мишљење и слуша, разуме и уважава туђе мишљење; сарађује са вршњацима; договара се у групи; конструктивно разрешава сукобе са вршњацима и одраслима; самостално доноси одлуке и изводи закључке; учествује у доношењу одлука у групи, разреду; понаша се у складу са правилима и дужностима у одељењу и школи; реагује у ситуацијама неправде кршења својих и туђих права на начин који није угрожавајући за друге; учествује у раду тима, поштујући договорена правила; идентификује и покреће акције за решавање проблема у својој школи; уважава деџа права и учествује у њиховом остваривању; штити своја и туђа права; уочава проблеме у одељењу и учествује у њиховом решавању; на креативан начин изражава идеје, искуства, осећања; учествује у развиту своје животне средине и штити је.

Ставови: свест о себи као појединцу/појединки и свест о припадности групи; преузима одговорност за своје поступке; разуме и уважава различитости; поседује спремност да учествује у решавању проблема у својој школи; спремност да учествује у активностима у школи и да сарађује са вршњацима са вршњацима и одраслима; спремност да штити своја права, права других и преузима одговорност за своје речи и поступке у ситуацијама угрожавања права; спремност на супротстављање предрасудама, дискриминацији и неправди на свим нивоима; спремност на саосћање са другима и помоћ онима који су у невољи; разуме важност поштовања правила понашања у одељењу и школи.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Проверавање и процењивање знања ученика омогућава увид у којој мери су ученици усвојили наставне садржаје и стекли одређена знања, а истовремено и наставник добија повратну информацију о свом наставном раду, примењеним наставним методама и облицима рада. Оцена има информативну, мотивациону и усмеравајућу улогу, а примењује се формативно оцењивање. На часовима Грађанског васпитања заступљено је неколико метода проверавања ученика: Усмено проверавање - као индивидуални разговор са учеником; Писано проверавање када се од ученика захтева писани одговор; Практично проверавање – проверавање практичне примене одређеног знања или вештине кроз израду истраживачких радова, заједничких пројеката, паноа, демонстрације и др.

2.3. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

2.3.1. Народна традиција

Циљ области народне традиције је да ученици схвате смисао, вредност, начин живота као и вредности које носе наши преци кроз разне активности и облике рада.

Општи циљеви и задаци:

Изучавањем наставног предмета НАРОДНА ТРАДИЦИЈА у другом разреду, ученици стичу основна знања из области становања људи од најраније прошлости до данашњих дана. Ове садржаје употпуњују знања о појединим биљкама, а све то представљено кроз обичаје и веровања нашег народа.

Упознавањем културе становања и процеса грађења кућа у прошлости, код деце се развијају сазнајне способности и формирају се основни појмови везани за ову област. Ови појмови чине само део система појмова и знања из области наше културе и традиције. Упознавањем датих садржаја они су у прилици да упоређују грађење кућа и становање у прошлости са савременим стамбеним објектима и начином живота у њима. Грађење куће, уређивање окућнице, и неговање биља су активности у којима деца радо дају свој допринос. Упознавањем садржаја из ове области деца се подстичу културом становања и код њих се развија правилан однос према ономе што се зове породични дом.

Развијање свести да је то најлепши и најтоплији кутак на свету пробудиће код деце осећај тоpline, љубави и сигурности, а то је услов за њихову социјализацију и слободно испољавање своје личности.

Упознавањем народних обичаја и веровања везаних за ову област, ученици ће развијати свест о културном и духовном благу нашег народа.

Општи исходи:

Након завршетка обавезног образовања ученик ће:

- Бити упознат са традицијом своје земље,
- Савладати основно градиво,
- Разумети и развити осећаје и циљеве васпитног аспекта из предмета,
- Уочавати лепо и културно наслеђе наше земље
- Правити разлику између села и града,
- Правити разлику између већег и мањег насеља,
- Уочавати разлике у начину живота људи у Србији некада и сада
- Савладати основне разлике између помоћних објеката у сеском дворишту,
- Савладати и препознати разлике између врста кућа и некадашњих стамбених објеката,
- Уочавање и чување културне баштине наше земље кроз фолклорне игре
- Схватити значај народних заната као и њихова примена данас
- Стећи знање о основним традиционалним начинима транспорта како робе тако и људи.
- Препознавање и уочавање народних инструмената
- Стећи знање о прављењу хлеба и осталих намирница као што су то радили наши преци.
-

ИСХОДИ:

(исходи који се реализују у области народне традиције)

1. ТРАДИЦИОНАЛНИ ЗАНАТИ

Кроз наставну тему ученици би требало да су:

- Упознали различитих традиционалних заната.
- Стекли елементарна знања о појединим традиционалним занатима.
- Упознали са фолклорним веровањима као пратећим формама традиционалних заната.
- Упознали карактеристичне обичајно-обредне облике понашања везаних за одређене традиционалне занате.
- Упознали типичне традиционалне занате урбаних и руралних средина.
- Схватили значај чувања и неговања традиционалних заната.

. 2. ТРАДИЦИОНАЛНИ ОБЛИЦИ ТРАНСПОРТА И ТРАНСПОРТНА СРЕДСТВА

Кроз наставну тему би требало да су:

- Остварили директно увођење ученика у активности ревитализације традиције кроз непосредно упознавање материјалне и духовне традицијске културе свог народа у ужем и ширем окружењу.
- **Ученици** стекли елементарних знања о традиционалним облицима транспорта и транспортним средствима и њиховом значају за живот људи на селу и у граду.

3. НАРОДНИ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Кроз наставну тему би требало да су:

- Упознати са дечјим фолклором.
- Упознати различитих народних музичких инструмената и њихове улоге у традицијској култури

4. НОСИОЦИ НАРОДНЕ ТРАДИЦИЈЕ

Кроз наставну тему ученици би требало да су:

- Усвајена елементарна знања о настанку хлеба, врстама, обичајима и обредима везаним за хлеб.
- Упознавати са носиоцима народне традиције (усменим, писаним и материјалним).
- Схватили важности чувања и неговања народне традиције.

5. . ПИТАЈ СВОЈУ БАКУ

Кроз наставну тему ученици би требало да су:

- Остварили директно увођење ученика у активности ревитализације традиције кроз непосредно упознавање материјалне и духовне традицијске културе свог народа у ужем и ширем окружењу.
- Упознавати са основним фолклорним текстовима.

6. РАДОВИ И ПРАЗНИЦИ

Кроз наставну тему ученици би требало да су:

- Упознати са дечјим фолклором.
- Уочити разлика у начину живота у селу и граду.
- Упознати са основним сезонским радовима и обичајима везаним за те радове.
- Упознати са основним и општим празницима.

7. . ЗИМСКИ ХЛЕБОВИ И ПРОЛЕЋНО БИЉЕ

Кроз наставну тему ученици би требало да су:

- Усвајена елементарна знања о настанку хлеба, врстама, обичајима и обредима везаним за хлеб.
- Усвајање елементарних знања о биљкама и њиховој улози у народној традицији.

ОРИЈЕНТАЦИОНИ ПРЕГЛЕД ЧАСОВА ПО ТЕМАМА

Наставу народне традиције у другом циклусу реализују учитељи.

ТЕМА	УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА ЗА ТЕМУ	ЧАСОВИ ОБРАДЕ	ЧАСОВИ УТВРЂИВАЊА
Становање у прошлости	7	6	1
Има једна кућица, моме срцу драга	14	13	3
У кући и око ње	7	6	1
Типови кућа у Србији	5	4	1
Насеља	3	2	1
УКУПНО	38	31	7

Облици рада и методе које се могу примењивати у наставни

Осим за редовне наставе, где су примењени сви облици рада од индивидуалног до групног, народона традиција реализоваће се кроз следећи облици рада:

7) Ваннаставни садржаји

Обухватају различите радионице, предавања, израду информатора, обиласке музеја као и могућност да се настава реализује у неком од старих здања који су очувани у духу наше традиције.

Методе које се могу примењивати су:

вербално-текстуалне,
методе демонстрације,
самостални рад ученика,
методе сценске комуникације,
радионице,
амбијентално учење,
методе игре.

Које ће од предложених метода учитељ изабрати зависи од садржаја наставне јединице, креативности учитеља као и могућности које школа пружа.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Формативно оцењивање примењује се на сваком часу и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика због даљег напредовања. Наставник и ученици идентификују циљеве и исходе учења и начине њиховог остваривања на сваком часу. Формативно оцењивање се одликује богатом конверзацијом између наставника и ученика. Давање повратне информације од стране наставника омогућава брзо напредовањ у раду. Ученик је активно укључен у процес сопственог учења.

Сумативно оцењивање је традиционалан начин процене постигнућа ученика. Може се применити на крају обрађеног наставног садржаја и на крају класификационог периода. Овакав вид оцењивања је одвојен од учења и њиме се сумира шта је до тада постигнуто.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Психолошка средина

Будући да се настана народне традиције углавном одржава у учионицама и затвореном простору, стварајући повољну физичку димензију простора, добија се повољна психолошка подстицајна средина која побуђује радозналост, омогућава истраживање и учење постаје задовољство.

Социјална димензија

У таквим условима развија се и повољна социјална клима у којој нема дискриминације, а влада узајамно поштовање и уравнотежен однос између ученика и наставника, као и унутар вршњачке групе.

TARGET програм се састоји од шест елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење, унапређују планирање и припремање наставе. Елементи структуре наставног процеса по TARGET програму:

1. Задатак (Task, eng.) – односи се на израду наставних активности и задатака
2. Ауторитет (Authority, eng.) – подразумева могућност да ученици развијају осећај контроле и независности у учењу
3. Признање (Recognition, eng.) – представља формалну и неформалну употребу похвале у наставном процесу
4. Групна интеракција (Grouping, eng.) – развијање способности ученика да ефикасно раде са другима на заједничком задатку.
5. Поступци евалуације (Evaluation, eng.) - обухвата методе које се користе за процену и праћење процеса учења.
6. Временска организација часа (Time) – указује се на значај флексибилности у временској организацији наставног процеса.

Таргет структура	Карактеристике	Базична психолошка потреба
Задатак (Task)	Оптималне тежине, разноврсни, са елементима новине, проблемски, индивидуализовани, циљеви – реални, краткорочни, дохватљиви.	Компетенција
Управљање (Authority)	Ученици учествују у доношењу одлука, преузимају лидерске улоге, имају могућност избора	Аутономија
Признање (Recognition)	Одвија се у приватној сфери, награђују се залагање и напредовање, фокус је на самопоштовању ученика.	Компетенција
Групна интеракција (Grouping)	Флексибилне и хетерегоне групе, промовисање сарадничких активности, прихватање различитости. Повезаност са другима.	Компетенција
Вредновање (Evaluation)	Нагласак је на личном напретку, залагању, учењу и разумевању; одвија се приватно; грешке се сматрају саставним делом учења,	Компетенцаија
Време (Time)	Оптимално и флексибилно коришћење времена, ученици учествују у прављењу распореда.	Компетенција

Улога учитеља у овом наставном предмету јесте да ученицима пружи знања предвиђена програмом, али и да подстиче интересовања, радозналост, креативност као и жељу за упознавањем прошлости и наше традиције.

Наставни процес у школи може бити обогаћен и другим активностима у оквиру школског програма.

За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, излети, екскурзије, што ученицима омогућава да конкретно, у одређеном амбијенту упознају дате програмске садржаје.

Поред коришћења уџбеника за други разред, у реализацији програма за овај предмет, може се користити и друга адекватна литература: штампана, аудио-визуелна, електронска, сва она средства која ће ученицима лакше приближити аутентичне програмске садржаје.

Начини рада биће разноврснији и занимљивији, а то ће код ученика подстицати мотивацију и радозналост.

Родитељи ученика, у зависности од њихових жеља, знања и могућности, такође могу бити учесници у реализацији програма.

2.3.2. Од играчке до рачунара

Циљ:

Главни циљ предмета је да се кроз игру уводе елементи техничког и технолошког образовања. Самостално обликујући делове за будућу конструкцију, ученик се сусреће са елементима технологије. Играјући се готовим конструкторским елементима стиче и одређено техничко искуство. Слагањем слике и текста стиче прво информатичко образовање.

У циљу упознавања основних информатичких и комуникационих средстава и њихове употребе ученик ће:

- познавати основна правила у саобраћају и придржавати их се;
- користити рачунар за учење кроз игру

У циљу развијања толеранције, самосталности и способности за рад у групи ученик ће:

- самостално исказивати своје идеје и у тиму размењивати знања и искуства;
- уважавати различитости међу људима у физичком, менталном, емотивном и другом смислу.

У циљу развијања функционалне писмености ученик ће:

- умети да користи различите изворе информација;
- усвојити основне информатичке појмове.

У циљу упознавања основних информатичких и комуникационих средстава и њихова употреба ученик ће:

- познавати основне принципе функционисања и примене рачунара и упознати се са њиховом улогом у савременом друштву,
- имати основне представе о рачунарским мрежама и интернету и користити их;
- знати неке основне функције оперативних система (рад са фајловима и фолдерима), зна да их креира, сачува и касније пронађе применом једноставних техника сортирања или претраживања;
- умети да користи основне функције програма за обраду текста.

Задаци:

- Развијање моторичких способности уз коришћење материјала, прибора, алата, апарата, уређаја и рачунара;
- Развијање креативности, логичког мишљења и способности комбиновања;
- Упознавање и руковање играчкама и кућним апаратима и уређајима.

Компетенције ученика

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду,
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Рад са подацима и информацијама

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/информацију од њиховог тумачења
- користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника
- користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их са претходним знањем из различитих области
- селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ
- разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- Способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге
- Способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду
- Ученик препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима

Одговоран однос према здрављу

- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.

Одговоран однос према околини

-Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.

Компетенција за учење

-Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје
-Користи различите изворе информација и има критички однос према њима, ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу
-Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција

-Уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
-Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
-Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
-Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
-Препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

2. Компетенције за целоживотно учење

-Ефикасно користи различите методе учења

3. Вештина комуникације

-Комуникације путем интернета

3. Рад са подацима и информацијама

-Уме да процењује и препозна могуће узроке грешке

-Користи табеларни и графички приказ података и уме да их чита и тумачи

-Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података

4. Дигитална компетенција

-Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија на послу, у слободном времену и комуницирању

5. Решавање проблема

-Ученик испитује проблемску ситуацију, проналази, упоређује и примењује изабрано решење, а потом га и вреднује.

6. Вештина сарадње

- Доприноси постизању договора о раду унутар групе
- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе

7. Вештина за живот у демократском друштву

- Активно учествује у раду

Развија толеранцију

8. Брига за здравље подразумева:

- Превенцију од болести зависности од електронских медија

9. Еколошка компетенција

Подразумева разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе.

10. Естетска компетенција

Подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности

11. Предузетничка компетенција

Уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Формативно оцењивање примењује се на сваком часу и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика због даљег напредовања. Наставник и ученици идентификују циљеве и исходе учења и начине њиховог остваривања на сваком часу. Формативно оцењивање се одликује богатом конверзацијом између наставника и ученика. Давање повратне информације од стране наставника омогућава брзо напредовање у раду. Ученик је активно укључен у процес сопственог учења. Компоненте правилног оцењивања:

- Напредак дигиталне писмености,
- Употреба ИКТ у процесу наставе,
- Ангажовање и залагање ученика у настави,
- Понашање на часу,
- Однос према другарима,

Сумативно оцењивање је традиционалан начин процене постигнућа ученика. Може се применити на крају обрађеног наставног садржаја и на крају класификационог периода. Овакав вид оцењивања је одвојен од учења и њиме се сумира шта је до тада постигнуто.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Физичка димензија

Настава од играчке до рачунара се најчешће одвија у учионици, опремљену рачунарима и пројектором.

Психолошка средина

Стварајући повољну физичку димензију простора, добија се повољна психолошка подстицајна средина која побуђује радозналост, омогућава истраживање и учење постаје задовољство.

Социјална димензија

У таквим условима развија се и повољна социјална клима у којој нема дискриминације, а влада узајамно поштовање и уравнотежен однос између ученика и наставника, као и унутар вршњачке групе.

Мотивација ученика за учење

Охрабривати и награђивати самосталне покушаје овладавања дигиталним вештинама, наглашавањем процеса учења, ученици се усмеравају ка унутрашњим критеријумима успешности, проценама сопствених способности и формирају оријентације усмерене на овладавање задатком. Пошто је опажена компетенција најзначајнији медијатор утицаја социјалних фактора на унутрашњу мотивацију, важно је да се у настави од играчке до рачунара промовишу позитивне перцепције сопствене дигиталне компетенције.

Подржавати аутономију ученика, омогућавати избор и учествовање у доношењу одлука у вези са избором медија, партнером или групом, типом активности (сарадничка или такмичарска), , алтернативним задацима.

Креирати климу овладавања задатком и оријентације ученика на задатак, наглашавати пре свега процес учења (а не коначни исход), лично напредовање (а не поређење са другима) и залагање ученика. Промовисати такмичење ученика са самим собом, а не са другима. Позитивно поткрепљивати покушаје овладавања задатком .

Није довољно да повратна информација буде позитивна, већ мора да је што тачније усклађена са типом активности и да је специфична. Непходно је уравнотежити корективну и евалуативну димензију повратне информације. Корективна информација указује на то шта треба да се поправи да би наредни покушаји били успешнији, док евалуативна информација указује на успешност актуелног покушаја.

Развијати јачање аутономије, компетенције и осећања повезаности са другима, треба ученике „померати“ ка самоодређенијим типовима мотивације. Награђивање ваља усмерити на труд и залагање ученика, више него на стварни успех, и наградити и почетне, мале помаке на путу достизања већих циљева . Награде морају да имају лично значење за ученике, то јест неопходно је да буду усклађене са узрастом и интересовањима ученика. Могућност да бирају жељену активност, може бити подстицајна награда у настави од играчке до рачунара.

Литература

Од играчке до рачунара 1, Драган Маринчић и Драгољуб Васић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

Од играчке до рачунара 2, Драган Маринчић и Драгољуб Васић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

Од играчке до рачунара 3, Драган Маринчић и Драгољуб Васић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

Од играчке до рачунара 4, Драган Маринчић и Драгољуб Васић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

Направити превозна средства, Весна Капуран и Никола Корица, Одисеја, Београд

2.3.3. Чувари природе

ЦИЉ

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајање и примена концепта одрживог развоја и остваривање образовања о квалитету живота.

ЗАДАЦИ

Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:

- упознају појам и основне елементе животне средине;
- уочавају и описују основне појаве и промене у животној средини;
- упознају узрочно-последичне везе у животној средини;
- уочавају и описују појаве које угрожавају животну средину;
- стичу навику одговорног понашања према живом свету;
- развијају образовање за заштиту животне средине;
- развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем;
- развијају здрав однос према себи и другима;
- умеју да на основу стечених знања изаберу квалитетне и здраве стилове живота;
- примењују рационално коришћење природних ресурса;
- препознају изворе загађивања и уочавају последице;
- стичу способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема;
- развијају основне елементе логичног и критичног мишљења;
- развијају радозналост, активно учествовање и одговорност;
- поседују развијену свест о личном ангажовању у заштити и очувању животне средине, природе и биодиверзитета.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Сарадња

Ученик:

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара у свим фазама рада,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређењу рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема

Ученик:

- препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства,
- планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати),
- решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством,
- самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења,
- формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара, а стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним,
- проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Ученик:

- препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију,
- спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима,
- способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у групи о њеној реализацији,
- учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге,
- усмерен је на развој нових вештина које примењује у практичном раду,
- зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик:

- упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима,
- аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта,
- понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.

Одговоран однос према здрављу

Ученик:

- познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност) и зна последице неправилне исхране,
- разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа,
- препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације,
- својим понашањем промовише здравље и сигурност.

Одговоран однос према окоolini

Ученик:

- уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј окоolini и свакодневном животу,
- развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе,

- сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе,
- спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине,
- практикује активности које подстичу одрживост (нпр. штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа), повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација,
- активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју,
- процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

Компетенција за учење

Ученик:

- има позитиван и одговоран однос према учењу,
- мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје,
- користи различите изворе информација и има критички однос према њима,
- примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом,
- способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања,
- користи могућности ваншколског учења,
- негује и развија лична интересовања.

Естетичка компетенција

Ученик.

- влада основним значењем појма естетичка вредност коју, осим уметности, везује и за друге садржаје: природне или биологистичке (нпр. непоновљивост природе), социолошке (човеково деловање на природу), емотивно-афективне (креативност и стваралачко мишљење и понашање) и практичне (појмови, модели и сл.),
- повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара,
- показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Комуникација

Ученик:

- познаје различите облике комуникације и њихове одлике,
- уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност,
- изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин,
- кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет,
- уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

ИСХОДИ

По завршетку четвртог разреда, ученик ће бити у стању да:

- разликује природу од производа људског рада,
- уочава разноврсност биљака и животиња,
- самостално гаји и чува биљке и брине о добробити животиња у школи и код куће,
- учествује у извођењу једноставних огледа којима се демонстрира зависност живих бића од воде, ваздуха, земљишта и Сунца,
- предвиди последице уништавања појединих живих бића у ланцима исхране на копну и у води,
- учествује у промовисању бриге и заштите типичних, ретких и угрожених биљака и животиња,
- практикује и учествује у промовисању здравих животних навика,
- примењује основне принципе рационалне потрошње (штеди воду и струју и даје предност употреби локалних, рециклираних и производа који могу да се рециклирају),
- у дискусији даје предност коришћењу обновљивих природних ресурса.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Оно што наставник тражи и оцењује код ученика је упорност, преданост, посвећеност, напредовање, размишљање које може да иде у различитим смеровима, стварање атмосфере заједништва у учioniци.

Формативно оцењивање се примењује на сваком часу и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика, због даљег напредовања. То значи да постоји стална комуникација и размена између наставника и ученика, не само у погледу тога шта је тачно ученик постигао, већ и шта треба да ради да би постигао боље и више. Захваљујући томе што користи разноврсне методе и технике праћења и оцењивања, континуирано оцењивање пружа информације не само шта ученик зна, разуме и уме, већ и како је то постигао, шта је у томе било корисно а шта није, који облик рада је за њега најпогоднији и слично. Своја постигнућа и своје напредовање ученици могу да покажу на различите начине. Континуирано

оцењивање укључује самопроцењивање и наставника и ученика. Оно подразумева разматрање, критичку анализу активности, поступака, понашања у настави и учењу.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Средина за учење треба да буде осмишљена и организована тако да подстиче ученике да се укључују и омогућава им да се укључе. Као активни учесници, ученици размишљају о ономе што раде и што уче. Ученик који активно учи је спремнији да се упушта у решавање проблема и логичко размишљање. Активно учешће је повезано и са повећањем нивоа и јачањем мотивације, концентрације, истрајности, усмерености ка изградњи знања, позитивним вредновањем знања и задовољством у учењу.

Средина која највише стимулише и даје највећу подршку учењу је она у којој сви уче.

- Физичка димензија:

Најважнији физички аспект средине за учење се односи на безбедност. Простор треба да буде безбедан, миран, чист, расерећен сувишних и некорисних ствари и предмета, светао и проветрен, у коме се све добро чује и види и кроз који се несметано креће. Простор и опрема одговарају потребама ученика и безбедни су за коришћење. Погодан простор представљају и школско двориште, библиотека, медијатека. Настава се такође може изводити и ван школе. Променљивост амбијента обезбеђује сагледавање исте ствари са различитих аспеката у различитим околностима и различитим појавним формама. Технолошким развојем ученицима је омогућено и виртуелно учење.

- Психолошка и социјална димензија:

Стварајући повољну физичку димензију простора, добија се повољна психолошка подстицајна средина која побуђује радозналост, омогућава истраживање и учење постаје задовољство. У таквим условима развија се и повољна социјална клима у којој нема дискриминације, а влада узајамно поштовање и уравнотежен однос између ученика и наставника. Ученици треба да се осећају прихваћено и поштовано. Топла, сигурна, пријатна и позитивна средина у којој се ученици осећају безбедно, удобно, заштићено, у којој су слободни да истражују и да се изражавају, без обзира на то које им је порекло и којој друштвеној или етничкој групи припадају, снажно доприноси психолошки и социјално повољној атмосфери за учење.

У таквој средини постоји поверење међу ученицима и између ученика и наставника, као и дух заједништва. Ученици имају једнака права и осећај једнакости.

- Педагошка димензија:
- ученици се охрабрују да у учењу сами постављају циљеве, да прате процес учења и процењују да ли су испунили циљеве;
- од сваког ученика се очекује да постиже највише што може;
- ученик добија помоћ и подршку кад год је потребно;
- труд ученика се признаје и цени;
- иницијативе и питања ученика су добродошли;
- ученици имају прилику да примењују различите облике и начине рада и у томе добијају подршку;
- ученици се посебно охрабрују и подржавају у кооперативном учењу.

ЛИТЕРАТУРА И УЏБЕНИЦИ

- Станка Брдар: „Чувари природе за први разред сновне школе“, „Креативни центар“, Београд
- Л. Рогановић и М. Топаловић: „Чувари природе за други разред основне школе“, „Едука“, Београд
- Станка Брдар: „Чувари природе за трећи разред основне школе“, „Креативни центар“, Београд
- Л. Тасић и Л. Виденовић: „Чувари природе за четврти разред основне школе“, „Едука“, Београд

2.3.4.Лепо писање

Циљеви:

Општи циљ наставе лепог писања је оспособљавање ученика за лепо писање и развој сензибилитета за препознавање писма упоредо са развојем моторичких способности, као и усвајање читког и уредног писања.

ЗАДАЦИ наставе лепог писања су:

- усвајање правилног повлачења уских и широких, косих, усправних и положених линија;
- развијање способности за обједињавање линија у слова;
- развијање способности повезивања слова у речи и реченице;
- упућивање ученика у коришћење различитих материјала и подлога за писање;
- оспособљавање ученика за припремање материјала за писање;
- развијање моторичких способности у процесу лепог писања.
- развијати уредност приликом писања
- развијати код ученика естетска осећања

Исходи:

Ученик ће да:

- Усвоји правилно повлачење линија
- Разликује врсте линија
- Развија моторичке способности у процесу лепог писања
- Користи различите материјале и подлоге за писање
- Уочава и разликује: цело—део, велико—мало, високо—ниско, уско—широко, светло—тамно, обло—рогљасто
- Уочава и разликује: лево—десно, горе—доле, испред—иза, више—ниже, између, усправно—положено—косо, пуно—празно, отворено—затворено
- Развија креативност, машту и оригиналност у раду
- Уочи смисао за лепо и уредно писање

2.4. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ

2.4.1. Допунска настава

2.4.1.1. Математика

Циљеви:

- средство педагошке интервенције у ситуацијама у којима се поступцима редовне наставе не могу постићи задовољавајући резултати једног дела ученика;
- организије се уз редовну наставу за ученике који у редовној настави теже савладавају делове прописаног програма, па им је потребна допунска помоћ ради нормалног напредовања у редовној настави;
- да ученици усвоје елементарна математичка знања;
- да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака;
- овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма;
- решавају једноставније задатке;
- повезивање градива, примена наученог.

Задаци:

- Савладавање одређених програмских садржаја кроз индивидуализовану наставу уз посебне задатке;
- Подстицање и развој личности ученика;
- Оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствене потребе;
- Упознавање са успешним методама учења;
- Уочавање проблема везаних за учење и начини њиховог решавања;
- Помоћ ради постизања задовољавајућих резултата према индивидуалним особеностима ученика, у неким програмско-тематским подручјима;
- Створити посебан, одговарајући план рада чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика.

Исходи:

- оријентисати се у простору користећи одреднице горе-доле, испод-иза, лево-десно;
- разликовати и именовати различите линије и области: крива и права линија, затворена и отворена линија, унутрашњост и спољашност, дуж;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима; да науче да броје, читају, записују и упоређују бројеве до 100 као и да исправно употребљавају знаке једнакости и неједнакости;
- Да савладају сабирање и одузимање;

- Пореди и процељује мерама дужине;
- Зна вредности новчаница и поступак плаћања;
- Унапређује прецизност и тачност у раду
- Ученик зна да сабира и одузима до 100
- Правилно користи математичке знаке и симболе
- Уочава везе између сабирања и одузимања
- Познаје таблице множења и дељења
- Самостално решава задатке са једном и две операције
- Уочава везе множења и дељења
- Користи особине рачунских операција кроз примере
- Решава логичко-комбинаторне проблеме прилагођене узрасту ученика
- Разликује и именује једноставне геометријске фигуре и њихове елементе
- Уме да се служи прибором за цртање
- Препознаје осно симетричне фигуре и подударност у свакодневним ситуацијама
- Решава једноставне проблем ситуације
- Ученик зна да пореди, процени и измери дужину
- Зна да користи математичке термине и скраћенице
- Схвата појам времена
- Уочава односе између јединица упознатих мера
- Чита, пише и упоређује бројеве од 0 до 1000
- Чита и пише римске бројеве
- Зна да сабира и одузима до 1000
- Зна да множи и дели са остатком до 1000
- Зна особине рачунских операција, приоритет операција и употребу заграда
- Решава једноставне проблем ситуације
- Решава једноставне логичко-комбинаторне проблеме
- Разликује и именује једноставне геометријске фигуре и њихове елементе
- Уме да се служи прибором за цртање
- Препознаје осно симетричне фигуре и подударност у свакодневним ситуацијама
- Решава једноставне проблем ситуације
- Зна јединице за дужину
- Зна јединице за време
- Зна да пореди и уме да процени и мери дужине у окружењу
- Поређује и процењује бројност објеката у окружењу
- Зна јединице за дужину и време и да рачуна са њима
- Решава једноставне проблем ситуације
- Решава једноставне логичко-комбинаторне проблеме
- Чита, пише и упоређује бројеве до милиона и веће од милиона
- Зна писмено да сабира и одузима преко 1000
- Зна да множи и дели са остатком и без остатка преко 1000
- Зна особине рачунских операција, приоритет операција и употребу заграда

- Решава једноставне проблемске ситуације
- Зна да упоређује површи фигура
- -Користи јединице мере за површину
- Израчунава површину правоугаоника и квадрa
- Зна да црта мрежу квадрa и коцке
- Решава једноставне логичко-комбинаторне проблеме

ПРВИ РАЗРЕД		
ТЕМА	Бр.часова	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
Предмети у простору и односи међу њима	2	Посматрање, графичко представљање, цртање и писање(релације међу предметима: већи, мањи, лево, десно, испред-иза, горе-доле, предмети облика лопте, ваљка, купе, квадрa)
Линија и област	3	Посматрање, графичко представљање, цртање и писање (линија, врста линије, тачка, дуж)
Природни бројеви до 100	10	Посматрање, графичко представљање, цртање и писање(скупови, цифре-писање и читање бројева, приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој, знаци +, -, =, сабирање и одузимање природних бројева до 100)
Мерење и мере	3	Посматрање, графичко представљање, цртање и писање(јединице за дужину)
ДРУГИ РАЗРЕД		
Блок бројева до 100	15	Графичко приказивање, писаним радом, индивидуално у групи и пару: сабирају и одузимају до 100, утврђују математичке симболе, уче таблицу множења и дељења и особине рачунских операција
Геометријска тела и фигуре	2	Посматрање, графичко представљање, цртање и писање(геометријска тела, дуж, полуправа, права)
Мерење и мере	3	Путем игровних активности и

		смисаоног учења ученици савладавају јединице мере за дужину, процењују и мере дужину, кроз разговор и очигледна средства утврђују временске одреднице седмицу, дан, месец, час ,инут, однос између јединица упознатих мера, мерење и мере
ТРЕЋИ РАЗРЕД		
Блок бројева до 1000	10	Графичко приказивање, писаним радом, индивидуално у групи и пару: декадно записивање и читање бројева до 1000, пишу бројеве римским цифрама, сабирају и одузимају бројеве у блоку до 1000, деле са остатком у блоку бројева до 1000, усмене вежбе, решавају изразе коришћењем заграда као и њихово изостављање, увежбавају својства рачунских операција
Геометријски облици и њихови међусобни односи	6	Посматрање, графичко представљање, цртање и писање индивидуално, у групи и пару ученици: цртају кружницу (кружна линија) и круг користећи шестар, цртање углова (оштар, прав, туп), цртању помоћу обичног троугаоног лењира паралелне и нормалне праве, цртају помоћу лењира и шестара правоугаоник, квадрат и троугао, пореде и графички надовезују дужи, израчунавају обим правоугаоника, квадрата и троугла
Мерење и мере	2	Путем игровних активности и смисаоног учења ученици савладавају мерне јединице милиметар и километар, килограм, литар, годину и век, анализирају, увиђају односе између мањих и већих
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД		
Скуп природних бројева	10	Графичко приказивање, писаним

		радом, анализирају, индивидуално у групи и пару ученици: сабирају и одузимају до 1000, множе и деле до 1000, упоређују бројеве до милион, сабирају и одузимају преко хиљаду, израчунавају непознати број са множењем и дељењем, неједначине са множењем и дељењем, задаци с разломцима
Мерење и мере	1	Графичко приказивање, писаним радом, анализирају, индивидуално у групи и пару ученици: упознају јединице мере за површину
Површина	7	Графичко приказивање, писаним радом, анализирају, индивидуално у групи и пару ученици: Израчунавају површине правоугаоника, квадрата, коцке и квадра

2.4.1.2. Српски језик

Циљеви допунске наставе :

- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе.
- Усвајање наставних садржаја предвиђених наставним планом и програмом на основном нивоу. Увежбавање и понављање стечених знања и вјештина и давање упутства за свладавање потешкоћа у учењу.
- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја. Посебно помоћи ученицима који раде
- по прилагођеном програму.
- Пружање помоћи ученицима који због болести, слабог предзнања или из било којег другог разлога нису усвојили одређено наставно градиво.
- Омогућити да ученик кроз вежбу овлада, како теоријским, тако и практичним делом градива у оквиру својих могућности.

ДОПУНСКА НАСТАВА СРПСКИ ЈЕЗИК		
I РАЗРЕД		
НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ	Број часова	Шифра стандарда
<i>Основе читања и писања</i>	12	C.J.1.2.1.
<i>Језик</i>	2	C.J.1.3.2.

<i>Књижевност</i>	2	C.J.1.5.2.
<i>Језичка култура</i>	2	C.J.0.1.1.
<i>Укупно</i>	18	
II РАЗРЕД		
НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ	Број часова	Шифра стандарда
<i>Граматика</i>	5	C.J.1.3.4.
<i>Правопис</i>	5	C.J.2.3.1.
<i>Књижевност</i>	2	C.J.3.5.1
<i>Усмено изражавање</i>	2	C.J.0.1.3.
<i>Писмено изражавање</i>	4	C.J.1.3.1.
<i>укупно</i>	18	
III РАЗРЕД		
НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ	Број часова	Шифра стандарда
<i>Граматика</i>	8	C.J.2.4.2.
<i>Правопис</i>	5	C.J.2.3.3.
<i>Књижевност</i>	2	C.J.2.5.2.
<i>Усмено изражавање</i>	1	C.J.0.1.4.
<i>Писмено изражавање</i>	2	C.J.1.3.6.
<i>укупно</i>	18	
IV РАЗРЕД		
НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ	Број часова	Шифра стандарда
<i>Граматика</i>	8	C.J.2.4.1.
<i>Правопис</i>	5	C.J.2.3.4.
<i>Књижевност</i>	2	C.J.2.5.1.
<i>Усмено изражавање</i>	1	C.J.0.1.5.
<i>Писмено изражавање</i>	2	C.J.1.3.9.
<i>укупно</i>	18	

2.4.1.3. Енглески језик

Допунска настава порганизује се за ученике који имају потешкоћа у савлађивању градива енглеског језика на редовним часовима. Овај план је оквиран и наставника ће га прилагођавати могућностима и потребама ученика. Основни принцип рада биће индивидуализовани приступ. Рад на допунској настави се не оцењује. Редовним праћењем рада и напретка ученика на допунској настави, успех треба сагледавати кроз бољу мотивацију и боље резултате на редовним часовима.

2.4.2. Додатна настава

2.4.2.1. Математика

ЦИЉЕВИ:

- Ученици се оспособљавају да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима;
- да примене усвојена математичка знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе;
- да успешно наставе математичко образовање и самообразовање;
- да развијају менталне способности, формирају научни поглед на свет и иду ка свестраном развоју личности.

ЗАДАЦИ:

- да се ученици баве математиком, да развија математичко мишљење (просторно предочавање, логичко закључивање, уочавање веза...)
- да уоче употребу математике у свакодневном животу,
- да стичу образовне основе потребне за лакше разумевање и усвајање других садржаја природних и друштвених појава;
- да развијају потребу за самосталним радом, одговорности за рад, тачности, уредности, прецизности и изграђивање научног става;
- да користе различите изворе знања.

ИСХОДИ

Ученици:

- Нумеришу вишецифрене бројеве
- Записују природне бројеве у облику збира вишеструких декадних јединица
- Приказују бројеве на бројевној полуправи употребом знакова $<$, $>$, $=$ и $\neq$
- Знају писмено да сабирају и одузимају преко 1000
- Знају да множе и деле са остатком и без остатка преко 1000
- Знају особине рачунских операција, приоритет операција и употребу заграда
- Знају да решавају разломке
- Разумју и знају да решавају текстуалне задатке који се свде на основне рачунске радње и при томе умеју да користе слова за запис непознатог броја
- Решавају једноставне проблем ситуације
- Решавају једноставне логичко-комбинаторне проблеме
- Упоредјују површи фигура
- Користе јединице мере за површину
- Израчунавају површину правоугаоника и квадрата
- Знају да цртају мрежу квадрата и коцке
- Израчунавају обим и површину квадрата и коцке

Начин реализације: Додатна настава се реализује кроз тимски рад, рад у пару, индивидуални рад, бирају се занимљиви задаци у складу са предзнањем и искуством, активности се усклађују са постављањем личних и прилагођених циљева учењу, мотивација за учење се повећава, решавањем тестова као припрема за такмичење.

Време реализације: Додатна настава се реализује током школске године, учестало током другог полугодишта.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД		
ТЕМА	Бр.часова	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
Скуп природних бројева	24	- Нумерише, примењује рачунске операције, уочава зависност резултата и њихових компоненти, решава бројевне ребусе, дешифрује операције, решава магични квадрат и друге шеме, решава математичку укрштеницу, решава логичке задатке-задатке досетке, броји и размешта фигуре, решава комбинаторне задатке, решава сложене задатке помоћу неједначина
Мерења и мере	4	- Решава проблеме мерења, проблеме превозења и премештања предмета, резање и састављање правоугаонка и квадрата
Површина	8	- Квадрат и правоугаоник – израчунавање обима и површине, коцка и квадар – израчунавање површине, математичке игре

2.4.2.2. Српски језик

ДОДАТНА НАСТАВА СРПСКИ ЈЕЗИК		
I РАЗРЕД		
НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ	Број часова	Шифра стандарда
<i>Основе читања и писања</i>	12	C.J.2.2.7.
<i>Језик</i>	2	C.J.2.3.8.
<i>Књижевност</i>	2	C.J.1.2.6.
<i>Језичка култура</i>	2	C.J.0.1.6.
<i>Укупно</i>	18	
II РАЗРЕД		
НАСТАВНО	Број	Шифра стандарда

ПОДРУЧЈЕ		часова	
Граматика		5	C.J.2.4.2.
Правопис		5	C.J.2.3.11.
Књижевност		2	C.J.2.5.6.
Усмено изражавање		2	C.J.2.2.3.
Писмено изражавање		4	C.J.3.3.2.
	укупно	18	
III РАЗРЕД			
НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ		Број часова	Шифра стандарда
Граматика		8	C.J.3.4.1.
Правопис		5	C.J.2.5.5.
Књижевност		2	C.J.3.5.2.
Усмено изражавање		1	C.J.3.2.4.
Писмено изражавање		2	C.J.3.3.5.
	укупно	18	
IV РАЗРЕД			
НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ		Број часова	Шифра стандарда
Граматика		8	C.J.3.4.2.
Правопис		5	C.J.3.3.6.
Књижевност		2	C.J.3.5.3.
Усмено изражавање		1	C.J.3.2.7.
Писмено изражавање		2	C.J.3.3.1.
	укупно	18	

2.4.2.3. Енглески језик

Додатна настава се организује за ученике који показују посебно интересовање и надареност за енглески језик у циљу проширивања и продубљивања знања, умења и вештина ученика, непосредније активирање ученика и оспособљавање за самостални рад. Овај план је оквиран и наставник ће га прилагођавати конкретним потребама и интересовањима ученика. Рад ученика на додатној настави се не оцењује.

2.4.3. Секције

Годишњи фонд часова слободних активности	
1. разред	36
2. разред	36
3. разред	36
4. разред	36

Циљеви и задаци:

- Развијање способности и вредности непоходне за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге.
- Подстицање групног рада, споразумевање и сарадње.
- Развијање комуникативне способности.
- Стицање искуства и ослобађање од страха приликом јавног наступа.
- Развијање позитивног такмичарског духа.

Слободне активности се реализују у оквиру:

- секција, (драмска секција, математичка секција и музичка секција);
- посета, (позоришта, биоскопи, библиотеке, музеји...);
- ученичких изложби, (продајне изложбе ученичких радова поводом празника Нове године, Божића и Ускрса);
- манифестација (спортска недеља, манифестације у организацији шире друшћевне заједнице).

2.4.3.1. Драмска секција

Циљ драмске секције

- Упознавање ученика са културом драмског стваралаштва.
- Богаћење и развијање маште и креативног начина мишљења.
- Потврђивање ученика као ствараоца кроз емотивну ангажованост у драми.

Задаци драмске секције

Васпитни задаци:

- Развијање флексибилне стварачачке личности.
- Развој опажања, размишљања и слободног изражавања.

Образовни задаци:

- Развијање смисла и способности за правилно, течно, уверљиво изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза.
- Развијање вербалних (логичких, реторичких, комуникационих...) и стваралачких способности ученика.
- Унапређења језичких способности ученика (говорне продукције) и способности логичког закључивања и слободног изражавања мисли и идеја.

Функционални задаци:

- Развијање самоконтроле, досетљивости.
- Успешно служење књижевним језиком.

- Овладавање комуникационе релације: говорник – тема – слушалац.
- Развијање способности за концентрацију и способности за јавне наступе.

Очекивана постигнућа

Драмска секција под руководством наставника ради на припреми и извођењу представа.

Пролазећи кроз програм драмских радионица чланови групе се оспособљавају за обављање сценских задатака (рецитовање, вођење програма, глума).

Професионална оријентација

- Посета позоришту и упознавање са занимањима глумац, сценограф, костимограф ...
- Ученик стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације.

Компетенције

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи.
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених.
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Рад са подацима и информацијама

- Ученик користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију).
- Критички разматра њихову поузданост .

Предузимљивост и оријентација ка предузетнишћу

- Ученик је усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду.
- Ученик препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Ученик је спреман да учествује у самосталним и тимским пројектима.
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

- Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима.

- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору, поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Комуникација

- У комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине.
- Кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Компетенција за учење

- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања.
- Користи могућности ваншколског учења.
- Негује и развија лична интересовања.
- Има позитиван и одговоран однос према учењу.

Дигитална компетенција

- Ученик уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада, размена и презентација информација).

Естетичке компетенције

- Ученик препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену, научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Провера постигнућа

Учешће на школским приредбама и другим манифестацијама на којима ће чланови групе обављати сценске задатаке (рецитовање, вођење програма, глума).

Начин остваривања програма

- Активност процењивање (самостално одмеравање) – ученици ће имати лидерске улоге, могућност избора и самосталног доношења одлука.
- Индивидуални рад у оквиру групе – формирају се мале групе на основу различитих способности – умањују се разлике у способностима – повећава се мотивација.
- Давање истраживачких задатака

Средина за учење

Олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције, успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима. Подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе, при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације.

Уџбеници и литература

Читанке (од 1. до 4. разреда). Драмски и драматизовани текстови. Песме, митови и легенде у складу са сценским задатком.

2.4.3.2. Ликовна секција

Циљ ликовне секције

- Упознавање ученика са културом ликовног стваралаштва.
- Богађење и развијање маште и креативног начина мишљења и изражавања.
- Потврђивање ученика као ствараоца кроз ангажованост у ликовном стваралаштву.

Задаци ликовне секције

- развијање способности ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
- развијање памћења, повезивања опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развијање ученикових потенцијала у области ликовности и визуелности;

- стварање интересовања и потребе за посећивањем изложби, галерија, музеја и чувањем културних добара;
- развијање моторичке способности ученика.

Очекивана постигнућа

Ликовна секција под руководством наставника ради на припреми и реализацији ликовних конкурса (*Мали Пјер, Креативни генијалци, Дани ћирилице – Баваниште* и сл.), новогодишњег и ускршњег базара, као и различитих манифестација (*Дечја недеља, Свети Сава, Дан школе* и сл.).

Професионална оријентација

- Ученик стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације.

Компетенције

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи.
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених.
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Рад са подацима и информацијама

- Ученик користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију).
- Критички разматра њихову поузданост .

Предузимљивост и оријентација ка предузетништу

- Ученик је усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду.
- Ученик препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Ученик је спреман да учествује у самосталним и тимским пројектима.

- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

- Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору, поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Комуникација

- У комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине.
- Кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Компетенција за учење

- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања.
- Користи могућности ваншколског учења.
- Негује и развија лична интересовања.
- Има позитиван и одговоран однос према учењу.

Дигитална компетенција

- Ученик уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада, размена и презентација информација).

Естетичке компетенције

- Ученик препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су:
 - уметничко стваралаштво,
 - национална и светска природна и културна баштина,
 - језичка култура у уметничком и у неуметничком домену,
 - научно мишљење,
 - друштвени односи,
 - друштво и појаве у друштву.
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.

- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Провера постигнућа

Учешће на ликовним конкурсима и манифестацијама, као и организовање изложби ученичких радова.

Начин остваривања програма

- Активност процењивање (самостално одмеравање) – ученици ће имати лидерске улоге, могућност избора и самосталног доношења одлука.
- Индивидуални рад у оквиру групе – формирају се мале групе на основу различитих способности – умањују се разлике у способностима – повећава се мотивација.
- Давање истраживачких задатака

Средина за учење

Физичка димензија:

Час ликовне секције најчешће се одвија у учионици, тако да се простор прилагоди начину и облику рада. Ученици имају простора за манипулативне покрете. Простор и опрема одговарају потребама ученика и безбедни су за коришћење. Погодан простор представљају и школско двориште, библиотека, медијатека. Ликовна секција се такође може изводити у ликовним радионицама које су тематски одређене, галеријама, музејима или приликом обиласка културно-историјских споменика. Променљивост амбијента обезбеђује сагледавање исте ствари са различитих аспеката у различитим околностима и различитим појавним формама. Технолошким развојем ученицима је омогућено и виртуелно учење.

Психолошка и социјална димензија:

Стварајући повољну физичку димензију простора, добија се повољна психолошка подстицајна средина која побуђује радозналост, омогућава истраживање и учење постаје задовољство. У таквим условима развија се и повољна социјална клима у којој нема дискриминације, а влада узајамно поштовање и уравнотежен однос између ученика и наставника. Ученици треба да се осећају прихваћено и поштовано. Топла, сигурна, пријатна и позитивна средина у којој се ученици осећају безбедно, удобно, заштићено, у којој су слободни да истражују и да се изражавају, без обзира на то које им је порекло и којој друштвеној или етничкој групи припадају, снажно доприноси психолошки и социјално повољној атмосфери за учење.

У таквој средини постоји поверење међу ученицима и између ученика и наставника, као и дух заједништва. Ученици имају једнака права и осећај једнакости.

Педагошка димензија:

- ученици се охрабрују да у учењу сами постављају циљеве, да прате процес учења и процењују да ли су испунили циљеве;
- од сваког ученика се очекује да постиже највише што може;
- ученик добија помоћ и подршку кад год је потребно;
- труд ученика се признаје и цени;
- иницијативе и питања ученика су добродошли;

- ученици имају прилику да примењују различите облике и начине рада и у томе добијају подршку;
- ученици се посебно охрабрују и подржавају у кооперативном учењу.

ЛИТЕРАТУРА И УЏБЕНИЦИ

8. др Сања Филиповић: „Свет у мојим рукама, ликовна култура за први разред", Издавачка кућа *Klett*, Београд
9. др Сања Филиповић: „Ликовна култура 1, приручник за учитеље", Издавачка кућа *Klett*, Београд
10. др Невена Хаџи-Јованчић: „Свет у мојим рукама, уџбенички комплет за ликовну културу за други разред основне школе", Издавачка кућа *Klett*, Београд
11. Светлана Веселић, Тамара Сандуловић: „Ликовна култура 2, приручник за учитеље", Издавачка кућа *Klett*, Београд
12. др Невена Хаџи-Јованчић: „Свет у мојим рукама, уџбенички комплет за ликовну културу за трећи разред основне школе", Издавачка кућа *Klett*, Београд
13. др Сања Филиповић: „Ликовна култура 4, уџбеник за четврти разред основне школе", Издавачка кућа *Klett*, Београд
14. група аутора: „Приручник за учитеље за рад са ученицима са сметњама у развоју од првог до четвртог разреда", Издавачка кућа *Klett*, Београд

2.4.3.3. Математичка секција

Годишњи фонд часова слободних активности	
1. разред	36
2. разред	36
3. разред	36
4. разред	36

Циљеви и задаци:

- Развијање способности и вредности непоходне за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге.
- Подстицање групног рада, споразумевање и сарадње.
- Развијање комуникативне способности.
- Стицање искуства и ослобађање од страха приликом јавног наступа.
- Развијање позитивног такмичарског духа.

Слободне активности се реализују у оквиру:

- секција, (драмска секција, математичка секција и музичка секција);
- посета, (позоришта, биоскопи, библиотеке, музеји...);
- ученичких изложби, (продајне изложбе ученичких радова поводом празника Нове године, Божића и Ускрса);
- манифестација (спортска недеља, манифестације у организацији шире друшствене заједнице).

Циљ секције

- да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
- да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци математичке секције

Васпитни задаци:

- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности, као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесе формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;

Образовни задаци:

- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасноћу и прецизност изражавања у писменом и усменом облику
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима

Функционални задаци:

- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама.
- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;

Очекивана постигнућа

Математичка секција под руководством наставника ради на припреми ученика за такмичења.

Пролазећи кроз програм математичких радионица ученици се оспособљавају за решавање разноврсних математичких задатака различитих нивоа сложености и тежине.

Професионална оријентација

Ученик стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације.

Компетенције

Компетенција за целоживотно учење

Примењује знања у различитим ситуацијама у зависности од карактеристика ситуације и сопствених циљева. Активно конструише знање; уочава структуру градива, активно селекује познато од непознатог, битно од небитног; уме да резимира и елаборира основне идеје. Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу

Комуникација

У комуникацији са другима уме да изрази себе (своје мишљење, осећања, ставове, вредности и идентитете) и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације. Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди. Уважава саговорника.

Рад с подацима и информацијама

Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме. Ефикасно проналази, селекује и интегрише релевантне информације из различитих извора. Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке. Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.

Дигитална компетенција

Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу. Препознаје ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

Решавање проблема

Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете (знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, као и интелектуалне, емоционалне и социјалне способности) и друге ресурсе који му стоје на располагању. Испитујући проблемску ситуацију, ученик идентификује ограничења и релевантне карактеристике проблемске ситуације и разуме како су оне међусобно повезане. Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације преко релевантних критеријума, уме да објасни шта су предности и слабе стране различитих решења и да се определи за боље решење. Ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију.

Сарадња

Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествоје у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. У процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге. Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе. Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, а дискусију заснива на аргументима. Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе

Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву, руководећи се правима и одговорностима које има као припадник заједнице и као грађанин. Прихвата и поштује друге као аутономне и једнако вредне особе.

Предузетничка компетенција

Уме да искаже и заступа своје идеје, и да утиче на друге, кроз развој вештине • јавног говора, преговарања и решавања конфликта.

Провера постигнућа

Учешће на школским и другим такмичењима.

Начин остваривања програма

- Активност процењивање (самостално одмеравање) – ученици ће имати лидерске улоге, могућност избора и самосталног доношења одлука.
- Индивидуални рад у оквиру групе – формирају се мале групе на основу различитих способности – умањују се разлике у способностима – повећава се мотивација.
- Давање истраживачких задатака

Средина за учење

Олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције, успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима. Подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе, при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације.

Уџбеници и литература

Издања Друштва математичара Србије и Математичког друштва „Архимедес” намењена ученицима млађих разреда.

2.4.3.4. Музичка секција

Циљ музичке секције

Општи циљ музичке секције је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Задачи музичке секције

- Овладавање комуникационе релације: говорник – тема – слушалац.
- Развијање способности за концентрацију и способности за јавне наступе.
- Развијање код ученика жеље за активним бављењем музиком, за учествовањем у школским ансамблима
- Развијање навике слушања музике
- Подстицање доживљавања и оспособљености разумевања музичких порука
- Подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике)
- Развијање критичког мишљења.

Очекивана постигнућа

Музичка секција под руководством наставника ради на припреми и извођењу представа.

Пролазећи кроз програм музичких радионица чланови групе се оспособљавају за обављање сценских задатака (извођења музике, певања, солистичких тачки...).

Професионална оријентација

- Упознавање са различитим врстама музике. Упознавање са занимањима композитор, текстописац, диригент, извођач, солиста, вокал...
- Ученик стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације.

Компетенције

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи.
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених.

- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Рад са подацима и информацијама

- Ученик користи и самостално проналази различите изворе информација и података.
- Критички разматра њихову поузданост .

Предузимљивост и оријентација ка предузетнишћу

- Ученик је усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду.
- Ученик препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Ученик је спреман да учествује у самосталним и тимским пројектима.
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

- Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору, поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Комуникација

- У комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине.
- Кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Компетенција за учење

- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања.
- Користи могућности ваншколског учења.
- Негује и развија лична интересовања.
- Има позитиван и одговоран однос према учењу.

Дигитална компетенција

- Ученик уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада, размена и презентација информација).

Естетичке компетенције

- Ученик препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су:

уметничко стваралаштво,
национална и светска природна и културна баштина,
језичка култура у уметничком и у неуметничком домену,
научно мишљење,
друштвени односи,
друштво и појаве у друштву.

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.

- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Провера постигнућа

Учешће на школским приредбама и другим манифестацијама на којима ће чланови групе обављати сценске задатаке (певање, свирање)

Начин остваривања програма

- Активност процењивање (самостално одмеравање) – ученици ће имати лидерске улоге, могућност избора и самосталног доношења одлука.

- Индивидуални рад у оквиру групе – формирају се мале групе на основу различитих способности – умањују се разлике у способностима – повећава се мотивација.

- Давање истраживачких задатака

Средина за учење

Олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције, успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима. Подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе, при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације

ОШ "Краљ Петар II Карађорђевић"

3. ДРУГИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА

3.1. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

3.1.1. Српски језик

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе српског језика јесте да ученици стекну базичну језичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика: - развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; - поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; - упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика; - оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); - уочавање разлике између месног говора и књижевног језика; - развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; - развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво - усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; - увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног - изражајног, интерпретативног, истраживачког; читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима); - оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова; - упознавање,

читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу; - поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста; - развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); - поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама; - поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм); - усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности; - упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења; - развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује; - навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији; - подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво; подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.); - васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности; - развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

5. разред:

- Проверавање и систематизовање знања стечених у претходним разредима; овладавање простом реченицом и њеним деловима; појам сложене реченице; увођење ученика у појам променљивости и непроменљивости врста речи; стицање основних знања о именицама, значењима и функцијама падежа; стицање основних знања о именичким заменицама и бројевима; стицање основних знања о глаголима (видовима и функцијама); оспособљавање ученика за уочавање разлике у квантитету акцента; савладавање елемената изражајног читања и казивања текстова, одређених програмом; увођење ученика у тумачење мотива, песничких слика и изражајних средстава у лирској песми; увођење ученика у структуру епског дела, с тежиштем на књижевном лику и облицима приповедања; увођење ученика у тумачење драмског дела, са тежиштем на драмској радњи и лицима; оспособљавање ученика за самостално, планско и економично препричавање, причање, описивање, извештавање, те за обједињавање разних облика казивања (према захтевима програма).

6. разред:

- Увођење ученика у грађење речи; упознавање са гласовним системом; упознавање гласовних алтернација, њихово уочавање у грађењу и промени речи; утврђивање знања о значењу и функцији придевских заменица; стицање основних знања о грађењу и значењима глаголских облика (футур II; имперфекат; плусквамперфекат; императив; потенцијал; трпни глаголски придев; глаголски прилози); проширивање знања о сложеној реченици; оспособљавање ученика за уочавање разлике између дугих акцената; оспособљавање за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза у уметничком тексту, за исказивање властитих судова и закључака приликом анализе текста и у разним говорним ситуацијама; развијање способности за уочавање и тумачење емоција, мотива и песничких слика у лирском тексту; постепено упознавање структуре основних облика усменог и писменог изражавања – према захтевима програма.

7. разред:

Систематизација и проширивање знања о врстама речи и граматичким, категоријама променљивих речи о значењу и употреби падежа, о врстама глагола; систематизација и

проширивање знања реченичним члановима; напоредни односи међу реченичним члановима; појам синтагме и састав именичке синтагме; појам актива и пасива; систем независних предикатских реченица; напоредни односи међу независним предикатским реченицама у оквиру; комуникативне реченице; конгруенција; разликовање кратких акцената и реченични акценат; основни појмови о старословенском језику; осамостаљивање за анализу лирских, епских и драмских дела; усвајање књижевних и функционалних појмова према захтевима програма; излагање (експозиција), опис и приповедање; технички и сугестивни опис, техничко и сугестивно приповедање; рад на књижевном тексту; информативно читање и упућивање ученика у читање „с оловком у руци” (подвлачење, обележавање, записивање).

8. разред:

- Даље овладавање знањима из граматике, стилистике, лексикологије, историје књижевног језика, дијалектологије; развијање позитивног односа према дијалектима (свом и другима), као и потребе да се усваја, негује и развија књижевни језик; даље усвајање ортоепске, ортографске, граматичке, лексичке и стилске норме српског језика; развијање критичког односа према језику и садржини текстова из свакодневног живота; развијање осетљивости на манипулацију језиком (нарочито у виду бирократског језика и језика реклама); формирање критеријума за самосталан избор, анализу и процену уметничких дела приступачних овом узрасту; систематизација знања о књижевнотеоријским појмовима; овладавање расправом као обликом усменог и писаног изражавања; обнављање и систематизовање знања из свих подручја.

ЈЕЗИК

Грамматика

5. разред

Обнављање, проверавање и систематизовање знања која се у овом и старијим разредима проширују и продубљују, до нивоа њихове примене и аутоматизације у изговору и писању у складу са књижевнојезичком нормом и правописом. Проста реченица - обнављање знања о главним реченичним члановима (конституентима): предикату, као централном члану реченице, и субјекту, као независном члану реченице, који се слажу у роду и броју. Именски предикат. Зависни реченични чланови: прави и неправи објекат - допуна глагола и прилошке одредбе за место, време, начин, узрок, меру и количину; атрибут и апозиција. Систематизација знања о члановима реченице: главни (независни) и зависни. Приликом усвајања и обнављања знања о прилошким одредбама уочавање и препознавање прилога, њиховог значења и функције у реченици. Сложена реченица - појам и препознавање (указивање на функцију личног глаголског облика). Уочавање везника у сложеној реченици и указивање на њихову функцију. Појам променљивости и непроменљивости речи. Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи; непроменљиве речи: прилози, предлози, везници, узвици, речце. Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Уз промену именица указује се на гласовне алтернације (у руци), ради правилног говора и писања, али се не обрађују. Основне функције и значења падежа: номинатив - субјекат и део именског предиката; генитив - припадање и део нечега; датив - намена и управљеност; акузатив - објекат; вокатив - дозивање, скретање пажње, обраћање; инструментал - средство и друштво, употреба у инструменталу; локатив - место. Уз обраду падежа, уочавање и препознавање предлога и њихове функције. Придеви - обнављање и систематизација: значење и врсте придева; слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Промена; компарација придева; функција придева у реченици, придевски вид. Именичке заменице - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се; неличне именичке

замене (ко, што, итд.). Глаголи - несвршени и свршени (глаголски вид); прелазни, непрелазни и повратни глаголи (глаголски род). Инфинитив и инфинитивна основа. Грађење и основна функција глаголских облика. Презент, презентска основа; наглашени и ненаглашени облик презента помоћних глагола; радни глаголски придев, перфекат, футур II. Бројеви - појам и употреба бројева; систематизација врста; главни (основни, збирни) и редни; значење бројева. Уочавање разлике у квантитету акцента (на тексту).

6. разред

Подела речи по настанку: просте, изведене и сложене. Суфикси – разликовање суфикса од граматичких наставака; творбена основа; корен речи. Примери изведених именица, придева и глагола (певач, школски, школовати се).

Сложенице, примери сложених речи насталих срастањем двеју или више речи, односно њихових творбених основа; просто срастање и срастање са спојним вокалом (Бео/град, пар/о/брод). Префикси; примери именица, придева и глагола насталих префиксацијом (праунук, превелик, научити).

Атрибутска и предикатска функција именица и придева.

Самогласници и сугласници; слоготворно р. Подела речи на слоге. Подела сугласника по месту изговора и по звучности.

Гласовне промене и алтернације – уочавање у грађењу и промени речи: палатализација и сибиларизација; непостојање а; промена л у о; једначење сугласника по звучности (одступања у писаном језику); једначење сугласника по месту изговора; јотовање; асимилација и сажимање самогласника; губљење сугласника (на одступања указати у примерима).

Придевске замене: разликовање по значењу и функцији – присвојне, показне, односно-упитне, неодређене, опште, одричне; употреба повратне замене свој.

Грађење и значења глаголских облика: аорист (стилска обележеност), футур II; имперфекат; плусквамперфекат; императив; потенцијал; трпни глаголски придев; глаголски прилози. Прости и сложени глаголски облици. Лични и нелични глаголски облици.

Реченица (основни појмови): комуникативна реченица (синтаксичко-комуникативна јединица која представља целовиту поруку) и предикатска реченица (синтаксичка јединица која садржи глагол у личном облику).

Независне и зависне предикатске реченице.

Вежбе у исказивању реченичних чланова речју, синтагмом и зависном реченицом.

Врсте речи: променљиве и непроменљиве (систематизација и проширивање постојећих знања); подврсте речи. Граматичке категорије променљивих речи (код именица: род; број и падеж; код придева: род, број, падеж, вид, степен поређења; код променљивих прилога: степен поређења; код глагола: глаголски вид; глаголски облик, лице, број, род, стање, потврдност/одричност. Гласовне промене у промени облика речи (нормативна решења).

Значења и употребе падежа (систематизација и проширивање постојећих знања). Падежи за означавање места завршетка кретања и места налажења. Падежна синонимија.

Врсте глагола: безлични (имперсонални) и лични (персонални); прелазни, непрелазни и повратни. Безличне реченице. Састав реченице у вези са врстама глагола (обнављање и проширивање);(граматички) субјекат, предикат (глаголски и именски), прави и неправи објекат, логички субјекат. Прилошке одредбе за место, време, начин, узрок, меру и количину. Реченични чланови исказани речју и синтагмом. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни.

Појам синтагме. Састав именичке синтагме: главна реч и атрибути. Апозиција. Апозитив.

Појам актива и пасива. Пасив саграђен са речцом се и пасив саграђен са трпним придевом.

Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције; подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне, узвичне.

Комуникативна реченица као синтаксичка јединица састављена од најмање једне независне предикатске реченице. Комуникативне реченице састављене од двеју (или више) независних предикатских реченица у напоредном односу: саставном (укључујући и закључни), раставном, супротном (укључујући и искључни).

Конгруенција – основни појмови. Слагање придева и глагола са именицом у реченици. Конгруентне категорије придева (род, број, падеж) и глагола (лице, број, евентуално род).

Уочавање разлике између кратких акцената. Реченични акценат.

Језик Словена у прапостојбини. Сеобе Словена и стварање словенских језика. Стварање старословенског језика: мисија Ћирила и Методија. Примање писмености код Срба. Старословенска писма: глагољица и ћирилица. Старословенски споменици са српског тла.

Пример старословенског текста и уочавање његових карактеристичних особина.

Српски језик међу другим словенским језицима. Дијалекти српског језика (основни подаци). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни језик. Појам нормирања.

Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски, Вукова реформа језика, писма и правописа, књижевни језик Срба од Вука до данас (основни подаци). Развој лексике српског језика (основни подаци). Језици националних мањина (основни подаци).

Језик свакодневне комуникације – говорени и писани. Главне особине типичног говореног језика: ослањање на контекст и говорну ситуацију; функција гестова и мимике; кратке, елиптичне и недовршене реченице, емоционалност, неформалност. Главне особине типичног писаног језика у јавној комуникацији: експлицитност, потпуност реченица, интелектуалност, формалност. Фокусирање реченичних чланова помоћу реченичног акцента (у говореном језику) и помоћу реда речи (у писаном језику). Главне особине писаних стилова јавне комуникације – публицистичког, научног, административног.

Синтагме – придевске, прилошке, глаголске.

Зависне предикатске реченице: обележја (зависни везници, везнички спојеви и др.); врсте: изричне (изричне у ужем смислу и зависноупитне), односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене; конституентска функција у оквиру више реченице (независне или зависне) или синтагме. Интерпункција у вези са зависним реченицама. Напоредни односи међу зависним реченицама (саставни, раставни, супротни).

Исказивање реченичних чланова зависном реченицом и предлошко-падежном конструкцијом. Изражавање помоћу глагола (Очекивали су да авион полети; Авион је полетео иако је била магла) и глаголских именица (Очекивали су полетање авиона; Авион је полетео упркос магли). Преимућства именичког начина изражавања (у неким случајевима оно је прецизније и економичније) и њене мане (сликовитост се губи, а реченица теже прати).

Основне функције и значења глаголских облика (обнављање и проширивање знање). Употреба глаголских облика у приповедању.

Грађење речи – обнављање; комбиновано грађење, грађење претварањем. Гласовне промене у вези са грађењем речи (само скретање пажње на нормативна решења).

Једнозначне и вишезначне речи; хомонимија. Приказивање полисемије и хомонимије у великим једнојезичним речницима. Метафора и метонимија као начини да реч стекне нова значења (крило (птице) → крило зграде – метафора; Моја школа је близу → Цела школа иде на излет – метонимија).

Главна правила стандардне акценатске норме и систематизовање знања о акцентима из претходних разреда.

Правопис

Проверавање, понављање и увежбавање садржаја из претходних разреда (писање присвојних придева са наставницима) - ов, -ев, -ин; и присвојних придева који се завршавају на гласовне групе: -ски, -шки, -чки; управног говора; вишечланих географских имена, основних и редних бројева и др.). Писање придева изведених од именица у чијој се основи налази ј (нпр. армијски). Писање назива разних организација и њихових тела (органа). Писање заменица у обраћању: Ви. Писање генитива, акузатива, инструментала и локатива именичких одричних заменица; одрична речца не уз именице, придеве и глаголе; речца нај у суперлативу. Тачка и запета. Запета уз вокатив и апозицију. Три тачке. Цртица. Навикавање ученика на коришћење правописа (школско издање).

Проверавање, понављање и увежбавање правописних правила обрађених у претходним разредима (писање речце ли уз глаголе, не уз глаголе, именице и придеве; нај уз придеве; употреба великог слова и др.). Писање одричних заменица уз предлоге. Писање заменица у обраћању: Ви, Ваш. Писање имена васионских тела – једночланих и вишечланих. Писање глаголских облика које ученици често погрешно пишу (радни глаголски придев, аорист, потенцијал, перфекат, футур I). Интерпункција после узвика. Растављање речи на крају реда. Навикавање ученика на коришћење правописа (школско издање).

Интерпункција у сложеној реченици (запета, тачка и запета). Црта. Заграда. Запета у набрајању скраћеница.

Прилагођено писање имена из страних језика. Писање полусложеница. Генитивни знак. Систематизовање садржаја из правописа: употреба великог слова, интерпункција, спојено и растављено писање речи; писање скраћеница; растављање речи на крају реда.

Ортоепија

Правилан изговор гласова: е, р, с, з Вежбе у изговарању дугих и кратких акцената. Уочавање разлике у интонацији упитних реченица (Ко је дошао? Милан је дошао?). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове: запету, тачку и запету и три тачке.

Проверавање и увежбавање садржаја из претходних разреда (правилан изговор гласова, разликовање дугих и кратких акцената, интонација реченице). Вежбе у изговарању дугоузлазног и дугосилазног акцента. Интонација везана за изговор узвика.

Проверавање правилног изговора самогласника и сугласника.

Интонација просте и сложене реченице. Варирање интензитета, темпа и пауза у говору и у текстовима различитог садржаја.

КЊИЖЕВНОСТ

Лирика

5. разред

Народна песма: Вила зида град , Народне лирске песме о раду и породичне песме (избор); Бранко Радичевић: Певам дању, певам ноћу; Милица Стојадиновић Српкиња: Певам песму; Војислав Илић: Зимско јутро, Душан Васиљев: Домовина; Милован Данојлић: Шљива / Десанка Максимовић: Сребрне плесачице; Пеђа Трајковић: Кад књиге буду у моди.

6. разред

Народна песма: Највећа је жалост за братом
Породичне народне лирске песме (избор)
Обичајне народне лирске песме – свадбене (избор)
Ђура Јакшић: Вече
Војислав Илић: Свети Сава
Алекса Шантић: Моја отаџбина
Милан Ракић: Наслеђе
Јован Дучић: Село
Вељко Петровић: Ратар
Десанка Максимовић: О пореклу
Мирослав Антић: Плава звезда
Добрица Ерић: Чудесни свитац
Стеван Раичковић: Хвала сунцу, земљи, трави
Милован Данојлић: Шљива
Сергеј Јесењин: Брега
Рабиндранат Тагоре: Папирни бродови или једна песма по избору из Градинара

7. разред

Народна песма: Кујунџија и хитропреља
Посленичке народне песме (избор)
Народна песма: Љубавни растанак
Јован Дучић: Подне
Милан Ракић: Симонида
Владислав Петковић Дис: Међу својима
Сима Пандуровић: Бисерне очи
Милутин Бојић: Плава гробница
Десанка Максимовић: Крвава бајка, Стрепња
Стеван Раичковић: Небо
Мирослав Антић: Плави чуперак (избор)
Добрица Ерић: Песник и Месец
Васко Попа: Манасија
Иван В. Лалић: Ветар
Миодраг Павловић: Светогорски дани и ноћи (избор)
Александар Сергејевич Пушкин: Волео сам вас

8. разред

Народна песма: Српска дјевојка
Љубавне народне лирске песме (избор)
Ђура Јакшић: Отаџбина
Јован Јовановић Змај: Ђулићи (избор), Светли гробови

Франческо Петрарка: Канцонијер (LXI сонет)
Десанка Максимовић: Пролетња песма или Опомена
Милош Црњански: Ламент над Београдом (одломак)
Васко Попа: Очију твојих да није
Оскар Давичо: Србија
Сергеј Јесењин: Писмо мајци
Рајнер Марија Рилке: Љубавна песма
Избор из савремене српске поезије

Епика

5. разред

Народна песма: Свети Саво; Епске народне песме о Немањићима и Мрњавчевићима;
Народна песма: Женидба Душанова; Народна приповетка: Еро с онога свијета;
Народна приповетка: Дјевојка цара надмудрила; Милован Глишић: Прва бразда; Стеван Сремац: Чича Јордан (одломак), Бранислав Нушић: Хајдуци; Иван Цанкар: Десетица;
Бранко Ћопић: Поход на Мјесец; Иво Андрић: Мостови; Стеван Раичковић: Мале бајке или Велико двориште (избор); Данило Киш: Дечак и пас; Горан Петровић: Месец над тепсијом; Драма Бранислав Нушић: Кирија; Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс; Љубиша Ћокић: Биберче; Данијел Дефо: Робинзон Крусо; Марк Твен: Доживљаји Тома Сојера или Краљевић и просјак; Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић, Ивана Нешић); Игор Коларов: Аги и Ема; Избор из савремене поезије за децу (Мирослав Антић, Александар Вучо, Владимир Андрић и др.).

6. разред

Народна песма: Смрт Мајке Југовића.
Епске народне песме о Косовском боју (избор)
Народна песма: Марко Краљевић укида свадбарину
Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор)
Народна приповетка: Мала вила
Бранислав Нушић: Аутобиографија
Петар Кочић: Јаблан
Светозар Ћоровић: Богојављенска ноћ (одломак)
Исидора Секулић: Буре (одломак)
Иво Андрић: Аска и вук
Бранко Ћопић: Чудесна справа
Стеван Раичковић: Бајка о дечаку и Месецу
Гроздана Олујић: Златопрста или Седефна ружа (избор)
Светлана Велмар Јанковић: Улица Филипа Вишњића (одломак)
Вилијем Саројан: Лепо лепог белца
Антон Павлович Чехов: Вањка

7. разред

Кратке фолклорне форме (пословице, питалице, загонетке)
Народна песма: Диоба Јакшића
Епске народне песме покосовског тематског круга (избор)
Народна песма: Мали Радојица
Народна песма: Иво Сенковић и ага од Рибника
Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима (избор)
Народна приповетка: Златна јабука и девет пауница
Свети Сава: Писмо игуману Спиридону

Свети Сава у књижевности (избор из Савиних списа, народних прича и предања; народне и ауторске поезије о Св. Сави)

Доситеј Обрадовић: Живот и прикљученија (одломак)

Стефан Митров Љубиша: Кањош Мацедоновић (одломак)

Јанко Веселиновић: Хајдук Станко

Стеван Сремац: Поп Ћира и поп Спира

Радоје Домановић: Мртво море (одломак)

Вељко Петровић: Јабука на друму

Павле Угринов: Стара породична кућа

Пеђа Милосављевић: Потера за пејзажима (одломак)

Иво Андрић: Прича о кмету Симану (одломак)

Антон Павлович Чехов: Чиновникова смрт

Антоан де Сент Егзипери: Мали Принц

Ана Франк: Дневник (одломак)

8. разред

Народна епско-лирска песма: Женидба Милића Барјактара

Народне епско-лирске песме (избор)

Народна песма: Почетак буне против дахија

Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије и Црне Горе)

Вук Стефановић Караџић: Српски рјечник (избор); О народним певачима

Народна приповетка: Немушти језик или Усуд

Теодосије: Житије светог Саве (одломак)

Прота Матеја Ненадовић: Мемоари (одломак)

Петар Петровић Његош: Горски вијенац (избор кратких одломака)

Љубомир Ненадовић: Писма из Италије (одломци)

Симо Матавуљ: Пилипенда

Лаза Лазаревић: Све ће то народ позлатити

Петар Кочић: Кроз мећаву

Милош Црњански: Сеобе I (одломак)

Иво Андрић: Мост на Жепи, избор приповедака о деци

Добрица Ћосић: Деобе (одломак)

Исидора Секулић: Царско достојанство језика (одломак) или есеј по избору

Избор из савремене српске прозе – Владимир Пишталo: Тесла, портрет међу маскама

Драма

5. разред

Бранислав Нушић: Кирија, Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс, Љубиша Ћокић: Биберче;

6. разред

Коста Трифковић: Избирачица, Бранислав Нушић: Аналфабета,

Петар Кочић: Јазавац пред судом

7. разред

Јован Стерија Поповић: Покондирена тиква

Бранислав Нушић: Власт (одломак)

Љубомир Симовић: Бој на Косову (одломак)

8. разред

Бранислав Нушић: Сумњиво лице

Данило Киш: Ноћ и магла

Вилијем Шекспир: Ромео и Јулија
Молијер: Грађанин племић (одломак)

Допунски избор (5-8. разреда):

Јован Јовановић Змај: Песмо моја; Стеван Раичковић: Велико двориште; Иван Цанкар: Десетица; Љубивоје Ршумовић: Ујдурме и зврчке из античке Грчке; Џон Р. Р. Толкин: Хобит; Корнелија Функе: Господар лопова; Никол Лезије: Тајна жутог балона; Вида Огњеновић: Путовање у путопис;

Б. Ћопић: Орлови рано лете, Данило Киш: Вереници, Слободан Селенић: Очеви и оци (одломак), Владимир Андрић: Пустолов (избор), Џек Лондон: Зов дивљине, Ференц Молнар: Дечаци Павлове улице, Хенрик Сјенкјевич: Кроз пустињу и прашуму, Реј Бредбери: Маслачко вино (избор), Ефраим Кишон: Код куће је најгоре (избор), Анђела Нанети: Мој дека је био трешња (одломак), Ијан Мекјуан: Сањар (избор).

Борисав Станковић: Наш Божић (одломак)

Бранко Ћопић: Доживљаји Николетине Бурсаћа

Иво Андрић: Панорама, Немири (избор)

Антоније Исаковић: Кашика

Гроздана Олујић: Звезда у чијим је грудима нешто куцало

Данило Киш: Ливада у јесен

Милорад Павић: Руски хрт (одломак)

Тургењев: Шума и степа

Алфонс Доде: Писма из моје ветрењаче

Исак Башевис Сингер: Приповедач Нафтали и његов коњ Сус (одломак)

Корнелија Функе: Срце од мастила (одломак)

Борисав Станковић: Увела ружа

Растко Петровић: Африка (одломци)

Гроздана Олујић: Гласам за љубав

Милорад Павић: Предео сликан чајем (одломак о путовању Атанасија Свилара на Свету гору)

Матија Бећковић: Прича о Светом Сави

Душан Ковачевић: Ко то тамо пева

Борислав Михајловић: Бановић Страхиња

Избор из антологија српске љубавне лирике

Роберт Гревс: Златно руно (одломци)

Џон Селингер: Ловац у жити

Дејвид Гибинс: Атлантида

Ернест Хемингвеј: Старац и море

Научнопопуларни и информативни текстови (5-8. разреда)

Милутин Миланковић: Успомене, доживљаји, сазнања (избор); Вук Караџић: Моба и прело; Доситеј Обрадовић: О љубави према науци; М. Петровић Алас: У царству гусара; Избор из енциклопедија и часописа за децу;

Вук Стефановић Караџић: Живот и обичаји народа српског (избор),

Милутин Миланковић: Кроз васиону и векове (одломак),

Веселин Чајкановић: Студије из српске религије и фолклора (избор),

Ева Кири: Марија Кири, М. Иљин: Приче о стварима (избор),

Владимир Хулпах: Легенде о европским градовима (избор), Избор из књига, енциклопедија и часописа за децу.

Вук Стефановић Караџић: Живот и обичаји народа српског – Обичаји о различнијем празницима

Павле Софрић Нишевљанин: Главније биље у веровању Срба (јабука)

Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима Србије (избор)

Giorgio Vasari: Портрети великих сликара и архитеката (поглавље о Леонарду да Винчију)

Избор из књига, енциклопедија и часописа за децу.

Петар Влаховић: Србија – земља, људи, живот, обичаји (избор)

Миодраг Поповић: Вук Стефановић Караџић (одломци)

Ева Кири: Марија Кири (одломак)

Ш.Кулишић, Ж.Петровић,Н.Пантелић: Српски митолошки речник (избор)

Д.Срејовић, А.Цермановић: Речник грчке и римске митологије (избор)

Миле Недељковић: Годишњи обичаји у Срба (избор)

Драгомир Антонић: Обичајни бонтон (избор)

Јасминка Петровић: Бонтон (или одломци из овакве књиге неког другог аутора)

Избор из књига, енциклопедија и часописа за децу и омладину.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни облици усменог и писменог изражавања Препричавање кратких текстова. Уочавање структуре приче грађене хронолошким редом (увод - почетак приче, ток радње - истицање најважнијих момената, врхунац и завршетак). Препричавање динамичне сцене из епског дела, филма и телевизијске емисије. Причање о догађајима (хронолошки ток радње) и описивање доживљаја - према сачињеном плану. Причање о измишљеном догађају на основу дате теме - према самостално сачињеном плану, уз консултовање са наставником. Описивање: једноставног радног поступка; спољашњег и унутрашњег простора; појединости у природи. Уочавање успешних књижевних портрета и језичко - стилских средстава којима су остварени. Портретисање личности из непосредне околине према сачињеном плану. Уочавање језичко - стилских средстава у одломцима дескриптивног карактера у лирским и епским делима. Извештавање; вест; обликовање вести према питањима: ко, шта, када, где, како и зашто. Усмена и писмена вежбања Уочавање разлике између говорног и писаног језика. Комбиновање говорних и правописних вежби - говорна интерпретација интерпункцијских знакова (подизање тона испред запете и испред три тачке, а спуштање испред тачке и тачке и запете). Ортоепске, граматичке, лексичке и стилске вежбе у усменом и писаном изражавању различитих садржаја (препричавање, причање, описивање, извештавање и др.). Препричавање динамичне сцене из епског дела, филма, телевизијске емисије - према заједничком плану. Завод за унапређивање образовања и васпитања Причање о догађајима (хронолошки ток радње) и описивање доживљаја - по самостално сачињеном плану. Описивање спољашњег и унутрашњег простора, појединости у природи - по датом плану. Портретисање личности из непосредне околине - према датом плану. Писмо (међушколско дописивање); општа правила о писму као саставу и облику општења.

Подела текстова (и облика изражавања) према основној сврси: излагање (експозиција), опис (дескрипција) и приповедање (нарација) као три од пет главних врста текстова. Технички опис (давање објективних обавештења о томе како нешто изгледа) и сугестивни опис (у уметничком делу). Техничка нарација (упутства, објашњења како нешто функционише) и сугестивна нарација (у уметничком делу). Експозиција: писање обавештења из текућег школског живота; најављивање догађаја; интервју.

Технички и сугестивни опис: описивање неког предмета/објекта из околине, из ентеријера и екстеријера (по сопственом избору) – најпре објективно (технички опис), а затим изражавајући сопствене утиске (сугестивни опис). Бирање појединости у зависности од сврхе описа. Опис лика из околине или књижевног дела – технички или сугестивни опис (по избору), уз вођење рачуна о стилским вредностима описивања. Техничка нарација: сачињавање упутства за обављање неког посла (по сопственом избору). Писање честитке, позивнице, захвалнице, и-мејл порука. Препричавање текста са променом редоследа догађаја (ретроспектива) – по самостално сачињеном плану. Увежбавање сажетог препричавања уз замењивање граматичког лица (у првом и трећем лицу). Причање о стварном или измишљеном догађају уз коришћење приповедања, описивања и дијалога. Анализа одабраних текстова у којима преовлађује говор ликова ради бољег схватања дијалога као облика казивања, преиначавање управног говора у неуправни.

Основни облици усменог и писменог изражавања. Причање о доживљају са ефектним почетком и завршетком. Интерпретативно препричавање књижевноуметничког текста. Расправа (аргументативни текст) и пропагандни текст. Објективно и пристрасно приказивање чињеница. Рекламе као врста пропагандних текстова. Језичке особине реклама. Манипулативност реклама. Попуњавање различитих образаца. Репортажа као новинарски жанр.

Ортоепске вежбе: увежбавање правилног изговора речи, исказа, реченица, пословица, брзалица, загонетака, питалица, краћих текстова; слушање звучних записа, казивање напамет лирских и епских текстова; снимање казивања и читања, анализа снимка и вредности.

Лексичке и семантичке вежбе: изналажење синонима и антонима, уочавање семантичке функције акцента; некњижевне речи и туђице - њихова замена језичким стандардом; основно и пренесено значење речи.

Синтаксичке и стилске вежбе: састављање и писање реченица према посматраним предметима на слици и заданим речима; састављање и писање питања о тематској целини у тексту, на слици, у филму; писање одговора на та питања. Коришћење уметничких, научнопопуларних и ученичких текстова као подстицаја за сликовито казивање. Вежбе за богаћење речника и тражење погодног израза. Уопштено и конкретно казивање. Промена гледишта. Уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Отклањање празнословља и туђица. Отклањање нејасности и двосмислености. Увежбавање технике у изради писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама). Уочавање пасуса као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка - по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање побољшање верзије састава).

ИСХОДИ

Ученици треба да:

ЈЕЗИК

- Познају врсте и подврсте речи, њихове граматичке особине;
- Одређују функције речи у реченици;
- Одређују функције и значења падежа;
- Знају категорије глагола, препознају глаголске облике у тексту и знају начине грађења;
- Познају начине грађења речи и препознају гласовне промене у речима;
- Разликује реченице по саставу, по комуникативној улози, познаје систем независних и зависних реченица; самостално саставља све врсте речаеница;
- Зна основне податке о настанку и развоју српског језика;
- Познаје и употребљава правила акцентовања у стандардном српском језику;

КЊИЖЕВНОСТ

- Тумаче елементе лирских, епских и драмских дела (мотиве, идеје, песничке слике и изражајна средства, књижевног јунака, драмску радњу, структуру књижевног дела);
- Разликује особине народне и уметничке књижевности;
- Познаје одлике књижевних родова и врста, лирско-епских врста, књижевно-научних врста;
- Зна основне особине стилских праваца;
- Познаје књижевнотеоријске појмове;
- Самостално тумачи и вреднује књижевноуметничка дела;
- Исклађује властите судове и закључке приликом анализе текста;
- Води дневник о прочитаним књигама;
- Самостално се служи књигом као извором знања;
- Користи секундарну литературу о делима и писцима;
- Редовно позајмљује књиге из библиотеке;
- Тумачи и вреднује позоришна и филмска остварења; компаративно анализира књижевно и позоришно/филмско дело;
- Чува и поштује национални и културни идентитет;

ПРАВОПИС

- Познаје и употребљава правила писања знакова интерпункције, великог слова, одвојеног и спојеног писања речца, скраћеница, полусложеница, генитивног знака, назива институција, установа и предузећа, писања приватног и службеног писма, честитке, и-мејла;
- Поштује правила при подели речи на слоге и приликом растављања речи на крају реда;
- Правилно пише позајмљенице, стране речи и имена из страних језика;
- Самостално користи Правопис српског језика;
- Повезује правописна правила са одређеним граматичким законитостима;

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

- Уме да у усменом и писаном виду јасно одговори на задату тему;
- Уме изражајно да чита и казује текст, да брзо чита у себи, да „летимично“ чита и да чита „с оловком у руци“;
- Има развијен осећај за варирање интензитета, темпо и паузу у говору и у читању;
- Зна да самостално изради план за препричавање, причање, описивање, извештавање и за обједињавање разних облика казивања;
- Познаје основне карактеристике функционалних стилова, које адекватно употребљава;
- Зна и употребљава облике новинарског изражавања (вест, извештај, интервју, репортажа);
- Пише критички приказ књиге, филма, радијске и телевизијске емисије, концерта;
- Чита дијаграме, легенде, табеле;
- Уме да чита и употреби податке из индекса, појмовника, библиографије у књигама;
- Чита и тумачи некњижевне, популарне и информативне текстове из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- Употребљава правила расправе на задате актуелне теме из савременог живота;
- Анализира језичке особине рекламе;
- Правилно попуњава разне обрасце;
- Познаје синониме, антониме, хомониме, полисемију и фразеологизме;

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара;
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи;
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе;
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених;
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада;

Решавање проблема

- Ученик препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства;
- Ученик планира стратегију решавања проблема, осмишљава редослед активности;
- Ученик решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством;
- Ученик самостално и уз консултацију других, преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења;

- Ученик формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним;
- Ученик проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Рад са подацима и информацијама

- Ученик зна да је за разумевање појава и догађаја, као и за доношење компетентних одлука, потребно имати поуздане податке. Разликује податке, информације, од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника;
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области;
- Селектује, обрађује, наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима;
- Разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- Ученик препознаје сопствене предности своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима;
- Способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду;
- Ученик зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака; уме да пише свој CV и мотивационо писмо;
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања;

Одговорно учешће у демократском друштву

- Зна дечја и основна људска прав и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани;
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву;
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу;

Комуникација

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, визуелну, телефонску, интернет комуникацију итд.);
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене;
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност;
- Изражава своје ставове, мишљења и осећања на позитиван, конструктиван и аргументован начин;
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине;
- Кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.

Компетенција за учење

- Има позитиван и одговоран став према учењу;
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје;
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима;
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом;
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања;

Дигитална компетенција

- Уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику;
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности информационо-комуникационих технологија (ИКТ);
- При решавању проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин;
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу;
- Препознаје предности, разлике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа;

Естетичке компетенције

- Ученик препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације), научно мишљење, друштвени односи...
- Ученик показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са

историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара;

- Ученик препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања;
- Ученик зна и тачно употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама свих уметничких грана које постоје у основном образовању;
- Ученик показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Провера постигнућа

Формативно оцењивање:

- Оцењивање рада на часу, домаћих задатака, месечно оцењивање лектире, оцењивање петнаестоминутних вежбања (језик и књижевност), оцењивање самосталног и групног рада из области језика, књижевности и језичке културе;
- Самооцењивање ученика (ученик треба да размишља о сопственом учењу и да сам усмерава своје вештине и да модификује сопствени процес учења; ученик развија одговорност за сопствено учење и учествује у планирању будућег учења);
- Конструктивно оцењивање и процењивање међу вршњацима, као што су: квизови знања, диктати, систематизације градива, ученички менторски рад);

Сумативно оцењивање:

- писмени задаци;
- тестирања после обрађених наставних целина;
- полугодишњи и годишњи тестови;

Начин остваривања програма

- Диференцирани задаци – ученици раде истовремено различите задатке, бирају се занимљиви задаци у складу са предзнањем и искуством, активности се усклађују са постављањем личних и прилагођених циљева у учењу, развој вештине саморегулисаног учења тако што варира тежина задатака, извори информација и наставни материјали – ниво социјалног поређења је низак – ученици процењују свој напредак – мотивација за учењем се повећава.
(Задаци су дизајнирани у складу са способностима ученика. Задаци пружају могућност да ученици буду успешни. Ученицима се пружа помоћ у постављању краткорочних циљева. Задаци су интересантни, стимулативни, разноврсни.)
- Ученици имају значајну могућност избора активности, времена, места и метода рада, развој вештина постављања циљева у учењу – веће је ангажовање ученика – подстиче школско постигнуће – унутрашња мотивација се повећава.
(Ученици имају могућности да преузму лидерске улоге.
Ученици имају могућност избора и самосталног доношења одлука. Обезбеђује се могућност за решавање проблеме „на свој начин“.)

- Индивидуални рад у оквиру групе – формирају се мале групе на основу различитих способности – умањују се разлике у способностима – повећава се мотивација.
- Ученици се оцењују према различитим критеријумима, постоји низак ниво социјалног поређења, помоћ ученицима да процене и разумеју вредност онога што уче; оцене рефлектују напредак – повећава се мотивација. (Прецизирају се начини праћења напредовања сваког ученика. Води се рачуна о расподели награда и подстицаја. Обезбеђује се могућност сваком ученику да буде похваљен.)

Средина за учење

- физички опремљена (настава се одржава у учионицама, библиотеци, кабинету – просторима опремљеним компјутерима, „смарт“ таблом, електронским материјалима, стручном литературом, књигама);
- психолошки аспект радне средине (уважавање индивидуалних потреба ученика, вршњачка или менторска подршка ученицима који су променили школску средину, одговарање на потребе ученика за допунском наставом, рад са талентованим ученицима на додатној настави);
- социјално повољна средина (неговање поштовања и сарадње, уважавање различитости потреба и упућивање ученика на самосталан и сараднички рад у процесу учења).

Литература и уџбеници

V	Српски језик 5, Читанка „Уметност речи“, Наташа Станковић Шошо, Бошко Сувајџић, ЛОГОС, Београд, 2017.	Граматика „Дар речи“, Јелена Срдић, ЛОГОС, Београд, 2017.
VI	Читанка „Уметност речи“, Наташа Станковић Шошо, Бошко Сувајџић, ЛОГОС, Београд, 2017.	Граматика „Дар речи“, Слађана Савовић, Јелена Срдић, Драгана Ћећез Иљукић, ЛОГОС, Београд, 2017.
VII	Читанка „Уметност речи“, Наташа Станковић Шошо и Бошко Сувајџић, ЛОГОС, Београд, 2017.	Граматика „Дар речи“, Слађана Савовић, Јелена Срдић, Драгана Ћећез Иљукић, ЛОГОС, Београд, 2017.
VIII	Читанка „Уметност речи“, Наташа Станковић Шошо, ЛОГОС, Београд, 2017.	Граматика „Дар речи“, Драгана Ћећез Иљукић, Јелена Срдић, Слађана Савовић, Светлана Вулић, ЛОГОС, Београд, 2017.

М. Николић: Методика наставе српског језика и књижевности, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2006.

П. Илић: Методика наставе српског језика и књижевности, Прометеј, Нови Сад, 1991.

С. Маринковић: Методика креативне наставе српског језика и књижевности, Креативни центар, Београд, 2003.

М. Андрић: Наставно проучавање народног песништва, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.

Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика, Завод за уџбенике, Београд, 2008.

М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица: Правопис српског језика, Матица српска, Нови Сад, 2011.

И. Тартаља: Теорија књижевности, Завод за уџбенике, Београд, 2008.

Р. Пешић, Н. Милошевић-Ђорђевић: Народна књижевност, Требник, Београд, 1997.

Речник књижевних термина, уредник Д. Живковић, Нолит, Београд, 1992

В. Јанковић: Митови и легенде, СКЗ, Београд 2006.

П. Булат, В. Чајкановић: Митолошке речник, СКЗ, Београд 2007.

М. Николић: Стилске вежбе, Просветни преглед, Београд, 2000.

Јован Деретић: Историја српске књижевности

Иван Клајн: Речник језичких недоумица

Интернет извори

3.1.2. Математика

Циљеви наставе математике:

Циљ наставе и учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задаци:

Ученици треба да стекну математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа. Треба оспособити ученике да решавају задатке основног, средњег и напредног нивоа, да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, да усвоје елементарна математичка знања.

Исходи:

На основном нивоу ученик треба да зна да:

- прочита и запише различите врсте бројева и упоређи по величини бројеве истог записа
- изврши једну рачунску операцију са бројевима истог записа
- израчуна једноставне бројевне изразе са целим бројевима
- преведе разломак у децимални запис и обрнуто
- реши линеарну једначину са непознатом у једном члану
- израчуна степен броја и зна операције са степенима
- сабира, одузима и множи мономе
- одреди вредност дате функције
- влада појмовима основних геометријских објеката, уме да их нацрта користећи прибор
- израчуна обим и површину правоугаоника, троугла, круга помоћу непосредно датих података у задатку
- израчуна површину и запремину коцке и квадра
- израчуна непознату страну правоуглог троугла користећи Питагорину теорему

- користи одговарајуће мерне јединице и врши њихово претварање
- користи различите апоене новца
- при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу
- одреди проценат дате величине
- податке са графикона изрази табелом и обрнуто. Чита податке са графикона, дијаграма и табеле
- одређује положај тачке у координатном систему ако су дате координате и обрнуто

На средњем нивоу ученик треба да:

- зна да упореди бројеве записане у различитим облицима
- уме да одреди супротан и реципрочан број и апсолутну вредност броја
- уме да израчуна вредност израза са више различитих рачунских операција
- зна да примени правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама
- зна да реши и да користи линеарне једначине у једноставним текстуалним задацима, решава системе линеарниј једначина са две непознате
- зна операције са степенима и појам квадратног корена
- зна да сабира полиноме, уме да квадрира бинома и да помножи два бинома
- препозна функцију директне зависности и везује је за појам директне пропорционалности
- уме да одреди комплементне, суплементне, упоредне и унакрсне углове и рачуна са њима
- уме да одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у многоуглу и примењује Питагорину теорему
- зна да израчуна обим и површину круга и кружног прстена
- уме да израчуна површину и запремину призме, пирамиде, ваљка, купе, лопте када су елементи непосредно дати у задатку
- уме да упореди величине изражене различитим мерним јединицама
- уме да претвара износ једне валуте у другу
- уме дату вечину да искаже приближном вредношћу
- уме да обради прикупљене податке и представи их табеларно или графички, одреди средњу вредност, медијану
- зна да примени процентни рачун

На напредном нивоу ученик треба да зна да:

- одреди вредност сложеног бројевног израза и користи га у реалним ситуацијама
- користи појам дељивости у проблемским ситуацијама
- користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући сложене проблеме
- разликује директно и обрнуто пропорционалне величине, зна линеарну функцију и графички је интерпретита
- примењује формулу за разлику квадрата и квадрат бинома
- користи особине степена и квадратног корена

- закључује и рачуна користећи особине углова са паралелнима и нормалним крацима
- користи особине троугла и четвороугла и рачуна њихове обиме и површине на основу датих података који нису непосредно дати у задатку. Уме да их конструише
- одреди централни и периферијски угао. Израчуна површину исечка и дужину кружног лука
- израчуна површину и запремину геометријских тела на основу података који нису непосредно дати у задатку
- примени подударност и сличност троуглова
- претвара јединице мере рачунајући са њима
- процени и заокругли дате податке и рачуна са приближним вредностима
- одреди координате тачке која задовољава сложенији услов
- тумачи дијаграме и табеле
- зна да примени процентни рачун у сложеним проблемима
- прикупи и обради податке и сам састави дијаграм или табелу

Међупредметне компетенције

Сарадња

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пара
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада

Решавање проблема

- препознаје проблем, рашчлањује га на делове и уочава везе и односе између њих на основу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства
- планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активност, врши избор извора информација, средстава која ће користити, са ким ће сарађивати и консултовати се)
- решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством
- самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачности и прецизности решења
- формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним
- проверава применљивост решења у пракси и користи знања и вештине у новим ситуацијама

Рад са подацима и информацијама

- користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника
- користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- препознаје сопствене вредности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима
- је способан да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној оријентацији
- зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања

Комуникација

- уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене
- уважава саговорника реагујући на оно што говори
- изражава своје ставове и мишљења, на позитиван, конструктиван и аргументован начин

Компетенција за учење

- има позитиван и одговоран став према учењу
- мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење. Разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- користи различите изворе информација и има критички однос према њима
- примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом
- способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања. Користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања

Дигитална компетенција

- уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи могућности ИКТ
- уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства
- ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу

Средина за учење

Настава математике реализоваће се у опремљеном кабинету математике. Користиће рачунар код куће приликом презентација. Опремљен кабинет за математику подстиче ученике на истраживање, буди радозналост и жељу за знањем. То је пријатна средина са рад која мотивише. Ученици имају једнаке шансе за напредак у средини у којој је комуникација отворена, негује се сарадња и међусобно поштовање, нема дискриминације.

Процена и провера остварености стандарда

У настави математике предвиђене су следеће процене и провере стандарда:

- Иницијални тестови на почетку сваке школске године у свакој разреди

Формативно оцењивање:

1. Усмена провера
2. Провера домаћих задатака
3. Израда презентација, панорама
4. Праћење рада ученика увидом у свеске ученика
5. Праћење редовности учествовања у раду на часу

Сумативно оцењивање:

1. Оцењивање на крају сваке тематске области – контролне вежбе
2. Полугодишњи и годишњи тестови
3. Оцењивање на крају тромесечја – писмени задаци, полугодишња и на крају школске године

Начин реализације:

Настава се реализује кроз редовне часове, часове допунске наставе уз примену одговарајућих наставних метода и облика рада.

Време реализације:

Време реализације часова допунске наставе се организује у зависности од потреба и броја заинтересованих ученика. План допунске наставе формира се у зависности од индивидуалних потреба ученика.

Начин вредновања:

Индивидуално праћење напредовања ученика и вредновање рада према остварености циљева и односа према раду. Примена усвојеног знања у редовној настави и свакодневној животи.

ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 144, Недељни број часова: 4

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити устању да:	САДРЖАЈИ
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	-израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева) -реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); -примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; -разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце; -одреди и примени НЗС и НЗД; -изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; -правилно користи речи <i>и</i>, <i>или</i>, <i>не</i>, <i>сваки</i> у математичко-логичком смислу;	ПРВИ ДЕО Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу N_0. Дељење са остатком у скупу N_0 (једнакост $a = bq + r$, $0 \leq r < b$). Својства дељивости; чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика. ДРУГИ ДЕО Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС.
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	-анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом; -описује основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке у односу на круг; -нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор; -упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски; -преслика дати геометријски објекат централном симетријом и трансформацијом; -правилно користи геометријски прибор;	Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и трансформација.

УГАО	-идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; -нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; -измери дати угао и нацрта угао задате мере; -упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно; -реши једноставан задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);	Угао, централни угао; једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслација и углови.
РАЗЛОМЦИ	-прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други; -одреди месну вредност цифре у запису децималног броја; -заокругли број и процени грешку заокругљивања; -израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину; -реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; -одреди проценат дате величине; -примени размеру у једноставним реалним ситуацијама; -примени аритметичку средину датих бројева; -сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;	ПРВИ ДЕО Појам разломка a/b ($a, b \in \mathbb{N}$). Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис броја и превођење у запис облика a/b ($b \neq 0$). Упорјеђивање бројева у децималном запису. Заокругљивање бројева, ДРУГИ ДЕО Основне рачунске операције са разломцима (у оба записа) њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. ТРЕЋИ ДЕО Примене разломака (проценти, аритметичка средина, мере). Основна неједнакост $p < (p+q)/2 < q$
ОСНА СИМЕТРИЈА	-идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије; -симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор; -конструира симетралу дужи.	Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

Корелација са другим предметима

Информатика и рачунарство

Техника и технологија

Српски језик и књижевност

Матерњи језик

Географија

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Основне карактеристике програма математике су: усклађеност са програмом математике за први циклус основног образовања и васпитања, логичка повезаност и настојање, где год је то могуће, да садржаји претходе садржајима других предмета у којима се примењују. При избору садржајаи писању исхода за предмет математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања.

Садржаји програма представљају основу за остваривање исхода, јер је њима обуваћено све оно што ученик треба да изгради на нивоу знања, које представља основни услов за остваривање исхода. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основнимматематичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичкимјезиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су као комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.

Предлог за реализацију програма

Ради лакшег планирањса наставе даје орјентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог грдива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања).

Природни бројеви (34; 16+18)

Основни појмови геометрије (17; 7+10)

Угао (17; 7+10)

Разломци (55; 23+32)

Осна симетрија (13; 5+8)

У наставном програму су садржаји појединих тема подељени на два ли три дела, због тога што је пожељно комбиновати алгебаске и геометријске садржаје. Предложени редослед реализације тема:

1. Природни бројеви и дељивост – први део;
2. Основни појмови геометрије;
3. Природни бројеви и дељивост – други део;
4. Разломци – први део;
5. Угао;

6. Разломци – други део;
7. Осна симетрија;
8. Разломци – трећи део.

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих модела.

Напомена: за реализацију 4 писмена задатка (утрајању од по једног часа), са исправкама, планирано је 8 часова.

1. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на стваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство ученика, и настојати, где год је то могуће, да учници самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

2. ОСТАВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Природни бројеви и дељивост- Ова тема представља природну везу са градивом првог циклуса и у оквиру ње треба проширити и продубити знања која су ученици раније стекли. Обновити својства скупова N и N_0 (претходник или следбеник) и подсетити се придруживања бројева тачкама бројевне полуправе.

Кроз разноврсне задатке са изразима, једначинама и неједначинама из свакодневног живота, наставити са изграђивањем појмова бројевни израз, променљива, израз са променљивом и придруживање, користећи при томе и термине израз, формула, исказ. Код једначина и неједначина задржати се на једноставнијим облицима, у циљу усвајања концепта решавања датог проблема.

Уочавати примере једноставнијих (функцијских) зависности у разним областима (придруживање по датом правилу бројева – бројевима, бројева – дужима, бројева – површинама и др.). При томе је важно коришћење дијаграма и табела (дијаграм тока алгорита, табела резултата неког пребројавања или мерења и др). У овом делу треба користити и примере са геометријским облицима, у којима се појављује зависност међу величинама.

У делу који се односи на дељивост, подсетити ученике да дељење у скупу природних бројева без остатка није увек могуће. Увести дељење са остатком, једнакост $a=bq+r$,

$0 \leq p < b$ и скуп могућих остатака. Истаћи својства дељивости и анализирати дељивост збира, разлике и производа.

Правила дељивости декадним јединицама и бројевима 2, 5, 4 и 25 увести тако да ученици сами откривају законистости и активно се укључују у процес истраживања и учења, док за правила дељивости са 3 и 9 треба ученике добро изабраним примерима водити до правила. Такође, ученици треба да уоче и везе између ових правила (нпр. Ако је број дељив са 10, дељив је и са 2 и са 5). На овом узрасту, нагласак треба да буде на примени, а не на формалном начину излагања.

На конкретним примерима подскупова N_0 , увести различите начине записивања скупова уз увођење појма празног скупа и бесконачног скупа. Увести основне појмове о скуповима и математичком изражавању: скуп, лелементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп, са одговарајућим знацима; скуповне операције: унајаа, пресек, разлика и одговарајуће ознаке. Коришћењем примера из текућих садржаја, посебно аритметичких и касније геометријских, даље осмишљавати појам скупа, изграђивати математички језик и уносити прецизност у изражавању. На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако...онда). Скуповне операције над два скупа треба илустровати разноврсним примрима са природним бројевима, уз коришћење Венових дијаграма и без њих. Поред тога, ученици треба да решавају задатке у којима се скуповне операције примењују на скупове делилаца, односно садржалаца бројева, што представља добар увод за увођење појмова највећи заједнички делилац и најмањи заједнички садржалац.

Увести појамовепростог и сложеног броја, објаснити поступак Ератостеновог сита и поступак растављања природних бројева на просте чиниоце и одређивање највећег заједничког делиоца и најмањег заједничког сдржаоца, Еуклидов алгоритам (на конкретним примерима) и везу између НЗД и НЗС, и оспособити ученике за њихову примеу у проблемским задацима.

Основни појмови геометрије – Главни циљ теме јесте да успостави природни прелаз на више нивое разумевања геометрије, са нивоа визуелизације (на коме су базирани садржаји геометрије у првом циклусу), на нивое анализирања и апстракције (одн. неформалне дедукације). Нови ниво подразумева описивање и репрезентације геометријских објеката на природном и формалном језику, анализирање односа мађу објектима. Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника и, или, а нарочито ако...онда). Садржаје треба да прате задаци у којима се истиче правилно изражавање, договорено означавање, коректно цртање, и којима се подстиче логичко-комбинаторно размишљање.

Полезећи од појмова тачке и праве и односа припадања и распореда увести појам дужи и појам полуправе иначине њиховог обележавања. Неформално истаћи очигледне истине које се односе на неведене појмове и односе.

Разматрати однос две прав у равни; формулисати као очигледну истину да за свеку праву и тачку ван ње постоји јединствена права која пролази кроз дату тачку и паралелна је датој правој; заједно са овом чињеницом показати цртање (обичним и троугаоним лењиром) праве паралелној датој правој кроз тачку која јој не припада. Кроз задатке истаћи симетричност и транзитивност паралелности (без увођења тих појмова), као и области на које је подељена раван задатим правима. Као посебно важне области (заједно са границом) истаћи троуглове и паралелограме и начине њиховог означавања.

Објаснити практичан значај стандардних јединица мере и потребу за деловима јединице мере. Изражавати дужне вишеименованим бројевима и истаћи претварање у

једноимене најнижих јединица. Једнакост дужи увести као једнакост њихових дужина (уз истицање да се једнакост не односи на једнакост дужи као скупова тачака).

Увести појмове: кружница, круг, центар, полупречник, пречник, лук, тетива и тангента. Однос две кружнице, односно два круга разматрати на конкретним примерима и задацима.

Користити шестар као геометријски инструмент за цртање кружница, упоређивање дужи и операција над њима.

Конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање дужи повезати са мерењем. У задацима користити изломљене линије (отворене и затворене) без експлицитне дефиниције и увести појам обима затворене изломљене линије.

Централном симетријом пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике. Истаћи основне особине централне симетрије и повезати их са особинама паралелограма.

Увести појмове усмерених дужи и вектора (интезитет, правац, смер). Транслацијом ("паралелним преношењем") пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике и остале једноставне фигуре, користећи при томе геометријски прибор. Истаћи основне особине транслације и повезати их са особинама паралелограма.

Угао – Угаону линију увести као унију две полуправе са заједничким почетком. Ако угаона линија није опружена, истаћи разлику између конвексне и неконвексне области у зависности од тога да ли та област садржи или не садржи дуж чији су крајеви на крацима. Угао увести као унију угаоне линије и једне од поменутих области, али даља разматрања ограничити само на конвексне углове. Увести и означавање углова малим словима грчког алфабета. Користећи се механичким моделима (кретање клатна, лепеза и сл.) мотивисати придруживање кружних лукова (и одговарајућих тетива) угловима. Једнаке углове увести као углове чије су одговарајуће тетиве у круговима једнаких полупречника једнаке. Наово објашњење надовезати конструктивно преношење углова помоћу шестара и лењира, а затим и конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова.

Развити код ученика вештину мерења и цртања углова помоћу угломера. Повезати једнакост углова са једнакошћу њихових мера. Увести делове степена (минуте и секунде) и поступке сабирања и одузимања углова.

Објаснити једнакост унакрсних углова и увести нормалност правих. Ученике треба оспособити да цртају нормалу на праву из дате тачке употребом троугаоног лењира, а након истицања нормалности тангентеи одговарајућег полупречника, и за цртање тангенте на кружницу у задатој тачки кружнице. Објаснити шта се подразумева под растојањем тачке од праве. Под углом између правих које нису међусобно нормалне подразумевати одговарајући оштар угао.

Истаћи углове које образује трансверзала две паралелне праве. Када трансверзала није нормална на паралелним правима, добијене углове поделити на оштре и тупе и истаћи да су сви углови исте врсте међусобно једнаки.

Обновити једнакост наспрамних страница паралелограма, и извести једнакост наспрамних углова паралелограма. Објаснити шта се подразумева под растојањем две паралелне праве. Истаћи углове са паралелним крацима.

Разломци-Појам разломак, као дела целине, ученици су упознали у првом циклусу. На почетку увести појмове правог односно неправог разломка, као имешовитог броја. Претварање мешовитог броја у неправи разломак и обрнуто, повезати са поступком дељења са остатком.

Геометријску интерпретацију ненегативних рационалних бројева убодимо помоћу бројевне полуправе. Примери за то треба да буду разноврсни, имениоци разломака не

треба да буду већи од 10, ученици треба да схвате важност избора јединичне дужи за прецизно приказивање датих разломака. Бројевна полуправа се може користити и за упоређивање разломака.

Проширивање и скраћивање разломака уводити на основу особине количника да се он не мења каде се дељеник и делилац помноже, односно поделе истим бројем различитим од нуле. Скраћивањем разломка до несводљивог повезати са познатим поступком налажења највећег заједничког делиоца бројиоца и имениоца. На примерима показати да се скраћивање може извести и поступно, али да је претходни поступак ефикаснији.

Упознати ученике са различитим начинима упоређивања разломака. Примере који се користе треба илустровати помоћу кружних исечака или фигура у квадратној мрежи и на тај начин повезати овај део теме са темама из геометрије (нпр. угао и мерење угла).

Увођење децималног записа разломка и њихово приказивање на бројевној полуправој повезивати са мерењем дужине, масе и запремине течности, коришћењем примера из свакодневног живота. Превођење разломка у децимални запис започети са разломцима који се могу свести на децималне разломке, а након тога увести и појам периодичног децималног записа.

Сабирање и одузимање разломака увести свођењем на заједнички именилац, с тим што на почетку не треба инсистирати на најмањем заједничком садржаоцу. Множење разломака најлакше је илустровати у квадратној мрежи нпр. преко површине правоугаоника. Само дељење увести помоћу једноставних примера дељења разломка природним бројем и на крају уопштити да је дељење разломко исто што и множење његовом реципрочном вредношћу.

Код сабирања, одузимања и множења децималних бројева користити аналогију са извођењем истих операција природним бројевима. Код дељења увести прво дељење децималног броја природним, а након тога, кроз добро одабране примере, показати како се дељење децималниј бројева свид на претходни случај.

Упознати ученике са чињеницом да особине рачунски опреација које су важиле у скупу природних бројева, важе и у скупу разломака. Код израза се треба задржати на примерима који нису сувише сложени, јер је циљ увежбавање извођења рачунских операција и примена њихових особина. Приликом обраде једначина и неједначина треба се задржати на једноставнијим примерима и користити аналогију са решавањем једначина и неједначина у скупу природних бројева. Треба и мати у виду да су исходи који се односе на изразе, једначине и неједначине развојног типа, односно исходи који се развијају и током наредних разреда.

Веома вазан део ове теме су проблемски – текстуални задаци у којимасе користе разломци и децимални запис разломка, помоћу којих се подстиче развој логичког начина мишљења. Могу се обрадити и разни проблеми из свакодневног живота, нпр. планирање кућног буџета којим се, поред увежбавања операција са децималним записом бројева, ствара и основа за развој финансијске писмености, а има своју властиту улогу.

У делу који се односи на примену, потребно је ученике оспособити за процетни запис разломка, аритметичку средину и размеру повежу са проблемима из свакодневног живота (поуст, поскупљења, подела новца у одређеној размери, израчунавање просечне оцено, висине или примене аритметичке средине у спорту).

Увођење процентног записа разломка пожељно је обрадити кроз визуелне представе на дијаграмима (најпре квадрата подељеног на стотине, а затим произвољног правоугаоника правоугаоника, правилног многоугла или круга) и кроз ситуације у којимасе проценат појављује, као што су израчунавања снижења или поскупљења неког производа, најпре за 25%, 50% и 75%, а након разумевања појма и концепта, и за било коју другу вредност. Кроз ове примере уједно се може увежбавати и превођење

разломка у децимални и процентни запис, кроз примере који изискују овакву врсту записа броја.

Аритметичку средину је пожељно обрадити и вежбати на конкретним примерима (оцене у дневнику, спорт, кроз истраживачке задатке и сл.).

Важно је правило формирање и разумевање појма размере. Оспособити ученике за њено коришћење у пракси: при цртању разних планова и графикана; при одређивању растојања; при решавању проблема поделе у датој размери и при повећавању и смањивању слика. Обраду овог градива подредити практичном циљу, уз повезивање с већ упознатим садржајима математике и других предмета.

Ова област је погодна за развијање разних сругих компетенција, кроз задатке који би од ученика исказивали различите врсте истраживања. Резултате истраживања ученици треба да представљају графички и на тај начин стекну осећај за упоређивање разломака у различитим записима. За исход који се односи на прикупљање података и приказивање података у табели и кружном дијаграму не постоји одговарајући садржај, јер је предвиђено да се на остваривању овог исхода ради током реализације целе теме.

Осна симетрија- Код увођења појма осне симетрије од велике важности су: примери који се ученицима дају на непосредно посматрање и експериментисање и питања која ученицима постављамо како би дошли до њихових основних представа и најважнијим карактеристикама осне симетрије.

Примере са осном симетријом започети на квадратној мрежи са осама симетрије које су идентичне са линијама мреже, са циљем да ученици самостално дођу до основних особина осне симетрије, а затим прећи на примере без квадратне мреже. Осном симетријом пресликавати тачку, дуж, круг, троугао, квадрат и правоугаоник, а приликом цртања користити геометријски прибор.

Појам осносиметричне фигуре се такође усваја интуитивно, што значи да се низом примера указује да постоје фигуре које имају једну или више оса симетрије и фигуре које немају ту особину.

Ученике треб анаучити да користећи геометријски прибор, конструишу симетралу дужи, симетралу угла, нормалу из тачке на праву и примене њихове особине у проблемским задацима.

3. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се учник налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у стваравању исхода предмета.

ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљеви: Циљ наставе и учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова

Задаци:

Ученици треба да стекну математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа. Треба оспособити ученике да решавају задатке основног, средњег и напредног нивоа, да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, да усвоје елементарна математичка знања

Годишњи фонд часова: 144

Недељни број часова: 4

Садржаји програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Начини и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		Ученика	Наставника		
Ред вршења рачунских операција са рационалним бројевима	3	-рачуна -примењује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални -индивидуални	-састављање и решавање сложених бројевних израза у скупу рационалних бројева
Бројевни изрази у скупу Z са и без заграде	5	-сређује по редоследу -рачуна -примењује	-презентује -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални	-састављање и решавање сложених бројевних израза у скупу целих бројева
Конструкција троугла-сложени задаци	3	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални -индивидуални	-правилно цртање и читање графика различитог облика
Конструкција троугла-сложени задаци	3	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко,	-фронтални -индивидуални	-конструкција троугла помоћу збира и разлике страница, тежишне дужи, висине

			индукативно мишљење		
Конструкција четвороугла	4	-закључује -примењује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални	-конструкција помоћу дијагонала и висине
Конструкција само са шестаром	1	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални -индивидуални	-коришћење шестара као радног прибора у конструкцији
Конструкција само са лењиром	1	-закључује -примењује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика -закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални	-помоћу два лењира вршити конструкцију задате фигуре
Конструкција недостижне тачке	1	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању	-фронтални -индивидуални	-помоћу нормалности и паралелности доћи до недостижне тачке

			проблема из свакодневног живота		
Разлагање и састављање фигура	2	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индукативно мишљење	-фронтални -индивидуални	-од истих елемената допуном или разлагањем склопити различите фигуре
Задаци логично- комбинаторне природе	3	-закључује -примењује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални	-решавање тежих мисаоних задатака помоћу логичког закључивања
Нестандардни задаци	1	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални -индивидуални	-решавање нестандардних задатака помоћу дрваца, пресипања и сл. метода
Задаци који се своде на Дирихлеов принцип	2	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика -подстиче ученика на увиђање,	-фронтални -индивидуални	-Дирихлеовим методом најбрже доћи до решења

			закључивање, упоређивање		
Површина равних фигура	3	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални -индивидуални	-решавање практичних задатак
Такмичарски задаци	4	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -мотивише ученика	-фронтални -индивидуални	-одабрани задаци са разних такмичења

СЕДМИ РАЗРЕД

Циљеви и задаци:

Математика има за циљ да омогући ученику успешно настављање математичког образовања и самообразовање, као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Ученике треба оспособити да:

- схвате појам квадрата рационалног броја и квадратних корена
- умеју да одреде приближну вредност броја: $\sqrt{a}$ ($a \in \mathbb{Q}$, $a > 0$)
- схватају реалне бројеве као дужинске мере, односно као тачке на бројевној правој одређене дужима које представљају такву меру
- упознају скуп реалних бројева као унију скупа рационалних и скупа ирационалних бројева
- упознају појам степена и операције са степенима
- умеју да изводе основне рачунске операције са мономима и полиномима, као и друге идентичне трансформације ових израза
- упознају правоуглу координатни систем и његову примену
- добро упознају директну и обрнуту пропорционалност и практичне примене
- знају Питагорину теорему и умеју да примене код свих геометријских фигура у којима се може уочити правоугли троугао
- познају најважнија својства многоугла и троугла

- знају најважније обрасце у вези са многоуглом и троуглом и да их могу применити у одговарајућим задацима
- схвате појам и својства пропорције
- схвате појам сличности троугла и умеју да примене у једноставнијим случајевима
- користе формуле за обим и површину круга и кружног прстена, дужину кружног лука и површину кружног исечка, уме да одреди централни и периферијски угао

Редни број	Наставна тема	Укупан број часова	Број часова обраде	Број часова вежбе
1.	РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	16	7	8
2.	ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	16	5	11
3.	ЦЕЛИ РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	46	19	27
4.	МНОГОУГАО	13	5	8
5.	ЗАВИСНЕ ВЕЛИЧИНЕ И ЊИХОВО ГРАФИЧКО ПРИКАЗИВАЊЕ	20	7	13
6.	КРУГ	15	6	9
7.	СЛИЧНОСТ	10	4	6
8.	ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ СА ИСПРАВКАМА	8	4	4

Садржај програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Научни и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		Ученика	Наставника		
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	16 (7+8)	учава закључује проверава	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-формирање појмова квадратног корена и аритметичког квадратног корена -упознавање и поимање ирационалног броја -извођење рачунских операција са реалним бројевима -схавти приказивање реалних бројева на бројевној полуправој
ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	16 (5+11)	учава именује разликује упоређује открива релације изражава их	-презентује -утуче на развој свести ученика о значају и примени математике у решавању	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	знају Питагорину теорему и умеју да је примене код свих геометријских фигура -знају њене важније примене -оспособљавање за

			проблема из свакодневног живота		конструктивно одређивање тачака бројевне праве које одговарају бројевима $\sqrt{2}$; $\sqrt{3}$; $\sqrt{5}$
ЦЕЛИ И РАЦИОНАЛНИ И АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	46 (19+27)	уочава именује разликује упоређује открива релације изражава их	-презентује -усмерава ученика -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-степен чији је изложилац природан број -операције са степенима -степен производа, количника и степена -алгебарски изрази, полиноми и операције (мономи, сређени облик, збир, разлика, производ полинома) -операције са полиномима (трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома) -квадрат бинома и разлика квадрата и примене -растављање полинома на чиниоце
МНОГОУГАО	13 (5+8)	уочава именује разликује упоређује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-формирање појма многоугла и врсте -збир углова многоугла и број дијагонала у многоуглу -правилни многоуглови (појам, својства, конструкције) -обим и површина многоугла
ЗАВИСНЕ ВЕЛИЧИНЕ И ЊИХОВО ГРАФИЧКО ПРЕДСТАВЉАЊЕ	20 (7+13)	уочава закључује разликује открива релацију	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачност, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-правоугли координатни систем у равни -пропорција, примена у пракси директне и обрнуте пропорционалности (пропорционална подела, проценти и друго)

КРУГ	15 (6+9)	уочава именује разликује упоређује	-презентује -утуче на развој свести ученика о значају и примени математике у решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-упознавање нових геометријских појмова (централни, периферијски угао круга, исечак) -одређивање обима и површине круга -упоређивање површине исечка и кружног лука -упознавање с апојмом броја π
СЛИЧНОСТ	10 (4+6)	уочава именује разликује упоређује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-појам размере и пропорционалности -сличност троуглова, коэффициент сличности -примена сличности код једноставних конструктивних задатака -однос површина сличних троуглова
ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ СА ИСПРАВКАМ А	8 (4+4)			- индивидуални	-сагледати како су ученици савладали пређени програм

ОСМИ РАЗРЕД

Циљеви и задаци

Ученике треба оспособити да:

- примењују Талесову теорему у конкретним проблемима, да примењују сличност троуглова, као и примена сличности на правоугли троугао
- умеју да решавају линеарне једначине (неједначине) и системе линеарних једначина са једном и две непознате на основу еквивалентних трансформација, као и да решења тумаче графички
- одговарајуће текстуалне задатке изразе математичким језиком и реше их користећи једначине и неједначине
- уоче функционалне зависности и да их приказују на различите начине тј. да схвате појам функције и њеног графика
- овладају појмом функције упознавањем тј. усвајањем линеарне функције и њених својстава, тако да могу да цртају и читају разне графике линеарне функције
- умеју да тумаче податке представљене различитим дијаграмима и табелама
- умеју да састављају табеле и цртају одговарајуће графико-дијаграме разних стања, појава и процеса
- умеју да израчунају медијану и да је користе

-схвате међусобне односе тачака. Правих и равни у простору
-науче најбитније чињенице о пројекцијама на раван
-науче елементе и својства геометријских тела (призма, пирамида, ваљак, купа и лопта)
-умеју да цртају мреже и да изражавају површине и запремину тела
-примењују знања о геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области

Годишњи фонд часова: 136

Недељни број часова: 4

Редни број	Наставна тема	Укупан број часова	Број часова обраде	Број часова вежбе
1.	Сличност троуглова	8	3	5
2.	Тачка, права, раван	12	6	6
3.	Линеарне једначине и неједначина са једном непознатом	18	6	12
4.	Призма	14	6	8
5.	Пирамида	16	6	10
6.	Линеарна функција	12	5	7
7.	Гrafичко представљање статистичких података	8	4	4
8.	Систем линеарних једначина са две непознате	12	6	6
9.	Ваљак	10	4	6
10.	Купа	12	4	8
11.	Лопта	6	3	3
12.	Писмени задаци са исправкама	8	4	4

Садржај програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Научни и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		Ученика	Наставника		
Сличност троуглова	8 (3+5)	уочава разликује упоређује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-поновити да је сличност троуглова уведена преко једнакости углова -Талесова теорема без доказа -поређење троуглова по сличности-коефицијент сличности -применити сличност на

			мишљење		правоугли троугао и на тај начин извести Питагорину теорему
Тачка, права и раван	12 (6+6)	уочава именује разликује упоређује	-презентује -утуче на развој свести ученика о значају и примени математике у решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-однос тачке, праве и равни и одређеност праве и равни -однос правих, мимоилазне праве -однос праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни -однос две равни, диједар, ортогонална пројекција на раван, рогаљ, полиедар
Линеарне једначине и неједначина са једном непознатом	18 (6+12)	уочава именује разликује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-основна својства једнакости -еквивалентност једначина -решавање једначина са једном непознатом -основна својства неједнакости -еквивалентност неједначина са једном непознатом, пример и примене
Призма	14 (6+8)	уочава именује разликује упоређује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-призма, појам, врсте, елементи, мрежа призме -површина призме, мерење запремине -запремина призме, маса тела
Пирамида	16 (6+10)	уочава именује разликује упоређује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачност, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-пирамида, појам, врсте и елементи, мрежа пирамиде -површина пирамиде -запремина пирамиде

Линеарна функција	12 (5+7)	уочава именује закључује разликује	-презентује -утуче на развој свести ученика о значају и примени математике у решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-функција и њен график -функција дата једначином $y=ax+b$ -цртање и читање графика -графичко приказивање података
Графичко представљање статистичких података	8 (4+4)	уочава разликује упоређује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-представљање зависних величина табеларно и у координатном систему -графичко представљање статистичких података у облику дијаграма (стубичастих, кружних...) -рачунање средње вредности и медијане -поређење вредности узорка са средњом вредношћу
Систем линеарних једначина са две непознате	12 (6+6)	уочава именује закључује разликује уочава релације	презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-линеарне једначине са две непознате и њена решења -појам система од две једначине са две непознате -еквивалентност система линеарних једначина -методи решавања система линеарних једначина -примена система линеарних једначина
Ваљак	10 (4+6)	уочава именује закључује разликује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачност, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-ваљак, настанак, елементи и врсте -мрежа ваљка -површина и запремина ваљка

Купа	12 (4+8)	уочава именује закључује разликује	-презентује -утуче на развој свести ученика о значају и примени математике у свакодневном животу	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-купа, настанак и елементи -мрежа купе -површина и запремина купе
Лопта	6 (3+3)	уочава именује закључује разликује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-сфера и лопта -пресеци лопте -површина и запремина лопте
Писмени задачи са исправкама	8 (4+4)			-индивидуални	-сагледати како су ученици савладали пређени програм

3.1.3. Енглески језик

Циљеви

Циљ наставе страног језика у основном образовању јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају комуникативним вештинама и развију способности и методе учења страног језика.

Задачи наставе страног језика

- Стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе страног језика сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе страног језика буду у пуној мери реализовани;
- Развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;
- Стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према другим језицима и културама, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији;
- Стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика;
- Унапређивање знања из страног језика, која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писменој комуникацији споразумева са људима из других земаља;
- Усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који се учи;

- Подстицање на даље учење истог или другог страног језика, било самостално или на вишем нивоу образовања.

Исходи

Разумевање говора

Ученик разуме различите усмене текстове (дијалоге, монологе, песме и друго) о темама предвиђеним наставним програмом; разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и визуелни материјали у настави); разуме рекламе, радио и ТВ емисије блиске интересовањима ученика; разуме усмене текстове које исказују говорници о темама из свакодневног живота ближег и даљег учениковог окружења.

Разумевање писаног текста

Ученик разуме глобално, детаљно и селективно различите писане текстове (писма, новинске чланке, јасна илустрована упутства, огласе, прилагођене књижевне текстове, текстове у вези са градивом других наставних предмета и слично) о темама из свакодневног живота и популарне науке, ближег и даљег учениковог окружења.

Усмено изражавање

Ученик говори о себи и свом окружењу, о догађајима и активностима у школи и изван ње и изражава своје утиске, осећања и аргументовано мишљење и ставове у вези са темама које су програмом предвиђене.

Интеракција

Ученик са саговорницима размењује информације, мишљења и ставове о темама из свакодневног живота, блиске његовом интересовању или из популарне науке и културе; започиње и води разговор о познатим темама, одржава његов континуитет и завршава га.

Писмено изражавање

Ученик пише краће текстове у којима, користећи познату лексику и морфосинтаксичке структуре, описује догађаје и лична искуства; поруке и писма (у електронској и традиционалној форми) различитог садржаја (захваљивање, позивање, извињење, тражење и давање информација).

Медијација

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи; писмено преноси поруке и објашњења; препричава садржај писаног или усменог текста.

Доживљај и разумевање књижевног текста

Ученик изражава утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту и тексту из области књижевности за младе (песма, скраћена верзија приче, музичка

песма), користећи вербална и невербална средства изражавања (цртежи, моделирање, глума); препознаје у тексту елементе културе земаља чији језик учи; увиђа сличности и разлике са матичном и осталим културама.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом; поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима; уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страних језика које учи; разуме значај употребе интернационализама; примењује компензационе стратегије.

Међупредметне компетенције

Настава енглеског језика је, у мањој или већој мери, повезана са свим наставним областима: природним и друштвеним наукама, уметношћу, информатиком и физичким васпитањем. Постоји изузетно тесна веза са наставом српског и немачког језика. Знања стечена из осталих предмета чине тематски оквир, док су знања стечена у настави српског језика најчешће полазиште у настави енглеског језика.

Сарадња

Ученик активно, креативно и конструктивно учествује у раду групе или пара: доприноси решавању разлика у мишљењу; поштује друге као равноправне чланове тима или групе, одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређењу рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема

Ученик препознаје, разуме и решава проблемске ситуације, користећи знања и вештине стечене у оквиру наставе различитих предмета и ваншколског искуства.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Ученик препознаје сопствене предности и могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; учествује у самосталним и тимским пројектима; развија нове вештине, које ће применити у практичном раду.

Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик има позитиван став према поштовању људских права и слобода; примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљење мањине; активно учествује у раду школе, поштује разлике.

Комуникација

Ученик познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, комуникацију телефоном, преко интернета итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације; уважава саговорника, негује културу дијалога, изражава своје мишљење, ставове и осећања на позитиван и аргументован начин.

Компетенција за учење

Ученик има позитиван и одговоран однос према учењу; ефикасно користи различите методе учења; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација; самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања; уме да процени у којој је мери овладао новим градивом.

Дигитална компетенција

Ученик усваја и користи знања из области ИКТ; претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику; користи ИКТ приликом решавања проблема; користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

Естетичка компетенција

Ученик влада основним значењем појмова култура и естетичка вредност; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима; показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, доприноси очувању природних и културних добара; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност.

Провера постигнућа

Проверавање знања се обавља на сваком часу. Циљ проверавања знања је давање повратне информације ученицима о њиховим постигнућима и показатељ наставнику у којој мери су остварени циљеви. На почетку школске године обавља се иницијална провера нивоа усвојености знања. Иницијална провера се не оцењује и не користи за рангирање ученика.

Знања и вештине ученика процењују се редовно током реализације процеса учења - усменим и писменим испитивањем и израдом пројеката који могу бити и самостални и групни, као и кратким проверама остварености напретка. Процењивањем усменог изражавања бележи се током индивидуалног рада, рада у пару или групи. Бележе се запажања о правилности изговора, лакоћи и јасноћи изражавања, богатству лексичких садржаја итд. Писменим задацима се два пута у току школске године проверавају ниво и квалитет усвојености знања. Ученик се током целе школске године учи да сам процени свој напредак. Ученици који су у програму индивидуализације оцењују се по посебно прилагођеним критеријумима.

Средина за учење

Физичка димензија

Настава енглеског језика се обавља у учионици за стране језике који је опремљена аудио и видео уређајима као и паметном таблом. Простор у коме се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада.

Психолошка димензија

Пријатна средина за рад доприноси јачању мотивације и сигурности код ученика. Кабинет за наставу страних језика подстиче на истраживање и буди радозналост, омогућујући ученику да спозна вредност учења.

Социјална димензија

Распоред ученика и однос наставника према њима као и њихов међусобни однос

подразумева отворену комуникацију где нема фаворизованих нити занемарених. Наставне методе и активан приступ учењу су најважнији елемент у креирању повољне средине за учење.

Начин остваривања програма

Један од начина за унапређење планирања и припремања наставних часова, квалитета наставе, оцењивања и мотивације за учење биће имплементација ТАРГЕТ програма у наставни процес. ТАРГЕТ модел подстиче мотивацију за учење, прилагодљив је у различитим наставним ситуацијама и лако се може уградити у процес подучавања. ТАРГЕТ програм састоји од шест елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење, унапређују планирање и припремање наставе:

1.Задатак – односи се на израду наставних активности и задатака:

Задаци су дизајнирани у складу са способностима ученика и пружају могућност да ученици буду успешни. Ученицима се пружа помоћ у постављању краткорочних циљева и овладавању стратегијама учења. Задаци су интересантни, стимулативни, разноврсни. Презентовани су на начин који указује да су вредни за ученике и садржајно значајни. Задаци су повезани са предзнањем и предходним искуством ученика.

2.Ауторитет – подразумева могућност да ученици развијају осећај контроле и независности у учењу:

Планиране активности пружају ученицима могућност да активно учествују у процесу учења тако што ће имати лидерске улоге, могућност избора и самосталног доношења одлука. Планирани су поступци за помоћ ученицима како би развили вештине преузимања одговорности за сопствено учење, као и активности за подстицање самосталности ученика. Уважавају се жеље ученика у процесу планирања наставе – избор метода рада, поделе у групе, улоге у групи, начин оцењивања... Пружа се прилика сваком ученику да у процесу учења покаже самосталност.

3.Признање – представља формалну и неформалну употребу похвале у наставном процесу:

Прецизирају се начини праћења напредовања сваког ученика. Води се рачуна о расподели награда и подстицаја. Обезбеђује се могућност сваком ученику да буде похваљен.

4.Групна интеракција – развијање способности ученика да ефикасно раде са другима на заједничком задатку:

Обезбеђују су могућности за кооперативно учење групе. Планирају су разноврсне методе кооперативне наставе. Планирају су активности које подстичу вршњачку интеракцију.

Подстиче се сарадња, а не такмичење. Формирају се хетерогене групе на основу различитих критеријума – способности, интересовања...

5.Поступци евалуације - методе које се користе за процену и праћење процеса учења:

Процењује се индивидуални напредак, побољшање и напредовање ученика. Планиране су могућности за побољшање постигнућа ученика. Планирани су разноврсни начини вредновања и процене. Оцена се саопштава приватно, избегава се социјално поређење.

6. Временска организација часа – указује се на значај флексибилности у временској организацији наставног процеса:

Није ограничено време за сваки задатак. Ученици сами одређују темпо, распоред, време завршетка задатка и активности. Планирају се поступци који помажу ученицима да развијају организационе вештине.

Тематске области у настави страних језика

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основне школе. Обрађују се на часовима редовне, као и додатне и допунске наставе у складу са темама у уџбеницима, интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

1. Лични идентитет
2. Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд)
3. Географске особености
4. Становање – форме, навике
5. Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
6. Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост - будућност)
7. Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
8. Професионални живот, планови за будуће занимање
9. Млади – деца и омладина
10. Животни циклуси
11. Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
12. Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
13. Транспорт и превозна редства
14. Клима и временске прилике
15. Наука и истраживања
16. Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика)
17. Духовни живот; норме и вредности; ставови, стереотипи, предрасуде; толеранција и емпатија
18. Обичаји, традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
19. Слободно време - забава, разонода, хобији
20. Исхрана и гастрономске навике
21. Путовања
22. Мода и облачење
23. Спорт
24. Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
25. Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
26. Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

Уџбеници

-Пети разред: PROJECT 2, Fourth Edition : Уџбеник и радна свеска – Tom Hutchinson;
Издавач: *The English Book* - Београд, Србија у сарадњи са
Oxford University Press – ом, Оксфорд, Велика Британија, 2015.

-Шести разред: PROJECT 3, Fourth Edition : Уџбеник и радна свеска – Tom Hutchinson;
Издавач: *The English Book* - Београд, Србија у сарадњи са *Oxford University Press* – ом, Оксфорд, Велика Британија, 2015.

-Седми разред: PROJECT 4, Fourth Edition : Уџбеник и радна свеска – Tom Hutchinson;

Издавач: *The English Book*-Београд, Србија у сарадњи са *Oxford University Press* – ом, Оксфорд, Велика Британија, 2015.

-Осми разред: PROJECT 5, Fourth Edition : Уџбеник и радна свеска – Tom Hutchinson;
Издавач: *The English Book*- Београд, Србија у сарадњи са *Oxford University Press* -ом, Оксфорд, Велика Британија, 2015.

3.1.4. Историја

ЦИЉЕВИ: Циљ наставе историје јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писмесност и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и развијање историјске свести и хуманидичко образовање ученика.

Настава историје треба да допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса, као и развијању националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика.

ЗАДАЦИ: наставе историје су:

– стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе историје сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе историје буду у пуној мери реализовани – да ученици разумеју историјске догађаје, појаве и процесе, улогу истакнутих личности у развоју људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну...)

ИСХОДИ:

Ученик ће:

- Разликовати прошлост, садашњост и будућност.
- Моћи у историјској причи да уочи њену временску структуру.
- Бити способан да утврди временски редослед догађаја.
- Бити способан да измери и израчуна календарско време.
- Знати да реконструише ток историјског догађаја и његово трајање,
- Разликовати књижевни текст са историјском подлогом од научног историјског текста.
- Моћи да уочи централно питање историјске приче.
- Моћи да се уживи у историјску причу.
- Моћи да уочи историјске перспективе (способност описивања прошлости њеним појмовима, не према вредностима садашњице).
- Умети да претвори податке из текста у табеларни приказ.
- Знати да користи визуелне и бројчане податке на историјски и географским картама, графиконима, таблицама и другим графичким приказима.
- Умети да користи визуелне податке, као и писане и музичке изворе.
- умети да препозна аутора или извор историјског документа, односно приче.

- Знати да упоређи и супротстави различите идеје, вредности, личности, понашања, и установе.
- Знати разлику између историјских чињеница и историјских интерпретација.
- Умети да сагледа више перспектива везано за догађај, личност, феномен и др.
- Умети да анализира узрочно-последичне везе и вишеструке узроке, укључујући важност појединца, утицај идеја и улогу случаја у историјским догађајима.
- Знати да анализира и просуђује аргументе о историјској неизбежности.
- Знати да упоређи различите историјске приче.
- Знати да су историјске интерпретације подложне променама
- Умети да уочи и да оцени главне дилеме међу историчарима
- Умети да поставља хипотезе о утицају прошлости на садашњост
- Умети да формулише историјска питања
- Умети да пронађе историјске податке
- Умети да преиспита историјске изворе и интерпретације
- Умети да идентификује теме и проблеме у прошлости
- Умети да се служи изворима о некадашњим догађајима и савременим чињеницама, који доприносе решавању проблема и алтернативних токова акције
- Знати да идентификује релевантне претходне историјске догађаје
- Умети да вреднује алтернативне токове догађања
- Знати да формулише утицај тока историјског догађаја на историјску тему
- Знати да вреднује примену неке одлуке

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

У оквиру израде заједничких пројеката, истраживачких задатака, проблемских ситуација, као и на сви осталим часовима историје, ученици могу развијати следеће компетенције.

Сарадња

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару, доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема

- препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих, у светлу претходно стечених знања, у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- планира стратегију решавања проблема (редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).

- самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема.
- формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама, и преиспитује их у светлу добијених коментара.
- користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Рад с подацима и информацијама, зна да је за разумевање појава и догађаја, и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке, и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.

- користи податке из различитих извора, и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника, користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих—области, селекује, обрађује информације, наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

- препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима, способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге, способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду.
- зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

- примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине,

Одговоран однос према околини

- уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.

Комуникација

- уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

Компетенција за учење

- има позитиван и одговоран однос према учењу.
- мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.

- способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи активности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција

- уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин, ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Естетичке компетенције

- препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неумегничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и пејаве у друштву.
- показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

НАЧИНИ ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Проверавање и процењивање знања ученика омогућава увид у којој мери су ученици усвојили наставне садржаје и стекли одређена знања, а истовремено и наставник добија повратну информацију о свом наставном раду, примењеним наставним методама и облицима рада. Оцена има информативну, мотивациону и усмеравајућу улогу, а примењује се формативно и сумативно оцењивање. Свака оцена је јавна,

На часовима историје заступљено је неколико метода проверавања и оцењивања ученика:

- Усмено проверавање — као индивидуални разговор са учеником
- Писано проверавање — када се од ученика захтева писани одговор, у облику домаћег или школског задатка, контролне вежбе, иницијалног теста, годишњег теста.
- Практично проверавање - проверавање практичне примене одређеног знања или вештине кроз израду истраживачких радова, заједничких пројеката, паноа, демонстрације и др.

Критеријуми за оцењивање ученика су: врста, обим и ниво знања, умења и вештина и ангажовање ученика у наставном процесу, при чему се у обзир узимају и личност ученика, његове способности и карактеристике, услови у којима стиче образовање.

Ученици који су у програму индивидуализације или инклузије оцењују се у складу са посебно прилагођеним критеријумима.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Настава историје се обавља у кабинету за историју који је опремљен аудио и видео уређајима, паметном таблом. Простор у коме се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада.

Пријатна средина за рад доприноси јачању мотивације и сигурности код ученика. Историјски кабинет подстиче истраживање и буди радозналост, мотивише ученике за учење и напредовање.

Однос наставника и ученика, ученика и ученика, омогућава ефикасније учење кроз отворену комуникацију, уз међусобно поштовање и уважавање.

ЛИТЕРАТУРА

Додатна настава се организује за ученике од 5 до 8. разреда који показују, посебно интересовање и надареност за историју, у циљу проширивања и продубљивања знања, умећа и вештина ученика, и оспособљавање за самостални рад. План се прилагођава и усклађује са конкретним потребама и интересовањима ученика. На часовима додатне наставе ради се и са ученицима који се припремају за такмичења из историје.

Циљ: Проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе ради бржег и темељнијег увођења даровитих ученика у свет историјске науке

Кораци: уочавање даровитих ученика који брже напредују, организација додатног рада према склоностима, способностима и интересима (избор садржаја за одређени разред или за одређеног ученика), извођење додатне наставе, праћење и подстицање даровитих ученика на даљи рад.

Начин реализације (облици и методе рада): Диференцијација задатака (садржаја) према индивидуалним способностима, склоностима и интересовањима ученика.

Индивидуални рад, рад у пару, рад у групи **Временски оквир:** Током школске године **Вредновање** — начин коришћења резултата вредновања усмена и писмена провера постигнућа ученика, вођење педагошке документације, ученичког портфолија, где се бележе сви резултати и успеси ученика и у складу с тим вреднује њихов рад. Ови ученици се оцењују на основу остварености циљева и прописаних стандарда постигнућа, као и на основу ангажовања,

Показатељ успеха су учешћа даровитих ученика на свим видовима такмичења историје и у Регионалном центру за таленте.

3.1.5. Географија

Циљ наставе географије јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да упознају и разумеју географске објекте, појаве, процесе и законитости у простору, њихове узрочно-последичне везе и односе, развију географску писменост и географски начин мишљења, свести и одговорног односа према свом завичају, држави, континенту и свету као целини и толерантног става према различитим народима, њиховим културама и начину живота. Настава географије треба да допринесе стварању реалне и исправне слике о свету као целини и месту и улози наше државе у свету.

Задаци наставе географије су вишеструки. Њиховим остваривањем ученици се оспособљавају да стичу и развијају знања и разумевања, умећа и ставове према светским и националним вредностима и достигнућима.

- Настава географије треба да допринесе:
- стицању знања о основним објектима, појавама и процесима у васиони;
- картографском описмењавању, употреби географских карата и других извора информација у процесу учења и истраживања у свакодневном животу;
- стицању знања о објектима, појавама и процесима у географском омотачу Земље и у непосредном окружењу;
- разумевању узрочно-последичне повезаности појава и процеса у географском омотачу;
- развијању географског мишљења заснованог на повезаности и међуусловљености географских појава и процеса у простору и времену;
- развијању естетских опажања и осећања проучавањем и упознавањем природних и других феномена у геопростору;
- стицању знања о основним појмовима о становништву, насељима и привреди и уочавању њиховог просторног размештаја;
- разумевању утицаја природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва, насеља и привредних делатности;
- стицању знања о основним географским одликама Европе, њеним регијама и државама;
- стицању знања о основним географским одликама ваневропских континената и њихових регија;
- упознавању улоге и значаја међународних организација за решавање економских, социјалних, културних и хуманитарних проблема у савременом свету;
- стицању знања о основним географским одликама Републике Србије и њеним регионалним целинама;
- развијању ставова о превентиви, заштити и унапређивању животне средине;
- развијању толеранције, националног, европског и светског идентитета;
- стицању знања, развијању вештина и ставова из географије кроз самостално учење и истраживање и њиховој примени у свакодневном животу;
- развијању опште културе и образовања ученика.

Исходи:

- Уочава појаве и процесе у географском омотачу и њеним сферама.
- Разуме узрочно-последичне односе и везе између појава и процеса у географском омотачу.
- Препознаје географске појаве и процесе у окружењу и регији.
- Прихвати основне законитости које владају у природи и локалној географској средини (смена и резлике у годишњим добима, ротација и револуција, оријентација на микро нивоу).
- Описује природу, људе, насеља и догађаје у геопростору.
- Разговара о природи у локалној средини и њеном очувању.
- Разликује и пореди природну и географску средину.
- Примењује и користи географску карту за одређивање свог положаја, као и географске координате географских тачака и локалитета.

- Боље познаје природу, културу и начин живота у европским државама.
- Користи географску литературу, различит илустративни материјал у циљу лакшег савлађивања наставног градива и оспособи се за индивидуални рад.
- Разуме проблеме у савременом свету: пренасељеност, неједнак привредни развој, недостатак хране, воде, енергије, минералних сировина, еколошки проблеми, болести, ратови.
- Зна структуру и састав Србије.
- Препознаје основне типове рељефа у Србији.
- Разуме појам природног прираштаја и миграција становништва Србије.
- Разуме регионалне разлике демографских одлика и њихов значај.
- Користи географску карту за одређивање положаја тачака и места у нашој земљи.
- Разликује географске регије на основу њихових географских одлика.
- Именује културе и цивилизације у Србији, на Балканском полуострву и у Европи и разуме њихову улогу и значај.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

У оквиру израде заједничких пројеката, истраживачких задатака, проблемских ситуација, као и на свим осталим часовима географије, ученици могу развијати следеће компетенције:

Сарадња

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема

- препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих, у светлу претходно стечених знања, у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- планира стратегију решавања проблема (редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема.
- формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их.
- користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Рад с подацима и информацијама

- зна да је за разумевање појава и догађаја, и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке, и разликује податак/информацију од њиховог тумачења.
- користи податке из различитих извора, и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.
- селекује, обрађује информације, наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- препознаје сопствене вредности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима.
- способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.
- способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду.
- зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учешће у демократском друштву

- примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Одговоран однос према окоolini

- уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј окоolini и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.

Комуникација

- уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- изражава своје ставове, мишљења и осећања на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

Компетенција за учење

- има позитиван и одговоран однос према учењу.
- мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција

- уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Естетичке компетенције

- препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.
- показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

НАЧИНИ ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА И ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Проверавање и процењивање знања ученика омогућава увид у којој мери су ученици усвојили наставне садржаје и стекли одређена знања, а истовремено и наставник добија повратну информацију о свом наставном раду, примењеним наставним методама и облицима рада. Оцена има информативну, мотивациону и усмеравајућу улогу, а примењује се формативно и сумативно оцењивање. Свака оцена је јавна.

На часовима географије заступљено је неколико метода проверавања и оцењивања ученика:

- усмено проверавање – као индивидуални разговор са учеником
- писано проверавање – када се од ученика захтева писани одговор, у облику домаћег или школског задатка, контролне вежбе, иницијалног, годишњег теста.
- Практично проверавање – провера практичне примене одређеног знања или вештине кроз израду истраживачких радова, заједничких пројеката, паноа, демонстрације и др.

Критеријуми за оцењивање ученика су: врста, обим и ниво знања, умења и вештина и ангажовање ученика у наставном процесу, при чему се у обзир узимају и личност ученика, његове способности и карактеристике, услови у којима стиче образовање.

Ученици који су у програму индивидуализације или инклузије оцењују се у складу са посебно прилагођеним критеријумима.

На часовима географије, у циљу подстицања мотивације код ученика користе се разноврсне наставне методе и облици рада, ученици учествују у постављању наставних циљева и задатака у току наставе, ученици самостално проверавају и оцењују резултате учења и упоређују своје садашње резултате са својим претходним постигнућима.

Чиниоци у настави који могу утицати на мотивацију ученика за учење су:

- Процес планирања наставног процеса
- Облици групне интеракције
- Квалитет подучавања
- Заступљеност учења путем модела
- Употреба информационих технологија

Један од начина да се у планирање, припремање и реализацију наставе систематски уграде мотивациони принципи је ТАРГЕТ МОДЕЛ.

Циљ ТАРГЕТ програма је повезивање процеса подучавања с циљевима учења ученика.

Циљеви у учењу могу бити академски и социјални:

1) Академски: овладавање знањем, вештинама и дужностима подразумева:

- усмереност ка овладавању компетенција
- проширивање знања
- разумевање кроз (напорно) учење
- демонстрација вештина
- извођење активности

2) Социјални:

- прихваћеност
- популарност
- прилагођеност
- уважавање
- социјална одговорност

ШЕСТ ЕЛЕМЕНАТА СТРУКТУРЕ НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА КОЈИ ПОДСТИЧЕ УЧЕНИКЕ НА УЧЕЊЕ АКО ЊИМА УПРАВЉАМО НА ПРАВИ НАЧИН

T - task / **A** - authority / **R** - recognition / **G** - grouping / **E** - evaluation / **T** -time

ЗАДАТАК – ученици осмишљавају наставне активности и задатке.

Важност који ученици придају садржајима учења може утицати на квалитет њиховог ангажовања и на избор стратегија учења. Када уводни део часа искористимо за

наглашавање разумевања, стицања и унапређења вештина као циљева учења изазивамо интересовање ученика и то ће им помоћи да доживе искуство учења као веома вредно. АУТОРИТЕТ – ученицима се даје могућност да развијају осећај контроле и независности у учењу. Димензија ауторитет омогућава ученицима: да остваре лидерске улоге и развију осећаје личне контроле и независности у процесу учења, и развију осећаје личне контроле и независности у процесу учења, могућност избора, учешће у одлучивању и управљању процесом учења, позитивну повратну информацију, уважавање тачке гледишта ученика и креирање атмосферае ослобођене притисака, наметнутих циљева и захтева.

ПРИЗНАЊЕ - односи се на формалну и неформалну употребу похвале у наставном процесу, која има велики значај и подстицајно утиче на учење када се односи на индивидуална постигнућа и напредак ученика .

ГРУПНИ РАД - ученици су у интеракцији. Базира се на способности ученика да ефикасно раде са другима на заједничком задатку. Разлике у способностима не изједначавају се са разликама у мотивацији за учење. Циљ је да се успостави такво окружење у којем се прихватају индивидуалне разлике и ученици развијају осећај припадности групи.

ЕВАЛУАЦИЈА – користе се одређене методе за праћење и процену учења. Процес евалуације подразумева употребу разноврсних инструмената за процену и нагласак је на помоћи ученицима да препознају и цене напредак који су направили, како би постигли постављене циљеве учења. Важно је омогућити ученицима да раде алтернативне тестове, ревидирају рад на задатку и сл.

ВРЕМЕ – указује се на значај флексибилности у временској организацији наставног процеса. Димензије време се односи на прилагођеност организације времена за рад нивоу вештина и знања ученика усклађеним са расположивим временом за учење ван наставе и прилагођавањем времена за завршетак наставних активности и задатака почетним вештинама, пажњи и капацитетима ученика.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Настава географије се обавља у кабинету који је опремљен савременим наставним средствима, расположивом ИК технологијом. Простор у коме се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада. Пријатна средина за рад доприноси јачању мотивације и сигурности код ученика.

Географски кабинет подстиче истраживање и буди радозналост, мотивише ученике за учење и напредовање. Однос наставника и ученика, ученика и ученика, омогућава ефикасније учење кроз отворену комуникацију, уз међусобно поштовање и уважавање.

УЏБЕНИЦИ И ПОМОЋНА ЛИТЕРАТУРА

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд: *ГЕОГРАФИЈА – уџбеник за пети разред*, Јелена Ћалић, Милован Миливојевић (2012.); РАДНА СВЕСКА СА НЕМИМ КАРТАМА ЗА ГЕОГРАФИЈУ, Наташа Бировљев, Милован Миливојевић; ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд: *ГЕОГРАФИЈА- уџбеник за шести разред*, Љиљана Гавриловић, Милена Перишић (2012.); ЕВРОПА – вежбанка за географију (неме карте), Ивана Ж. Коцић – Мирјанић; ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд: *ГЕОГРАФИЈА- уџбеник за седми разред* Милутин Тадић (2009 – 2011.); ВАНЕВРОПСКИ КОНТИНЕНТИ – вежбанка за географију (неме карте), Ивана Ж. Коцић Мирјанић; ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд: *ГЕОГРАФИЈА + карта Србије 1: 1000000*, Србољуб Стаменковић, Драгица Гатарић (2010-2012); МОЈА СРБИЈА – вежбанка за географију (неме карте), Ивана Ж. Коцић Мирјанић; *Географски атлас за основну школу*.

3.1.6. Биологија

Циљеви:

Циљ наставе биологије у основној школи је да ученици упознају основне појмове о живом свету, његовом пореклу и историјском развоју, основним животним процесима, да развијају основну научну писменост, логичко расуђивање, објективност и способност критичког мишљења, хигијенске навике и здравствену културу, осећање одговорности за заштиту природе и биолошке разноврсности, свест о властитом положају у природи и потреби одрживог развоја.

Задаци:

У оквиру оперативних задатака ученици треба да:

- Буду оспособљени за руковање једноставним лабораторијским прибором, лупом и микроскопом, као и да умеју да израде једноставне привремене препарате
- Упознају и знају да објасне основну спољашњу и унутрашњу грађу вегетативних биљних органа
- Да схвате основне животне процесе који се одвијају у биљкама, као што су процес фотосинтезе, дисања и транспирације
- Знају да објасне грађу цвета, плода и семена и схвате појаву ових органа као резултат прилагођавања животној средини
- Схвате процесе опрашивања и оплођења и начине опрашивања и расејавања биљака
- Упознају основне одлике микроорганизама и њихов значај и улогу у природи
- Упознају гљиве и њихове основне карактеристике
- Науче да распознају најтипичније јестиве, лековите и отровне биљке
- Упознају методе гајења биљака у кући, башти и школи
- Упознају основне елементе заштите флоре и степен угрожености биљака делатностима човека у природи
- Упознају основне појмове о природном систему животиња и еволутивном развоју животињских група
- Науче основну грађу и начин живота, распрострањеност и значај праживотиња, сунђера, дупљара, плоснатих црва, ваљкастих црва, чланковитих црва, мекушаца, зглавкара и бодљокожаца
- Упознају обољења која изазивају паразити, циклус њиховог развића, начин преношења болести и заштиту од њих
- Схвате улогу инсеката у природи
- Науче основну грађу и начин живота, разноврсност и прилагођеност различитим условима живота: риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара
- Схвате значај бриге о потомству птица и сисара
- Упознају основне врсте птица и сисара које се гаје као домаће животиње
- Упознају основне елементе заштите фауне и степен угрожености животиња делатностима човека у природи

- Схвате елементарне основе теорије органске еволуције и разумеју историјски развој Земље и живота на њој
- развију интересовање и навику за проширивање знања у одговарајућим институцијама (Зоолошки врт, Природњачки музеј, Завод за заштиту природе, библиотеке...)
- Развијање свести о властитом пореклу и положају у природи
- Разумевање еволутивног положаја човека
- Упознавање грађе и функционисања организма, кроз упознавање грађе и функције појединачних система органа
- Усвајање одређених хигијенских навика, стицање одговорности за лично здравље и здравље других људи
- Схватање да је полност саставни део живота и да човекова полност подразумева поштовање норми понашања које обезбеђују хумане односе међу људима
- Схватање значаја очувања репродуктивног здравља и превенције болести зависности
- Упознају појам биолошке разноврсности и њен значај за опстанак и еволуцију живота на Земљи
- Науче и схвате нивое организације живог света у природи
- Упознају предмет истраживања екологије и њен значај
- Упознају компоненте животне средине
- Упознају еколошке факторе и њихов значај за живи свет
- Схвате основне односе исхране и повезаност живих бића у ланцима исхране
- Схвате узајамне односе живих бића и животне средине и динамику односа материје и енергије
- Схвате значај еколошке равнотеже за одржавање екосистема
- Упознају основне типове екосистема и животне услове у њима
- Стекну знања у вези са изворима и последицама угрожавања животне средине – екосистема
- Упознају глобалне последице загађивања животне средине
- Упознају појам и концепцију одрживог развоја
- Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине
- Упознају природне ресурсе, њихову ограниченост и значај рационалног коришћења
- Изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине и допринос одрживом развоју
- Развијају еколошку, здравствену и културу живљења

Исходи:

Исходи наставе биологије формиран су на основу Стандарда постигнућа ученика за крај основног образовања и представљени су према образовним нивоима и нивоима постигнућа.

Исходи су изкази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију. У новом плану и програму за пети разред представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет области

предмета: *Порекло и разноврсност живота, Јединство грађе и функције као основа живота, Наслеђивање и еволуција, Живот у екосистему и Човек и здравље*. Исходи омогућавају да се циљ наставе биологије достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и ревидираним стандардима.

На основном нивоу ученици треба да:

- Знају појам и значај биологије
- Знају дефиницију ћелије и њену основну грађу
- Групишу жива бића према њиховим заједничким карактеристикама
- Уочавају разлику између једноћелијског и вишећелијског организма
- Распознају биљне органе и умеју да опишу њихову спољашњу грађу уз коришћење природног материјала
- Знају да су биљке прилагођене условима живота
- Стекну навику да сами узгајају биљке
- Знају основне карактеристике појединих група животиња
- Знају по једног карактеристичног представника сваке групе
- Знају да опишу спољашњу грађу, изглед и начин живота карактеристичног представника групе животиња
- Схвате значај биодиверзитета животиња
- Знају основне научне чињенице о еволуцији живог света на Земљи
- Науче основне податке о развоју људске врсте, етапе у развоју савременог човека
- Стекну знања о грађи ћелија и ткива, органа и органских система
- Упознају основну грађу и улогу коже
- Упознају облик и грађу костију и мишића
- Упознају грађу и функцију нервног система и чула
- Упознају грађу и функцију жлезда са унутрашњим лучењем
- Упознају грађу и функцију система органа за варење, дисање и циркулацију
- Упознају грађу и функцију система органа за излучивање и размножавање
- Упознају најчешћа обољења и повреде органских система човека
- Познају појам еколошке разноврсности
- Познају предмет истраживања екологије као науке
- Познају опште еколошке појмове
- Познају опште животне процесе
- Познају опште законитости у екологији
- Познају последице глобалног загађења животне средине
- Познају појам и концепцију одрживог развоја

На овом нивоу ученици могу да изводе закључке који су очигледни и засновани на експлицитно датим чињеницама.

На средњем нивоу ученици треба да:

- Умеју да објасне начин руковања лупом и микроскопом
- Знају дефиницију ткива, органа и система органа
- Знају основну улогу биљних органа
- Знају да се служе сликом и шемом

- Знају како се биљке размножавају, расту и развијају
- Распознају биљке значајне за човека, житарице, јестиве и лековите биљке и схвате њихов значај
- Знају узроке ишчезавања биљних врста и мере њихове заштите
- Разликују поједине групе животиња на основу њихових карактеристика
- Да препознају поједине групе на основу степена сложености организама
- Препознају грађу организама на сликама и природном материјалу
- Схвате да је понашање животиња резултат прилагођавања условима живота
- Знају улогу животиња у природи
- Знају како је настала Земља и живот на њој
- Знају да наведу факторе еволуције
- Схвате еволутивни положај човека данас
- Схвате повезаност ћелија и ткива у оквиру органа
- Схвате повезаност органа и органских система у организам као целину
- Објасне повезаност коштаног и мишићног система приликом кретања
- Објасне повезаност нервног система и ендокриних жлезда у контроли рада органа
- Умеју да објасне значај органа за варење, дисање и циркулацију
- Умеју да објасне значај органа за излучивање у промету материја
- Знају фазе у полном сазревању човека и биолошку регулацију процеса везаних за пол
- Схвате значај здравствене културе и репродуктивног здравља
- Схвате значај и улогу породице у развоју, опстанку и напретку људског друштва као и последице њеног нарушавања
- Уочавају просторну и временску променљивост живог света
- Схвате да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са животном средином
- Разумеју основне законитости у екологији
- Уочавају сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња
- Уочавају просторну и временску променљивост живог света
- Уочавају разноликост живог света
- Уочавају разноликост екосистема на Земљи
- Схвате значај еколошке равнотеже за одржавање екосистема
- Схвате значај личног ангажовања у заштити животне средине

На овом нивоу ученици треба да су у стању да врше селекцију чињеница и знања како би објаснили природне појаве, примењују једноставне моделе или стратегије истраживања.

На напредном нивоу ученици треба да:

- Знају да рукују лупом и микроскопом
- Разликују и умеју да одреде облике биљних органа
- Изведу оглед клијања семена и умеју да га објасне
- Знају да пореде помоћу слика и шема и природног материјала
- Распознају поједине врсте биљака помоћу биљног материјала

- Да праве једноставне збирке (плодова, семена...)
- Развију навику да проширују стечено знање посетама ботаничким баштама, природњачким музејима и библиотекама
- Разликују организме на основу познавања карактеристика групе
- Разумеју настанак специфичних органа или других прилагођености условима средине
- Буду способни да пореде поједине групе животиња помоћу слика, шема или природног материјала
- Да могу да класификују животиње у групе на основу познавања њихових основних карактеристика
- Развију осећај љубави према животињама, да их чувају и штите
- Развију навику да стечено знање прошире и обогате литературом из библиотеке, посетама зооврту или природњачком музеју
- Да сами праве једноставне збирке (љуштура пужева и шкољки...)
- Знају да рукују светлосним микроскопом
- Знају да се служе сликом и шемом
- Знају да читају податке из графикана и табела
- Примењују своја знања за извођење различитих лабораторијских вежби
- Разликују делове ћелије и различите облике ћелија
- Разликују органске системе и њихове делове на моделу или слици
- Прате еволутивни упоредни преглед органских система
- Знају и користе основне еколошке појмове
- Знају и примењују основне принципе и законитости у екологији у објашњавању одређених појава и процеса
- Уочавају потребу за класификовањем живог света због велике разноврсности
- Систематично прикупљају и излажу чињенице о последицама угрожавања животне средине
- Врше предвиђања о последицама глобалног загађења и умеју да верификују тачност предвиђања
- Развија моделе за заштиту животне средине и допринос одрживом развоју
- Развију навику да проширују стечено знање и повезују га са сазнањима других наука

На овом нивоу постигнућа очекује се да ученици могу да процењују властите акције и саопштавају одлуке коришћењем научних знања и доказа, могу да пореде, селекују и вреднују научне доказе, повезују знања и стичу критичке увиде.

Компетенције ученика:

Предметне компетенције су дефинисане стандардима постигнућа и подразумевају да ученик разуме основне биолошке појмове и процесе. Поседује општа знања о пореклу и развоју живота на Земљи на основу сазнања савремене биолошке науке. Познаје значај јединствености и очувања разноврсности живота на Земљи, разликује елементе грађе и функције живих бића и има развијену свест о општој здравственој и еколошкој култури. Уме да процени значај биолошких знања за развој људској друштва у целини, а посебно у свом непосредном окружењу. Поседује истраживачке вештине потребне за рад у биологији. Способан је да примени стечена

биолошка знања и вештине у свакодневном животу. Критички размишља и развија научни поглед на свет и оспособљен је за наставак школовања.

У оквиру наставе биологије у основној школи ученици треба да развијају и следеће компетенције:

1. Когнитивне компетенције

- Издавање битног од небитног, вештина одабирања информација
- Постављање питања о градиву
- Разумевање материје и проблема
- Повезивање знања из различитих предмета
- Способност решавања проблема

2. Емоционалне компетенције

- Иновација, отвореност за нове идеје, приступе и информације
- Јачање самопоуздања, јасан осећај властитих могућности

3. Социјалне компетенције

- Активно учествовање у раду групе или пара
- Сагласност, усаглашеност са циљевима групе или пара
- Комуникација са уважавањем различитих ставова, толеранција, ненасилна комуникација

4. Радне компетенције

- Ефикасно коришћење различитих стратегија учења у зависности од природе градива и циљева учења
- Основна информатичка писменост
- Савесност, преузимање одговорности за лична остварења
- Способност представљања резултата рада
- Иницијатива и спремност да се искористе указане могућности
- Унутрашња мотивисаност, воља за рад

5. Одговоран однос према здрављу:

- Познавање значаја здраве исхране у очувању здравља
- Познавање мера превенције болести, значаја одржавања личне хигијене као и хигијене простора
- Познавање могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци

6. Одговоран однос према окоolini

- Познавање активности и начина угрожавања или унапређења околине
- Одговорност према квалитету сопственог окружења
- Разумевање принципа одрживог развоја и примена активности које га подржавају

7. Естетска компетенција

- Повезивање културне и природне баштине
- Препознавање сопствене стваралачке способности и креативности

8. Рад са информацијама и подацима

- Зна да је за разумевање догађаја и доношење исправних одлука потребно имати и поуздане податке
- Уме да процењује поузданост података и препозна могуће узроке грешке
- Користи табеларни и графички приказ података и уме да их чита и тумачи
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података

9. Вештина сарадње

- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе
- Активно слуша и поставља релевантна питања
- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе

10. Решавање проблема

- Испитује проблемску ситуацију
- Проналази могућа решења
- Упореджује различита могућа решења
- Вреднује примену датог решења и индетификује добре и слабе стране

Средина за учење

Настава биологије реализоваће се у кабинету биологије. Предвиђено је да се део наставе реализује кроз посете изложбама и радионицама, у Природњачком музеју, Заводу за заштиту природе, Ботаничкој башти и Зоолошком врту, па се и ове средине могу уврстити у средину за учење.

Процена и провера остварености стандарда

У настави биологије предвиђене су следеће процене и провере остварености стандарда:

- Иницијални тестови на почетку сваке школске године на основном, средњем и напредном нивоу
- Континуирана провера постигнућа кроз израду стандардизованих задатака у радним свескама

Формативно оцењивање:

- Усмена провера знања
- Провера успешности израде домаћих задатака
- Писана провера знања
- Провера израде практичних вежби
- Израда презентација и паноа
- Континуирано праћење и оцењивање свезака ученика
- Праћење активног учешћа у раду на часу

Сумативно оцењивање

- Оцењивање на крају сваке тематске области
- Оцењивање на крају тромесечја, полугодишта и на крају школске године

Настава кроз извођење пројеката и сарадња са институцијама и локалном заједницом:

- У циљу развијања компетенција ученика и подстицања мотивације за учење, у настави биологије ће се подстицати израда пројеката као специфичан начин учења.
- Настављамо сарадњу са организацијом WWF у акцији „Сат за нашу планету“, која подстиче штедњу енергије и одрживи развој, као и у сличним акцијама које ова организација промовише.
- Настављамо сарадњу и са организаторима „Фестивала науке“ „Еко квиза“ и „Ноћи истраживача“ са циљем већег промовисања науке.
- Уколико остваримо сарадњу која се односи на извођење пројеката са невладиним организацијама и локалном заједницом, такви пројекти биће представљени у годишњим и месечним плановима.

Уџбеници:

5. разред

Уџбеник – Биологија за 5. разред основне школе; Тихомир Лазаревић, Весна Миливојевић, Томка Миљановић; Герундијум, 2014.

Радна свеска – радна свеска уз уџбеник; Тихомир Лазаревић, Весна Миливојевић, Томка Миљановић; Герундијум, 2014.

6. разред

Уџбеник – Биологија за 6. разред основне школе; Тихомир Лазаревић, Весна Миливојевић, Томка Миљановић; Герундијум, 2014.

Радна свеска – радна свеска уз уџбеник; Тихомир Лазаревић, Весна Миливојевић, Томка Миљановић; Герундијум, 2014.

7. разред

Уџбеник – Уџбеник за 7. разред основне школе; Славица Здравковић; Klett, 2015.

Радна свеска – Радна свеска уз уџбеник; Славица Здравковић; Klett, 2015.

8. разред

Уџбеник – Уџбеник за 8. разред основне школе; Владимир Ранђеловић; Klett, 2015.

Радна свеска – Радна свеска уз уџбеник; Владимир Ранђеловић; Klett, 2015.

Начин остваривања пограма

Имплементацијом ТАРГЕТ програма у наставни процес подстицаће се учење, разумевање и унапређивање вештина и знања код ученика. Спроводиће се кроз 6 елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење: задатак, ауторитет, признање, групни рад, евалуација и време.

ТАРГЕТ модел подстиче мотивацију за учење, прилагодљив је у различитим наставним ситуацијама и лако се може уградити у процес подучавања. Креираће се активности које ће учење учинити занимљивим и које ће укључивати разноврсне и личне изазове. Пружиће се ученицима могућност да активно учествују у процесу учења тако што ће имати могућност избора и самосталног доношења одлука. Процена и праћење процеса учења – евалуација је једна од најважнијих елемената наставног процеса, тако да ће се у овој области процењивати индивидуални напредак, побољшање и напредовање ученика, а такође ће се пружити ученицима могућност побољшања својих постигнућа.

3.1.7. Xemuja

Öcs írnnrál öléclí Línní ár ní inčaódr ár nác ó=licöc nñléio árçc=íó Lléç=éó c író=íó d'cñélinñ c ár írd'laóLó ęf d'lrécçrócl c iaaíarđfLóžcö Nñriarđar íadrçiaiöcö d'innčaióžr, ár ní ind'íníal ár d'lrarLó d'điaélí c çrarnęl ó iñac c íld'ĩçirñc nčnóroclręf, ár cçđrçl c íadrçeiçl náiLl eçrslsl c ačnəonóLó nr adóáčęf, đrçacLó eñčacñrínñ ęf ó=lsí c çrėinđlínárínñ ęf d'đlaélní nradçfLl, ęfi c:

- đrçacLrsl óoięöçíreíl öléclnęl d'cñélinñc;
- đrçóelársl d'đielí c d'lrar ó d'đđiaç ír iníao nñl=licö çírs í öléclnęc d'lrėiačęf, nñđclręf, eíalečęf c çręiçęf;
- ind'íníasrarsl ó=licęf ęf ęiėoičöçđrsl ęiđçržlsle öléclnęcö nđđçíř, öléclnęcö nčėaięf, őiđėőęf c Llaír=çíř;
- đrçacLrsl nd'íníainñc ęf cçai □ lsí Llaínnrřaičö öléclnęcö cñndřcčarsř;
- đrçacLrsl nd'íníainñc ęf d'lrarsl nñđclnęcö c lęnd'ldčėlinreíčö d'điaélęf;
- đrçacLrsl eíac=ęia, řd'nñđręniā c ęđčnč=ęia eçrslsl;
- inřėinñřčarsl ó=licęf ęf nđrčlsl c ęiđçržlsl d'lelřiničö číoiđėőclř ó đrçec=čnč cçaiđčęf (ózálicę, író=índ'id'őerđic =ęřioč, Činđlín);
- đrçacLrsl nálnñc í árėinñc iaaíaiđiā iaiñr d'đlę cčaiñiL nđlačic, iaaíarđfLóžlā c đřöçíreíā ęiđçržlsř c iaeřarsř đrçec=čnčö nód'nñřioč ó nāręaiłaiñe cčaiñö;
- đ'ianñčöřsl ó=lic=ęl đřaiçireinñc, d'indlal ęf nrçirarsle í náiLnnáčęf nód'nñřioč ó ięđóclśó c d'ĩçnčaiñ iaiñr d'đlę ó=lsó ölécll;
- đrçacLrsl nálnñc í nđ'nñalicę çířčęf c nd'íníainñčęf c arsil d'điolnčíreilL iđcllinřöcl c.

Çřaröc írnnrál öléclí Líno:

- nñarđrsl đrçinadñičö eíaožínn c ár ęđę đrçec=čnl nradçfLl c íaečęl đřar nęęę írnnrál ölécll nādř, öčslāc c çřaröc íadrçiarřř, ęfi c öčslāc írnnrál ölécll áoaó ó d'oiLl ełđc d'lrēcçiarřc;
- iėiaöžřarsl ó=licöčęf ár đrçóelLó d'đlaélñ cçó=řarsř ölécll;
- iėiaöžřarsl ó=licöčęf ár nrāelřfLó çíř=fL ölécll ó nāręaiłaiñe cčaiñö, ęf đrçaiL đrçec=čnčö nłoiñeāclř c đrçaiL adőrnār őiđ'nl;
- iėiaöžřarsl ó=licöčęf ár đrçóelLó író=ic ełñā ęiLčę ní ó ölécl c aięřc ai nrçirřř;
- ind'íníasrarsl ó=licęf ár ęiđčnnl Lłčę ölécll ęfi ířoęl: ár çířLó öléclnęö nđđčíreíācló c ár đrçóelLó ęarėčñrñčaiñ c ęarínčñrñčaiñ çíř=lsí öléclnęcö nčėaięf, őiđėőęf c Llaír=çíř;
- nñarđrsl írnnrřaičö nčnóroclř ó ęiLčęf žl ó=licöč ai nrçirřř í náiLnnáčęf nód'nñřioč c śčoiāc d'đielířęf aięřcñc ír iníao alėiinnđřöçíčö iaelř cęc iaelř ęiLl nrėinñreí cçaiāl, c đrçacLrñc d'đc nñ řířcñč=ęi c ęđčnč=ęi eçrslsl;
- nñarđrsl írnnrřaičö nčnóroclř ó ęiLčęf žl ó=licöč đrçacLrñc lęnd'ldčėlinreíl alřnčil, d'đřācėi c alčalaiñ, d'í nłāl c adóāl, đoęiřrñc ęřaiđrñđclnęc d'đčaiđię, d'íno □ lē c nód'nñřiořęf;
- ind'íníasrarsl ó=licęf ęf cçai □ lsí Llaínnrřaičö cñndřcčarsř;
- nñarđrsl nčnóroclř ó ęiLčęf žl ó=licöč d'đčėlśčarn c nñđclnęęi çírs c lęnd'ldčėlinreí cčnəonñai ęf d'lrarsl nñđclnęcö c lęnd'ldčėlinreíčö d'điaélęf;
- nñarđrsl nčnóroclř ó ęiLčęf žl ó=licöč d'đčėlśčarn c çírs ölécll ęf nőęf=lsí d'lrar c d'đielíř ó d'lrėię ięđóclśó;
- iėiaöžřarsl ó=licöčęf ár ęđę Llaínnrřaiř cçđř=oiřarsř đrçóelLó ęarínčñrñčaič řnd'lęñ öléclnęcö d'đielíř c ślaiāo d'đręnč=íó d'đčėlió.

Исходи

7. разред - y÷líçę ñdlár ár:

- đřçóěl řnr L' d'đlāēln čçó÷řāřsr ōlēčLl č ęřęi n'l ó ōlēčLč āīēřçč āi nřçīřsr (ířó÷íç ēlnā);
- nōārñč ár L' ōlēčLř L'āiř iā d'đčđīāiçō ířóęř ęilř iāLřřřřār d'đīēlil ó d'đčđīāč
- ĩnd'ĩnīāč n'l çř ęīđčřžlsl ōžālīçęř č nālñēl;
- iāēřār ĩnīāiçē ĩd'ldřōčLřēř ēřāīđřñīđčLñēl n'loīçēl, ēldřēř ĩd'đlçīĩññč, çřññčnl č d'đāl d'īēižč ęřęi āč nřēĩññřēĩ čçāīāçī L'āiĩññřāil lēnd'ldčēlīnl;
- ĩdāřīççóLl đřāiř ēlnñi, d'đčd'đlēr č iāēřčl d'đčāīđ č āđōāč ēřñlđčLřē çř đřā.
 - đřçóěl đřçēçęō čçēl □ ó nód'ññřīōl č ōčçč÷ęiā n'lēř, nód'ññřīōl č ōčçč÷ęiā d'īřř (đřçēçęōLl d'đčēldl iā ĩld'đčēldř);
 - đřçóěl đřçēçęō čçēl □ ó ōčçč÷ęčō č ōlēčLñęčō nāiLññřār nód'ññřīōl;
 - đřçóěl đřçēçęō čçēl □ ó ōčçč÷ęl č ōlēčLñēl d'đīēlil nód'ññřīōl;
 - d'đld'ĩçīřLl d'đčēldl ōčçč÷ęčō č ōlēčLñęčō d'đīēlīř ó nāřęiāilāiñē ĩęđōčlśó;
 - çīř řnr nō ÷čñnl nód'ññřīōl;
 - đřçóěl đřçēçęō čçēl □ ó lēlēlīřñř č L'āčslřř;
 - d'đld'ĩçīřLl d'đčēldl lēlēlīřñř č L'āčslřř ó nāřęiāilāiñē ĩęđōčlśó;
 - đřçóěl đřçēçęō čçēl □ ó ÷čññčō nód'ññřīōč č nēlřř;
 - d'đld'ĩçīřLl d'đčēldl nēlřř ó nāřęiāilāiñē ĩęđōčlśó;
 - ōēl āř čçřāldl č d'đčēlīč d'ĩññódřę çř đřçāārLřsl nřññlLřęř nēlřl ĩř ĩnīāō ōčçč÷ęčō nāiLññřār nřññlLřęř ó nēlřč.
 - çīř āř L' řñiē ĩřLēřsr ÷lññčōř ōlēčLñęiā lēlēlīñř;
 - đřçóěl ęāřēčñřñčāiř č ęāřīñčñřñčāiř çīř÷lsl ōlēčLñęčō nčēāiēř;
 - çīř nñđōęñódō řñiēř, āř ióęēlīiç (d'đīñiç č ĩlōñđiic) ÷čīl L'çāđi, ř lēlēñđiic ĩāđřçóLō lēlēñđiñēç ĩēĩñř÷;
 - çīř iāiĩnl ēřnr d'đīñiř, ĩlōñđiř č lēlēñđiř;
 - çīř đlērñčāiř ĩřlēlēñđčñřsr d'đīñiř, ĩlōñđiř č lēlēñđiř;
 - çīř āř n'l lēlēñđiic ó řñiēō đřçēçęōLō d'ī ĩldāčLč (līldālnñēç ĩčāiç);
 - đřçóěl ęřęi nō nāiLññār lēlēlīñř č ščōiā d'īēiçřL ó d'ldčīāiñē nčññlēō ōñēiāslīč řñiēñęčē āđīLlē (āđīL d'đīñiř), iāiĩnl āđīLlē č đřnd'đlāiñē lēlēñđiř ó ĩēĩñř÷ó;
 - đřçóěl āř L' ēřnr řñiēř ēřēř č āř n'l çç d'đřęñč÷içō đřçēiār ōēlnñi nñāřđīl ēřnl ęīđčññč đlērñčāiř řñiēñęř ēřnr;
 - çīř řnr L' řñiēñęř L'āčīçōř ēřnl č āř L' d'īālčl nř d'īLēiē đlērñčāiř řñiēñęř ēřnr;
 - ōēl āř ęīđčññč d'īāřñēl āřnl ó nřāēçōč Đlđčīāiñā nčññlēř lēlēlīñř.
 - đřçóěl āř nō ĩnīāil ÷lññčōl ęilř čçāđř □ óLōnód'ññřīōl řñiēč, ēiēlēōēč č L'iic;
 - çīř řnr L' L'iñęř č ęiāřēlīñiř ālçř,
 - đřçóěl ęřęi iā řñiēř ĩřññřLō L'iic, ęřęi iā řñiēř ĩřññřLō ēiēlēōēč, iāiĩnl đřçóěl đřçēçęō čçēl □ ó řñiēř, L'iř č ēiēlēōēř;
 - đřçóěl nēč÷ĩññč č đřçēçēl čçēl □ ó řñiēř č L'iř ó āđīLō č āđññč řōāřñiēñęčō ÷lññčōř;
 - đřçóěl çīř÷řL āřēlīñiçō lēlēñđiř č d'đīēlil ĩř d'īñēlāslē ĩlđālnñēiē ĩčāiō d'đč nñāřđřsō ōlēčLñēl ālçl;
 - çīř řnr L' āřēliōř lēlēlīñř č ōēl āř ĩř ĩnīāō ōīđēōēl iāđlāč āřēliōō lēlēlīñř č iāđiōñi;
 - đřçóěl āř L' nñāřđīř ēřnr ēiēlēōēř ēřēř č ōēl āř ĩř ĩnīāō ōlēčLñēl ōīđēōēl čçđř÷ōiř đlērñčāiō ēiēlēōēñęō ēřnō;
 - đřçóěl āř ōlēčLñęř ōīđēōēř L'āčslřř nř L'iñęiē ālçē d'đlāññřāř ĩřLēřč āđīL÷řīč iāiĩn L'iř ó L'iñęiL ęđčññřēiñL đlřlñęč;
 - çīř āř n'l ó ōlēčLč ęīđčñnl lēlēñđiñēl, nñđōęñódīl č ēiēlēōēñēl ōīđēōēl č đřçóěl ščōiāi çīř÷lsl,
 - đřçóěl āř nāiLññār ōlēčLñęčō L'āčslřř çřāčnl iā nčđř ōlēčLñēl ālçl;

- dŕçòél dŕçèçéò ççél □ ó řnñéñl, L'ínél ç èièlèóèñél èdčññreíl dŕlñél.
- dŕçòél d'ílřè dŕññâidŕ ç dŕññâidšcâiññč;
- dŕçòél ír÷çi ççdŕcŕâŕsŕ èâŕiñčñŕñcâiñâ nŕññŕâŕ dŕññâidŕ èŕi ílçŕñčžlí, çŕñčžlí ç d'đlçŕñčžlí dŕññâid;
- dŕçòél ççdŕcŕâŕsŕl èâŕiñčñŕñcâiñâ nŕññŕâŕ dŕññâidŕ d'đlèi d'điòlíníi èiñiòlñdŕöçLl;
- óél âŕ ççdŕ÷óíŕâŕ d'điòlíníó èiñiòlñdŕöçLó dŕññâidŕ;
- óél âŕ íŕd'đŕâç dŕññâid îadl □ líl èiñiòlñdŕöçLl;
- dŕçèçéóLl âiáo èŕi L'laçsŕl (÷čññŕ nód'ññŕiöŕ) iâ d'đçélđŕ âiâŕ ó d'đçđiâç èiLl nó nêlŕl (ççâidñeŕ, èidñeŕ, dŕ÷íŕ, L'çlđñeŕ, d'iaçlèiŕ, èçilđŕeíŕ âiâŕ, řñèiñôlđñeŕ ç ññd'ŕaiŕ âiâŕ);
- dŕçòél âŕ Ll âiâŕ dŕññâidŕ÷ çŕ nód'ññŕiöl nŕ L'ínçlè ç d'ŕeŕđiñè èiâŕelíñiñè âlçlè ç çŕ çŕ÷fLl âiâl çŕ èçâiñ;
- çŕ âŕ Ll âiâŕ âdŕâiölíŕ ç âŕ Ll ÷óâr iâ çŕâŕ □ lŕŕ.
- çŕ âŕ nl òlèçLñeçè ñçèâièçèŕ ç ôidèóèŕeŕ d'đlâññŕâŕŕLó nód'ññŕiöl, í L'laíŕ÷çŕŕeŕ òlèçLñél d'đièlíl (dŕçöçLl);
- dŕçòél èâŕeçñŕñcâiñ ç èâŕiñčñŕñcâiñ çŕ÷lŕl ñçèâièŕ, ôidèóèŕ ç L'laíŕ÷çŕŕ òlèçLñeçö dŕçöçLŕ;
- d'đçélŕóLl çŕŕŕ í Çŕeñiô í îadçŕŕó èŕnl d'đç d'çñŕŕó L'laíŕ÷çŕŕ òlèçLñeçö dŕçöçLŕ;
- dŕçòél Çŕeñi ññŕeíçö îaiñŕ èŕñŕ;
- dŕçèçéóLl ââr íŕLid'ŕñçLŕ ñçdŕ òlèçLñeçö d'đièlíl: dŕçöçLl řŕeççl ç ñçíñlçl;
- dŕçèçéóLl d'ílřè èŕnl iâ d'ílřè èŕeç÷çíl nód'ññŕiöl èŕi ç ŕçöiâl ññiâil L'laçlçöl;
- dŕçòél îaiñ èŕnl ç èŕeç÷çíl nód'ññŕiöl;
- çŕ íŕ ññiâô ôidèóél âŕ ççdŕ÷óíŕ èŕeŕđiô èŕnó nód'ññŕiöl;
- çŕ âŕ òlèçLñeçè L'laíŕ÷çŕŕeŕ d'đçeŕçl L'laíññŕâil òlèçLñél dŕçöçLl;
- çŕ âŕ íŕ ññiâô òlèçLñél L'laíŕ÷çíl iâlŕñiç Çŕeñi í îadçŕŕó èŕnl;
- ççâiâç L'laíññŕâiŕ ççdŕ÷óíŕâŕŕ íŕ ññiâô L'laíŕ÷çíl òlèçLñél dŕçöçLl – ññlôçíèlñdçLñeŕ ççdŕ÷óíŕâŕŕ èiLŕ íl iáoôâŕŕŕLó ádíl ÷lññçöŕ;
- çŕ âŕ nó nâl d'đièlíl nód'ññŕiöç d'đŕžlí d'đièlñè lílđâçLl.

8. разред – ученик треба да:

- çŕ í çŕññód'slínññç ílèlñŕeŕ ó d'đçđiâç, ó lèlèlñŕđiñè âçáo ç ó L'laçsŕlŕçèŕ;
- dŕçòél ññiâiŕ ôççç÷èŕ ç òlèçLñeŕ ñâilññâŕ âŕçíçLçö d'đlâññŕâiçèŕ ílèlñŕeŕ (âiâiñçèŕ, èçñlíñçèŕ, nóed'đŕ, řçñŕ ç óâšlìçèŕ);
- d'îâlçóLl ññdóeñódó řñièŕ ílèlñŕeŕ nŕ ŕçöiâçè ñâilññâçèŕ ç d'ŕeŕçŕLlè ó Dŕlđçaiñè ñçññlèó lèlèlñŕ;
- çŕ èiLŕ ñâilññâŕ ílèlñŕeŕ îadl □ óLó ŕçöiâó d'đŕeñç÷íó d'đçélíó;
- çŕ âŕ ílèlñŕeç dŕŕâóLó nŕ èçñlíñçèŕ ç âdŕâl iençâl;
- nŕññŕâŕŕ ôidèóél iençâr ílèlñŕeŕ d'đçélíñè çŕŕŕ í âŕelíöç ílèlñŕeŕ;
- çŕ âŕ iençâç ílèlñŕeŕ, èiLç dŕŕâóLó nŕ âiâiè, nŕ ŕiè âdŕâl èçñlèçíl;
- d'đçélŕóLl çŕŕŕl âŕ Ll âŕelíöŕ ílèlñŕeŕ çññŕ ó èçñlèçíç ç îââiâŕđŕLóžlè iençáo;
- óél âŕ âŕeŕçl èçñlèçíl d'ŕeŕžó çiaçeŕñiđŕ.
- çŕ í çŕññód'slínññç èlñŕeŕ ó d'đçđiâç, ó lèlèlñŕđiñè âçáo ç ó L'laçsŕlŕçèŕ;
- dŕçòél ññiâiŕ ôççç÷èŕ ñâilññâŕ èlñŕeŕ;
- d'îâlçóLl ññdóeñódó řñièŕ èlñŕeŕ nŕ ŕçöiâçè ñâilññâçèŕ ç d'ŕeŕçŕLlè ó Dŕlđçaiñè ñçññlèó lèlèlñŕ;
- dŕçèçéóLl ñâilññâŕ òlèçLñeç ççdŕççñçö èlñŕeŕ iâ ñlôíç÷èç âŕçíçö èlñŕeŕ;
- çŕ ñâilññâŕ èlñŕeŕ èiLŕ îadl □ óLó ŕçöiâó d'đŕeñç÷íó d'đçélíó;
- çŕ âŕ èlñŕeç ó dŕçöçLç nŕ èçñlíñçèŕ âdŕâl iençâl èlñŕeŕ;
- nŕññŕâŕŕ ôidèóél iençâr èlñŕeŕ d'đçélíñè çŕŕŕ í âŕelíöç èlñŕeŕ;
- çŕ âŕ iençâç èlñŕeŕ, èiLç dŕŕâóLó nŕ âiâiè, nŕ ŕiè âdŕâl ôçâđièñçâl (âŕçl);
- çŕ âŕ Ll âŕelíöŕ èlñŕeŕ çññŕ ó ôçâđièñçáo ç îââiâŕđŕLóžlè iençáo;
- çŕ âŕ Ll ôçâđièñçâiŕ âdódŕ L'laíâŕelíñiŕ;

- [illegible]

- çif i d'ðeñç÷îl d'ðçëlic feçiôiêr (ëlnrîêr, lnrîêr, æççer ç æççöldier);
- çif i rñlñiê alLññao lnrîêr ir soañeç idaricçre (feçiôiêççre), ç i nñeñç÷înnç ëlnrîêr;
- çif ôoieççîrëio adod'ó erðaiñçëiçö Llaçslsr;
- çif ar ieñçaröçLîê d'ðçerðicö feçiôiêr irññrLó fealöçaç, í nleoiarðicö feçiôiêr eññiç;
- çif i d'ðeñç÷îl d'ðçëlic erðaiñçëiçö Llaçslsr (ëlnrîêr ç d'ðid'rîir);
- çif ôoieççîrëio adod'ó erðaiñçëiçö eññlëçir ç erçi nl erðaiñçëil eññlëçil çelióLó;
- ðrçöel erçi erðaiñçëir adod'r iadl □ olí ôççç÷er ç olëçLñer nâilññar erðaiñçëiçö eññlëçir;
- çif ar ieñçaröçLîê lnrîêr eicel irññrñç lnrîer eññlëçir;
- çif i d'ðeñç÷îl d'ðçëlic erðaiñçëiçö eññlëçir;
- çif eilí nl erðaiñçëil eññlëçil irççarLó ernil eññlëçil;
- çif ar ó ðrçöçLç feçiôiêr ç erðaiñçëiçö eññlëçir irññrLó lnñðç ç erçi nl irññrêç lnñðç çelióLó;
- ðrçöel ôççç÷er nâilññar lnñrdf.
- çif rñr nó ernñç ç oşr ç şçoiâr ôççç÷er nâilññar;
- d'ðlðiqirLí ôidçöel ndçroçææçöldier efi æerâiçö nrññlLreç ernñç ç oşr;
- ðrçöel inñair olëçLñer nâilññar ernñç ç oşr (ðrçöçLí ôçadñaliççroçLí ç nrð'iicöçroçLí);
- çif ar nl alñldzlinç d'i olëçLñeş nrññrao ç nâilññaçer ðrçöçöLó ia nrð'oir, feç ar Lî d'ðçioçd' oçerşsr il÷çññiz çñç;
- çif i çif÷fLó ç oeiçç ernñç ç oşr ó ççaçç açççer;
- çif rñr nó oaşlic öçadrñç ç i şçoiâr çif÷fLó ç oeiçç ó ççaçç açççer;
- ðrçöel ôççç÷er nâilññar oaşlicö öçadrñr;
- ðrçöçöLí d'ðler neiclinñç eññrörðçal, açnrörðçal ç d'ieçnrörðçal ç çif ar öçadieççie açnrörðçar ç d'nd'oiê öçadieççie d'ieçnrörðçar irññrLó eññrörðçaç;
- ðrçöçöLí nrörðçö ia çialdñiâ rñldf;
- ðrçöel ar nó ðrçöç÷çñr nâilññar ç açieirer ôoieççLr neðiar ç oleoeiçl d'inelaçor ðrçöçer ó şçoiârL olëçLñeîL nñðoçñóðç;
- çif i d'ðeñç÷îl d'ðçëlic oaşlicö öçadrñr (ir d'ðçeld, ar nl ördñçLr d'ðfâç ia oleoeiçl; ar Lî d'rëöç, d'i olëçLñeş nrññrao, oleoeiçr);
- çif ar eileçöç feçñeçñlëçir nräçl erðaiñçëio ç feçii adod'ó;
- çif ar nó d'ðñlic d'ðçiaic d'ieçeldç d'ðñlicineçö feçñeçñlëçir;
- çif ar nl lnliöçLreil feçñeçñlëçil eidfLó oiññçç öðrîê;
- çif i çif÷fLó ç oeiçç d'ðñlicir ó ççaçç açççer;
- irâiâç ççaiñil irëçðicöl âiarnl ernñçer ç oşçer, oaşlicö öçadrñçer ç d'ðñlicier;
- çif ar nl ilëç açnrëçic ðrññarðfLó ó âiâç, í ilëç ó ernñçer, rñi Lî onëiâşlñ şçoiârê olëçLñeş nñðoçñóðie;
- çif i çif÷fLó ç oeiçç açnrëçir ó soañeş idaricççö.
- çif i çif÷fLó alçalâiâ d'ññod'rşr nr nód'ññrörêr ç çif÷fLó d'ðrâçeiâ neçrâçrñlsr;
- çif i çrâr □ çâr÷çer (ilidarineç ç idarineçç nód'ññrörêr) arçaoor, âiâl ç çlëşçñr ç eldrer çrñçñl.

Међупредметне компетенције

У оквиру наставе хамије у основној школи ученици треба да уз предметне, развију и следеће компетенције:

Когнитивне компетенције:

- издвајање битног од небитног, вештина одабирања информација
- постављање питања о градиву
- разумевање материје и проблема

- повезивање знања из различитих предмета и способност решавања проблема

Емоционалне компетенције:

- јачање самопоуздања, јасан осећај сопствених могућности
- иновација, отвореност за нове идеје, приступе и информације

Социјалне компетенције:

- активно учествовање у раду групе или пара
- сагласност, усаглашеност са циљевима групе или пара
- комуникација са уважавањем различитих ставова, толеранција, ненасилна комуникација

Радне компетенције:

- ефикасно коришћење различитих стратегија учења у зависности од природе градива и циља учења
- основна информатичка писменост
- савесност, преузимање одговорности за лична остварења
- способност представљања резултата рада
- иницијатива и спремност да се искористе указане могућности
- унутрашња мотивисаност, воља за рад

Одговоран однос према околини:

- познавање активности и начина угрожавања или унапређења околине
- одговорност према квалитету сопственог окружења
- разумевање принципа одрживог развоја и примена активности које га подржавају

Одговоран однос према здрављу:

- разумевање утицаја природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких и хемијских итд) на здравље, читање декларација и упутстава на производима, слушање савета стручњака и поступање у складу са њима
- препознавање сигурносних и здравствених ризика у животу и раду, примењивање мера заштите, предвиђање и избегавање опасних ситуација, промовисање здравља и сигурности својим понашањем

Естетска компетенција:

- повезивање културне и природне баштине
- препознавање сопствене стваралачке способности и креативности

Процена и провера оставрености стандарда

У настави хемије предвиђене су следеће процене и провере оставрености стандарда:

Формативно оцењивање и то:

- иницијални тест на почетку осмог разреда
- праћење и вредновање активног учешћа у раду на часу
- континуирана провера постигнућа кроз израду стандардизованих задатака
- провера домаћих задатака
- писана провера кроз контролне вежбе (и петнаестоминутних контролних вежби)
- израда презентација и паноа
- поштовање правила рада

Сумативно оцењивање и то:

- оцењивање на крају сваке тематске области
- оцењивање на крају сваког месеца

- полугодишњи и годишњи тестови
- оцењивање на крају тромесечја, полугодишта и на крају школске године

Ученичка постигнућа пратити на сваком часу и дати прилику ђацима да кроз различите начине проверавања покажу свој напредак у учењу хемије. При томе, треба имати у виду да начин проверавања и садржај обухваћен проверавањем одређују начин учења ученика, усмеравајући често њихову пажњу само на оне делове градива који су проверавањем обухваћени и на ниво знања који се од њих тражи. Зато је важно приликом осмишљавања задатака за испитивање ученичких постигнућа утврдити да ли се тим задацима проверава ниво знања прецизиран у оперативним задацима и у којој се мери задацима подстиче формирање целовитог знања, односно формирање система појмова.

Имплементацијом *TARGET програма* у наставни процес, постићиће се учење, разумевање и унапређивање вештина и знања код ученика. Спроводиће се кроз 6 елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење: *задатак, ауторитет, признање, групни рад, евалуација и време*. Таргет модел подстиче мотивацију за учење, прилагодљив је у различитим наставним ситуацијама и лако се може уградити у процес подучавања. Креираће се активности које ће учење чинити занимљивим и које ће укључивати разноврсне и личне изазове. Пружиће се ученицима могућност да активно учествују у процесу учења тако што ће имати лидерске улоге, могућност избора и самосталног доношења одлука. Процена и праћење процеса учења – евалуација, је један од најважнијих елемената наставног процеса. Тако да ће се у овој области процењивати индивидуални напредак, побољшање и напредовање ученика, пружити ученицима могућност побољшања својих постигнућа и употребљавати разноврсни инструменти за процену.

Средина за учење

Настава хемије реализоваће се у кабинету за хемију, библиотеци, организацијом фестивала науке/фестивала природних наука у школи, посетама научним манифестацијама и институцијама (Фестивал науке, Ноћ музеја, Отворена лабораторија-Хемијски факултет, Центар за промоцију науке и том сл.) као и кроз активности којима се ученици баве код куће (израда паноя, презентација, малих истраживачких и експерименталних радова, израда наставних средстава итд.)

Физичка опремљеност кабинета

Кабинет у којем се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада. У кабинету се налази: лавабо са текућом водом, ормари у којима се налазе хемикалије и хемијски прибор и посуђе за извођење основних огледа у настави хемије за основну школу, бела табла, лаптоп и пројектор, као и софтвер за пројекцију интерактивног наставног садржаја, периодни систем елемената, урамљене едукативне слике/панои као и ученички панои.

Психолошки аспекти

Пријатна средина за рад доприноси јачању мотивације и сигурности код ученика. Кабинет за хемију подстиче на истраживање и буди радозналост, омогућавајући ученику да спозна вредност учења.

Социјална клима

Распоред ученика и однос наставника према њима као и њихов међусобни однос подразумева отворену комуникацију где нема фаворизованих нити занемарених. Наставне методе и активан приступ учењу су најважнији елемент у креирању повољне средине за учење.

Уџбеници и литература

Анђелковић Д., Недељковић Т, Хемија за седми разред основне школе, ЛОГОС, 2008, Београд;

Јанковић Ж., Илић-Јанковић С., Збирка задатака из хемије за припрему завршног испита и проверу примене образовних стандарда за крај основног образовања, ЧИГОЈА ШКОЛА, 2014, Београд;

Литература за реализацију програма: Анђелковић Д., Недељковић Т, Хемија за седми разред основне школе, ЛОГОС, 2008, Београд;

Анђелковић Д., Недељковић Т, Збирка решених задатака из хемије за седми разред основне школе, ЛОГОС, 2008, Београд

Анђелковић Д., Недељковић Т, Хемија за осми разред основне школе, ЛОГОС, 2008, Београд

Анђелковић Д., Недељковић Т, Збирка решених задатака из хемије за осми разред основне школе, ЛОГОС, 2008, Београд

Вуковић И., Влајић А., Хемија, Уџбеник за седми разред основне школе, Клетт, 2013, Београд

Драгојевић М., Поповић М., Стевић С., Шћепановић В., Општа хемија, Први део, ТМФ, 1999, Београд

Hecker Von Joachim, Der Kinder Brock Haus, Experimente, Deutche Bibliothek, 2006;

Мандић Љ., Королија Ј., Даниловић Д., Хемија за осми разред основне школе, ЗУНС, 2010, Београд

Раденковић Д., Раденковић М., Хемија, Уџбеник за осми разред основне школе, Клетт, 2013, Београд Ранђеловић М., Марковић М.,

Хемија, радна свеска са збирком задатака за седми разред основне школе, БИГЗ, 2009, Београд

Мандић Љ., Королија Ј., Даниловић Д., Хемија за осми разред основне школе, ЗУНС, 2010, Београд

Јанковић Ж., Илић-Јанковић С., Збирка задатака из хемије за припрему завршног испита и проверу примене образовних стандарда за крај основног образовања, ЧИГОЈА ШКОЛА, 2014, Београд;

Павловић Д. Збирка задатака из хемије за завршни испит у основној школи, ЕДУКА, 2014, Београд

Чековић Ж., Хемијска читанка, ЗУНС, 2001, Београд

Гуњић Д., Хемија и ја, Креативни центар, 2001, Београд

Hecker Von Joachim, Der Kinder Brock Haus, Experimente, Deutsche Bibliothek, 2006;

3.1.8. Физика

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Општи циљ наставе физике јесте да ученици упознају природне појаве и основне природне законе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, форме

основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

ОСТАЛИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ НАСТАВЕ ФИЗИКЕ:

- развијање функционалне писмености;
- упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици;
- разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона;
- развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање;

- развијање радозналости, способности рационалног расуђивања, самосталности у мишљењу и вештине јасног и прецизног изражавања;
- развијање логичког и апстрактног мишљења;
- схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења;
- решавање једноставних проблема и задатака у оквиру наставних садржаја;
- развијање способности за примену знања из физике;
- схватање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине;
- развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи;
- развијање свести о сопственим знањима, способностима и даљој професионалној оријентацији.

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Ученик треба да:

- кроз већи број занимљивих и атрактивних демонстрационих огледа, који манифестују појаве из различитих области физике, схвати како физика истражује природу и да је материјални свет погодан за истраживање и постављање бројних питања;
- уме да рукује мерилима и инструментима за мерење одговарајућих физичких величина: метарска трака, лењир са милиметарском поделом, хронометар, мензура, вага, динамометар;
- само упозна појам грешке и значај релативне грешке, а да зна шта је апсолутна грешка и како настаје грешка при читавању скала мерних инструмената;
- користи јединице SI система за одговарајуће физичке величине: m, s, kg, N, m/s, Pa...;

(Одговарајући стандарди су : ФИ. 1.4.1. ФИ. 1.4.3. ФИ. 1.4.5. ФИ. 1.4.6. ФИ. 2.7.1. ФИ. 2.7.2. ФИ. 3.4.3.)

- усвоји основне представе о механичком кретању и зна величине које карактеришу равномерно праволинијско кретање и средњу брзину као карактеристику променљивог праволинијског кретања; (Одговарајући стандарди су : ФИ. 1.2.1. ФИ. 1.2.2. ФИ. 2.2.2.

.- на основу појава узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања тела која се одређује интензитетом, правцем и смером;

(Одговарајући стандарди су : ФИ. 1.1.1. ФИ. 1.1.2. ФИ. 2.1.1. ФИ. 2.1.2. ФИ. 2.1.4.)

- усвоји појам масе и тежине и прави разлику између њих;
- уме да одреди густину чврстих тела и густину течности мерењем њене масе и запремине;

(Одговарајући стандарди су : ФИ. 1.4.1. ФИ.1.4.3. ФИ.1.4.6. ФИ.2.1.1. ФИ.3.4.1.)

- усвоји појам притиска, схвати преношење спољњег притиска кроз течности и гасове и разуме Паскалов закон.

(Одговарајући стандарди су : ФИ. 1.1.3. ФИ. 1.4.2. ФИ. 1.4.3. ФИ. 2.1.6. ФИ. 2.4.1. ФИ. 2.4.3. ФИ. 3.1.3. ФИ. 3.1.4.)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА:

Напомена: лабораторијске вежбе и огледи реализоваће се у складу са опремљеношћу школе према Нормативу наставних средстава за наставу хемије у основној школи.

Примена једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наставу физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

НАЧИН ПРЕЗЕНТОВАЊА ПРОГРАМА

Програмски садржаји доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

Поступност (од простијег ка сложенијем) при упознавању нових појмова и формулисању закона. Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину побројано је више демонстрационих огледа).

Индуктивни приступ (од појединачног ка општем) при увођењу основних физичких појмова и закона. Повезаност наставних садржаја (хоризонтална и вертикална)

Програм предвиђа да се унутар сваке веће тематске целине, изврши синтеза битних чињеница и закључака и да се кроз њихово обнављање омогући да их ученици у потпуности разумеју и трајно усвоје. Веома је важно да се кроз рад у разреду испоштује овај захтев програма јер се тиме наглашава чињеница да су у физици све области међусобно повезане и омогућује се да ученик сагледа физику као кохерентну научну дисциплину у којој се почетак проучавања нове појаве наслања на резултате проучавања неких претходних.

ОСНОВНИ ОБЛИЦИ НАСТАВЕ И МЕТОДСКА УПУТСТВА ЗА ЊИХОВО ИЗВОЂЕЊЕ

Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:

1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
2. решавање квалитативних и квантитативних задатака;
3. лабораторијске вежбе;
4. коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.);
5. систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Методска упутства за предавања - оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона.

Решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата.

НАЧИН ПРАЋЕЊА / ВРЕДНОВАЊА РАДА УЧЕНИКА

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао на писменим вежбама непримерено је ученичком узрасту и физици као научној дисциплини.

Недопустиво је да наставник од ученика, који се први пут среће с физиком, тражи само формално знање уместо да га подстиче на размишљање и логичко закључивање.

Праћење и вредновање напредовање ученика према ИОП-1,2,3 (по потреби).

Домаћи задаци – према способностима сваког ученика (бирати задатке које ученик код куће може сам да решава).

ТЕМЕ/ОБЛАСТ И	САДРЖАЈИ
УВОД	Физика као природна наука и методе којима се она служи (посматрање, мерење, оглед). Огледи који илуструју различите физичке појаве
МЕРЕЊЕ	Основне и изведене физичке величине и њихове јединице. Међународни систем мера - SI систем. Мерење дужине, запремине и времена. Појам средње вредности мерене величине и грешке при мерењу. Мерни инструменти. Демонстрациони огледи. Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (балон, мензура) и времена (часовник, хронометар, секундометар). Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти. Лабораторијске вежбе 1. Мерење димензија малих тела лењиром са милиметарском поделом. (1) 2. Мерење запремине чврстих тела неправилног облика помоћу мензуре. (1) 3. Одређивање средње брзине променљивог кретања тела и сталне брзине равномерног кретања помоћу стаклене цеви са мехуром. (2)
КРЕТАЊЕ	Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања. Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута од времена код равномерног праволинијског кретања. Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина. Демонстрациони огледи. Кретање куглице по Галилејевом жљебу. Кретање мехура ваздуха (или куглице) кроз вертикално постављену дугу провидну цев са течномшћу
СИЛА	Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања. Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. Процена интензитета силе демонстрационим динамометром. Сила Земљине теже (тежина тела). Демонстрациони огледи. Истезање и сабијање еластичне опруге. Трење при клизању и котрљању. Слободно падање. Привлачење и одбијање наелектрисаних тела. Привлачење и одбијање магнета.
МАСА И ГУСТИНА	Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов Закон). Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела. Маса и тежина као различити појмови. Јединица масе [1 kg]. Густина тела. Одређивање густине чврстих тела. Јединица густине [kg / m ³]. Одређивање густине течности. Демонстрациони огледи. Илустровање инертности тела. Судари двеју кугли (а) исте величине, од истог материјала, (б) различите величине, од истог материјала, (в) исте величине, од различитог материјала. Мерење масе вагом. Течности различитих густина у истом суду - "течни сендвич". Лабораторијске

	вежбе 1. Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика. (2) 2. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. (1)
ПРИТИСАК	Притисак чврстих тела. Притисак у мирној течности, хидростатички притисак. Спојени судови. Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Барометри. Преношење спољашњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена. Преношење притиска кроз течност (стаклена цев с мембраном, Херонова боца, спојени судови). Хидраулична преса. Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може "видети", како свећа може да гори под водом ...) Лабораторијска вежба 1. Одређивање зависности хидростатичког притиска од дубине воде (1)

ИСХОДИ

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- разликује и описује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину;
- разликује и описује узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање);
- описује деловање силе Земљине теже и објашњава по чему се она разликује од тежине тела;
- решава проблем ситуације у којима се повезују маса и инерција, разликује масу и тежину и препознаје их у свакодневном животу;
- описује појаву трења и отпора средине, предвиђа њихов утицај на кретање тела, познаје и примењује добре и лоше стране ових појава;
- разликује преношење притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...);
- изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега);
- демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, деловање наелектрисаних тела и магнета, притисак чврстих тела и течности и решава квантитативне и квалитативне задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...);
- мери тежину, дужину, време, запремину и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак;
- рачуна средње вредности мерених величина и одређује грешке мерења.

VII РАЗРЕД

ЦИЉ НАСТАВЕ ФИЗИКЕ јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да упознају природне појаве и основне законе природе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, да оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Ученик треба да:

- да разликује изразе физичких закона од дефиниције физичких величина,
- да користи на нивоу примене, брзину, убрзање, и II Њутнов закон механике,
- да разуме релативност кретања,
- да уме да мери и израчунава брзину и убрзање праволинијског равномерног кретања, односно неравномерног кретања,
- да уме правилно да примени III Њутнов закон на једноставним примерима,
- да уме да изврши динамичко мерење силе,
- да разликује скаларне од векторских физичких величина (време, маса, температура, брзина, убрзање, сила)
- разликује физичке величине које су одређене само бројном вредношћу од оних које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (време, маса, температура, рад, брзина, убрзање, сила...)

(Одговарајући стандарди су: ФИ.1.2.1. ФИ.1.2.2. ФИ. 1.2.3. ФИ.2.2.1. ФИ.2.2.2. ФИ.3.2.1.)

- користи, на нивоу примене, основне законе механике - Њутнове законе - стекне појам о гравитацији и разликује силу теже од тежине тела (бестежинско стање)
- да уме да слаже и разлаже векторске физичке величине (силу)
- упозна силу трења - разуме да је рад силе једнак промени енергије и на нивоу примене користи - трансформацију енергије у рад и обрнуто

(Одговарајући стандарди су: ФИ.1.1.1. ФИ.1.2.1. ФИ.1.7.1. ФИ.2.1.2. ФИ.2.6.1. ФИ.3.2.1.)

- да разуме статички случај равнотеже тела када је резултанта сила, које делује на тело, једнака нули

- да упозна силу трења на хоризонталној и стрмој равни

- да користи равнотежу момента силе

(Одговарајући стандарди су: ФИ.1.2.1. ФИ.2.1.1. ФИ.2.1.2. ФИ.2.1.3. ФИ.2.1.4. ФИ.3.1.1.)

- да разуме да је рад силе једнак промени енергије,

- да на практичним примерима уме да израчуна снагу разних машина и уређаја,

- да зна да се укупна енергија у механици састоји од збира кинетичке и потенцијалне енергије,

- да може на нивоу примене да се користи законом одржања енергије,

- да користи јединице енергије и снаге у СИ,

- на нивоу примене користи законе одржања (масе, енергије)

(Одговарајући стандарди су: ФИ. 1.7.1. ФИ.1.7.2. ФИ.2.4.1. ФИ.2.5.1. ФИ.2.5.3. ФИ.2.6.1. И.3.5.1.)

- да зна да се укупна енергија тела (система тела) састоји од кинетичке, потенцијалне и унутрашње енергије,

- да зна да топлота и рад представљају два начина промене унутрашње енергије тела,

- да зна да постоји веза између унутрашње енергије и кретања молекула тела,

- да може да израчуна и одреди специфичну топлоту тела,

- да зна да објасни са становишта молекулских представа испаравање, кључање, кондензовање и очвршћавање тела,

- да користи јединицу специфичне топлоте у СИ.

- прави разлику између температуре и топлоте

(Одговарајући стандарди су: ФИ.1.5.1. ФИ.1.5.2. ФИ.2.5.4. ФИ.2.5.5.)

- уме да рукује мерним инструментима

- користи јединице Међународног система (SI) за одговарајуће физичке величине

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Напомена: лабораторијске вежбе и огледи реализоваће се у складу са опремљеношћу школе према Нормативу наставних средстава за наставу физике у основној школи.

Примена једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наставу физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

НАЧИН ПРЕЗЕНТОВАЊА ПРОГРАМА

Програмски садржаји доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

Поступност (од простијег ка сложенијем) при упознавању нових појмова и формулисању закона.

Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину побројано је више демонстрационих огледа).

Индуктивни приступ (од појединачног ка општем) при увођењу основних физичких појмова и закона.

Повезаност наставних садржаја (хоризонтална и вертикална)

Програм предвиђа да се унутар сваке веће тематске целине, изврши синтеза битних чињеница и закључака и да се кроз њихово обнављање омогући да их ученици у потпуности разумеју и трајно усвоје. Веома је важно да се кроз рад у разреду испоштује овај захтев програма јер се тиме наглашава чињеница да су у физици све области међусобно повезане и омогућује се да ученик сагледа физику као кохерентну научну дисциплину у којој се почетак проучавања нове појаве наслања на резултате проучавања неких претходних.

ОСНОВНИ ОБЛИЦИ НАСТАВЕ И МЕТОДСКА УПУТСТВА ЗА ЊИХОВО ИЗВОЂЕЊЕ

Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:

1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
2. решавање квалитативних и квантитативних задатака;
3. лабораторијске вежбе;
4. коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.);
5. систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Методска упутства за предавања - оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона.

Решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата.

НАЧИН ПРАЋЕЊА / ВРЕДНОВАЊА РАДА УЧЕНИКА

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао на писменим вежбама непримерено је ученичком узрасту и физици као научној дисциплини.

Недопустиво је да наставник од ученика, који се први пут среће с физиком, тражи само формално знање уместо да га подстиче на размишљање и логичко закључивање.

Праћење и вредновање напредовање ученика према ИОП-1,2,3 (по потреби).

Домаћи задаци – према способностима сваког ученика (бирати задатке које ученик код куће може сам да решава).

Припреме за полагање завршног испита: симулација испита, комбиновани тест, завршни испит, израда комбинованог теста.

ТЕМЕ/ ОБЛАСТИ	САДРЖАЈИ
СИЛА И КРЕТАЊЕ	Обнављање градива из шестог разреда које се односи на равномерно праволинијско кретање, силу као узрок промене стања тела и инертност тела. (Сила као узрок промене брзине тела. Појам убрзања. Успостављање везе између силе, масе тела и убрзања. Други Њутнов закон. Динамичко мерење силе. Равномерно променљиво праволинијско кретање. Интензитет, правац и смер брзине и убрзања. Тренутна и средња брзина тела. Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању. Графичко представљање зависности брзине и пута од времена код равномерно праволинијског кретања. Графичко представљање зависности брзине тела од времена код равномерно променљивог праволинијског кретања. Међусобно деловање два тела - силе акције и реакције. Трећи Њутнов закон. Примери. Систематизација и обнављање градива. Демонстрациони огледи: Илустровање инерције тела помоћу папира и тега. Кретање куглице низ Галилејев жљеб. Кретање тела под дејством сталне силе. Мерење силе динамометром. Илустровање закона акције и реакције помоћу динамометара и колица, колица са опругом и других огледа (реактивно кретање балона и пластичне боце). Лабораторијске вежбе 1. Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жљеб. (1) 2. Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (коллица) или помоћу Атвудове машине. (1)
КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛЕ ТРЕЊА	Убрзање при кретању тела под дејством силе теже. Галилејев оглед. Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже. Силе трења и силе отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела. Систематизација и обнављање градива. Демонстрациони огледи: Слободно падање тела различитих облика и маса (Њутнова цев, слободан пад везаних новчића...). Падање тела у разним срединама. Бестежинско стање тела (огледи са динамометром, с два тег а и папиром између њих, са пластичном чашом која има отвор на дну и напуњена је водом). Трење на столу, косој подлози и сл. Мерење силе трења помоћу динамометра. Лабораторијске вежбе 1. Одређивање убрзања тела које слободно пада. (1) 2. Одређивање коефицијента трења клизања. (1)
РАВНОТЕЖА ТЕЛА	Деловање две силе на тело дуж истог правца. Појам и врсте равнотеже тела. Полуга, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена. Сила потиска у течности и гасу. Архимедов закон и његова примена. Пливање и тоњење тела. Систематизација и обнављање градива. Демонстрациони огледи: Врсте равнотеже помоћу лењира или штапа. Равнотежа полуге. Услови пливања тела (тегови и стаклена посуда на води, Картезијански гњурац, суво грожђе у минералној води, свеже јаје у води и воденом раствору соли, мандарина са кором и без коре у води, пливање коцке леда на води...). Лабораторијска вежба 1. Одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог закона. (1)

МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА	Механички рад. Рад силе. Рад силе теже и силе трења. Квалитативно увођење појма механичке енергије тела. Кинетичка енергија тела. Потенцијална енергија. Гравитациона потенцијална енергија тела. Веза између промене механичке енергије тела и извршеног рада. Закон о одржању механичке механичког рада. Примери механичке енергије тела. Закон о одржању механичке енергије (Максвелов точак). Лабораторијске вежбе 1. Одређивање рада силе под чијим дејством се тело креће по различитим подлогама. (1) 2. Провера закона одржања механичке енергије помоћу колица. (1)
ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ	Топлотно ширење тела. Појам и мерење температуре. Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет. Топлотна равнотежа. Дифузија и Брауново кретање. Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди - флаши и две посуде са хладном и топлом водом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара...). Лабораторијска вежба 1. Мерење температуре мешавине топле и хладне воде после успостављања топлотне равнотеже.

ИСХОДИ

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- разликује скаларне и векторске физичке величине, користи и објашњава резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички
- анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем
- формулише Њутнове законе динамике и наводи примере њихове примене
- објасни од чега зависи сила трења и како се може променити њено деловање демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања (Галилејев жлеб), кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције
- самостално уради експеримент из кинематике и динамике (Атвудова машина, колица са теговима...), прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента
- описује врсте и услове равнотеже чврстих тела и објашњава услове стабилности тела
- наводи примере примене простих машина и користи их у свакодневном животу
- објасни силу потиска и услове плутања тела на води
- дефинише механички рад, енергију и снагу и израчунава рад силе теже и силе трења

- разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела, повезује њихове промене са извршеним радом и наводи примере закона одржања енергије
- решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...)
- разликује појмове температуре и количине топлоте и описује различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго
- анализира промене стања тела приликом грејања или хлађења
- наведе методе добијања топлотне енергије и указује на примере њеног рационалног коришћења.

VIII РАЗРЕД

ЦИЉ НАСТАВЕ ФИЗИКЕ јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да упознају природне појаве и основне законе природе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, да оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Ученик треба да:

- усвоји основне представе о осц. кретању и његове карактеристике, зна везу периода и фреквенције осц. као и њихове јединице у SI, разликује различите врсте кретања (транслаторно, осцилаторно, таласно) и да зна њихове карактеристике, упозна настанак трансверзалних и лонг. таласа, усвоји основне појаве из области звука

(Одговарајући стандарди су: ФИ. 1.2.1. ФИ. 2.2.3. ФИ. 3.2.2. ФИ.3.2.3. ФИ. 3.2.4.)

- усвоји природу светлости, усвоји начин добијања лика код равних, сферних огледала, објасни преламање св. кроз призму и сочива, упозна принцип рада оптичких инструмената, уме да примени закон одбијања и преламања светлости и зна да је брзина светлости у вакууму највећа постојећа брзина у природи

(Одговарајући стандарди су: ФИ.1.7.1. ФИ.2.7.2. ФИ. 1.7.2. ФИ. 3.2.5. ФИ. 3.2.6.)

- да зна да постоје две врсте наелектрисања, да електростатичка сила може да буде привлачна и одбојна, да у простору око наелектрисаног тела постоји електрично поље, да прави разлику између хомогеног и нехомогеног електричног поља, да дефинише електрични потенцијал и напон, да је јединица за електрични потенцијал и напон V , да се при премештању наелектрисања између две тачке у електричном пољу, које се налазе на различитом потенцијалу врши рад, уме да слаже и разлаже силу, јачину електричног поља...

- разликује физичке величине које су одређене само бројном вредношћу (време, маса, температура, рад, енергија, количина наелектрисања, електрични напон и струја) од оних које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (брзина, убрзање, сила, јачина електричног и магнетног поља ...),
- уме да слаже и разлаже силу, јачину електричног поља...

(Одговарајући стандарди су: ФИ. 1.1.2. ФИ. 2.4.1.)

- зна да ел. струја представља усмерено кретање електрона кроз метални проводник, зна јачину ел. струје и јединицу за мерење јачине струје, зна да се јачина струје мери амперметром који се у ел. коло везује редно, да у изворима ел. струје долази до претварања других облика енергије у електричну, електромоторна сила није физички исто што и електрични напон, те да назив ЕМС не одговара физичкој природи ове величине, зависност отпора проводника од његове дужине, површине попречног пресека и врсте супстанције од којег је изграђен, услове за настанак струје и Омов закон за део и цело струјно коло ел. струје, редно и паралелно везивање отпорника и Кирхофова правила, рад и снагу ел. струје и Џулов закон, електричне појаве које се јављају у атмосфери, разуме да је рад силе једнак промени енергије и на нивоу примене користи трансформацију енергије у рад и обрнуто,

(Одговарајући стандарди су: ФИ.1.3.1 ФИ.1.3.2. ФИ.2.3.1. ФИ. 2.3.2. ФИ.2.3.3. ФИ.2.3.4. ФИ. 2.3.5. ФИ.

2.3.6. ФИ. 3.3.1.)

- око проводника кроз који тече ел. струја постоји магнетно поље, помоћу линија силе представи магнетно поље око праволинијског и кружног проводника кроз који тече ел. струја, примени правило десне руке за одређивање смера магнетних линија силе, објасни појаву магнетне индукције и јединицу магнетне индукције, објасни и напише израз за магнетни флукс и јединицу флукса, да сваки магнет има два пола, и да се истоимени полови одбијају а разноимени привлаче, је Земља велики природни магнет

(Одговарајући стандарди су: ФИ. 1.1.2. ФИ .1.3.2. ФИ.2.5.1. ФИ. 2.5.2.)

- упозна структуру атома и процес наелектрисања тела, појаву радиоактивности и нуклеарне силе, појам фисије, нуклеарну енергију и примену нуклеарне енергије, зна да у сваком процесу наелектрисавања важи закон одржања наелектрисања

- примењује законе одржања (маса, енергије, количине наелектрисања),

- прави разлику између температуре и топлоте,

- уме да рукује мерним инструментима,

- користи јединице Међународног система (SI) за одговарајуће физичке величине.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Напомена: лабораторијске вежбе и огледи реализоваће се у складу са опремљеношћу школе према Нормативу наставних средстава за наставу физике у основној школи.

Примена једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наставу физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

НАЧИН ПРЕЗЕНТОВАЊА ПРОГРАМА

Програмски садржаји доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

Поступност (од простијег ка сложенијем) при упознавању нових појмова и формулисању закона. Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину побројано је више демонстрационих огледа).

Индуктивни приступ (од појединачног ка општем) при увођењу основних физичких појмова и закона.

Повезаност наставних садржаја (хоризонтална и вертикална)

Програм предвиђа да се унутар сваке веће тематске целине, изврши синтеза битних чињеница и закључака и да се кроз њихово обнављање омогући да их ученици у потпуности разумеју и трајно усвоје. Веома је важно да се кроз рад у разреду испоштује овај захтев програма јер се тиме наглашава чињеница да су у физици све области међусобно повезане и омогућује се да ученик сагледа физику као кохерентну научну дисциплину у којој се почетак проучавања нове појаве наслања на резултате проучавања неких претходних.

ОСНОВНИ ОБЛИЦИ НАСТАВЕ И МЕТОДСКА УПУТСТВА ЗА ЊИХОВО ИЗВОЂЕЊЕ

Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:

1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
2. решавање квалитативних и квантитативних задатака;
3. лабораторијске вежбе;
4. коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.);
5. систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Методска упутства за предавања - оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона.

Решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата.

НАЧИН ПРАЋЕЊА / ВРЕДНОВАЊА РАДА УЧЕНИКА

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао на писменим вежбама непримерено је ученичком узрасту и физици као научној дисциплини.

Недопустиво је да наставник од ученика, који се први пут среће с физиком, тражи само формално знање уместо да га подстиче на размишљање и логичко закључивање.

Праћење и вредновање напредовање ученика према ИОП-1,2,3 (по потреби).

Домаћи задаци – према способностима сваког ученика (бирати задатке које ученик код куће може сам да решава).

Припреме за полагање завршног испита: симулација испита, комбиновани тест, завршни испит, израда комбинованог теста.

ТЕМЕ/ ОБЛАСТИ	САДРЖАЈИ
ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ	Осцилаторно кретање (тело обешено о опругу, клатно). Амплитуда, период, фреквенција. Закон одржања енергије при осциловању тела. Таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина). Звук, карактеристике звука и резонанција. Демонстрациони огледи. Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (фрула зароњена у воду, ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када). Лабораторијска вежба 1. Мерење периода осциловања клатна. (1)
СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ	Светлост (осн. појмови). Правол. кретање светлости (сенке, помрачење Сунца и Месеца). Одбијање светлости. Равна и сферна огледала и геометријска конструкција ликова предмета. Брзина светлости у различитим прозачним срединама. Индекс преламања. Преламање светлости кроз плочу. Тотална рефлексија. Преламање светлости кроз призму и сочиво. Геометријска конструкција ликова предмета код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп. Демонстрациони огледи. Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично уроњен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп. Лабораторијске вежбе 1. Провера закона одбијања светлости коришћењем равн огледала. (1) 2. Одређивање жижне даљине сабирног сочива. (1)
ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	Узајамно деловање наелектрисаних тела. Наелектрисање тела и количина наелектрисања. Електрична сила - Кулонов закон. Појам о електричном пољу. Потенцијал и напон (јединице). Мерење напона. Електрични капацитет

	(јединица). Електричне појаве у атмосфери. Демонстрациони огледи. Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електротрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у ричиновом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.
ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	Електрична струја (једносмерна и наизменична). Мерење електричне струје. Извори електричне струје. Напон извора ел. струје. Електромоторна сила (ЕМС). Електрични отпор. Омов закон. Рад и снага електричне струје. Џул-Ленцов закон. Везивање отпорника. Електрична струја у флуидима. Демонстрациони огледи. Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника електричном струјом. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора. Лабораторијске вежбе 1. Зависност електричне струје од напона на проводнику (таблични и графички приказ зависности). (1) 2. Одређивање електричне отпорности отпора у колу помоћу амперметра и волтметра. (1) 3. Мерење електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности.
МАГНЕТНО ПОЉЕ	Магнетно поље електричне струје. Магнетна сила. Стални магнети. Магнетно поље Земље. Деловање магнетног поља на проводник са струјом. Допринос Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама. Демонстрациони огледи. Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.
ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ	Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе. Радиоактивност и заштита од радиоактивног зрачења. Нуклеарна фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења. Демонстрациони оглед. Детекција присуства радиоактивног зрачења. (школски Гајгер-Милеров бројач)
ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ	Утицај физике на развој других природних наука, медицине и технологије.

ИСХОДИ

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- користи и повезује физичке величине које описују осцилације и таласе
- описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере њихове примене
- наводи и анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексije (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп
- решава квалитативне и квантитативне задатке и демонстрира: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова, појаву сенке, функционисање ока и корекције вида
- описује штетне последице буке и прекомерног излагања Сунчевој светлости и примени мере заштите
- објашњава и демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и повезује величине од којих оно зависи
- описује и приказује електрично и магнетно поље, израчунава силу којом поље делује на наелектрисање и повезује електрични напон и јачину електричног поља
- објашњава провођење струје кроз метале, течности и гасове и упоређује отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика, наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и познаје начине њихове рециклаже
- анализира и образује струјно коло, мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате приказује табеларно и графички
- описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора
- описује основна својства наизменичне струје, израчунава потрошњу електричне енергије потрошача и економично користи електричне уређаје
- описује ефекте протицања електричне струје кроз проводник (топлотни, хемијски, механички, светлосни, магнетни)
- решава квалитативне и квантитативне задатке и демонстрира: протицање електричне струје кроз различите средине (метал, електролити, гасне цеви са Теслиним трансформатором),

линије сила електричног и магнетног поља, понашање компаса у магнетном пољу

- објашњава структуру атома и разликује његове изотопе

- описује нуклеарне силе, радиоактивност, врсте зрачења, њихово биолошко дејство и мере заштите

- објашњава фисију и фузију и могућности њихове примене као и примене радиоактивних изотопа.

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

На крају обавезног образовања ученик описује и објашњава природне појаве и процесе физичким

законима. Овладао је специфичном терминологијом физике и коректно је користи (симболи, међународни систем јединица, формуле) у описивању физичких појава. Унапредио је апстрактно и критичко мишљење и развио и култивисао истраживачки дух. Оспособљен је да поштује правила

заједничког рада и да активно и конструктивно учествује у раду групе. Уме да примени стечена знања и вештине у ситуацијама из свакодневног живота и оспособљен је да их унапређује у даљем школовању. Основни ниво Ученик је стекао елементарне основе научне писмености: зна да се

вредности физичких величина добијају мерењем или израчунавањем и да се изражавају бројем и

одговарајућим мерним јединицама; употребљава нека мерила и уме да одреди њихову прецизност; користи једноставне формуле. Има свест о улози физике у развоју људског друштва. Препознаје примену закона физике у свакодневном животу и уочава како развој физике доприноси технолошким променама у индустрији, саобраћају, медицини, енергетици и многим другим

областима, и свестан је везе тих промена са побољшањем квалитета живота људи. Свестан је

важности енергетских потенцијала на Земљи и потребе њиховог економичног коришћења. Средњи

ниво Ученик разуме значај прикупљања података и мерења; уме да реализује једноставније

експерименте и да резултате мерења прикаже табеларно и графички; изводи закључке засноване на основу добијених података. Разуме и користи основне формуле у физици.

Има развијену свест о опасности од могућих негативних последица на животно окружење и властито здравље услед погрешне примене технологија (бука, зрачење и сл.). Стекао је основна знања и умења да узме учешће у дискусијама које су у вези са овим проблемима. Напредни ниво Ученик уме да реализује експерименте, прикаже резултате табеларно и графички и анализира их, уопштава их и изводи закључке. Анализира физичке проблеме и решава их коришћењем формула. Свестан је да се природне појаве и процеси описују, објашњавају, предвиђају и користе употребом сазнања добијених изучавањем физике. Способан је да планира и реализује једноставне истраживачке пројекте у сарадњи с другим ученицима.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

МЕХАНИКА

Основни ниво

Ученик зна основне појмове механике чврстих, течних и гасовитих тела, познаје различите облике

кретања и њихове основне карактеристике. Разуме да је сила узрок промене кретања и деформације тела. Користи знања из механике у различитим животним ситуацијама и изводи најједноставније огледе.

Средњи ниво

Ученик разуме основне законе динамике, разликује скаларне и векторске величине, решава једноставне проблеме и задатке из области кретања и силе. Користи и интерпретира графички и табеларни запис зависности физичких величина, примењује стечена знања из ове области у свакодневним школским и ваншколским ситуацијама; изводи једноставне експерименте.

Напредни ниво

Ученик примењује физичке законе и релације у објашњавању и решавању сложенијих проблема и задатака из кинематике, динамике, физике мирне течности и гасова и процењује релевантност добијених резултата. Решава задатке истраживачким приступом (дефинише проблем, проналази начин за његово решавање, анализира решење; поставља и реализује експеримент, приказује резултате и упоређује их са очекиваним).

ТОПЛОТНА ФИЗИКА

Основни ниво

Ученик зна значај топлотне енергије у свакодневном животу и има свест да је осећај температуре субјективан. Зна основна својства чврстог, течног и гасног стања супстанце и да промена

температуре доводи до прелаза из једног у друго стање. Препознаје појаву топлотног ширења тела и разликује добре и лоше проводнике топлоте у пракси. Има свест да енергију треба рационално користити и познаје начине уштеде енергије у свакодневном животу. Уме да опише и прикаже огледима једноставније топлотне појаве.

Средњи ниво

Ученик разликује појмове температура и топлота. Зна да унутрашња енергија зависи од температуре тела. Разуме смер одвијања топлотне размене и појам топлотне равнотеже. Зна да опише фазне прелазе: топљење, испаравање, кондензација и очвршћавање. Наводи примере претварања механичког рада у унутрашњу енергију тела и уме да их објасни. Уме да прикаже неке топлотне појаве једноставним огледима.

Напредни ниво

Ученик разуме да размена топлоте међу телима доводи до промене њихове унутрашње енергије. Описује принцип функционисања термометра. Разуме трансформацију других облика енергије у топлотну и указује на примере рационалног коришћења енергије. Решава сложеније проблеме и задатке из ове области и уме да осмисли и постави једноставан експеримент.

ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ

Основни ниво

Ученик зна основна својства наелектрисаних тела и магнета и описује узајамно деловање наелектрисаних тела, односно магнета. Идентификује и разликује електричне и магнетне појаве у природи и свакодневном животу. Разликује супстанце на основу проводљивости електричне струје.

Зна елементе простог струјног кола. Познаје опасности од електричне струје и уме да се заштити.

Средњи ниво

Ученик зна да се електрична и магнетна интеракција преносе преко одговарајућих поља, графички их представља и описује их одговарајућим физичким величинама. Процењује проводљивост метала

на основу табличних података и зна под којим условима течности и гасови постају проводници. Познаје основне законе електричне струје и зна да око проводника кроз који протиче струја постоји магнетно поље. Уме да опише деловање магнетног поља на гвожђе и челик, као и на струјни проводник. Повезује елементе у струјно коло, изводи мерења и врши једноставне огледе. Напредни ниво Ученик уме да одреди силу којом магнетно поље делује на струјни проводник и да објасни

основни принцип рада електромотора. Решава сложеније квалитативне и рачунске задатке. Уме да осмисли и (сам или у групи) реализује експеримент са струјним колима, наелектрисаним телима или магнетима и презентује резултате.

ТАЛАСИ И ОПТИКА

Основни ниво

Ученик у конкретним примерима разликује периодично, осцилаторно и таласно кретање и познаје основне појмове којима се они описују. Зна за таласну природу звука и светлости. Препознаје и

именује у свакодневном животу и уме да прикаже једноставним огледима основне звучне и

светлосне појаве. Упознат је са штетним последицама буке и прекомерног излагања Сунчевој светлости и зна мере заштите. Средњи ниво Ученик познаје деловање звука и светлости на чула вида и слуха. Зна везу између основних величина које описују таласе и зна да брзина таласа зависи од својстава средине кроз коју

се простиру. Разуме светлосне појаве у природи користећи законе праволинијског простирања

светлости. Уме да решава једноставне проблеме и задатке из геометријске оптике и да користи

најједноставније оптичке инструменте.

Напредни ниво

Ученик разуме појаву тоталне рефлексије светлости. Зна за индекс преламања и уме да опише и нацрта преламање светлости кроз оптичка тела и да конструише лик предмета код сабирног и расипног сочива. Решава сложеније проблеме и задатке из области осцилација, таласа и геометријске оптике. Познаје примену звука и светлости у науци, техници, медицини и уметности.

СТРУКТУРА МАТЕРИЈЕ

Основни ниво

Ученик зна да супстанца има атомску и молекулску структуру. Познаје основну структуру атома и

уме да је скицира. Зна за употребу нуклеарних реакција и радиоактивности у животу човека,

посебно у енергетици, техници и медицини. Свестан је потребе контроле и заштите од радиоактивног и електромагнетног зрачења.

Средњи ниво

Ученик зна разлику између атома и молекула, као и за постојање нуклеарних и међумолекуларних сила. Зна да су многе макроскопске појаве последица деловања на молекуларном и

међумолекуларном нивоу. Зна да постоје различите врсте радиоактивног зрачења.

Напредни ниво

Ученик зна да су нуклеарне реакције основа енергетских процеса у звездама и нуклеарним реакторима. Свестан је велике улоге познавања структуре материје за свакодневни живот, за развој

технике, технологије и медицине.

МЕРЕЊЕ

Основни ниво

Ученик има основна знања и вештине за извођење мерења. Користи проста мерила и мерне инструменте. Зна основне мерне јединице и зна да су међународног карактера. Пореди и процењује вредности основних физичких величина у свакодневним ситуацијама.

Средњи ниво

Ученик може самостално да врши мерења и зна када их понављамо више пута. Употребљава одговарајуће мерне јединице; користи сложеније мерне инструменте, уме да изабере одговарајући инструмент у зависности од тачности и опсега мерења.

Напредни ниво

Ученик је у потпуности овладао вештинама мерења, може самостално да их изводи и анализира.

Изводи и повезује мерне јединице и претвара их у одговарајуће сложеније јединице.

3.1.9. Техника и технологија

Циљеви:

Циљ наставе технике и технологије у основној школи јесте да сви ученици стекну базичну језичку, техничку и информатичку писменост, да се упознају са техничко-технолошки развијеним окружењем, развију техничко мишљење, техничку културу, радне вештине и културу рада. Да се оспособе за решавање проблема и задатака у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и да дискутују са другима

Задаци:

- Упознају са програмом техничког и информатичког образовања;
- Упознају са орагизацијом рада у кабинету за технику и технологију;
- Стекну представу о четири основна вида саобраћаја: друмски, железнички, водни и ваздушни;
- Стекну знање о начинима регулисања друмског саобраћаја;
- Упознају пут од идеје до реализације;
- Упознају елементе техничког цртања;
- Приказују своје идеје помоћу скица;
- У стању су да врше избор материјала за реализацију своје идеје, као и редослед операција и алата при обликовању материјала;
- Упознају основну конфигурацију рачунара и оспособе се да повезују основне елементе конфигурације рачунара;
- Умеју да ставе рачунар у функцију и упознају неке могућности употребе рачунара са готовим програмима;
- Реализују своју идеју уз примену конструкторских комплета и готових елемената;
- Упознају врсте и карактеристике својства лако обрадивих материјала: дрво, картон, кожа, пластичне масе;
- Упознају основне принципе механичке обраде материјала;
- Правилно користе прибор и алат за механичку обраду материјала;
- Упознају могућности кооришћења енергије, сунца, ветра и воде

- Стицање радних навика и оспособљавање за сарадњу и тимски рад - комуницирање на језику технике (техничка терминологија, цртеж);
- Стицање знања за коришћење мерних инструмената;
- Препознавање природних ресурса и њихова ограниченост у коришћењу -на основу знања и сагледавања својих интересовања правилно одабрати своју будућу професију.

Исходи:

Пети разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- чита технички цртеж једноставнијих предмета
- израђује скицу и технички цртеж једноставнијих предмета прибором и рачунаром
- израђује мини пројекат употребног средства или модела
- на основу својства материјала (хартија, дрво, пластика...) и захтева задатка израђује модел према: осмишљеној, разрађеној или приложеној техничкој документацији примењујући поступке обраде као и мере заштите на раду
- бира, користи и одржава прибор и алат за обраду материјала
- разликује облике и изворе енергије у природи и објашњава намену и принцип рада уређаја за коришћење енергије сунца, ветра и воде
- примењује правила и прописе кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, у реалном или симулираном окружењу
- користи функције улазно-излазних уређаја рачунара
- користи програме за писање текста и цртање једноставних техничких цртежа

Шести разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- чита грађевински пројекат
- техничким цртежом израђеним прибором и рачунаром приказује грађевинске објекте
- класификује грађевински материјал према врсти, својствима и намени
- бира мере за рационално коришћење енергије у грађевинарству
- разликује врсте грађевинских објеката и њихове намене у грађевинарству и саобраћају
- познавајући врсте машина, одређује њихову намену у грађевинарству и пољопривредној производњи
- израђује мини пројекат макете грађевинског објекта и модела техничког средства према: осмишљеној, разрађеној или приложеној техничкој документацији уз планирање мера заштите на раду
- манипулише документима користећи спољашње меморијске уређаје
- користи интернет сервисе тематски, водећи рачуна о ауторским правима

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења;
- негује и развија лична интересовања.
- Ученик разуме неопходност рада као основне и најважније људске делатности;
- разуме и усваја привредне и етичке вредности рада сваког појединца, као и важност тимског рада,
- Ученик стиче знања и вештине из техничко-технолошких области у корист сопственог развоја и чини прве одлуке везане за будуће школовање и професију,
- Ученик користи информационо-комуникационе технологије (у даљем тексту ИКТ) при решавању проблема у различитим областима и истражује нове могућности њихове примене.
- Ученик уме да употреби податке из понуђене техничке документације који су му потребни за решавање једноставних проблема у свакодневном животу,
- Ученик користи ИКТ за обраду података, претрагу и представљање информација, и комуникацију у непосредном и ширем окружењу,
- Ученик познаје основне технолошке процесе и техничка средства.,
- Ученик има развијену свест о важности природних ресурса на Земљи и потреби њиховог економичног коришћења, као и значају рециклаже и штедне материјала,
- Ученик примењује мере личне заштите и препознаје важност заштите животног окружења,
- Као члан тима у раду на пројекту ученик поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у њему.
-

Уџбеници и литература

- Светлана Вучетић, Техника и технологија за 5. разред основне школе, БИГЗ, 2018.,
- Др Дијана Каруовић, Жељко Васић, Техника и технологија за 5. разред основне школе, ЛОГОС, 2018.,
- Др Зоран Д. Лапчевић, Драган Голубовић, Техника и технологија за 5. разред основне школе, ЕДУКА, 2018.

3.1.10. Информатика и рачунарство

Циљеви:

Циљеви образовно-васпитног рада изборног предмета Информатика и рачунарство је да асе ученици оспособе за самостално коришћење рачунара, обављање једноставних операција на рачунару, стицање основне рачунарске писмености и оспособљавање ученика за коришћење рачунара у даљем школовању и будућем раду

Задаци:

- упознавање ученика са применом рачунара у различитим областима људске делатности;
- развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду;
- подстицање креативног рада са рачунаром;
- оспособљавање за рад на рачунару.

Исходи:

- познавање графичког радног окружења оперативног система;
- познавање организације дискова, датотека и директоријума;
- познавање подешавања околине за рад на српском језику;
- познавање инсталације додатних уређаја и програма;
- познавање рада у програму за обраду текста;
- познавање основних програма за рад у мултимедији;
- самостално коришћење рачунарских програма

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:**Сарадња:**

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства,
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати),
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством,,
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара.,
- Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Рад са подацима и информацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења,
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника,
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области,
- Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ,
- Разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- Прилагођава се друштвеним и економским променама, усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду; суочава са неизвесностима на иницијативан и предузимљив начин;
- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију;

- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи ЦВ и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања,
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Компетенције за учење:

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

Средина за учење:

Физичка димензија

Настава се реализује у опремљеном кабинету информатике и рачунарства. Користиће рачунар и код куће за припрему презентација.

Психолошка димензија

Опремљен рачунарска кабинет подстиче ученике на истраживање, буди радозналост и жељу за знањем. То је пријатна средина за рад која мотивише.

Социјална димензија

Ученици имају једнаке шансе за напредак у средини у којој је комуникација отворена и негује се сарадња и нема дискриминације.

3.1.11. Техничко и информатичко образовање

Циљеви:

Циљ наставе техничког и информатичког образовања у основној школи јесте да сви ученици стекну базичну језичку, техничку и информатичку писменост, да се упознају са техничко-технолошким развијеним окружењем, развију техничко мишљење, техничку културу, радне вештине и културу рада. Да се оспособе за решавање проблема и задатака у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и да дискутују са другима

Задачи:

- Упознају са програмом техничког и информатичког образовања;
- Упознају са орагизацијом рада у кабинету за техничко и информатичко образовање;
- Стекну представу о четири основна вида саобраћаја: друмски, железнички, водни и ваздушни;
- Стекну знање о начинима регулисања друмског саобраћаја;
- Упознају пут од идеје до реализације;
- Упознају елементе техничког цртања;
- Приказују своје идеје помоћу скица;
- У стању су да врше избор материјала за реализацију своје идеје, као и редослед операција и алата при обликовању материјала;
- Упознају основну конфигурацију рачунара и оспособе се да повезују основне елементе конфигурације рачунара;
- Умеју да ставе рачунар у функцију и упознају неке могућности употребе рачунара са готовим програмима;
- Реализују своју идеју уз примену конструкторских комплета и готових елемената;
- Упознају врсте и карактеристике својства лако обрадивих материјала: дрво, картон, кожа, пластичне масе;
- Упознају основне принципе механичке обраде материјала;
- Правилно користе прибор и алат за механичку обраду материјала;
- Упознају могућности кооришћења енергије, сунца, ветра и воде
- Навикавају на штедњу енергије;
- Прошире своја знања из предходних разреда из области техничког цртања;
- Да науче представљање у ортогоналној пројекцији и просторно приказивање грађевинских објеката;
- Упознају техничка средства у грађевинарству;

- Упознају грађевинске објекте саобраћајних система;
- Упознају техничка средства у пољопривреди;
- Стичу навике за рационално коришћење и штедњу топлотне енергије;
- Прошире своја знања из предходних разреда из области техничког цртања;
- Да науче представљање у ортогоналној пројекцији и просторно приказивање предмета;
- Упознају специфична техничко-технолошка својства појединих метала и легура;
- Умеју да рукују инструментима за мерење;
- Повежу знања о мерењу из физике шестог разреда;
- Упознају специфичности, сличности и разлике обраде метала и других материјала;
- Упознају подсистеме саобраћајних и транспортних машина и уређаја;
- Стичу знања о трансформацијама енергије;
- Стичу навике за рационално коришћење и штедњу енергије;
- Упознају тенденцију роботизације у разним сферама живота и рада људи;
- Упознају неке могућности за управљање моделима уз употребу рачунара са готовим програмима на бази интерфејс технологије;
- Оспособљавају се за примену основних техничко-технолошких знања, умења, вештина у учењу, раду и свакодневном животу;
- Сазнају основни концепт информационо-комуникационих технологија (ИКТ);
- Рад на једном од оперативних система и неколико најчешће коришћених корисничких програма;
- Научити употребу рачунара са готовим програмима за обраду текста, за графичке приказе, интерфејс и интернет;
- Развијају стваралачко и критичко мишљење -развијају способност практичног стварања;
- Развијају психомоторне способности -развијају прецизност у раду, упорност и истрајност приликом решавања задатака;
- Стицање радних навика и оспособљавање за сарадњу и тимски рад - комуницирање на језику технике (техничка терминологија, цртеж);
- Стицање знања за коришћење мерних инструмената;
- Препознавање природних ресурса и њихова ограниченост у коришћењу -на основу знања и сагледавања својих интересовања правилно одабрати своју будућу професију.

Исходи:

Седми разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- црта предмете у ортогоналној пројекцији прибором и на рачунару
- чита техничке цртеже уређаја и машина и користи их уз помоћ упутства
- разликује врсте материјала према начину добијања и механичким својствима

- објашњава начине обраде метала и спајања металних делова на узорку или уз помоћ мултимедијалних презентација
- примењује основне поступке обраде материјала при изради модела уз примену мера заштите на раду
- израђује или склапа модел механизма и машине уз примену мера личне заштите објашњава намену машина и механизма на узорку или уз помоћ мултимедијалних презентација
- разликује системе за трансформацију енергије
- разликује врсте горива по пореклу и примени у техничким средствима
- уређује презентацију према захтеву
- користи рачунар при решавању проблема управљања техничким системима и процесима
- користи програме за моделовање

Осми разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- примењује ознаке и симболе приликом цртања шема електромеханичких и електронских склопова
- чита шеме код којих су примењени основни електротехнички симболи
- разликује врсте материјала према својствима и начину коришћења
- објашњава системе за производњу електричне енергије
- наводи мере за рационално коришћење електричне енергије
- израђује моделе струјних кола кућне инсталације, уређаја и машина уз примену мера заштите на раду
- описује постројења, процесе и системе за производњу и пренос електричне енергије и њихове елементе
- користи програме за шематско приказивање електричних и електронских струјних кола
- управља порукама електронске поште
- користи интерфејс за управљање окружењем помоћу рачунара

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења;
- негује и развија лична интересовања.
- Ученик разуме неопходност рада као основне и најважније људске делатности;
- разуме и усваја привредне и етичке вредности рада сваког појединца, као и важност тимског рада,
- Ученик стиче знања и вештине из техничко-технолошких области у корист сопственог развоја и чини прве одлуке везане за будуће школовање и професију,
- Ученик користи информационо-комуникационе технологије (у даљем тексту ИКТ) при решавању проблема у различитим областима и истражује нове могућности њихове примене.
- Ученик уме да употреби податке из понуђене техничке документације који су му потребни за решавање једноставних проблема у свакодневном животу,
- Ученик користи ИКТ за обраду података, претрагу и представљање информација, и комуникацију у непосредном и ширем окружењу,
- . Ученик познаје основне технолошке процесе и техничка средства.,
- Ученик има развијену свест о важности природних ресурса на Земљи и потреби њиховог економичног коришћења, као и значају рециклаже и штедње материјала,
- Ученик примењује мере личне заштите и препознаје важност заштите животног окружења,
- Као члан тима у раду на пројекту ученик поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у њему.

Уџбеник и литература

- Др Слободан Попов, Тијана Тешан, Техничко и информатичко образовање за 6. разред основне школе, ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд 2008.
- Др Иван Тасић, Драгана Глушац, , Техничко и информатичко образовање за 7. разред основне школе, ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд 2010.
- Др Војислав Сајферт, Иван Тасић, Марина Петровић, Техничко и информатичко образовање за 8. разред основне школе, ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд 2010.

3.1.12. Музичка култура

Циљеви:

- развијање интересовања,
- музичке осетљивости и креативности;
- оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања;
- развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа.

Задаци:

- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање звука);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
- развијање критичког мишљења (исказивање осећања о музици која се изводи и слуша);
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

Исходи:

Пети разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- учествује у музичком догађају читајући нотно писмо
- препозна инструменте по њиховом изражајном потенцијалу
- идентификује утицај који музичко дело оставља на њега на основу мелодије, ритма, темпа, динамике
- повезује структуру музичког дела са својим музичким доживљајем
- разликује традиционалну народну музику свог и других народа
- повезује музику са наменом, улогом и значајем коју има у свакодневном животу (нпр. војна, обредна музика, музика за забаву)
- идентификује утицај музике на тело

Шести разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- користи нотно писмо и музичке изразе
- препозна извођачке саставе по њиховим изражајним карактеристикама
- прати развој изражајних музичких елемената (мелодија, ритам, темпо, агогика) током трајања композиције
- уочи везу између развоја музичког тока и музичких облика
- повезује традиционалну музику са културним идентитетом

- уочава дејство музике у различитим животним ситуацијама
- препозна начин на који музички изражајни елементи дочаравају карактер музичког дела
- музицира самостално и групно, бирајући „бенд”
- импровизује самостално и у „бенду”
- креира музичке целине певањем или свирањем, сам или у групи, уз помоћ наставника

Седми разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- истражује извођачку и стваралачку употребу нотног писма
- бира инструменте по њиховом изражајном потенцијалу
- идентификује развој музичких тема током слушања
- идентификује улогу музике у друштвено-историјским догађајима
- разликује традиционалну музику свог и других народа од обрада традиционалне музике, повезује различите музичке жанрове са наменом у свакодневном животу и са инспирацијом композитора
- изводи музику која највише одговара садржају који жели да изрази певањем, свирањем и покретом, самостално и у групи
- се изражава гласом, инструментом и покретом, солистички и у дијалогу са другима путем импровизације
- прати музичке догађаје у својој средини.

Осми разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- комуницира путем нотног писма
- испољава и артикулише основне елементе музичког укуса
- уочава везу између музичких стилова и духа времена
- повезује облике традиционалног музицирања са народним обредима и обичајима
- анализира дејство које музика има на њега

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Сарадња

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,

- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Рад са подацима и информацијама

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства,
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати),
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством,,
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара.,
- Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.

Компетенција за учење

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем,
- интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Естетичке компетенције

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.
- Показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Провера и начини провере постигнућа

Проверавање и процењивање знања ученика омогућава увид у којој мери су ученици усвојили наставне садржаје и стекли одређена знања, а истовремено и наставник добија повратну информацију о свом наставном раду, примењеним наставним методма и облицима рада.

Оцена има онформативну, мотивациону и усмервајућу улогу, а примењује се формативно и сумативно оцењивање. Свака оцена је јавна

Сумативно оцењивање могуће је спроводити кроз:

- Индивидуални разговор
- Кроз солистичко певање
- Кроз слушање и препознавање музичких пример
- Писано проверавање – самостално стварање ритмичких или мелодијске вежбе,
- Практично проверавање – израдом истраживачких радова,
- Годишњи тест

Формативно оцењивање могуће је спроводити кроз:

- Континуирано праћење активности ученика на часовима,
- Праћење напретка ученика кроз обнављање обрађеног градива путем дијалога са учеником или групом ученика,
- Проверу записаног садржаја у свескама.

3.1.13. Ликовна култура

Циљ

Циљ васпитно – образовног рада у настави ликовне културе јесте да осигура да сви ученици стекну базичну језичку и уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развијају мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да постстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци

Настава ликовне културе има задатке да:

- развија способност ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената ;
- развија способност ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- створи услове да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- створи услове да ученици на часовима, у процесу реализације часова користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства,
- развија способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности;
- развија осетљивост за ликовне и визуелне вредности, који се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развија љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности;
- подстиче интересовање и стварање потребе код ученика за посећивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде ;
- развија моторичке способности ученика и навике лепог писања

Компетенција ученика

Основни-1.ниво:

- разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вај а ње) визуелних уметности
- изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове
- описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

- описује разлике ко је уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода
- зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)
- по знаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)
- зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

Средњи – 2. ниво:

- познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности
- образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)
- одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт
- лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

Напредни – 3. ниво:

- познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности
- одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, пошту пак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати свој у (одабрану) идеју
- изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат
- користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других
- уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других
- анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)
- описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности
- користи друга места и изворе (нпр. библиотеке, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности
- разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

Исходи

- Ученик користи и разликује различите ликовне технике (оловку, акварел, туш, темпера)
- Образлаже свој рад и радове других, наводи садржај, тему, карактеристике датих техника
- Смешта слична ликовна дела у одређен временски период
- Изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове и описује радове других
- Употребљава темпера у комбинацији са другим материјалима

- Разликује сопствена расположења и осећања и преноси на папир
- Познаје и користи знање о различитим изражајним могућностима визуелног споразумевања у савременом животу и окружењу
- Препознаје и одабира адекватна средства (медиј, технику, поступак) помоћу којих на најбољи могући начин реализује своју идеју
- Уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других
- Приликом естетске анализе описује основне карактеристике плаката, рекламе, као и намеру уметника који је стварао дату идеју
- Користи средства као што су библиотека и интернет да би проширио своја знања из визуелних уметности
- Разуме утицај уметничких дела, па и дела из савременог дизајна и рекламе и њихову повезаност у свим сферама свакодневног живота
- Вешто употребљава различите ликовне технике у циљу постизања одговарајуће текстуре предмета
- Изводи радове са одређеном намером, користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат
- Користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметност (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других
- Описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за ликовне и визуелне уметности, а посебно се тичу текстуре (костимограф, сценограф..)
- Лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст
- Изводи радове са одређеном намером, користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат светлине на облицима и предметима
- Анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према

Међупредметне компетенције

Целоживотно учење

- Ученик уочава структуру градива, т.ј. активно одваја битно од небитног
- Ефикасно користи различите методе учења
- Разликује чињенице од ставова, веровања и мишљења

Вештина комуникације

- Познаје усмене и писмене комуникације, путем интернета и телефона

- Уме јасно да искаже одређени садржај
- Уважава саговорника
- Изражава ставове, мишљења, осећања и вредности позитиван и аргументован начин
- Негује културу дијалога

Рад са подацима и информацијама

- Уме да процењује поузданост података и препозна могуће узроке грешке
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података

Дигитална компетенција

- Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија

Решавање проблема

Ученик:

- Испитује проблемску ситуацију
- Проналази могућа решења и упоређује различита могућа решења
- Примењује изабрано решење и прати његову примену

Вештина сарадње

- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе
- Доприноси постизању договора о раду заједничког рада
- Активно слуша и поставља релевантна питања
- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе

Вештина за живот у демократском друштву

- Активно учествује у животу школе
- Поштује разлике
- Познаје друге културе и традиције
- Развија толеранцију
- Активно, компетентно и критички учествује у демократском друштву

Еколошка компетенција

- Подразумева разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и природних ресурса

Естетска компетенција

- Подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија и у свим уметностима

Предузетничка компетенција

У настави ликовне културе, поред вештина које ученици стичу, велика је могућност за избор тема које омогућавају да се ликовни проблеми који ученици савладавају интегришу са предузетничким учењем:

- Организовање изложбе о раду уметника
- Израда постера који промовишу одређену комерцијалну активност
- Ликовне интервенције у различитим просторима школе
- Визуелне комуникације

Подстицање мотивације за учење по Таргет програму

Спроводи се кроз 6 елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење ако њима управљамо на прави начин:

1. Задатак 2. Ауторитет 3. Признање 4. Групни рад 5. Евалуација 6.

Време

- **Задатак**— ученици осмишљавају наставне активности и задатке.
- **Ауторитет**— ученицима се даје могућност да развијају осећај контроле и независности у учењу.
- **Признање**- односи се на формалну и неформалну употребу похвале у наставном процесу.
- **Групни рад** - ученици су у интеракцији.
- **Евалуација**— користе се одређене методе за праћење и процену учења.
- **Време** — указује се на значај флексибилности у временској организацији наставног процеса.

Задовољство ученика на часу ће бити веће када:

- су наставне методе и облици рада разноврсни, различити;
- ученици учествују у поствљању наставних циљева и задатака у току наставе;
- самостално проверавају и оцењују резултате учења;
- упоређују своје садашње резултате са својим предходним постигнућима.

Основна идеја је да се сваки појединац-ученик усмери ка циљу и да демонстрира своју компетентност.

Мотивација за учење је тенденција ученика да активности у школи доживе као вредне и смислене (унутрашња) или као средство да се дође до оцено(спољашња).

Планирање поступака за подстицање мотивације за учење је систематски процес обликовања циљева учења и активности:

- Прикупљања и анализе података како би се идентификовале мотивационе карактеристике ученика.

Треба утврдити узроке ниске мотивације код ученика, а то могу бити: ниска очекивања успеха, осећање беспомоћности, неразумевање важности градива, неразумевање корисности градива

- Наставник треба да планира активности у складу са нивоом мотивације: ако је мотивација висока потребно је одржавање постојећег нивоа мотивације ученика за учење, ако је мотивација ниска потребно је подстицање мотивације код ученика., ако нема мотивација потребно је стварање мотивације за учење код ученика.

Провера и начин провере постигнућа

Проверавање и процењивање знања ученика омогућава увид у којој мери су ученици усвојили наставне садржаје и стекли одређена знања и вештине, а истовремено наставник добија повратну информацију о свом наставном раду, примењеним наставним методама и облицима рада. Оцена има информативну, мотивациону и усмеравајућу улогу, а примењује се формативно и сумативно оцењивање. Свака оцена је јавна.

Формативно оцењивање се примењује на сваком часу и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика, због даљег напредовања. То значи да постоји стална комуникација и размена између наставника и ученика, не само у погледу тога шта је тачно ученик постигао, већ и шта треба да ради да би постигао боље и више.

Сумативно оцењивање је могуће спроводити кроз: индивидуални разговор са учеником, групом ученика, препознавање уметничких дела, тражених елемената ликовне и примењене уметности, практично проверавање –израдом радова, паноа, демонстрације

Средина за учење

Настава ликовне културе се одвија у кабинету за ликовну културу који је опремљен савременим наставним средствима, паноима за ученичке радове. Кабинет је функционалан и чини средину за рад пријатном, чиме се доприноси јачању мотивације код ученика. Однос наставника и ученика, ученика и ученика, омогућава ефикасније

учење кроз отворену комуникацију, уз међусобно поштовање и уважавање. Настава ће се реализовати и у галеријама, музејима и другим просторима у којима је могуће реализовати наставне садржаје.

Литература и уџбеници:

1. Јован Глигоријевић, Зоран Алексић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 5. разреду основне школе", Издавачка кућа *Бигзт*, Београд
2. Јован Глигоријевић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 6.разреду основне школе ", Издавачка кућа *Бигз*, Београд
3. Јован Глигоријевић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 7.разреду основне школе", Издавачка кућа *Бигзт*, Београд
4. Јован Глигоријевић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 8.разреду основне школе", Издавачка кућа *Бигзт*, Београд
5. група аутора „Стандарди за крај обавезног образовања за наставни предмет ликовна култура", Издавач *Министарство просвете Републике Србије, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања*, Београд

3.1.14. Физичко и здравствено васпитање

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе и учења *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Задачи *физичког и здравственог васпитања*:

- подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела
- развој и усавршавање моторичких способности
- стицање моторичких умења утврђених програмом *физичког и здравственог васпитања*
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине *физичког и здравственог васпитања*
- формирање морално-вољних квалитета личности
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада
- примена стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичења и сл.)
- стицање и развијање свести о потреби чувања здравља и животне средине
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и групним поистовећивањем
- естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ

Часови *физичког и здравственог васпитања* се реализују кроз три наставне области:

1. Физичке способности
2. Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине
3. Физичка и здравствена култура

Физичке способности

Континуирани рад на развоју физичких способности се остварује применом одговарајућих садржаја у уводној и припремној фази сваког часа, а често и у делу основне фазе часа када се посебно вежбе планирају и усклађују са наставном темом. У настави се примењују следеће тренажне методе: континуирани метод, понављајући и интервални метод, кружни тренинг и метод станица. Дозирање вежбања се спроводи према индивидуалним карактеристикама ученика и често се на часовима примењује групни облик рада. Применом разноврсних вежби и метода рада утиче се на подједнак развој свих моторичких способности: снаге (вежбе без и са реквизитима, у пару, на справама), аеробне издржљивости (истрајно и интервално трчање, спортске игре, вежбање уз музику), покретљивости (вежбе без и са реквизитима, у пару), координације (вежбе без и са реквизитима, вежбе у променљивим просторним и временским условима), брзине и експлозивне снаге (вежбе максималног интензитета из различитих почетних положаја, извођење природних облика кретања максималном брзином).

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Усвајање моторичких знања, умења и навика остварује се кроз примену обавезних и препоручених садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, ритмичке гимнастике и бадминтона. То је континуирани процес у коме сваки ученик индивидуално напредује у складу са својим психо-моторним способностима. Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији и специфичним животним ситуацијама.

Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу. Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у *физичком и здравственом васпитању*.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Ученик има позитиван став према физичким активностима и њиховој примени у свакодневном животу. Стекао је знања на основу којих користи разноврсне програме и облике индивидуалног и колективног вежбања, као и разне изворе информација како би

усавршио своја знања и унапредио своје моторичке способности и вештине. Ученик поштује правила и негује добре међуљудске односе. Промовише улогу физичке активности у унапређивању здравља и превентивном деловању на настанак хроничних незаразних болести и социопатолошких појава.

Основни ниво

Ученик изводи једноставне комплексе вежби обликовања и зна њихову функцију; примењује програме за развој моторичких способности; зна основну технику, основна правила и основне елементе тактике спортских грана; ученик се током вежбања понаша дисциплиновано и безбедно у односу на себе и друге; током вежбања сарађује и поштује индивидуалне разлике; ученик је усвојио хигијенске и здравствене навике

Средњи ниво

Ученик зна да физичка активност позитивно делује на психо-физички развој и здравље; самостално саставља и примењује једноставније комплексе вежби обликовања и сложеније техничко-тактичке елементе спортске гране; правилно поступа у случају незгоде на часу и ван часа

Напредни ниво

Ученик може самостално да састави и изведе сложеније вежбе или комбинације вежби; самостално и у сарадњи са другима решава сложене тактичке задатке; ученик препознаје основне законитости оптерећења у физичким активностима и промовише њихову улогу у унапређењу здравља и превентивном деловању на појаву незаразних хроничних болести и социопатолошких појава

ИСХОДИ

Након завршеног разреда ученик ће бити у стању да:

Област физичке способности

- примени једноставне комплексе простих и опште припремних вежби
- изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама
- упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак

Област моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

- комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу

- доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама
- одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела
- користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри
- користи елементе технике спортске гране у игри
- примењује основна правила спортске гране у игри
- учествује на унутародељенским такмичењима
- изведе кретање, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу
- изведе кретање у различитом ритму

Област физичка и здравствена култура

- објасни својим речима сврху и значај вежбања
- користи основну терминологију вежбања
- поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама
- примени мере безбедности током вежбања
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање
- примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама
- навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин
- користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности
- прихвати сопствену победу и пораз у складу са ферплејом
- примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама
- препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту
- направи план дневних активности
- наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље
- разликује здраве и нездраве начине исхране
- примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања
- препозна врсту повреде
- правилно реагује у случају повреде
- чува животну средину током вежбања

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Сарадња

На часовима *физичког и здравственог васпитања* од облика рада најчешће је заступљен рад у групама. Ученици се подстичу да активно учествују у раду пара или групе, поштују правила заједничког рада, схвате своју улогу у раду групе и одговорно извршавају активности стављајући интересе групе у први план.

Решавање проблема

Учење тактике у спортским играма развија код ученика способност уочавања проблема и брзог доласка до решења проблемске ситуације. Кроз различите тактичке ситуације ученици се уче планирању стратегије за решавања проблема.

Наставници се труде да ученике наведу на решавање проблемских ситуација коришћењем знања која су стекли из других наставних предмета. Знања из физике да употребе приликом учења нових елемената технике, знања из биологије приликом разумевања функционисања организма за време физичке активности и сл.

Одговоран однос према здрављу и окоolini

Ученици на основу знања о важности физичке активности за здравље теже да вежбање постане саставни део њиховог животног стила. Те поруке и подстицаје труде се да пошаљу и људима у свом окружењу. Ученици стичу знања о важности боравка и вежбања на отвореном као и заштити животне средине које нам те бенефите омогућава.

Рад са подацима и информацијама

Ученици се упућују на релевантне изворе информација које су у вези са физичким вежбањем. Скреће им се пажња да живе у времену брзог и доступног промета великог броја информација и да увек морају да имају критички приступ приликом усвајања података и информација које се тичу здравља и физичког вежбања.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Ученици се укључују у самосталне и тимске пројекте, који им дају могућност да долазе до нових идеја, препознају своје могућности, промишљају о стварима које их интересују. Те активности подразумевају припрему кратког излагања о некој теми у вези са вежбањем и здрављем, стављање у улогу судије, укључивање у организацију одељенских и школских такмичења и недеље спорта.

Одговорно учешће у демократском друштву

На часовима се промовише одговорно, хумано и толерантно понашање у друштву. Често се ученици стављају у ситуације да заједно одлучују по принципу гласања.

Ученици се упознају са правима и обавезама деце и одраслих. Друштвено користан рад се константно промовише, па тако ученици учествују у активностима чишћења снега у дворишту и околини школе, хуманитарним спортским турнирима и сличним манифестацијама.

Комуникација

Усмена комуникација на часовима *физичког и здравственог васпитања* треба да буде јасна, прецизна и кратка. Невербална комуникација се користи и развија у великој мери. Ученици се уче да саслушају саговорника до краја и без упадица.

Компетенција за учење

Један од задатака наставе је да ученици развију позитиван и одговоран однос према учењу. Ученици схватају да се у настави *физичког и здравственог васпитања* такође дешава процес учења, а не да су вештине нешто што је човеку дато само по себи. Ученик се подстиче да буде истрајан и превазилази тешкоће у учењу.

Дигитална компетенција

Ученици се подстичу на примену инфоматичког знања тако што се упућују на одређене садржаје на интернету у вези са вежбањем, спортским догађајима, исхраном и сл. Податке добијене моторичким тестирањима сређују у електронском облику и интерпретирају кроз основне табеларне и графичке приказе.

Естетичка компетенција

Ученици схватају важност физичке културе и развијају позитиван однос. Увиђају естетску страну кретања, као и везу између лепоте покрета и музике.

ПРОВЕРА ПОСТИГНУЋА

Наставник подједнако и континуирано прати и вреднује:

1. Активност и однос ученика према *физичком и здравственом васпитању*:

- вежбање у адекватној спортској опреми
- редовно присуствовање на часовима *физичког и здравственог васпитања* и *обавезних физичких активности*
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима

2. Приказ комплекса вежби обликовања
3. Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика
4. Напредак моторичких способности ученика

Вредновање постигнућа ученика се базира на процени индивидуалног напретка сваког ученика, а посебно у области развоја моторичких способности.

Формативно оцењивање има кључну улогу у провери постигнућа ученика. За сваког ученика наставник оформљује лични картон у који систематски уписује податке на основу којих се прати напредак ученика, како у погледу различитих аспеката учења, тако и психо-физичког развоја. Оваква евиденција помаже ученицима у оспособљавању за самопроцену постигнућа. Такође, ученици се подстичу да се самооцењују, као и да се међусобно оцењују.

Сумативно оцењивање се спроводи после обрађених наставних тема и на крају класификационих периода у области активност и однос ученика према *физичком и здравственом васпитању*. Оно се у великој мери ослања на резултате формативног оцењивања.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Физичка опремљеност

У затвореном простору настава се реализује у великој физкултурној сали и две мање сале - гимнастичкој и балетској. Од отвореног простора користе се рукометни, кошаркашки и одбојкашки терен у школском дворишту, бацалиште, земљане и зелене површине за трчања и атлетске скокове. Школа поседује простор, справе и реквизите за реализацију програмских садржаја из рукомета, кошарке, одбојке, малог фудбала и бадминтона, атлетике (трчања, скокови, бацање кугле), спортске гимнастике (партер, прескоци, паралелни разбој, греда) и ритмичке гимнастике.

Психолошки аспект

Мотивација ученика је важан аспект проблематике наставе *физичког и здравственог васпитања*. Гледано на микро нивоу, она се огледа у подстицању ученика да активно учествују у настави, док се шири аспект односи на дугорочно деловање, да ученици схвате вредност физичке активности и имплементирају је у свој начин живота. Опажање компетентности у *физичком и здравственом васпитању* је за ученике од суштинског значаја за развој мотивације. Ослушкивање потреба ученика, избор садржаја, трагање за

што ефикаснијим методама учења, упућивање порука и друге активности представљају перманентно деловање наставника на подстицање мотивације ученика за вежбање.

Социјална клима

Настава *физичког и здравственог васпитања* је специфична јер су садржаји и организационо-методичке форме такве да наглашавају кооперативност и уопште већу упућеност ученика на своје другове из одељења. Планском организацијом ученика у радне групе, реализацијом садржаја са нагласком на поштовању, сарадњи, помагању, бодрењу и сталним истицањем вредности позитивних међудругарских односа наставник се труди да утиче на креирање позитивне социјалне климе у одељењу.

ЛИТЕРАТУРА

Вишњић, Д., Јовановић, А., Милетић, К. (2004). *Теорија и методика физичког васпитања*. Београд: Аутор Вишњић др Драгољуб.

Вучић, Л. *Педагошка психологија*. VI допуњено издање. Београд: Друштво психолога Србије.

Стефановић, Ђ., Јухас И., Јанковић Н., (2008). *Теорија и методика атлетике*. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања.

Каралејић, М., Јаковљевић, С. (2001). *Основе кошарке*. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања.

Радисављевић, Л. (1995). *Ритмичко спортска гимнастика у школи*. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања.

Николић, З. (2003). *Физиологија физичке активности*. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања.

3.2. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

3.2.1. Немачки језик

Циљеви и задаци наставе немачког језика

Циљ наставе немачког језика као другог страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.

Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавања на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.

Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави на вишем нивоу образовања и самостално, учење истог или другог страног језика. Учење другог страног језика, ослањајући се на искуства и знања стечена учењем првог страног језика, поспешује стицање вишејезичке и вишекултурне компетенције и развијање свести о језичком богатству ужег и ширег окружења.

Општа предметна компетенција

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језика и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљаном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве. Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и

свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација. Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Исходи

- Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку исказану савременим језиком, не дужу од 4 до 5 минута, и то на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке) и на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, краћи разговор, кратка информација).

Ученик разуме изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до осам реченица, које наставник исказује природним темпом, други ученици или их чује преко звучног материјала, а који садрже искључиво обрађену језичку грађу. Такође разуме једноставне песме у вези са обрађеном тематиком.

- Усмено изражавање

Ученик треба да:

-усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;

-поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);

-препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);

-у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове (допадање, недопадање, итд.), користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре).

-у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде у стању да искаже једноставну усмену поруку, исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста, самостално или уз помоћ наставника.

- Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- разуме краће текстове, који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализама, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика.

- чита са разумевањем краће писане и илустроване текстове у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

- разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом.

У зависности од комуникативног циља ученик у тексту препознаје и идентификује:

а) његов општи садржај

б) важне информације (спецификоване и/или налогом захтеване)

ц) суштину поруке и говорникову намеру, као и емоционални контекст.

- Писмено изражавање

Ученик треба да:

- пише реченице, поруке и краће текстове чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем;

- издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао;

- користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.).

- у кратким формалним писмима (обавештење професорима, суседима, тренеру) примењује облике обраћања, молбе, поздрава и захваљивања

- записује планове, задатке и друге захтеве који му се усмено саопштавају

- Интеракција

Ученик треба да:

- у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику);

- учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч,

не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд).

- да одговори на директна питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

-остварује комуникацију и размењује са саговорницима кратке информације у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

- Медијација

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да:

- усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи
- писмено преноси једноставне поруке и објашњења
- препричава садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције
- започиње краћи разговор о познатим темама., одржава континуитет и завршава га.

- Знања о језику

- ученик треба да препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом, да поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине и да увиђа могућности позитивног трансфера знања и стратегија стечених учењем првог страног језика. Ученик користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости), он разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима, уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи, такође, разуме значај употреба интернационализама и примењује компензационе стратегије.

- Међупредметне компетенције

Настава немачког језика је , у мањој или већој мери, повезана са свим наставним облицима:

- природним и друштвеним наукама
- уметношћу
- информатиком
- физичким васпитањем.

Постоји изузетно тесна веза са наставом српског и енглеског језика. Знања стечена из осталих предмета чине тематски оквир, док су знања стечена у настави српског језика најчешће полазиште у настави немачког језика.

- **Сарадња**

Ученик:

-активно, креативно и конструктивно учествује у раду групе или пара

-доприноси решавању разлика у мишљењу

-поштује друге као равноправне чланове тима или групе, одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

- **Решавање проблема**

Ученик препознаје, разуме и решава проблемске ситуације, користећи знања и вештине стечене у оквиру наставе различитих предмета и ваншколског искуства.

- **Предузимљивост и оријентација ка предузетништву**

Ученик препознаје сопствене предности и могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију:

-учествује у самосталним и тимским пројектима

-развија нове вештине, које ће применити у практичном раду.

- **Одговорно учешће у демократском друштву**

Ученик има позитиван став према поштовању људских права и слобода :

- примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору

-поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине

-активно учествује у раду школе

-поштује разлике

- **Комуникација**

Ученик познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, комуникацију телефоном, преко интернета итд.) , уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације:

- уважава саговорника
- негује културу дијалога
- изражава своје мишљење, ставове на позитиван и аргументован начин.

- **Комуникација за учење**

Ученик има позитиван и одговоран однос према учењу:

- ефикасно користи различите методе учења
- разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје
- користи различите изворе информација
- самостално и у сарадањи са другима истражује, открива и повезује нова знања
- користи могућности ваншколског учења
- негује и развија лична интересовања
- уме да процени у којој је мери овладао новим градивом.

- **Дигитална компетенција**

Ученик усваја и користи знања из области ИКТ :

- претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику
- користи ИКТ приликом решавања проблема
- користи ИКТ за комуникацију и сарадњу
- препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

- **Провера постигнућа**

Проверавање знања се одвија на сваком часу. Циљ проверавања знања је давање повратне информације ученицима о њиховим постигнућима, и показатељ наставнику у којој мери су остварени циљеви. Знања и вештине ученика процењују се редовно током

реализације процеса учења – усменим и писменим испитивањем и израдом пројеката који могу бити и самостални и групни, као и кратким проверама остварења напретка. Процењивање усменог изражавања бележи се током индивидуалног рада, рада у пару или групи. Бележе се запажања о правилности изговора, лакоћи и јасноћи изражавања, богатству лексичких садржаја итд.

Писменим задацима се два пута у току школске године, а контролним задацима четири пута, проверавају ниво и квалитет усвојености знања. Ученик се током целе школске године учи да сам процени свој напредак. Ученици који су у програму индивидуализације оцењују се по посебно прилагођеним критеријумима.

Формативно оцењивање - Према улози коју има у настави, формативно оцењивање се означава и као усмеравајуће или подстицајно, односно као процесно или развојно оцењивање. Оно је формативно управо зато што се одвија у процесу учења, што у току учења усмерава ученика на одређене циљеве, садржаје и исходе, што га подстиче да планира наредне кораке у учењу, а тиме да постепено преузима све активнију и конструктивнију улогу у сопственом развоју.

Формативно оцењивање је усредсређено на обликовање, усмеравање и вођење процеса учења. Формативно оцењивање региструје податке о успеху учења и о тешкоћама на које ученик наилази у активностима које су предмет оцењивања. У формативној оцени ти подаци постају информације о постигнутом успеху и о следећим корацима који су неопходни за даље напредовање у учењу.

Сумативно оцењивање - представља прављење биланса у завршној фази учења или школовања. Најзаступљенији модели сумативног оцењивања су:

- Периодично оцењивање исхода учења и укупног развоја које се заснива на анализи и интегрисању формативних оцена.

- Извођење опште завршне оцене на крају полугодишта или школске године

- Полагање завршног испита, сумативно оцењивање у циљу издавања сертификата, сведочанства или дипломе.

- **Средина за учење**

Физичка димензија - настава немачког језика се обавља у учионици или у кабинету за стране језике који је опремљен аудио и видео уређајима, као и паметном таблом.

Простор у коме се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада.

Психолошка димензија - пријатна средина за рад доприноси јачању мотивације и сигурности код ученика. Кабинет за наставу страних језика подстиче за истраживање и буди радозналост омогућујући ученику да спозна вредност учења.

Социјална димензија - распоред ученика и однос наставника према њима као и њихов међусобни однос подразумева отворену комуникацију где нема фаворизованих нити занемарених. Наставне методе и активан приступ учењу су најважнији елемент у креирању повољне средине за учење.

- **Структура наставног процеса по ТАРГЕТ програму**

Имплементација ТАРГЕТ програма у наставни процес учења немачког језика као другог страног језик подстиче учење, разумевање и унапређење вештина и знања. Спроводи се кроз 6 елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење. То су:

2. Ауторитет

3. Признање

4. Групни рад

5. Евалуација

6. Време

На учење утичу и побољшавају његове ефекте:

- Методе и облици рада
- Коришћење адекватних наставних средстава
- Осећања ученика, њихова интересовања и циљеви = мотивација (прожима све аспекте наставе и учења)

За мотивацију ученика за учење је веома важан субјективан осећај задовољства када стичу нова знања. Задовољство ученика на часу је веће када:

- су наставне методе и облици рада разноврсни, различити;
- ученици учествују у постављању наставних циљева и задатака у току наставе;
- самостално проверавају и оцењују резултате учења;
- упоређују своје садашње резултате са својим предходним постигнућима.

Циљ ТАРГЕТ програма је повезивање процеса подучавања с циљевима учења ученика пружајући подстицај и одговарајући ниво изазова који ће утицати на то како ће се ученици осећати након остваривања циљева постигнућа или после неуспеха у остваривању циљева.

Програм изазива промене у мотивационим компонентама личности:

- повећање нивоа радозналости
- позитивне процене самоефикасности
- превазилажење осећања анксиозности и беспомоћности

У основи ТАРГЕТ програма су теорије циљева учења и постигнућа. Основна идеја ових теорија је да је сваки појединац усмерен ка циљу и жели да демонстрира своју компетентност за немачки језик, као други страни језик који учи у школи. Процена и праћење процеса учења – евалуација је један од најважнијих елемената наставног процеса, тако да ће се у овој области процењивати индивидуални напредак, побољшање и напредовање ученика, а такође ће се ученицима пружити могућност побољшања својих постигнућа.

3.2.2. Изабрани спорт

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ *физичког васпитања - изабрани спорт* је да се разноврсним и систематским спортским обучавањем и вежбањем допринесе остваривању циља физичког васпитања као интегралног дела васпитно-образовног система у целини, а да се, при том, задовоље индивидуалне потребе ученика, његова радозналост и жеља за достигнућима у изабраном спорту.

Задаци *физичког васпитања – изабрани спорт*:

- подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела
- развој и усавршавање моторичких способности
- стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом изабране спортске гране
- развијање потребе за стваралаштвом у смеру спортско-техничких и тактичких достигнућа и доживљавању личног учинка у изабраној спортској грани
- подстицање потребе ученика за личном афирмацијом, групном идентификацијом као доприносом за бржу социјализацију личности
- примена стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичења и сл.)
- формирање морално-вољних квалитета личности

Планирање наставе *физичког васпитања – изабрани спорт* је уско повезано са планирањем наставе *физичког васпитања*. Једина специфичност је што је рад на часовима *физичког васпитања – изабрани спорт* специјализован у смеру конкретне спортске гране. Само ако се планирају као јединствен систем, ова два предмета остварују своје појединачне циљеве и задатке.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Ученик је стекао знања на основу којих користи разноврсне програме и облике индивидуалног и колективног вежбања специфичне за спортску грану. Ученик је

овладао елементима технике, основном тактиком и правилима спортске гране и може да их примени у игри.

Основни ниво

Ученик изводи једноставне комплексе вежби обликовања специфичних за спортску грану и зна њихову функцију; зна основну технику, основна правила и основне елементе тактике спортске гране; ученик се током вежбања понаша дисциплиновано и безбедно у односу на себе и друге; током вежбања сарађује и поштује индивидуалне разлике

Средњи ниво

Ученик самостално саставља и примењује једноставније комплексе вежби обликовања и сложеније техничко-тактичке елементе спортске гране; правилно поступа у случају незгоде на часу и ван часа

Напредни ниво

Ученик може самостално да састави и изведе сложеније вежбе или комбинације вежби специфичних за спортску грану; самостално и у сарадњи са другима решава сложене тактичке задатке

ИСХОДИ

Након завршеног разреда ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне комплексе простих и опште припремних вежби специфичних за спортску грану
- комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу
- доводи у везу развој физичких способности са спортском граном
- користи елементе технике спортске гране у игри
- примењује основна правила спортске гране у игри
- учествује на унутародељенским такмичењима
- поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама
- примени мере безбедности током вежбања
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање
- примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама

- навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликти на социјално прихватљив начин
- користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности
- прихвати сопствену победу и пораз у складу са ферплејом

3.2.3. Грађанско васпитање

ЦИЉЕВИ: Општи циљ програма је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе, локалне заједнице и државе, проширивање практичних знања о демократији, грађанским правима, слободама, обавезама и моралу, као и да ученици постану одговорни грађани европске Србије.

Ученици треба да се упознају са могућностима и начинима како да учествују у демократским процесима. Програм активно ангажује ученике и учи их како да прате и утичу на одлуке власти и на тај начин подстичу грађанску свест међу њима, њиховим родитељима и осталим члановима заједнице.

Стицање сазнања, формирање ставова, развијање вештина и усвајање вредности које су претпоставка за компетентан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву.

Садржаји и начини рада треба код ученика да подстакну спремност за активно учешће у свакодневном животу и то:

- дајући им знања и нужне вештине за активно учествовање у школском, друштвеном и политичком животу
- дајући им практична искуства којима се стиче осећај способности и делотворности
- развијајући код њих свест о значају активног учествовања у школском, друштвеном и политичком животу

ЗАДАЦИ:

- Разумевање кључних појмова који се односе на школу, грађанина, државу и власт
- Схватање историјског развоја грађанских права и слобода
- Упознавање са карактеристикама одговорног и активног грађанина
- Разумевање места и улоге детета као грађанина у друштву
- Разумевање односа између грађанских права, појединаца и општег добра
- Упознавање са начинима развијања грађанске одговорности
- Разумевање волонтерског покрета и зачења волонтерских акција
- Подстицање ученика да се ангажују у различитим иницијативама и акцијама
- Разумевање значаја иницијативе за постизање промена у друштвеној заједници
- Разумевање неопходности постојања власти
- Упознавање са концептом ограничене власти
- Упознавање са институцијом јачког парламента

Исходи:

Ученик ће:

- Јасно и директно изражавати своје ставове и мишљења о различитим питањима из живота школе, локалне заједнице, демократског друштва

- Активно и аргументовано просуђивати сопствене и туђе идеје, предлоге и решења
 - Умети да аргументовано образлаже и презентује предлоге акција за побољшање заједничког живота у школи и локалној заједници
 - Умети да испита ставове и мишљења свих учесника у школском животу о проблемима школе, као и грађана и доносилаца одлука о проблемима локалне заједнице
 - Знати и примењивати правила комуникације и сарадње у групном и тимском раду
 - Самопоуздано изражавати сопствено мишљење, уз прихватање да постоји и другачије мишљење
 - Познавати разлоге за сукоб мишљења у групи и групни притисак
 - Активно слушати ставове и мишљења наставника и других ученика из групе
-
- Давати предлоге и прихватити предлоге других
 - Критички процењивати предлоге својих вршњака
 - Примењивати начине конструктивног доношења одлука у групи
 - Постављати питања и активно тражити одговоре на питања и проблеме које је запазио у школи, локалној и друштвеној заједници
 - Учествовати у дискусији и јасно изражавати предлоге у вези са побољшањем живота школе и локалној заједници
 - Предузимати одговорне акције у сарадњи са другим ученицима из одељења
 - Учествовати у доношењу правила понашања у договореним заједничком акцијама
 - Учествовати у реализацији договорених акција
 - Узимати учешће у -животу школе, локалне средине и друштвене заједнице, сагласно свом узрасту • Знати с ким и како треба да комуницира у вези са предложеним акцијама и решавањем проблема у школи, локалној и друштвеној заједници
 - Уочавати повезаност између врста проблема у школи, локалној и друштвеној заједници и органа власти, односно институција надлежних за одлуке о том проблему
 - Разумети важност поштовања процедура којима се регулише живот у школи и локалној и друштвеној заједници
 - Разумети место и улогу грађанског активизма у постизању промена у друштвеној заједници
 - Умети да организује и реализује волонтерску активност
 - Предузимати одговорне акције у сарадњи са другим ученицима (као што је иницијатива за Ђачки парламент)
 - 'Постати свестан, као грађанин, са својим правима, обавезама и одговорностима, да се његово понашање и одлуке тичу и других људи у друштвеној заједници

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

У оквиру израде заједничких пројеката, истраживачких задатака, проблемских ситуација, као и- на свим осталим часовима грађанског васпитања, ученици могу развијати следеће компетенције:

Сарадња

- активно и конструктивно учествује у раду групе или нара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- Ученик упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свј идентитет, инлериетет, самосталност, самоттоуздање и позитиван однос према другима.
- Поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културу и идентитет. Аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.
- примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.

Одговоран однос према околици;

Ученик стиче знања и развија свест о дејству јудских активности на животну средину и природу; усваја ставове о неопходности очувања непосредне и шире околине.

- уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.

Комуникација

- уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

Компетенција за учење

- има позитиван и одговоран однос према учењу.
- мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.

- користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом,
- способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција

уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи средства ИКТ,

уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.

- приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и дат га користи на одговарајући начин, • ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Естетичке компетенције

- препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралатство, национална и светска природна и културна баштина, језичка хултура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним

•

- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе, одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,

- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема

- препознаје проблем, рашчланује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих, у светлу претходно стечених знања, у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.

- планира стратегију решавања проблема (редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).

- самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема,

- формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама, и преиспитује их у светлу добијених коментара.*

- користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Рад с подацима и информацијама

- зна да је за разумевање појава и догађаја, и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке, и разликује податак] информацију од њиховог тумачења.
- користи податке из различитих извора, и на основу тога процењује њихову поузданос•ци препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области..
- селекује, обрађује информације, наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Ученик се оспособљава да покреће и спремно преузима одговорност, иницијативу и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха. Кроз образовање, ученик стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације.

- препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима
- способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду.
- на да постави реалне циљеве И на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Одговорно учествује у демократском друштву

медијима, дизајну и свим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.

- показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

НА ЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Критеријуми за оцењивање ученика су: ангажовање ученика у наставном процесу, у групном, тимском раду и раду у пару, врста, обим и ниво знања, умења и вештина при чему се у обзир узимају и личност ученика, његове способности и карактеристике, услови у којима стиче образовање. На часовима предмета Грађанско васпитање заступљено је неколико метода проверавања и оцењивања ученика:

- Усмено проверавање — као индивидуални разговор са учеником

- Писано проверавање — када се од ученика захтева писани одговор, у облику домаћег или школског задатка.

- Практично проверавање - проверавање практичне примене одређеног знања или вештине кроз израду истраживачких радова, заједничких пројеката, паноа, демонстрације и др.*

Ученици који су у програму индивидуализације или инклузије оцењују се у складу са посебно прилагођеним критеријумима. Оцена је описна.

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Настава изборног предмета Грађанско васпитање обавља се у кабинету за историју који је опремљен аудио и видео уређајима, паметном таблом. Простор у коме се одвија настава је функционалан, са распоредом клупа прилагођеним облицима рада. Пријатна средина за рад доприноси јачању мотивације и сигурно&и код ученика, Историјски кабинет подстиче истраживање и буди радозналост, мотивише ученике за учење и напредовање. Однос наставника и ученика, ученика и ученика, омогућава ефикасније учење кроз отворену комуникацију, уз међусобно поштовање и уважавање.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА

Линкови

- ОУН — www.un.org

- Канцеларија високог комесара за људска права (ОУН) — www.ohchr.org .

Савет Европе — www.coe.int

3.3. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

3.3.1. Хор и оркестар

Циљеви:

Општи циљ наставе изборног предмета хор и оркестар је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свог и других народа.

Задаци:

- развијање музичке способности и жеље за активним музицирањем/певањем у школским ансамблима,
- родстицање креативне способности ученика и смисао за колективно музицирање,
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука,
- родстицање стваралаштва у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике)
- развијање критичког мишљења.

ПЕТИ РАЗРЕД

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

а) *Певање песама* (учење по слуху и учење песме са нотног текста) различитог садржаја и расположења традиционалне и уметничке музике, које су примерене гласовним могућностима и узрасту ученика. Пожељно је повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета уколико је могуће (ученици и школа, годишња доба, празници и обичаји, завичај и домовина, природа и околина, животиње...).

б) *Свирање*

- Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху и нотног текста на инструментима Орфовог инструментарија.

- На основу искуства у извођењу музике, препознати свирати делове песама.

в) *Основе музичке писмености*

Кроз обраду песама информативно стећи појам це-дур и а-мол лествице, разлике између дура и мола, појам предзнака - повисилица, појам узмах и предтакт, такт 6/8, шеснаестина ноте у групи.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора, уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича.

- слушаним примерима препознати различите тонске боје (гласове и инструменте), различит темпо, динамичке разлике, различита расположења на основу

изражајних елемената, као и композицију коју су слушали, а на основу карактеристичног одломка.

Оспособљавати ученике да уоче вредности и улогу музике у свакодневном животу.

СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ

Ритмичким и звучним ефектима креирање пратње за песме, стихова, користећи при том различите изворе звука.

Креирање покрета уз музику коју певају или слушају ученици.

Смишљање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених двотактних мотива.

Импровизација мелодије на задани текст.

Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија.

ШЕСТИ РАЗРЕД

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају по слуху и из нотног текста песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске);
- упознају основне појмове из музичке писмености;
- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору;
- развијају стваралачке способности.

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Певање, свирање и основе музичке писмености

Обрадити и певати народне, дечје, уметничке песме, каноне и песме наших и страних композитора.

На дечјим ритмичким и мелодијским инструментима изводити песме одговарајуће тежине (обнављање: целе ноте, половине, четвртине, осмине, шеснаестине у групи и одговарајућих пауза; обрада осминске триоле и синкопе).

Кроз обраду песама упознати F-dur, D-dur и d-moll лествицу.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушати вокалне, вокално-инструменталне и инструменталне композиције наших и страних композитора.

Посебну пажњу обратити на соло и хорску песму уз основне информације о делу и композитору.

Ученике оспособити да препознају и упознају звук инструмента у примерима које слушају, представљати им изглед и могућности инструмента.

СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ

Подстицати музичке креативности кроз импровизацију на доступним инструментима.

Импровизовати дијалоге на инструментима Орфовог инструментарија.

Стварати дечје песме.

СЕДМИ РАЗРЕД

(1 час недељно, 36 часова годишње)

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају по слуху и из нотног текста песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске)
- упознају основне појмове из музичке писмености
- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору
- развијају стваралачке способности.

Хор

Веома је значајно правилно оценити могућности хора и руководити се ставом да је боље одлично извести неко једноставније дело, него лоше отпевати тежу композицију.

И за хор млађих и за хор старијих разреда обезбедити потребан број часова, што омогућује постизање добрих резултата и много радости члановима хора.

Наставник-хоровођа мора стално да води рачуна о доброј постави гласа, правилном дисању и декламацији, тачној интонацији и ритму.

Композиције на репертоару хора млађих разреда треба да буду претежно једногласне

и двогласне, док се с хором старијих разреда могу успешно изводити и трогласне композиције. Хор треба да пева а capella или уз инструменталну пратњу наставника (или неког ученика) на хармонском инструменту.

Репертоар школских хорова обухвата одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха.

У току школске године потребно је са хором извести најмање десет композиција.

Оркестар

Оркестар може да буде састављен од било које комбинације инструмената који могу да буду заступљени у најмање три деонице. За хомогене саставе постоји довољно литературе, било да се ради о оркестрима хармоника, блок флаута, мандолина и друго. Мало је теже наћи литературу за друге и за најразличитије саставе школских оркестара. За

стручног наставника неће представљати потешкоћу да обради за свој састав одговарајућа дела. Ма колико аранжман неке композиције Баха, Моцарта, Бетовена или Чајковског био неприкладан и непожељан на концертном подијуму, он има пуно оправдање у школској музичкој пракси ако је зналачки и са укусом направљен. За ученике ће бити велико задовољство да познато дело великог композитора изведу "на свој начин".

Школским оркестром се сматра инструментални ансамбл са најмање десет инструменталиста који изводе композиције у најмање три деонице. Оркестри могу бити састављени од инструмената који припадају истој породици (блок флауте, мандолине, тамбуре, хармонике, Орфов инструментаријум итд.) или мешовитог састава према расположивим инструментима. Репертоар школског оркестра чине дела домаћих и страних композитора разних епоха, у оригиналном облику или прилагођена за постојећи школски састав.

У току године оркестар треба да изведе најмање осам дела, од којих нека заједно са хором.

У свим школама у којима раде наставник или наставници који владају неким инструментима организује се додатна настава за даровите и заинтересоване ученика у свирању на појединим инструментима.

Задаци инструменталне наставе су:

- да код ученика развија музичке способности и жељу за активним музицирањем и суделовањем у школским ансамблима - да упоредо са инструменталном наставом ученицима даје и потребна теоријска

знања - да и овом наставом подстиче код ученика њихове креативне способности и смисао

за колективно музицирање.

Настава се одвија у групи до четири ученика, односно од пет до девет ученика када се ради о блок флаутама, тамбурама, мандолинама или Орфовом инструментаријуму. Зависно од могућности и интересовања ученика, у додатној настави се формирају мали музички састави.

Програмом и садржајима додатне наставе обухватити одговарајуће уџбенике, приручнике и збирке за поједине инструменте, као и дела (у оригиналном облику или прилагођена саставима ученика дотичне школе) домаћих и страних композитора из разних епоха, доступна извођачким могућностима ученика.

Ученици приказују своја индивидуална и групна достигнућа из додатне музичке наставе на школским и другим приредбама и такмичењима.

ОСМИ РАЗРЕД

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају/свирају песме наших и других народа (народне, уметничке, децје, староградске);
- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору;
- развијају стваралачке способности и импровизују их на доступним инструментима.
-

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Знања музичке писмености, стечена у претходним разредима, проширивати и примењивати на примерима за певање/свирање. Изабране композиције, великим делом, ослањају се на дела српске културне баштине, тако да су, осим дела духовне музике, у програмима заступљене народне мелодије, али и дела савремених српских композитора.

У оквиру изборног предмета, потребно је да ученици стекну основна знања о изгледу и начину свирања на Орфовим инструментима, осамостале се да свирају из нотног текста, као и да импровизују ритмичке и мелодијске мотиве, развијају и негују способност ученика у свирању на инструментима.

3.3.2. Информатика и рачунарство

Циљеви:

Циљеви образовно-васпитног рада изборног предмета Информатика и рачунарство је да се ученици оспособе за самостално коришћење рачунара, обављање једноставних операција на рачунару, стицање основне рачунарске писмености и оспособљавање ученика за коришћење рачунара у даљем школовању и будућем раду

Задаци:

- упознавање ученика са применом рачунара у различитим областима људске делатности;
- развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду;
- подстицање креативног рада са рачунаром;
- оспособљавање за рад на рачунару.

Исходи:

- познавање графичког радног окружења оперативног система;
- познавање организације дискова, датотека и директоријума;
- познавање подешавања околине за рад на српском језику;
- познавање инсталације додатних уређаја и програма;
- познавање рада у програму за обраду текста;
- познавање основних програма за рад у мултимедији;
- самостално коришћење рачунарских програма

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Сарадња:

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства,
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати),
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством,,
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара.,
- Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Рад са подацима и информацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења,
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника,
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области,
- Селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ,
- Разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- Прилагођава се друштвеним и економским променама, усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду; суочава са неизвесностима на иницијативан и предузимљив начин;
- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију;

- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи ЦВ и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања,
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Компетенције за учење:

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем,
- интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

Средина за учење:

Физичка димензија

Настава се реализује у опремљеном кабинету информатике и рачунарства. Користиће рачунар и код куће за припрему презентација.

Психолошка димензија

Опремљен рачунарски кабинет подстиче ученике на истраживање, буди радозналост и жељу за знањем. То је пријатна средина за рад која мотивише.

Ученици имају једнаке шансе за напредак у средини у којој је комуникација отворена и негује се сарадња и нема дискриминације.

3.3.3. Чувари природе

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, усвајање и примена концепта одрживог развоја и оставеивање образовања о квалитету живота. Такође, циљ јесте развијање пожељног понашања у складу са принципима одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет.

Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:

- развију и примењују образовање за заштиту животне средине
- развију вредности тавове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем
- развију здрав однос према себи и другима
- умеју да на основу стечених знања изаберу квалитетне и здраве стилове живота
- примењују рационално коришћење природних ресурса
- препознају изворе загађивања и уочавају последице
- стичу способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема
- развијају радозналост, активно учествовање и одговорност
- поседују развијену свест о лочном ангажовању у заштити и очувању животне средине, природе и биодиверзитета

Компетенције

Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тиме или групе
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених

- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприносећи унапређењу рада групе и уме да представи резултате рада

Решавање проблема:

- Ученик препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства
- Ученик планира стратегију решавања проблема (претпоставља решење, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати)
- Ученик решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством
- Ученик самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начине решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења
- Ученик формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним
- Ученик проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- Ученик препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима
- Способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији, учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге
- Способан је да прихвати и развије нове вештине које ће применити у практичном раду

Одговорно учешће у демократском друштву

- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.

Одговоран однос према здрављу

- Познају улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране

- Познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора
- Познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора
- Разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа

Одговоран однос према окоolini

- Уочава чиниоце и понашање који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј окоolini и свакодневном животу, развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животине средине и природе
- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе
- Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине
- Практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа, повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју
- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

Компетенција за учење

- Има позитиван и одговоран однос према учењу
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење, разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом

- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања, користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања

Естетичке компетенције

- Ученик препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву
- Ученик показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара
- Ученик показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

3.3.4. Цртање, сликање, вајање

Циљ

Циљ васпитно – образовног рада у настави цртање, сликање, вајање јесте да додатно подстиче развој практичних и теоријских знања ученика, која су важна за њихов развој као ликовно образованих личности.

Задаци

Настава Цртања, сликања, вајања има задатке да се омогући:

- Развој учениковог спонтаног и креативног мишљења
- Подстицање ученика у савладавању ликовних техника и материјала
- Мотивација ученика да упознају основне елементе и законитости ликовног језика
- Развијање моторичке способности ученика за лепо писање
- Развија способност ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација
- Развијање веће осетљивости за ликовне и визуелне уметности

- Развија љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности
- Подстицање интересовања за посету музејима и галеријама
- Развијање способности за препознавање основних уметничких праваца и епоха

Компетенција ученика

Основни-1.ниво:

- разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности
- изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове
- описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)
- описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода
- зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)
- по знаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)
- зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

Средњи – 2. ниво:

- познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности
- образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)
- одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт
- лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

Напредни – 3. ниво:

- познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности
- одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, пошту пак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју
- изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат
- користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других
- уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других
- анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)

- описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности
- користи друга места и изворе (нпр. библиотек а, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности
- разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

Исходи

Ученици на овим часовима треба да развијају све ликовне способности, посебно оне које подстичу стваралачко мишљење и којима се постиже:

- Виши ниво опажања
- Оспособљеност примања
- Одговарајући ниво разумевања
- Способност поступања

Међупредметне компетенције

Целоживотно учење

- Ученик уочава структуру градива, т.ј. активно одваја битно од небитног
- Ефикасно користи различите методе учења
- Разликује чињенице од ставова, веровања и мишљења

Вештина комуникације

- Познаје усмене и писмене комуникације, путем интернета и телефона
- Уме јасно да искаже одређени садржај
- Уважава саговорника
- Изражава ставове, мишљења, осећања и вредности позитиван и аргументован начин
- Негује културу дијалога

Рад са подацима и информацијама

- Уме да процењује поузданост података и препозна могуће узроке грешке
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података

Дигитална компетенција

- Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија

Решавање проблема

Ученик:

- Испитује проблемску ситуацију
- Проналази могућа решења и упоређује различита могућа решења
- Примењује изабрано решење и прати његову примену

Вештина сарадње

- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе
- Доприноси постизању договора о раду заједничког рада
- Активно слуша и поставља релевантна питања
- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе

Вештина за живот у демократском друштву

- Активно учествује у животу школе
- Поштује разлике
- Познаје друге културе и традиције
- Развија толеранцију
- Активно, компетентно и критички учествује у демократском друштву

Еколошка компетенција

- Подразумева разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и природних ресурса

Естетска компетенција

- Подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија и у свим уметностима

Предузетничка компетенција

У настави цртање, сликање, вајање, поред вештина које ученици стичу, велика је могућност за избор тема које омогућавају да се ликовни проблеми који ученици савладавају integriшу са предузетничким учењем:

- Организовање изложбе о раду уметника
- Израда постера који промовишу одређену комерцијалну активност
- Ликовне интервенције у различитим просторима школе
- Визуелне комуникације

Подстицање мотивације за учење по Таргет програму

Спроводи се кроз 6 елемената структуре наставног процеса који подстичу ученике на учење ако њима управљамо на прави начин:

1. Задатак 2. Ауторитет 3. Признање 4. Групни рад 5. Евалуација 6. Време

- **Задатак**– ученици осмишљавају наставне активности и задатке.
- **Ауторитет**– ученицима се даје могућност да развијају осећај контроле и независности у учењу.
- **Признање**- односи се на формалну и неформалну употребу похвале у наставном процесу.
- **Групни рад** - ученици су у интеракцији.
- **Евалуација**– користе се одређене методе за праћење и процену учења.
- **Време** – указује се на значај флексибилности у временској организацији наставног процеса.
-

Задовољство ученика на часу ће бити веће када:

- су наставне методе и облици рада разноврсни, различити;
- ученици учествују у поствљању наставних циљева и задатака у току наставе;

- самостално проверавају и оцењују резултате учења;
- упоређују своје садашње резултате са својим предходним постигнућима.

Основна идеја је да се сваки појединац-ученик усмери ка циљу и да демонстрира своју компетентност.

Мотивација за учење је тенденција ученика да активности у школи доживе као вредне и смислене (унутрашња) или као средство да се дође до оцено(спољашња).

Планирање поступака за подстицање мотивације за учење је систематски процес обликовања циљева учења и активности:

- Прикупљања и анализе података како би се идентификовале мотивационе карактеристике ученика.

Треба утврдити узроке ниске мотивације код ученика, а то могу бити: ниска очекивања успеха, осећање беспомоћности, неразумевање важности градива, неразумевање корисности градива

- Наставник треба да планира активности у складу са нивоом мотивације: ако је мотивација висока потребно је одржавање постојећег нивоа мотивације ученика за учење, ако је мотивација ниска потребно је подстицање мотивације код ученика., ако нема мотивација потребно је стварање мотивације за учење код ученика.

Провера и начин провере постигнућа

Проверавање и процењивање знања ученика омогућава увид у којој мери су ученици усвојили наставне садржаје и стекли одређена знања и вештине, а истовремено наставник добија повратну информацију о свом наставном раду, примењеним наставним методама и облицима рада. Оцена има информативну, мотивациону и усмеравајућу улогу, а примењује се формативно и сумативно оцењивање. Свака оцена је јавна.

Формативно оцењивање се примењује на сваком часу и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика, због даљег напредовања. То значи да постоји стална комуникација и размена између наставника и ученика, не само у погледу тога шта је тачно ученик постигао, већ и шта треба да ради да би постигао боље и више.

Сумативно оцењивање је могуће спроводити кроз: индивидуални разговор са учеником, групом ученика, препознавање уметничких дела, тражених елемената ликовне и примењене уметности, практично проверавање –израдом радова, панова, демонстрације

Средина за учење

Настава цртања, сликања, вајања се одвија у кабинету за ликовну културу који је опремљен савременим наставним средствима, паноима за ученичке радове. Кабинет је функционалан и чини средину за рад пријатном, чиме се доприноси јачању мотивације код ученика. Однос наставника и ученика, ученика и ученика, омогућава ефикасније учење кроз отворену комуникацију, уз међусобно поштовање и уважавање. Настава се реализује и у галеријама, музејима и другим просторима у којима је могуће реализовати наставне садржаје.

Литература и уџбеници:

- Јован Глигоријевић, Зоран Алексић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 5. разреду основне школе", Издавачка кућа *Бигзт*, Београд
- Јован Глигоријевић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 6.разреду основне школе ", Издавачка кућа *Бигз*, Београд
- Јован Глигоријевић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 7.разреду основне школе", Издавачка кућа *Бигзт*, Београд
- Јован Глигоријевић „Методички приручник за наставу ликовне културе у 8.разреду основне школе", Издавачка кућа *Бигзт*, Београд
- група аутора „Стандарди за крај обавезног образовања за наставни предмет ликовна култура", Издавач *Министарство просвете Републике Србије, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања*, Београд

3.3.5. Домаћинство

Циљ наставе изборног предмета домаћинство за седми разред јесте да ученици стекну нова знања о улози породице у формирању културе понашања, становања, исхране, одевања и рада, као и да интегришу и унапреде претходно стечена знања и вештине, усвоје вредности и формирају навике у вези с важним активностима у свакодневном животу.

Задаци наставе домаћинства јесу:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе домаћинства сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе домаћинства буду у пуној мери реализовани
- развијање свести о томе да култура становања, одевања, исхране и понашања која се стиче у породици доживотно утиче на културне потребе, навике и понашања ученика стицање знања и вештина у вези с важним активностима у свакодневном животу и развијање способности примене стечених знања и умења у областима организације и функционисања савремене породице и домаћинства, културе становања, одевања и исхране
- развијање вештина, ставова и навика одржавања одевних предмета и обуће, домаћинства и околине
- развијање способности правилног и безбедног коришћења различитих средстава, оруђа и материјала у домаћинству
- развијање знања о компонентама правилне исхране
- развијање способности за поуздано и стручно коришћење различитих уређаја у домаћинству, нових информационих и комуникационих технологија
- развијање еколошке свести о значају селективног прикупљања отпада у домаћинству и спремности да се сопственим активностима доприноси очувању здраве околине и стандарда квалитета живљења
- развијање позитивних и конструктивних ставова о коришћењу научних сазнања за унапређивање квалитета живота
- развијање сарадничких способности, способности слушања и уважавања мишљења других, способности изношења става и формулисања аргумената за изнети став
- развијање свести о сопственим знањима и способностима

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода.

У настави користити, најмање у трећини случајева, задатке који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација препоручених од стране Министарства и Завода, а приликом оцењивања обезбедити да су ученици информисани о критеријумима на основу којих су оцењивани.

Настава изборног предмета Домаћинство реализује се у седмом разреду са једним часом недељно. Препоручује се реализација наставе у групи од 10 до највише 15 ученика, у

специјализованој учионици, опремљеној потребним наставним средствима, или у учионици која поседује рачунар. Ради стицања увида у предзнања ученика, препоручује се да наставници који реализују наставу овог изборног предмета размотре садржаје наставних програма следећих предмета: Свет око нас, Природа и друштво, Српски језик, Ликовна култура, Техничко и информатичко образовање, Биологија, Физика, Хемија. Настава овог предмета треба да пружи услове за стицање знања, умења и формирање навика потребних за унапређивање квалитета живота, заштите, како сопственог здравља, тако и здравља других људи и очувања животне околине. У циљу развијања сарадничких способности и формирања вештина потребних у свакодневном животу, препоручује се да се настава реализује применом метода кооперативног учења у групама.

Наставник има потпуну слободу да прилагоди наставу специфичностима друштвене заједнице и природног окружења у коме се школа налази. Такође, ученици могу у складу са својим интересовањима, разматрати нека питања, истраживати, правити презентације, мале пројекте итд. У наставном програму изборног предмета домаћинство постоје четири наставне теме: Савремено домаћинство и породица, Култура становања, Култура одевања, Култура понашања (куповина, путовање, комуникација) У оквиру наставне теме

Савремено домаћинство и породица ученици уче значење појма породица, породица у ужем и ширем смислу, о фазама породичног живота, односима у породици и потребама савремене породице. У оквиру стицања знања о породици ученици

уче о њеној улози у формирању културних потреба, навика и интересовања и развоју културног идентитета и припадности одређеној групи. Овакав приступ доприноси успостављању односа између појединца, породице и друштва, као и у успостављању релације "ми" и "други" што знања добијена у оквиру овог предмета доводи у везу са знањима која се добијају у оквиру других предмета (српски језик и књижевност, географија, свакодневни живот у прошлости, грађанско васпитање, веронаука итд).

Такође се објашњава појам културно наслеђе тако да ученици разумеју да се култура као начин живота (култура становања, одевања, исхране, понашања, рада) у прошлости испољава кроз наслеђе (материјално и нематеријално), а савремена култура - кроз савремени начин живота. На крају изучавања ове наставне теме уводи се појам домаћинство. У наставној теми Култура становања ученици треба да науче да постоје различите врсте стамбеног простора, о могућностима за економично и целисходно коришћење тог простора, као и о могућностима прилагођавања стамбеног простора функционалним и естетским потребама чланова породице. Треба указати на важност и улогу стамбеног простора у нормалном функционисању и различитим фазама развоја једне породице. Стан треба разматрати као сложени скуп његових функционалних целина.

Ученик треба да зна који су функционални, хигијенски и естетски захтеви које стамбени простор треба да испуни. У овој теми треба размотрити начине уређења и одржавања стана према потребама чланова породице/домаћинства и према односу стан околина/окружење. У оквиру практичних вежби различите групе ученика треба да израде предлоге уређење стана у коме живе, поштујући потребе, склоности и активности особа које у њему живе (спортисти, музичари, писци, лица са специјалним потребама, деца, старе особе) и да међусобним извештавањем кроз дискусију одобре или унапреде предлоге. Утицај породице и појединца на уређење околине треба размотрити из угла градска/сеоска средина, асфалтирана/неасфалтирана улица и сл. Такође, треба размотрити уређење стана са различитих аспеката: функционално/ модерно/ практично/. Кроз искуства деце треба указати на значај савремених апарата у домаћинству. У оквиру ове теме ученици се обучавају за њихову безбедну примену и разумевање конвенционалних

ознака на апаратима у домаћинству. Такође, уче и о важности правилног избора и примене прибора и средстава за одржавање стамбеног простора и околине као и о селективном прикупљању отпада у домаћинству (класификација, рециклирање, разградивост отпада). У оквиру наставне теме Култура одевања ученици треба да науче:

које улоге имају одећа и обућа у животу савременог човека (физиолошка, психолошка, естетска, функционална), да одећа и обућа могу бити направљени од природних и вештачких материјала, разлике у својствима природних и вештачких материјала, да врше избор тканине према својствима тканине и намени одеће, да на основу својстава тканине бирају начине за чишћење и чување одеће и обуће, значење ознака на декларацији одевних предмета. Важно је да ученици науче о избору материјала из угла улоге/намене одеће.

Кроз практични рад треба овладати вештинама одржавања одеће направљене од различитих материјала (прање, уклањање флека, пеглање, одлагање).

Четврта тема треба да омогући ученицима да стекну/унапреде вештине у важним и свакодневним активностима у области културе понашања: куповини, комуникацији и путовањима. У области куповине мисли се на правилан избор потребних (не сувишних) артикала, планирање и правилну расподелу кућног буџета. Информисање о квалитету артикала путем информационих и комуникационих технологија, поред тога што омогућава правилан/најбољи избор, омогућава и уштеду новца и времена. Такође, примена информационих и комуникационих технологија омогућава и успешно планирање и реализацију путовања. Одабир дестинације, резервација и куповина карата се, на пример, данас много лакше обављају уз помоћ информационих технологија. Савремена средства комуникације данас омогућавају бољу информисаност и лакшу комуникацију са пријатељима, члановима друштвених група којима припадају као и са члановима уже и шире породице. Ученици треба да кроз практичне примере и реализацију науче о употреби (техничкој примени) ових средстава, али и о састављању сажетка разговора, писма, поруке, тако да не изоставе суштину (зашто некога зову или шта је предмет поруке или писма, e-mail-a). У оквиру ове теме ученици треба да овладају вештином писања и упућивања једноставних писаних форми биографије, захтева, молби и жалби. Ово подразумева податке: коме је намењено, истицање предмета, неопходних/релевантних информација и потребне податке о подносиоцу (име и презиме, адреса, контакт телефон и други биографски подаци).

Циљ наставе домаћинства у осмом разреду јесте да ученици

Стекну нова знања, интегришу, функционализују и унапреде претходна знања и вештине, усвоје вредности и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

Задаци наставе домаћинства:

- стицање знања и вештина у вези с важним активностима у свакодневном животу и развијање способности примене стечених знања и умења у областима организације и функционисања савремене породице и домаћинства, исхране, културе становања и одевања;
- развијање вештина, ставова и навика одржавања одевних предмета и обуће, домаћинства и околине;
- развијање способности правилног безбедног коришћења различитих средстава, оруђа и материјала у домаћинству;
- развијање способности за поуздано и стручно коришћење различитих уређаја у домаћинству, нових информационих и комуникационих технологија;
- развијање еколошке свести и спремности да се сопственим деловањем Доприно си очувању здраве околине, стандарда и квалитета живљења;
- развијање позитивних и конструктивних ставова о коришћењу научних сазнања за унапређивање квалитета живота;
- развијање сарадничких односа са околином, неговање способности слушања и

уважавања мишљења других, подстицање способности толеранције, изношења става и формулисања аргумената за изнети став;
-развијање свести о сопственим знањима и способностима.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржаји наставе домаћинства омогућују ученицима да формирају практична знања, вештине и навике које ће примењивати у важним активностима у свакодневном животу, као што су култура становања, одевања, исхране. Усвајањем знања из области наставног предмета домаћинство, ученици ће бити оспособљени да самостално врше избор и користе различите материјале и средстава. Домаћинство у осмом разреду обухвата две теме: Средства за одржавање личне хигијене и хигијене стана и Исхрана човека. Заједничко за обе теме је разматрање садржаја са хигијенско-здравственог аспекта, у функцији развијања здравих стилова живота.

У циљу формирања вештина и навика, прецизираних оперативним задацима уз теме, важно је ученике постављати у ситуације да практично примењују стечена знања у вези са садржајем тема и развијају вештине и стичу навике. Наставне ситуације, односно учење у оквиру обе теме, неопходно је тако планирати да се, у корелацији са другим наставним садржајима, функционално повезују и ангажују стечена знања из других предмета, нпр. биологија, хемија, физика и др. Разматрања физичких и хемијских промена, примењена у свим активностима око припремања хране, појачавају мотивацију за рад тиме што се разуме оно што се ради (на пример, како се остварује везивање брашном, зашто скуван воћни сируп постаје чврст и провидан када се охлади, зашто је со средство за конзервизацију, како долази до подизања теста и сл.). Практичне активности садржане у теми Исхрана човека реализовати у школској кухињи. Ученици могу, у складу са својим интересовањима, разматрати/истраживати питања у оквиру малих пројеката, правити презентације, јавна представљања, такмичења итд.

3.4. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ

3.4.1. Допунска настава

3.4.1.1. Српски језик

Циљ допунске наставе је усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе. Усвајање наставних садржаја предвиђених планом и програмом на основном нивоу. Неговање сарадничких и кооперативних односа у раду. Увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу.

5. РАЗРЕД, ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 36			
Област	Назив наставне јединице	Методе рада	Шифра стандарда
Граматика Правопис Књижевност	Врсте речи Управни и неуправни говор Књижевнотеоријски појмови	Демонстративна Метода запажања и показивања Пројектна	CJ.1.3.4 CJ. 1.2.2 CJ.1.4.5 CJ 1.1.6 CJ 1.1.6
Граматика Језичка култура Правопис	Служба речи Препричавање Употреба великог слова	Дијалoшка Текстуална Дијалoшка, текстуална Пројектна, дијалoшка Компаративна Дијалoшка, текстуална, демонстративна Дијалoшка, текстуална, демонстративна	CJ.1.3.4 CJ. 1.1.7 CJ. 1.2.2. CJ.1.2.3 CJ 1.2.7 CJ 1.2. 8 CJ 1.2 9 CJ 1.4.2 CJ 1. 4.3 CJ 1.4.5 CJ. 1.1.5
Граматика	Падежи- деклинација именица	Дијалoшка, текстуална,	CJ. 1.3.41
Књижевност Граматика Граматика Књижевност Правопис Језичка култура	Народне епске песме старијих времена Падежи-значење и функција Придеви Форме приповедања Писање придева и	демонстративна Демонстративна Пројектна,дијалoшка Демонстративна	CJ 1.1.6 CJ.1.3.4 CJ.1.4.5 CJ 1.1.6 CJ. 1.1.7 CJ.1.3.4 CJ. 1.1.7

Граматика Књижевност Правопис Језичка култура	бројева Портрет Заменице Књижевни родови и врсте Писање назива установа , радних организација.... Изражајно читање и рецитованье Бројеви Писање запете Стилске вежбе Реченица проста и сложена Реченица и њени делови Етичке вредности у народној књижевности	Компаративна Пројектна Аналитичко-синтетичка Компаративна, интегративна Индуктивна Демонстративна, самостални ученички радови Дијалoшка, текстовна Интегративна Пројектна, демонстративна Пројектна, демонстративна Дијалoшка, текст, пројектна Демонстративна Интерактивна Дијалoшка, текст, пројектна Демонстративна, самостални ученички радови	CJ. 1.2.2. CJ.1.2.3 CJ 1.2.7 CJ 1.2. 8 CJ 1.2 9 CJ 1.4.2 CJ 1. 4.3 CJ 1.4.5 CJ.1.3.4 CJ. 1.1.7 CJ. 1.2.2. CJ.1.2.3 CJ 1.2.7 CJ 1.2. 8 CJ 1.2 9 CJ 1.4.2 CJ 1. 4.3 C CJ. 1.1.5 CJ 1.4.5 CJ.1.2.3 CJ 1.2.7 CJ 1.2. 8 CJ 1.2 9 CJ 1.4.2 CJ 1. 4.3 C CJ. 1.1.5 CJ 1.4.5
Граматика Правопис Језичка култура Граматика Граматика Књижевност Језичка култура Правопис Граматика Књижевност Језичка култура Правопис Граматика Граматика Језичка култура Правопис Граматика Језичка култура Граматика Књижевност	Вест Употреба интерпункције Глаголи- гл. род и гл. вид Одлике поетског текста Читање и разумевање прочитаног Тачка, запета, три тачке, цртица Перфекат Футур први Описивање	Пројектна, демонстративна Пројектна, демонстративна Дијалoшка, текст, пројектна Демонстративна Интерактивна Дијалoшка, текст, пројектна Демонстративна, самостални ученички радови Пројектна Дијалoшка, текстуална, демонстра тивна демонстративна	
6. РАЗРЕД, ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 36			

[illegible]

	зависне, независне	Дијалошка, текстуална, демонстративна	
Граматика	Исказивање реченичних чланова, речју, синтагмом, реченицом		CJ 1.3.6 CJ 1.2.8. CJ 1.2.8
Правопис	Управни и неуправни говор		
Граматика	Писање имена небеских тела		
Правопис	Систематизација знања. Систематизација знања.		
Граматика			
Граматика	Систематизација знања. Систематизација знања.		
Језик			
Књижевност			
Граматика			
граматика			
Граматика			CJ 1.2.8. CJ 1.2.8
Правопис			
Књижевност			
Граматика	Систематизација знања. Систематизација знања.		
Правопис			
Књижевност			
Књижевност			
Правопис			
7. РАЗРЕД, ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА <u>36</u>			

Област	Наставна јединица	Методе рада	Стандарди
Граматика	Врста речи	Дијалошка. Текстовна, пројектна Дијалошка. Текстовна, пројектна	CJ 2.3.3 CJ 2.3.3 CJ 1.3.6 CJ 1.2.8. CJ 1.2.8
Граматика	Значење и употреба падежа	Дијалошка. Текстовна, пројектна	CJ 1.3.9. CJ 1.3.9
Граматика Књижевност	Служба речи Стилска изражајна средства	Пројектна Дијалошка. Текстовна, пројектна	CJ 1.3.8 CJ 1.4.7 CJ 1.2.8
Правопис	Правописна правила	Дијалошка. Текстовна, пројектна	CJ 1.3.8 CJ 1.3.7.
Граматика	Синтагма	Демонстративна, пројектна	CJ 1.3.3
Граматика	Реченица	Самостални ученички радови	CJ 1.3.17 CJ 1.3.21
Језичка култура	Акценти	Дијалошка	CJ 1.3.17 CJ 1.3.21 CJ 1.3.17 CJ 1.3.21 CJ 1.3.17 CJ 1.3.21
Граматика	Индоевропска језичка породица и њене гране Језик Словена у прапостојбини. Сеоба Словена. Словенски језици - подела Конгруенција Појам актива и пасива Народне епске песме средњих времена Правописна правила систематизација Књижевнотеоријски појмови Књижевни родови и врсте Вештина читања и разумевање прочитаноГ	Текстовна, дијалошка, пројектна Истраживачка Метода запажања и показивања Метода самосталних ученичких радова Компаративна	CJ 2.4.5 CJ 2.4 2

Област	Наставна јединица	Методе рада	Шифра стандарда
Граматика	Врсте речи	Дијалошка, пројектна	CJ 1.3.4
Граматика	Стварање старословенског језика, Мисија Тирила и Методија	Дијалошка, пројектна	
Књижевност	Примање писмености код Срба, прва писма	Дијалошка, пројектна	
Језичка култура	Народне епске песме о ослобођењу Србије	Текстовна	CJ 1.3.17
Књижевност	Епско-лирске књижевне врсте	Истраживачка	CJ 1.3.21
	Форме приповедања	Истраживачка	CJ 2.4.5
Граматика	Књижевнотеоријски појмови	Истраживачка	CJ 2.4.2
	Исказивање реченичних чланова	Дијалошка, пројектна	CJ 2.4.5
	Напоредни односи међу реченичним члановима-саставни, раставни, супротни	Метода запажања и показивања	CJ 2.4.2
Граматика	Подела комуникативних реченица према значењу	Метода самосталних ученичких радова	CJ 1.4.5
	Напоредни односи међу независним предикатским реченицама	Компаративна	CJ 1.3.6
	Напоредни саставни однос	Аналитичко-синтетичка	CJ 1.3.7.
	Напоредни закључни однос	Дијалошка, текстовна, демонстративна	CJ 1.3.8
	Напоредни раставни однос	Дијалошка, текстовна, демонстративна	CJ 1.3.17
	Напоредни супротни однос	Дијалошка, текстовна, демонстративна	CJ 1.3
	Напоредни искључни однос	Дијалошка, текстовна, демонстративна	CJ 1.3.6
Правопис	Интерпункција	Дијалошка, текстовна, демонстративна	
Граматика	Грађење речи	Дијалошка, текстовна, демонстративна	CJ 1.1. 7
	Развој српског књижевног језика, писма и правописа	Компаративна	CJ 1.3.7
Језичка култура	проклитике	Дијалошка, текстовна,	CJ 1.1.5
	реченице		CJ 1.3.5
			CJ 1.1.1

	Напоредни односи Реченични чланови, функција у реченици Исказивање реченичних чланова Глаголски облици Основне функције и значење глаголских облика Основне функције и значење глаголских облика Врсте стилова Подела сугласника Гласовне промене	демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна	CJ 1.3.6. CJ 1.4.1 CJ 1.3.6 CJ 1.2.7 CJ 1.1.5 CJ 1.3.10 CJ 1.3.6 CJ 1.3.10 CJ 1.3.12 CJ 1.3.13 CJ 2.3.3 CJ 2.3.3 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1 CJ 1.2.1
Књижевност	Стилске фигуре Подела народне књижевности Подела ауторске књижевности	Пројектна Пројектна	CJ 1.3.10 CJ 1.3.10 CJ 1.4.2 CJ 1.2.5
Граматика	Падежи Основно значење и функција падежа	Интегративна Дијалошка, текстовна, демонстративна	
Језичка култура Правопис	Чиниоци изражајног читања и казивања Језичко стилска средства Писање полусложеница	Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, текстовна, демонстративна Дијалошка, пројектна	CJ 1.4.5 CJ 2.4.6 CJ 1.1.2

3.4.1.2. Математика

Садржаји програма	Бр. часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Реални бројеви	4	- Савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција кроз решавање једноставнијих задатака	- Постављају питања. Решавају задатке у свескама и на табли. Размишљају, одговарају, коментариш у, раде домаће...
Питагорина теорема	5	- Демонстрирати примену Питагорине теореме код свих геометријских фигура у којима се може уочити правоугли троугао. - Решавати одабране, једноставније, задатке	- Правилно цртају потребне скице приликом решавања задатака. - Негују уредност прецизност и тачност у раду.
Рационални алгебарски изрази - први део	4	- Поновити основна знања о степену и демонстрирати решавање простијих задатака са степенима. - Разликовати степен производа, количника и степена	- Схватају појам степена. - Разликују степен производа, степен количника и степен степена
Многоугао	3	- Укратко поновити основне појмове о многоуглу, а затим решавати једноставније задатке. - Одговарати на постављена питања, отклањати дилеме ученика	- Знају шта је многоугао. - Умеју да конструишу шестоугао и осмоугао. - Знају да израчунају површине неких једноставнијих многоуглова
Рационални алгебарски изрази - други део	7	- Обновити основне принципе код сабирања полинома. - Решавати унапред одабране	- Правилно сређују полиноме. - Умеју да изводе основне рачунске операције са полиномима.

		једноставније примере.	
Круг	5	- Решавати одабране задатке са централним и периферијским угловима. - Утврдити појам обима и површине круга.	- Знају да израчунају обим и површину круга . - Решавају лакше задатке са кружним прстеном и кружним исечком
Зависне величине и њихово графичко представљање	5	- Обучити ученике да правилно раде у координатном систему. Демонстрирати на лакшим примерима директну и обрнуту пропорционалност.	Умеју да прикажу одговарајуће функције
Сличност	3	Појаснити појам размере дужи и појам пропорције, кроз решавање, лакших, одабраних задатака	Схватају размеру и пропорцију. Користе та знања у решавању задатака змеру и пропорцију

3.4.1.3. Енглески језик

Допунска настава организује се за ученике којима је потребна помоћ да градиво савладају уобичајеним темпом. Ови часови се организују као групни или индивидуални рад са одређеним ученицима у договору са наставником, а према потребама и могућностима ученика. Основни принцип рада биће индивидуализовани приступ. Рад на допунској настави се не оцењује. Редовним праћењем рада и напретка ученика на допунској настави, успех треба сагледавати кроз бољу мотивацију и боље резултате на редовним часовима. План рада на часовима допунске наставе наставник ће га прилагођавати могућностима и потребама ученика.

3.4.1.4. Историја

Допунска настава организује се за ученике који имају потешкоћа у савлађивању градива историје на редовним часовима, за ученике који дуже изостају са наставе и ученике који повремено траже додатну подршку ради појашњења одређених наставних садржаја. План се прилагођава и усклађује са могућностима и потребама ученика. Основни принцип рада је индивидуализовани приступ.

3.4.1.5. Географија

Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја из географије, како би у потпуности развили своје способности. Прилагођавање (индивидуализација) наставних садржаја из географије ученицима који из било којих разлога имају тешкоћа у савладавању програма како би им се омогућило усвајање програма и развитак њихових способности.

Кораци: уочавање ученика који имају тешкоћа у савладавању одређених садржаја из географије, организација допунског рада према индивидуалним потребама, извођење допунске наставе, праћење и укључивање ученика у даљи рад редовне наставе.

Начин реализације (облици и методе рада): Диференцијација задатака према индивидуалним способностима ученика у виду радних/наставних листића, или делова одређених целина из наставних садржаја. Индивидуални рад, рад у пару, рад у групи (не више од 10).

Временски оквир: Током школске године

Вредновање – начин коришћења резултата вредновања усмена и писмена провера постигнућа ученика, вођење педагошке документације, ученичког портфолиа. Где се бележе сви резултати и успеси ученика и у складу с тим вреднује њихов рад.

3.4.1.6. Физика

Циљ допунске наставе физике јесте да ученици стекну елементарна знања о физици: да разликују и именују основне појмове о кретању и сили као мери узајамног деловања тела; развију основна знања о сили теже и сили трења и равнотежи тела; усвоје појам механичког рада, енергије и снаге, развију основне елементе логичког мишљења, и уопште развијају своје менталне способности.

Садржај допунске наставе:

- **6.разред**

Кретање, сила; мерење; маса и густина; притисак.

- **7. разред**

Сила и кретање; кретање под дејством силе теже. Сила трења; равнотежа тела; механички рад и енергија. Снага; топлотне појаве.

- **8. разред**

Осцилаторно и таласно кретање; светлосне појаве; електрично поље; електрична струја; магнетно поље; елементи атомске и нуклеарне физике.

3.4.1.7. Биологија

Циљ: Допунска настава има за циљ помоћ у учењу и успешном савладавању наставних садржаја биологије, оспособљавање ученика за самостално праћење наставе, развијање самопоуздања и навике редовног учења.

Задаци: Усвајање наставних садржаја биологије са очекиваним успехом. Надокнађивање заостатка из програма редовне наставе.

Начин реализације: Настава се реализује кроз часове допунске наставе уз примену свих одговарајућих наставних метода и облика рада.

Време реализације: Време реализације се организује у зависности од потреба и броја заинтересованих ученика.

Начин вредновања: Индивидуално праћење напредовања ученика и вредновање рада према остварености циљева и задатака и односа према раду. Примена усвојеног знања у редовној настави и савкодневном животу.

План допунске наставе формира се у зависности од индивидуалних потреба ученика.

3.4.1.8. Хемија

Допунска настава из хемије организује се за ученике који спорије усвајају знања, ученике који нису били присутни на неким часовима, ученике који желе да утврде знање или уклоне евентуалне нејасноће, што доприноси бољем усвајању знања и вештина везаних за наставно градиво. Ученици који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћи ће се усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја хемије, како би у потпуности развили своје способности. Кораци: уочавање ученика који имају тешкоћа у савладавању одређених садржаја из хемије, организација допунског рада према индивидуалним потребама, извођење допунске наставе, праћење и укључивање ученика у даљи рад редовне наставе. Начин реализације (облици и методе рада): диференцијација задатака према индивидуалним способностима ученика у виду радних/наставних листића или делова одређених целина из наставних садржаја. Индивидуални рад, рад у пару, рад у групи (не више од 8), рад у пару са ученицима који имају боља постигнућа из хемије као вршњачка подршка.

3.4.1.9. Немачки језик

Организује се једном недељно за ученике од 5-8.разреда који имају потешкоћа у савладавању градива немачког језика на редовним часовима. Допунска настава има за циљ помоћ у учењу и успешном савладавању наставних садржаја немачког језика, оспособљавање ученика за самостално праћење наставе, развијање самопоуздања и навике редовног учења. Овај план је оквиран и наставник га прилагођава могућностима и потребама ученика. Основни принцип рада биће индивидуализовани приступ. Рад на допунској настави се не оцењује. Редовним праћењем рада и напретка ученика на допунској настави, успех треба сагледавати кроз бољу мотивацију и боље резултате на редовним часовима.

Наставне теме за допунску наставу :

- Моја породица	- Спортони
- Описивање људи, места и догађаја	- Путовања
- Животињски свет	- Куповина
- Храна	- Најлепши градови
- Свакодневне активности	
- Приповедање прошлих догађаја	
- Животна средина	
- Планета	
- Наука и нове технологије	
- Слободно време и активности у слободно време	
- Књиге и телевизија	

3.4.2.1. Српски језик

Додатна настава се организује за ученике који показују посебно интересовање и надареност за српски језик у циљу проширивања и продубљивања знања, умења и вештина ученика, непосредније активирање ученика и оспособљавање за самостални рад. Овај план је оквиран и наставник ће га прилагођавати конкретним потребама и интересовањима ученика, уважавајући њихову иницијативност. У овој групи наставник примењује различите методе и облике рада, у учионици и ван ње.. Уз развијање и усавршавање свих језичких вештина, посебно ће се радити на функционалним и социокултуралним садржајима. Рад ученика на додатној настави се не оцењује. Ученици проширују своје знање и вештине, развијају више когнитивне способности. Додатна настава има за циљ и припрему ученика за такмичење из српског језика и језичке културе и на Књижевној олимпијади.

5. РАЗРЕД, ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 36			
Област	Назив наставне јединице	Методе рада	Шифра стандарда
Граматика Књижевност Језичка култура	Подела реченица по значењу и саставу. Субјекат предикат као главни реченични чланови. Тумачење епског текста Основни облици језичког изражавања; препричавање, причање, описивање и извештавање.	Дијалoшка, текстуална Дијалoшка, текстуална Дијалoшка, текстуална Дијалoшка, текстуална	CJ 3.2.1 CJ 3.2.5 C J 3.3.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1
Правопис Књижевност Језик Књижевност Језичка култура Књижевност Језичка култура Граматика	Управни и неуправни говор Песнички мотив и песничка слика. Локални говор и књижевни стандард. Тумачење драмског текста. Тумачење прозног текста. Изражајно читање текста. Тумачење драмског дела Стилске вежбе Значење и употреба падежа Значење и употреба падежа-разликовање датива и локатива; номинатива и акузатива	Пројектна, компаративна Дијалoшка, текстуална Демонстративна, пројектна Компаративна Дијалoшка, текстуална Метода самосталних ученичких радова	CJ 3.1.2 CJ 3.1.3 CJ 3.4.6 CJ 3.1.2 CJ 3.1.3 CJ 3.4.6 CJ 3.2.1 CJ 3.2.5 C J 3.3.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1
Књижевност Граматика	Главно и споредно у епском делу догађаји, ликови, епизоде Приповедач, лирски субјект Форме приповедања, у књижевном делу Лични и нелични глаголски облици.	Компаративна Аналитичко-синтетичка Монолошка, дијалoшка,	CJ 3.2.1 CJ 3.2.5 C J 3.3.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1

Књижевност	Глаголски вид Глаголски род	текстуална, демонстративна Компаративна	CJ 3.2.1 CJ 3.2.5 C J 3.3.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7
Граматика	Драматизовање одломка из епске народне песме Јунаци Нушићевог романа <i>Хајдуци</i> Хумор као уметничко изражајно средство	компаративна Компаративна	CJ 3.1.1 CJ 3.3.4 CJ 3.3.4
Језичка култура	Промена именских речи Конгруенција главних реченичних чланова Непроменљиве врсте речи Извештавање, вест, извештај	Монолошка, дијалошка, текстуална, демонстративна Интерактивна	CJ 3.3.4 CJ 3.3.4
Граматика	Рад на тестовима за такмичење Рад на текстовима за такмичење Служба речи Индивидуална припрема одабраних такмичара Анализа теста са такмичења Рад на тестовима за такмичење	Монолошка, дијалошка, текстуална, демонстративна Дијалошка, текстуална Монолошка, дијалошка, текстуална, демонстративна	CJ 3.2.1 CJ 3.2.5 C J 3.3.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1
Књижевност	Приказ прозног дела Версификација Систематизација градива из књижевности	Монолошка, дијалошка, текстуална, демонстративна	CJ 3.2.1 CJ 3.2.5 C J 3.3.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7
Граматика	Систематизација градива из граматике	Монолошка, дијалошка, текстуална, демонстративна	CJ 3.1.1

6. РАЗРЕД, ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 36			
Област	Назив наставне јединице	Методе рада	Шифра стандарда
Језичка култура	Креативно писање Креативно писање	Метода самосталних ученичких радова	CJ 3.4.2 CJ 3.4.4
Граматика	Творба речи	Монолошка, дијалошка,	CJ 3.4.6 CJ 3.4.7

Књижевност	Хронолошко и ретроспективно приповедање	текстуална, демонстративна	CJ 3.1.1
Граматика	Употреба туђица		CJ 3.2.1
Језичка	Изражајно читање и казивање,		CJ 3.2.2
култура	реченична интонација	Дијалoшка	CJ 3.1.1
	Синтаксичке и стилске вежбе		CJ 3.2.1
	Описивање динамичних и статичних појава у природи		CJ 3.2.2
	Портретисање	Текстовна	CJ 3.4.2
	Стваралачко препричавање текста с променом тачке гледишта		CJ 3.4.4
Граматика	Гласови у српском језику. Подела речи на слоге.	Истраживачка	CJ 3.4.6
	Гласови у српском језику. Гласовне промене.		CJ 3.4.7
	Гласовне промене и алтернације и одступања од њих.	Метода запажања и показивања	CJ 3.1.1
		Метода самосталних ученичких радова	CJ 3.2.1
			CJ 3.2.2
Књижевност	Хумористично, сатирично и иронично у комедији	Монолошка, дијалoшка, текстуална, демонстративна	CJ 3.1.1
Књижевност	Језичкостилска анализа одабраних поетских текстова.		CJ 3.2.1
			CJ 3.2.2
		Метода самосталних ученичких радова	CJ 3.1.1
			CJ 3.2.1
			CJ 3.2.2
Језик	Индивидуална припрема такмичара за општинско такмичење	Метода самосталних ученичких радова	CJ 3.4.2
	Индивидуална припрема такмичара		CJ 3.4.4
	Индивидуална припрема такмичара за такмичење	Компаративна	CJ 3.4.6
Књижевност	Именске и придевске заменице	Аналитичко-синтетичкаА	CJ 3.4.7
	Самостално језичко, стилско, литерарно и сценско стваралаштво ученика		CJ 3.1.1
	Приказ прочитане књиге		CJ 3.2.1
Језик	Посета Библиотеци града ,	Индуктивна	CJ 3.2.2
	уознавање са		CJ 3.4.2
Језичка	начинима коришћења	Дедуктивна	CJ 3.4.4
култура	библиотетичког фонда		CJ 3.4.6
	Коришћење речника у настави.		CJ 3.4.7
	Врсте речника.	Интегративна	CJ 3.1.1
Граматика	Избор и коментарисање текстова из дечијих часописа	Интегративна	CJ 3.2.1
Књижевност	Ученик у улози наставника :		CJ 3.2.2
Граматика	Како бих организовао час српског језика	Интерактивна	CJ 3.4.2
	Глаголски облици	Демонстративна	CJ 3.4.4
Књижевност	Версификација	Пројектна	CJ 3.4.6
Граматика			CJ 3.4.7

Правопис	Глаголски облици Падежи Анализа драмског текста Рад на тестовима са такмичења Рад на тестовима са такмичења Рад на тестовима са такмичења Акценти Кориговање текста Кориговање текста	Демонстративна Монолошка, дијалошка, текстуална, демонстративна Интерактивна Интерактивна Интерактивна Интерактивна Метода запажања и показивања Демонстративна Пројектна	CJ 3.1.1 CJ 3.36 CJ 3.36 CJ 3.36 CJ 3.36
Језик	Анализа драмског текста Рад на тестовима са такмичења Рад на тестовима са такмичења Рад на тестовима са такмичења Акценти Кориговање текста Кориговање текста	Демонстративна Монолошка, дијалошка, текстуална,	
Књижевност			
Језик			
Књижевност			
Језик			
Књижевност			
Језик			
Књижевност			
Језик			
Књижевност			

7. РАЗРЕД, ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 36

Област	Наставна јединица	Методе рада	Стандарди
Језичка култура Књижевност	Језичкостилска средства Компаративна анализа одабраног драмског текста	Пројектна Дијалошка Демонстративна, интерактивна	CJ 3.2.1 CJ 3.4. 7

Граматика Књижевност	Тумачење епског текста. Писање сценарија за филм Анализа домаћег филма Стилска улога пасива и пасивних конструкција Читање и разумевање текста. Акцентовање одабраног текста уз слушање звучног записа. Читање и разумевање нелинеарних елемената текста. Писање приказа књижевног дела. Час у библиотеци одреднице, појмовник, библиографија.. Тумачење лирске ауторске песме Коришћење и избор секундарне грађе о писцима и делима. Архаизми, туђице... Улога хумора, сатире, ироније, сарказма у књижевноуметничком тексту. Типови карактеризације. Коректура и лектура одабраног текста.	Текстовна, демонстративна Истраживачка Метода запажања и показивања Метода самосталних ученичких радова Компаративна Аналитичко-синтетичка Индуктивна	CJ 3.4.2 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1 CJ 3.2.1 CJ 3.2.2 CJ 3.1.1 CJ 3.2.1 CJ 3.2.2 CJ 3.4.2 CJ 3.4.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1 CJ 3.2.1 CJ 3.2.2 CJ 3.1.1 CJ 3.2.1 CJ 3.2.2 Дедуктивна Интегративна Интегративна Интерактивна Интерактивна Аналитичко-синтетичка
Граматика Књижевност	Увежбавање усменог наступа пред одељењем дикција, реторика, говор тела. Припрема за такмичење Припрема за такмичење	Дедуктивна Интегративна Интегративна Интерактивна	CJ 3.4.2 CJ 3.4.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1 CJ 3.2.1 CJ 3.2.2
Правопис	Припрема за такмичење Припрема за такмичење	Интерактивна	CJ 3.2.1 CJ 3.2.2
Књижевност		Интерактивна Аналитичко-синтетичка	CJ 3.1.1 CJ 3.2.1 CJ 3.2.2
Граматика Књижевност Правопис Књижевност	Коришћење и избор секундарне грађе о писцима и делима. Архаизми, туђице... Улога хумора, сатире, ироније, сарказма у књижевноуметничком тексту. Типови карактеризације. Коректура и лектура одабраног текста.		Индуктивна Дедуктивна Интегративна Интегративна Интерактивна Интерактивна Аналитичко-синтетичка

8. РАЗРЕД, ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 34

Област	Наставна јединица	Методе рада	Стандарди
Језичка култура	Вежбе у говорништву. Расправа. Усмено расправљање на тему из свакодневног живота.	Монолошка, демонстративна	CJ 3.1.1 CJ 3.1.1
Граматика / Књижевност / Језичка култура	Анализа реклама са телевизије, из новина, часописа, паноа. Писање реклама. Анализа драмског текста.	Дијалoшка Текстовна	CJ 3.1.1 CJ 2.3.2 CJ 3.3.2 CJ 3.3.4 CJ 3.3.6

	Одлике књижевног језика. Народни језик и књижевни говор. Проучавање локалног говора. Акцентовање. Час са библиотекаром. Језичкостилска анализа лирске песме. Активно коришћење вербалних и невербалних знакова комуникације. Путописи. Истраживачки рад на речницима. Анализа савременог књижевног дела по избору ученика. Карактеризација ликова. Форме приповедања. Синтаксичка анализа одломка из приповетке. Индивидуална припрема такмичара за општинско такмичење.	Истраживачка Метода запажања и показивања Метода самосталних ученичких радова Компаративна Аналитичко-синтетичка Индуктивна Интегративна	CJ 3.4.2 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1 CJ 2.3.2 CJ 3.3.2 CJ 3.3.4 CJ 3.3.6 CJ 3.4.2 CJ 3.4.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.4.4 CJ 3.4.5 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.1.1 CJ 3.1.2 CJ 3.1.3
Граматика / Књижевност	Индивидуална припрема такмичара за општинско такмичење. Индивидуална припрема такмичара за општинско такмичење. Индивидуална припрема такмичара за општинско такмичење. Анализа пројекције домаћег филма. Стварање сценарија. Коректура и лектура одабраног текста. Читање и разумевање одабраних текстова.	Интерактивна Пројектна Интегративна Интегративна Интегративна Интегративна Интегративна Демонстративна Дијалошка Пројектна	CJ 3.3.6 CJ 3.4.1 CJ 3.4.2 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7 CJ 3.4.8 C J 3.1.1.5 CJ 3.1.1 CJ 2.3.2 CJ 3.3.2 CJ 3.3.4 CJ 3.3.6 CJ 3.4.2 CJ 3.4.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7
Граматика / Књижевност	Индивидуална припрема такмичара Индивидуална припрема такмичара. Индивидуална припрема такмичара. Индивидуална припрема такмичара .	Итерактивна Интерактивна	CJ 2.3.2 CJ 3.3.2 CJ 3.3.4 CJ 3.3.6 CJ 3.4.2 CJ 3.4.4 CJ 3.4.6 CJ 3.4.7

3.4.2.2. Математика

Садржаји програма	Бр. часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Реални бројеви	4	- Коришћење особина степена и квадратног корена - Увежбано трансформисање алгебарских израза и свођење на најједноставнији облик	- Постављају питања. Решавају задатке у свескама и на табли. - Размишљају, одговарају, повезују градиво, коментаришу
Питагорина теорема	5	- Рачунање обима и површине троугла, квадрата и правоугаоника, на основу елемената који се добијају применом Питагорине теореме	- Правилно цртају потребне скице приликом решавања задатака.
Рационални и алгебарски изрази - први део	4	Примењивање формула за разлику квадрата и квадрат бинома у сложенијим ситуацијама Превођење на математички језик и решавање ком-пликованијих текстуалних задатака	- Препознају и решавају компликованије примере применом разлике квадрата и квадрата бинома
Многоугао	3	- Коришћење основних својстава многоугла, рачунање њихових обима и површина са елементима који нису неопходно дати у формулацији задатка.	- Израчунавају површине неких компликованијих многоуглова, одређују број дијагонала и збир унутрашњих углова
Рационални и алгебарски изрази - други део	7	- Коришћење елемената дедуктивног закључивања (и извођење једноставнијих доказа у оквиру изучавањих садржаја) - Извођење сложенијих рачунских операција	- Правилно сређују полиноме. Умеју да изводе основне рачунске операције са полиномима. - Разликују квадрат бинома и разлику квадрата
Круг	5	- Коришћење формула за обим и површину кружног угловима. Одређивање централног и периферијског угла, рачунање површине исечка	- Знају да израчунају обим и површину круга. - Решавају лакше задатке са кружним прстеном и кружним исечком
Зависне величине и њихово графичко представљање	5	- Одрешивање положаја (координате) тачака које задовољавају сложеније услове. - Разликовање директних и обрнуто пропорционалних.	Умеју да прикажу одговарајуће функције
Сличност	3	Примењивање сличности на правоугли троугао	Решавају задатке применом мере и пропорције

3.4.2.3. Енглески језик

Додатна настава се организује за ученике који показују посебно интересовање и надареност за енглески језик у циљу проширивања и продубљивања знања, умења и вештина ученика, непосредније активирање ученика и оспособљавање за самостални рад. Ученици ће своје знање проширивати према својим афинитетима и потребама у оквиру следећих језичких вештина:

- Разумевање говора
- Разумевање писаног текста
- Усмено изражавање
- Писмено изражавање
- Интеракција
- Медијација
- Знања о језику

Овај план је оквиран и наставник ће га прилагођавати конкретним потребама и интересовањима ученика. Рад ученика на додатној настави се не оцењује.

3.4.2.4. Историја

Додатна настава се организује за ученике од 5 до 8. разреда који показују, посебно интересовање и надареност за историју, у циљу проширивања и продубљивања знања, умења и вештина ученика, и оспособљавање за самостални рад. План се прилагођава и усклађује са конкретним потребама и интересовањима ученика. На часовима додатне наставе ради се и са ученицима који се припремају за такмичења из историје.

Циљ: Проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе ради бржег и темељнијег увођења даровитих ученика у свет историјске науке

Кораци: уочавање даровитих ученика који брже напредују, организација додатног рада према склоностима, способностима и интересима (избор садржаја за одређени разред или за одређеног ученика), извођење додатне наставе, праћење и подстицање даровитих ученика на даљи рад.

Начин реализације (облици и методе рада): Диференцијација :задатка (садржаја) према индивидуалним способностима, склоностима и интересовањима ученика. Индивидуални рад, рад у пару, рад у групи

Временски оквир: Током школске године

Вредновање — начин коришћења резултата вредновања усмена и писмена провера постигнућа ученика, вођење педагошке документације, ученичког портфолија, где се бележе сви резултати и успеси ученика и у складу с тим вреднује њихов рад. Ови ученици се оцењују на основу остварености циљева и прописаних стандарда постигнућа, као и на основу ангажовања,

Показатељ успеха су учешћа даровитих ученика на свим видовима такмичења историје и у Регионалном центру за таленте.

3.4.2.5. Географија

Додатни рад организује се за ученике VII и VIII разреда који показују посебне способности и склоности интересовања за поједине области географије, пружајући им могућност да континуирано развијају свој таленат и интересовања.

Циљ додатне наставе: проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе ради бржег и темељнијег увођења даровитих ученика у сњет науке.

Кораци: уочавање даровитих ученика који брже напредују, организација додатног рада преме склоностима, способностима и интересима (избор садржаја за одређени разред или зуп одређеног ученика), извођење додатне наставе, праћење и подстицање даровитих ученика на даљи рад.

Начин реализације (облици и методе рада): диференцијација задатака (садржаја) према индивидуалним способностима, склоностима и интересовањима ученика. Индивидуални рад, рад у пару, рад у групи.

3.4.2.6. Биологија

Циљ: Допунска настава има за циљ помоћ у учењу и успешном савладавању наставних садржаја биологије, оспособљавање ученика за самостално праћење наставе, развијање самопоуздања и навике редовног учења.

Задаци: Усвајање наставних садржаја биологије са очекиваним успехом. Надокнађивање заостатка из програма редовне наставе.

Начин реализације: Настава се реализује кроз часове допунске наставе уз примену свих одговарајућих наставних метода и облика рада.

Време реализације: Време реализације се организује у зависности од потреба и броја заинтересованих ученика.

Начин вредновања: Индивидуално праћење напредовања ученика и вредновање рада према остварености циљева и задатака и односа према раду. Примена усвојеног знања у редовној настави и савкодневном животу.

План допунске наставе формира се у зависности од индивидуалних потреба ученика.

3.4.2.7. Физика

Циљ додатне наставе физике јесте да ученици прошире, учврсте и систематизују знање, као и да стекну основ за апстрактно размишљање као услов за надградњу знања и његову примену.

Садржај додатне наставе:

- разред

Видеозапис или симулација на рачунару различитих врста кретања у свакодневном животу.

Релативна брзина праволинијског кретања.

Решавање проблема у вези са израчунавањем брзине праволинијског кретања.

Решавање проблема у вези са израчунавањем пута и средње брзине.

Таблично и графичко приказивање пређеног пута и брзине у зависности од времена.

Коришћење графика.

Видеозапис или симулација на рачунару различитих облика међусобних деловања тела. Резултујућа сила која делује на тело (опругу).

Решавање проблема у вези са истезањем еластичне опруге (динамометра) и тежином тега, односно са калибрисањем опруге.

Видеозапис или симулација рада различитих мерила и мерних инструмената на рачунару.

Међународни систем мера (SI) и његово коришћење.

Апсолутна и релативна грешка мерења. Резултат мерења. Записивање резултата мерења (таблично, графички).

Видеозапис или симулација на рачунару мерења времена, пута, брзине и силе.

Видеозапис или симулација на рачунару примера за инертност тела.

Решавање проблема у којима се користе величине (маса, тежина, густина).

Видеозапис или симулација на рачунару различитих примера притиска тела, као и притиска у течности и гасу.

Хидростатички притисак (принцип рада водовода, фонтане).

Кретање тела у флуидима (кретање подморнице, ваздушног балона).

Примена Паскаловог закона.

Хидраулична преса.

Посета некој лабораторији (кабинету) за физику на факултету, научно истраживачком институту, електрани, фабрици, кабинету у гимназији и др.

7. разред

Решавање проблема везаних за слагање и разлагање сила и равнотежу тела.

Видеозапис или симулација на рачунару различитих облика слагања и разлагања сила, равнотеже тела и примене полуге.

Тела на стрмој равни.

Решавање проблема кретања тела с константним убрзањем.

Графичко решавање проблема код равномерно променљивог кретања и њихова примена.

Примери за примену Њутнових закона динамике.

Видеозапис или симулација на рачунару различитих облика механичког кретања под дејством силе теже.

Кеплерови закони. Кретање планета. Сунчев систем.

Занимљивости из астрономије.

Сила трења и коефицијент трења.

Видеозапис или симулација на рачунару различитих облика механичког рада у свакодневном животу.

Принцип рада простих машина.

Видеозапис или симулација на рачунару кинетичке и потенцијалне енергије тела, претварања потенцијалне енергије у кинетичку и обрнуто, закона одржања механичке енергије и др.

Решавање проблема везаних за рад, енергију тела и законе кретања.

Одређивање специфичног топлотног капацитета тела.

Механизми преношења топлоте с једног тела на друго (примери).

Топлотна равнотежа.

Решавање проблема у којима се користе притисак и потисак као физичке величине. Средња густина код нехомогених тела.

Архимедов закон кроз примере.

Видеозапис или симулација на рачунару тела и супстанција на различитим температурама, термичког ширења тела, промене агрегатних стања и сл.

Вода на различитим температурама и њено другачије понашање у односу на остале течности.

Посета некој лабораторији (кабинету) за физику на факултету, научноистраживачком институту, опсерваторији, електрани, фабрици, кабинету у гимназији и др.

8. разред

Феномен Доплеровог ефекта. Ултразвук. Бука.

Резонанција. Одређивање брзине звука у ваздуху.

Видео запис или симулација на рачунару различитих светлосних појава у свакодневном животу.

Посматрање удаљених тела помоћу телекопа..

Помрачење Сунца и Месеца.

Тотална рефлексција и њена примена.

Око и корекција вида.

Амперметар и волтметар у електричном колу. Унимер..

Решавање проблема из области електромагнетне индукције.

Магнетно поље Земље и Сунца. Употреба компаса.

Теслин трансформатор и његова употреба у кабинету за физику.

Интеракција радиоактивног зрачења са материјом.

Примена радиоактивних препарата, регистрација присуства радиоактивности и природни фон.

Мере заштите од зрачења.

Посета Фестивалу науке, Музеју Николе Тесле, Музеју науке и технике као и евентуална посета Институту за физику или некој од лабораторија на факултету и др.

3.4.2.8. Хемија

Уз редовну наставу биће организована и додатна настава која омогућава проширивање знања, раду у хемијској лабораторији, припрему ученика за учествовање на такмичењима. Теме које се обрађују на додатној настави прате наставни план и програм са додатним акцентом на знања и вештине које обухватају образовни стандарди напредног ниво. Теме за ученике такмичаре се прате и обрађују у складу са Правилником и календаром такмичења из хемије по свим нивоима (школско, општинско, окружно/градско и републичко).

3.4.1.9. Немачки језик

Организује се једном недељно за ученике седмог и осмог разреда који показују посебно интересовање и надареност за немачки језик у циљу проширивања и продубљивања знања, умења и вештина ученика, непосредније активирање ученика и оспособљавање за самостални рад. Кроз додатну наставу се код ученика постиже развијање љубави и интереса према немачком говорном подручју и култури. Задатак је мотивисати ученике, давати подршку и подстицати код њих истрајност. Додатна настава се реализује кроз тимски рад, рад у пару, истраживачке радове и паное, решавање тестова као припрему за такмичења. Овај план је оквиран и наставник ће га прилагођавати конкретним потребама и интересовањима ученика. Рад ученика на додатној настави се не оцењује.

Наставне теме за додатну наставу :

- Моја породица
- Описивање људи, места и догађаја
- Животињски свет
- Храна
- Музика
- Филм
- Свакодневне активности
- Приповедање прошлих догађаја
- Животна средина
- Планета
- Наука и нове технологије
- Слободно време и активности у слободно време
- Књиге и телевизија
- Спортови

- Путовања
- Куповина
- Најлепши градови Немачке и Аустрије
- Познате личности

На часовима додатне наставе се кроз поменуте теме у индивидуалном приступу ученицима који желе да прошире и продубе своја знања из немачког језика наизменично увежбавају све четири језичке компетенције : разумевање на слух, разумевање прочитаног текста, писање и конверзација и у том циљу се користе додатна средства и уџбеници страних издавача , као нпр. „Hueber Verlag“ и тестови за припрему полагања различитих језичких нивоа , од А1- Б1, у зависности од могућности ученика. Такође се наизменично користе и тестови са ранијих општинских и регионалних такмичења.

3.4.3. Секције

3.4.3.1. Математичка секција

Циљ секције

- да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
- да доприносе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци математичке секције

Васпитни задаци:

- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности, као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесе формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;

Образовни задаци:

- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасноћу и прецизност изражавања у писменом и усменом облику
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима

Функционални задаци:

- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама.
- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;

3.4.3.2. Саобраћајна секција

Саобраћајна секција организује се за ученике који желе да унапреде своју саобраћајну културу и да се такмиче у познавању саобраћаја. Саобраћајна секција организује се за ученике од 5. До 8. Разреда, Циљ секције је да ученици савладају правила понашања у саобраћају свих учесника, основне саобраћајне културе, основне појмове саобраћаја, врсте возил, саобраћајне знакове и обавештење, савладају технике полигонске вожње бицикла и посебно понашање бициклиста у саобраћају.

Секција се реализује са једним часом недељно током школске године, а представља и припрему за учешће на такмичењу „Шта знаш о саобраћају”.

3.4.3.3. Еколошка секција

- Стварање и неговање еколошке свести, еколошког понашања;
- Формирање еколошког начина мишљења;
- Подстицање ученика да лично доприносе очувању и заштити природне средине;
- Ширење еколошког понашања на вршњаке и породицу.

Секција употпуњује свестрани развој личности, подстиче стваралаштво и стваралачки однос кроз следеће активности:

- обележавање значајних еколошких датума
- припрему и реализацију рециклажних и еколошких активности
- учешће на манифестацијама еколошке садржине у локалној заједници
- вршњачку едукацију осталих ученика који нису чланови секције кроз акције, предавања, такмичења и сл.

3.4.3.4. Секција Немачког језика

Рад у оквиру секције предвиђен је као облик ваннаставне активности ученика петог и шестог разреда који уче немачки језик као други страни језик и одржава се једном недељно. Ученици се на овим часовима не оцењују. Они цртају, играју различите друштвене игре кроз које проширују вокабулар и учвршћују стечена знања, израђују разне врсте зидних паноа у зависности од интересовања и тема, као и празника и обичаја са немачког говорног подручја, слушају и певају песмице, гледају различите прилоге са интернета све у складу са идејама, креативношћу и потребама ученика.

3.4.3.5. Драмска секција

Циљеви ове секције су: развијање комуникационих способности ученика, подстицање спонтаности и слободе у понашању, у односима са другима, адекватно коришћење слободног времена, развој креативности, развијање љубави према позоришту, драми и осталим облицима уметничког изражавања. Секција функционише на бази добровољности и самосталног опредељивања ученика према својим склоностима. Циљ рада је усавршавање изражајног читања и рецитовања, интерпретација књижевних ликова, а то се остварује кроз следеће активности:

- акценатске вежбе
- вежбе интонације, паузе и интензитета гласа
- вежбе темпа, мимике и гестикулације
- имитација, пантомима
- изградња ликова
- организација сцене
- звучни и светлосни ефекти
- костими
- увежбавање рецитовања конкретних песама
- читање књижевно-уметничких текстова по улогама
- драматизација текстова
- организовано гледање и анализирање позоришних представа
- припрема представа за школске манифестације, као и представа за вршњаке
- драмско вече

3.4.3.6. Литерарна секција

Литерарна секција има за циљ подстицање ученика на креативан и стваралачки рад, као и развијање интересовања за интелектуално размишљање, посматрање и истраживање у појединим областима. Ученици се подстичу на креативно размишљање, креативно писање и читање. У оквиру рада литерарне секције, предвиђен је и један вид рада новинарске секције. Активности литерарне секције су следеће:

Анализа књижевних дела са истим мотивом

Композиција састава

Писање по плану

Писање есеја

Богаћење речника

Како описати личност

Како описати ентеријер и екстеријер

Техничко и сугестивно описивање

Писање бајке

Истраживање локалног говора

3.4.3.7. Ликовна секција

Циљ ликовне секције

- Упознавање ученика са културом ликовног стваралаштва.
- Богађење и развијање маште и креативног начина мишљења и изражавања.
- Потврђивање ученика као ствараоца кроз ангажованост у ликовном стваралаштву.

Задаци ликовне секције

- развијање способности ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
- развијање памћења, повезивања опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развијање ученикових потенцијала у области ликовности и визуелности;
- стварање интересовања и потребе за посећивањем изложби, галерија, музеја и чувањем културних добара;
- развијање моторичке способности ученика.

3.4.3.8. Секција из физичког и здравственог васпитања

Секција се реализује кроз један час недељно (36 часова годишње)

Програмске целине се односе на пет спортских грана (рукомет, кошарка, одбојка, мали фудбал, атлетика). Оне се у годишњем плану смењују у складу са календаром општинских такмичења који наставници добијају на почетку школске године.

Ученици се спремају за општинска такмичења у категоријама: дечаци V/VI разред, девојчице V/VI разред, дечаци VII/VIII разред, девојчице VII/VIII разред.

4. ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕНСКИХ ЗАЈЕДНИЦА И ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

Време	Садржај	Реализатори
Септембар	- Упознавање ученика са новинама у петом разреду (нови предмети, наставници, кабинети) - Избор представника одељењске заједнице - Кућни ред школе - Доношење правила понашања на нивоу одељења - Распоред седења	Одељењски старешина, ученици
Октобар	- Како учимо; радне навике - Однос према себи и другима - Конфликти и како их решавамо - Развој културних навика кроз посете позоришту, музеју, изложбама...	Одељењски старешина, ученици
Новембар	- Помоћ друг другу - Здрави стилови живота – значај физичке активности за здравље (рекреација, спорт...) - Родитељ необичног занимања - Анализа успеха и владања ученика на крају првог класификационог периода	Одељењски старешина, родитељи, ученици
Децембар	- Радионица из пројекта „Школа без насиља“ - Уређење учионице/ паноа - Дружење са другим одељењима (заједничке игре, квиз...) - Прослава Нове године	Вршњачки тим Одељењски старешина, ученици
Јануар	- Избор за најбољег друга/другарицу у одељењу - Прослава Школске славе - Анализа успеха и владања ученика на крају првог полугодишта	Одељењски старешина, ученици
Фебруар	- Игре на снегу - Како проводимо слободно време - Моја омиљена књига	Одељењски старешина, ученици
Март	- Здрава храна; формирање ставова у погледу исхране - Емпатија; прихватање различитости - Прослава Дана школе - Радионица из пројекта „Школа без насиља“	Одељењски старешина, родитељи Вршњачки тим
Април	- Важност очувања животне средине. Еколошки бонтон. - Уређење школског дворишта - Развој културних навика кроз посете позоришту, музеју, изложбама...	Одељењски старешина, ученици
Мај	- Договор око извођења екскурзије - Правила понашања на јавним местима - Другарство – радионица - Школски турнир у фудбалу	Одељењски старешина, ученици
Јун	- Анализа успеха и владања ученика на крају школске године - Прослава краја школске године	Одељењски старешина, ученици

1. Планирање и програмирање рада
2. Васпитно- образовни рад одељењског старешине
3. Развијање културе понашања ученика
4. Рад у одељењској заједници
5. Рад са Одељењским већеМ
6. Сарадња са директором школе, стручним сарадницима, стручним органима школе и стручним тимовима.
7. Рад са родитељима
8. Административни послови и вођење педагошке документације

ПРОГРАМ ВАСПИТНОГ РАДА НА ЧАСОВИМА ОДЕЉЕЊСКЕЊ ЗАЈЕДНИЦЕ

Циљеви и задаци : формирање правилног односа према себи, обавезама, исхрани, здрављу, телу, физичким активностима, безбедности, односима са другима и хуманости.

ОБЛАСТИ ВАСПИТНОГ ДЕЛОВАЊА И ТЕМЕ КОЈЕ ЋЕ С ЕОБРАЋИВАТИ НА ЧАСОВИМА ОДЕЉЕЊСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Област: ИЗГРАЋИВАЊЕ САМОПОШТОВАЊА

1. - 4. разред	5. – 8. разред
Сазнавање о себи	Свест о сличностима и разликама наших осећања и акција, усклађеност
Правилно вредновање понашања	Евидентирање промена у развоју
Препознавање осећања поштовања и самопоштовања	Формирање културолошког идентитета
Понашање усклађено са емоцијама и мислима	Проналажење начина за превазилажење психофизичких промена

Област: ИЗГРАЋИВАЊЕ ПРАВИЛНОГ ОДНОСА ПРЕМА ШКОЛСКИМ ОБАВЕЗАМА

1. – 4. разред	5. – 8. Разред
Значај редовног похађања наставе	Како учити
Долазак на време у школу	Развијање радних навика, распоред радног дана – планирање
Учење у школи и код куће – радне навике	Редовно похађање наставе као предуслов успеха у учењу
Развијање личне одговорности за учење и успех	Развијење одговорности за учење и рад

Област: ЗДРАВА ИСХРАНА

1. – 4. разред	5. – 8. Разред
Разноврсна исхрана	Испитивање фактора који утичу на здраву исхрану- научне чињенице
Утицај исхране на раст и развој	Формирање ставова у погледу исхране

Препознавање различитих физичких способности и фазе у развоју организма	Балансирање исхране са енергетским потенцијалима организма
Формирање навика у вези са правилном исхраном – време и оброци	Дијета и пореметчаји у исхрани: анорексија, булимија

Област: БРИГА О ТЕЛУ И ПРАВИЛНО КОРИШЋЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНА СЛУЖБЕ

1. – 4. разред	5. – 8. разред
Стицање основних хигијенских навика: лична хигијена, правилно одевање и значај за здравље	Развијање личне одговорности за брижан однос према сопственом телу, коси
Хигијена становања и понашање на улици	Избор обуће и одеће која омиогућава правилан развој и која прија телу
Здравље зуба	Значај бриге о здрављу зуба
Развијање самосталности у обављању хигијенских навика и сталној бризи за своје тело	Болести проузроковане недовољном бригом о телу
Правилно коришћење здравствених служби: када потражити помоћ у здравственим установама	Врсте помоћи које могу пружити различите здравствене службе

Област: ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ И ЗДРАВЉЕ

1. – 4. разред	5. – 8. разред
Налажење задовољства у физичким активностима: покретљивост, игра, спорт	Значај свакодневних практиковања физичких активности за правилан физички и психички развој
Плес као забава и рекреација	Спортске активности
Активан одмор – физичке активности	Рекреација и вежбање
Формирање ставова о понашању које је добро за здравље и правилан развој	Усклађивање физичких способности са физичким активностима

Област: БЕЗБЕДНО ПОНАШАЊЕ

1. – 4. разред	5. -8. разред
Правила о безбедности у кући, школи, улици	Безбедно понашање у саобраћају
Шта значи безбедно кретање у саобраћају	Брига о себи и другима као основа безбедности
Безбедно понашање у школи и околини	Лична одговорност у безбедном понашању
Одговорност за безбедно понашање	Ненасилно понашање је безбедно понашање

Област: ОДНОСИ СА ДРУГИМА

1. – 4. разред	5. – 8. разред
Односи у породици	Оспособљавање ученика да препознају и разумеју властита осећања и осећања других - емпатија и саосећање
Неговање другарства и пријатељства	Прилагођавање на промене у социјалним односима у време пубертета и адолесценције
Сарадња породице и школе	Забрана насиља и дискриминације у

	школи : учење толеранцији и ненасилно понашање , прихватање различитости и уважавање
Сарадња са другима из различитих култура	Уважавање, поштовање, пријатељство, љубав

Област: ХУМАНИ ОДНОСИ МЕЂУ ПОЛОВИМА

1. -4. разреда	5. – 8. разреда
Правилно сагледавање разлика међу половима, сарадња и дружење	Родна равноправност: неговање прихватања и уважавања без обзира на полне разлике
Дечаци и девојчице: исти, а различити	Шта нас привлачи другој особи?
Друг је друг без обзира на пол	О пријатељству
Зашто ми се неко свиђа? – освешћавање	О љубави
Заједничке игре	Људске вредности

Начин реализације тема: разговори, дискусије, радионице, предавања, цртежи, прикупљање материјала на задату тему, израда паноа, игре улога, посете институцијама.

Сарадници у реализацији тема: педагог, психолог, наставници грађанског васпитања и веронауке, наставници физичког и здравственог васпитања, стручњаци ван школе: медицинске сестре, лекари, спортисти, нуриционисти, полицајци, социјални радници, родитељи.

5 ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ

5.1. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Улога школске библиотеке у подучавању намењеном свима , запосленима и ученицима. Школска библиотека је саставни део образовног процеса , пружа да информације неопходне за успешно учествовање у савременом друштву . Њена улога је да омогући ученицима овладавање вештинама целоживотног учења , развијање креативности и маште , оспособи их за улогу одговорног члана друштва. Библиотека нуди помоћ у прикупљању материјала, информација , извора , помоћ у учењу за све учеснике у образовном процесу. Она омогућава развијање критичког мишљења и умеће делотворног коришћења информација у свим облицима и на свим медијима. Улога школске библиотеке постаје све значајнија, јер представља огледало школе и њених вредности у моралним, друштвеним и образовним питањима и циљевима.

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Школски библиотекар као стручни сарадник својим ангажовањем доприноси остваривању и унапређивању образовно-васпитног рада установе. Програм рада школског библиотекара обухвата задатке и послове из области образовања и васпитања, као и библиотечко- информативне послове , као и из домена културе и уметности. Циљеви који су неопходни за унапређивање писмености , подучавања учења, подизање културног нивоа су следећи :

- Подршка образовним циљевима наведеним у наставном плану и програму
- Развијање и неговање навика читања и уживања у читању код деце , као и коришћења библиотеке током читавог живота
- Пружање прилике за коришћење информација у циљу стицања знања , развијања маште
- Подстицање ученика да користе вештине вредновања и коришћења информација
- Обезбеђивање приступа локалним, регионалним , националним и глобалним изворима , што ученике доводи у додир са различитим идејама, искуствима и ставовима
- Организовање активности које јачају друштвену и културну свест
- Сарадња са наставницима, ученицима, родитељима , управом у циљу остваривања циљева школе
- Заступање начела слободе мишљења и приступа информацијама као неопходан предуслов за одговорно учешће у демократском друштву
- Промоција читања и услуга школске библиотеке у школској и друштвеној заједници

Како би се ови циљеви остварили , школска библиотека побољшава своје услуге континуирано.

ЗАДАЦИ ПРОГРАМА

Школска библиотека нуди књиге и друге изворе свим учесницима образовног процеса. Нуди помоћ при учењу. Помаже у развијању критичког мишљења , а сарадњом са

наставницима и заједничким утицајем на ученике доприноси већем нивоу писмености , бољем овладавању вештинама читања, учења, решавања проблема. Библиотекар доприноси унапређивању свих области и подручја рада . Учествоје у пословима планирања, организовања, унапређивања и праћења рада школе. Библиотекар, као члан школских тимова има задатке:

- Развијање и неговање читалачких навика и коришћења библиотеке код ученика и наставника, као и правилне употребе свих облика извора информација
- Стварање услова за интердисциплинарни приступ настави и електронском учењу
- Мотивисање за учење и самостално целоживотно учење
- Сарадња са наставницима, ученицима, родитељима
- Подстицање и праћење развоја индивидуалних способности ученика и њиховом професионалном развоју
- Пружање помоћи надареним ученицима при избору литературе , као и ученицима који имају тешкоће у учењу , као и оним ученицима који живе у тежим социјалним условима
- Стварање услова за једноставан приступ библиотечком фонду
- Обезбеђивање приступа програмима који раде на развијању информатичке писмености
- Припремање и реализовање библиотечког програма намењеног ученицима са посебним потребама и посебним способностима
- Вођење аутоматизованог библиотечког пословања – инвентарисање и сигнирање, каталогизација, класификација библиотечке грађе и друго
- Заштита и чување библиотечке грађе

АКТИВНОСТИ

Компетенција : Сарадња , рад са подацима и информацијама , одговорно учешће у демократском друштву , компетенције за учење, комуникација, дигитална компетенција

Сајт школе и школске библиотеке може бити користан алат у промовисању информационе писмености. Сврха сајта школске библиотеке јесте да пружа релевантне изворе информација ученицима, наставницима, родитељима. Ученици сарађују , износе своје идеје у уређивању сајта, као и наставници.

Упознавање ученика са радом школске библиотеке и библиотекама у окружењу

Компетенције : Сарадња, предузимљивост оријентација ка предузетништву , одговорно учешће у демократском друштву , одговоран однос према околини, компетенције за учење, комуникација

На часу у библиотеци , кроз презентацију, ученици се упознају са радом библиотеке, правилима која у њој важе, другим библиотекама у окружењу. Ученици првог разреда се уписују у библиотеку, постају њени чланови.

Промоција библиотеке и читања

Компетенције : Сарадња, компетенција за учење, комуникација

Промоција се врши преко школског сајта , ту се промовишу услуге , актуелни литерарни, ликовни конкурси на којима се може учествовати .

Културне активности и радионице школске библиотеке

Израда обележивача за књиге , гостовање песника и уметника, изложбе, Дан књиге и стрипа , литерарна радионица, новинарска секција , библиотечка секција одржаваће се у школској библиотеци уз стручно вођење библиотекара.

Наставници и библиотекар сарађују да би :

- Да би унапређивали , усмеравали и вредновали учење ученика
- Унапређивали наставне планове
- Припремали и изводили посебне пројекте
- Мотивисали ученике за читање

Рад са ученицима

- За ученике библиотека треба да буде место окупљања , отворено , слободно окружење за учење и креативно изражавање. Радиће самостално и у групи :
 - домаће задатке
 - пројектне задатке
 - презентације
 - прикупљати информације и материјал за самостално учење

Рад са родитељима

Сарадња се може остварити у следећим областима :

- Заједничко реализовање програма
- Посета одељења јавној библиотеци
- Заједничко читање и промоција писмености
- Заједнички маркетинг библиотечких услуга

Сарадња са Библиотекарским друштвом Србије

- Вођење документације , стручно усавршавање
- Вредновање рада библиотеке
- Стручно усавршавање

5.2 ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Општи циљ: Остваривање и развој безбедног и подстицајног окружења у образовно-васпитним установама чиме се остварује право сваког детета да буде заштићено од свих облика насиља и дискриминације.

У школи ће се примењивати документи Посебан протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања и Примена посебног протокола за заштиту деце од насиља.

Планирани задаци и активности у школи и носиоци активности:

1. Анализа стања безбедности у школи. – анкета за родитеље, ученике и наставнике.

- Повезати са резултатима самовредновања у оквиру области Подршка ученицима и Брига о ученицима, Етос
- Носиоци активности: Тим за самовредновање

2. Акције за превентивно деловање у школи – реализација- ученици – вршњачки тим:

- Кутија поверења.
- Страна на сајту школе.
- Дан толеранције.
- Израда паноа у школи посвећено теми ненасиља, толеранције, пријатељству, разумевању, лепим речима...
- Маркирање ризичних датума и дефинисање превентивних мера.
- Спортска такмичења и турнири као превентивне активности.
- Организовање радионица .
- Ученичке прославе и организовање саморегулације дисциплине....
- Активирање деце у припреми и извођењу позоришних представа које ће се изводити на школском и локалном нивоу.
- Обележавање Дана школе и школске славе.
- Посете позоришним представама .
- Учешће ученика на изложбама ликовних радова, литералним и музичким манифестацијама и конкурсима.

3. Акције за превентивно деловање у школи- реализација родитељи и наставници..

- Израда материјала, постера, цртежа у којима се пропагира ненасилно понашање- деца осмишљавају, одрасли организују штампу.
- Организације дебате са темом ненасиља.
- Организовање хуманитарних акција
- Награђивање актера добре праксе.

4. Психо-педагошко образовање ученика, наставника и родитеља, разговори са педагогом у вези са ненасилним техникама комуникације: вођени дијалог, позитивна дисциплина, ресторативна дисциплина.

5. Евидентирање насилног понашања –посебни обрасци – разредне старешине, педагог, директор, дежурни наставници.

6. Укључивање других институција за превентивно и хитно деловање – спољашња заштитна мрежа: Центар за социјални рад, Министарство унутрашњих послова, Дом здравља Врачар и друге.

7. Похваљивање позитивног понашања и награђивање. Наставничко веће, оглашавање похваљених ученика: слике, панои...

8. Обавештавање свих актера у школи са документима, плановима рада и резултатима: усмено, извештаји, огласна табла у зборници и у холу школе – Наставничко веће, Школски одбор, Савет родитеља, ОЗ, Тачки парламент, Вршњачки тим, ненаставно особље.

9. Поступање у складу са акционим планом за превенцију насиља у школи и имплементирати пројекат Школа без насиља.

Активности предложене Акционим планом треба да обезбеде стварање атмосфере сигурности, поверења и поштовања дечијих права кроз јединствено деловање школе (образовно васпитне установе), институција локалне заједнице и Министарства просвете и науке.

При спровођењу програма за заштиту деце од насиља и реализације Акционог плана за превенцију насиља у школи неопходна је сарадња и координисање активности са институцијама: Министарство просвете, Министарство унутрашњих послова, Министарство спорта, Министарство рада и социјалне политике, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Завод за унапређивање образовања и васпитања, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Центар за социјални рад.

10. Сазивање састанака Тима за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања по потреби, доношење конкретних мера и поступање на основу донетих мера. Вођење записника.

5.3 ПРОГРАМ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНУ ОРИЈЕНТАЦИЈУ УЧЕНИКА

АКТИВНОСТ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Континуирано праћење развоја ученика и благовремено уочавање евентуалних проблема.	септембар, октобар	Систематски прегледи	Лекари, учитељи, одељењске старешине
ЗА УЧЕНИКЕ 1, 2, 3. и 4. РАЗРЕДА			
Упознавање индивидуалних карактеристика, посебности, интересовања и склоности ученика.	током године	часови одељењског старешине, радионице	учитељи
Представљам Вам мог тату, маму... Занимања мојих родитеља;	новембар	час одељењског старешине, родитељи представљају своја занимања;	учитељи, родитељи
Изградња и неговање позитивних ставова према раду.	током године	сви облици и подручја васпитно-образовног рада	учитељи
Имитација основних радњи у појединим занимањима и употреба средстава рада везаних за њих.	током године	сви облици и подручја рада	учитељи, педагог
Креативна обрада тема: Моје жеље и снови Волео бих да постанем	децембар	ликовна радионица	учитељ
„У здравом телу, здрав дух“ – формирање	током године	спортске активности	учитељи

навика за бављењем физичким активностима			
Израда, сакупљање и изложба литерарних и ликовних радова везаних за професионалну оријентацију.	током године	слободне, литерарне и ликовне активности	учитељи
ЗА УЧЕНИКЕ 5. и 6. РАЗРЕДА			
Идентификовање деце са посебно израженим склоностима – уметност, друштвене науке, природне науке.	током године	сви облици и подручја васпитно-образовног рада	наставници, педагог
Утицање на даље формирање навика за бављење спортским и физичким активностима.	током године	часови физичког васпитања, спортови, секције	наставник физичког
Помоћ ученицима који имају тешкоће у развоју и развијању интересовања у складу са њиховим способностима.	током године	индивидуални или групни рад	наставници, педагог
Стицање потпунијих знања о занимањима кроз различите наставне предмете.	током године	сви облици и подручја васпитно-образовног рада	наставници, стручни сарадници
„Којим пословима се баве људи око мене – занимања родитеља“	током године	часови одељењског старешине	одељењске старешине, родитељи
„Мој будући позив“	током године	литерарни и ликовни радови	носиоци секција
Пружање помоћи	током године	родитељски	наставници,

родитељима у подстицању и усмеравању професионалног развоја деце.		састанци	педагог
ЗА УЧЕНИКЕ 7. И 8. РАЗРЕДА			
Професионално информисање и саветовање у установи. Праћење и процена професионалног развоја ученика.	током године	часови одељењског старешине	одељењске старешине и педагог
Помоћ ученицима у стицању увида у сопствене потенцијале и способности.	током године	час одељењског старешине	одељењске старешине и педагог
Информисање и упознавање ученика са појмом и значајем професионалне оријентације.	током првог полугодишта	час одељењског старешине	Координатор професионалне оријентације (Марина Глинос)
Испитивање професионалних интересовања, опредељења и способности ученика.	јануар, фебруар	организовани одлазак у Националну службу запошљавања ради тестирања	Стручна психолошка служба
Организовање присуства Дану отворених врата, Сајму образовања, Сајму науке и сл.	април, мај	посета наведеним догађајима	Представници средњих школа, одељењске старешине 8. разреда.
Упућивање ученика у коришћење различитих извора информација у процесу избора занимања и самостално тражење информација	март, април, мај	часови одељењског старешине	одељењске старешине, стручни сарадници

путем интернета, сајтова средњих школа.			
Сарадња са средњим школама	април, мај	Гостовања представника средњих школа и организован одлазак наших ученика у поједине средње школе.	одељењски старешина, координатор пројекта за школу
Сусрети и сарадња са родитељима на плану професионалне оријентације.	друго полугодиште	Индивидуални и групни разговори	педагог, координатор пројекта
Информисање ученика о Календару уписа у средње школе, процедури и начину полагања завршних испита и њиховим обавезама.	мај	информисање	одељењске старешине, педагог

5.4 ПРОГРАМ РАДА ТИМА ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНУ ПОДРШКУ

ТИМ ЗА ИЗРАДУ ИНДИВИДУАЛНОГ ОБРАЗОВНОГ ПЛАНА
за сваког појединачног ученика

- Наставник разредне наставе, одељенски старешина
- Предметни наставници
- Педагог
- Родитељ
- Лични пратилац детета или особа за подршку

ИНКЛУЗИЈА је укључивање сваког детета у образовно-васпитни процес уз прилагођавање специфичним особеностима детета и пружање подршке у учењу и развоју.

У школи се прилагођавају облици, методе рада, темпо учења или садржаји рада по потребама детета или по мишљењу интересорне комисије.

ИОП 1 - ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАН – индивидуализација наставе се ради за ученике којима је потребна подршка у учењу и социјализацији прилагођавањем

метода и облика рада, и за ученике са специфичним способностима. Наставници израђују оперативне планове индивидуализоване наставе.

По потреби се ангажује лични пратилац детета или особе за подршку.

ИОП 2 - ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАН – индивидуализација наставе се ради за ученике којима је потребна специфична помоћ и подршка у савлађивању школског програма и социјализацији и за ученике са специфичним способностима, подразумева мењање и прилагођавање садржаја школског програма и стандарда знања специфичностима детета, уз обавезан пристанак родитеља и при прибављеном мишљењу интересорне комисије.

ИОП2 разматра тим за инклузију, а усваја педагошки колегијум.

По потреби се ангажује лични пратилац детета или особе за подршку.

ИОП 3 – ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈА НАСТАВЕ И ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАН за даровите ученике.

У школи се одржавају састанци тимова за инклузију по плану који садржи Годишњи план рада школе.

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма и садрже:

:

1. Начин прилагођавања рада и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад.
2. Начин прилагођавања циљева и исход, као и садржаја образовно-васпитног рада.
3. Начин остваривања додатне подршке за ученике школе.

ПЛАН АКТИВНОСТИ ЗА ИЗРАДУ ИОП-а

АКТИВНОСТИ	УЧЕСНИЦИ	РЕАЛИЗУЈЕ	ВРЕМЕ
Формирање стручног тима за инклузивно образовање на нивоу школе.	Чланови Стручног тима за инклузију	Директор	Август
Посматрање и упознавање ученика код којих су уочене сметње у развоју, сарадња и разговори са родитељима.	Наставници разредне наставе Наставници предметне наставе Разредне старешине	Наставници Педагог	Септембар Октобар Новембар

Прибављање сагласности родитеља за ИОП	Наставник разредне наставе Разредни старешина Родитељи	Разредни старешина Педагог	Када се утврди потреба за писањем ИОП-а
Прикупљање потребних информација и документације о детету и излагање потребе за ИОП – опис ситуације детета	Наставник разредне наставе, Разредни старешина	Интересорна комисија Тим	После утврђивања потребе за ИОП-ом
Формирање Тима за ИОП за сваког ученика	Наставник разредне наставе односно одељенски старешина, Педагог	Педагошки колегијум	После утврђивање потребе за ИОП-ом.
Израда педагошког профила детета на основу налаза и свих сакупљених података о детету. Поступци прикупљања података о ученику: Разговор, посматрање, тестови, преглед постојећих докумената о ученику и степен аобразовног постигнућа.	Информације се прикупљају од родитеља и других чланова породице, наставника који познају дете или наставника кога препоручи родитељ, педагога из школе и стручних сарадника ван школе који добро познају дете, детета за које се прави профил, вршњака који добро познају дете за који се прави профил.	Тим за ИОП Педагог Родитељи Наставници	
Доношење индивидуалног образовног плана (ИОП) за сваког ученика посебно.	Тим за ИОП за свако дете понаособ прави индивидуални план	Педагошки колегијум на предлог Стручног тима за инклузију	У првој години тромесечно, даље на почетку сваког полугодишта

Реализација ИОПа	Наставници разредне наставе Наставници предметне наставе Родитељи Наставник сарадник	Наставници Родитељи	
Евалуација ИОП-а	Наставници разредне наставе Наставници предметне наставе Родитељи Наставник Сарадник	Наставници Стручни сарадник	У првој години тримесечно, даље на крају сваког полугодишта.

5.5 ПРОГРАМ И ПЛАН ПРАЋЕЊА И АДАПТАЦИЈЕ УЧЕНИКА ПРВИХ РАЗРЕДА И НОВОУПИСАНИХ УЧЕНИКА ОД ДРУГОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА

Упис ученика првог разреда дефинисан је Законом о основама система образовања и васпитања и предвиђа проверу спремности ученика за школу, као и остале процедуре. Ова процедура подразумева разговор са родитељима, односно законским старатељима, како би се добило што више релевантних података о детету и на тај начин извршио правилан одабир учитеља и формирање одељења.

Процедура уписа ученика у друге разреде предвиђа разговор стручних сарадника са учеником и родитељима како би ученик био распоређен у адекватно одељење.

Разговор са новоуписаним ученицима обавља и директор школе. Родитељи попуњавају упитник у коме се налазе релевантни подаци о новоуписаном ученику ученику.

Разред	Време реализације	Носиоци	Активности
први	септембар	педагог, директор	Посета одељењима са циљем представљања првацима; долазак првака у канцеларију директора и стручних сарадника
први	октобар - новембар	педагог	Посета часовима у првом разреду, праћење адаптације ученика, прихватање правила понашања у школи, укључивање у вршњачку групу, почетно писање ...
први	новембар	педагог	Консултације са учитељима,

			праћење адаптације ученика, нарочито оних који испољавају развојне специфичности .
први	новембар	библиотекар	Упознавање ученика са радом школске библиотеке
први	мај	педагог, директор	даље праћење адаптације ученика
други /осми	током школске године	педагог , директор	Разговори са стрешинама, родитељима,новопридошлим ученицима

5.6. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Правилно и успешно одвијање образовно-васпитног рада захтева сарадњу и укључивање родитеља у образовни процес. Школа је обавезна да програмира и спроводи сарадњу са родитељима , да их обавештава свим питањима која се тичу школовања, о напредовању ученика, проблемима са којима се сусрећу током реализације образовно-васпитног рада. Родитељи се укључују у образовно-васпитни рад кроз сарадњу са одељенским старешином , предметним наставницима, стручним сарадницима и директором школе. Школа информисе родитеље о реализацији Годишњег плана рада школе и Школског програма.

САВЕТ РОДИТЕЉА чине родитељи представници сваког одељења. Они су веома важан и делотворан актер у информисању родитеља о свим важним темама и активностима. Редовни састанци Савета родитеља , вајбер комуникација и мејлинг листа омогућавају несметану комуникацију на нивоу школе и одељења.

ИНДИВИДУАЛНИ КОНТАКТ СА РОДИТЕЉИМА остварује одељенски старешина који родитељима , по потреби, заказује састанак са предметним наставником , ван отворених врата. Остварује се и писани, као и телефонски контакт са родитељима ради благовременог информисања , уколико родитељ није у могућности да посети школу .

Сваки одељенски старешина одређује термин у ком прима родитеље.

ОТВОРЕНА ВРАТА одвијају се четири пута годишње, одређују се , на огласну таблу и сајт, стављају термини великих отворених врата. У сваком полугодишту има по два термина за посету свим наставницима, како би се омогућило родитељима да се информису о напредовању свог детета код свих наставника у истом термину. На тај начин стичу увид у рад, понашање, напредовање и постигнућа свог детета. Предметни наставник , том приликом, а на основу своје евиденције , сумативног и формативног оцењивања , даје смернице родитељу како да утиче и подстиче напредовање детета.

Поред заједничких отворених врата, родитељ се може информисати и у терминима које сваки предметни наставник одреди као своја отворена врата.

РОДИТЕЉСКИ САСТАНЦИ представљају обавезан и сталан вид комуникације родитеља, разредног старешине и међу самим родитељима.

САДРЖАЈИ који се реализују у оквиру родитељских састанака :

Септембар

- Правила понашања у установи (ученици, наставници, родитељи)
- Упознавање са школским документима
- Информације о терминима допунске, додатне, секција ...
- Школски календар
- Избор представника Савета родитеља

Новембар

- Реализација образовно-васпитног рада
- Успех, дисциплина, изостанци ученика
- Предлог мера за побољшање успеха
- Разматрање извештаја о изведеним путовањима

Децембар

- Реализација образовно-васпитног процеса
- Успех дисциплина, изостанци ученика
- Предлог мера за побољшање успеха
- Евалуација програма сарадње са породицом

Март

- Реализација образовно-васпитног процеса
- Успех, дисциплина, изостанци
- Разматрање извештаја са систематских прегледа ученика
- Организација припремне наставе за ученике осмог разреда

Јун

- Реализација образовно-васпитног рада
- Успех, дисциплина, изостанци
- Извештај са припремне наставе ученика и информације о даљем току припремне наставе
- Разматрање програма путовања за ученике за наредну годину
- Учешће родитеља у школским тимовима (сваки тим има и представника родитеља)

Школа организује радионице за родитеље будућих првака , радионице пројекта Школе без насиља, радионице које реализују стручни сарадници , као и предметни наставници.

Школа је направила план укључивања родитеља , односно другог законског заступника у рад школе.

План ће се реализовати кроз :

- Отворена врата –појединачни термини (једном недељно)

- Велика отворена врата (четири пута годишње) –наставници свих предмета
- Родитељски састанци (пет пута годишње)-разредни старешина
- „ (једном годишње)- води Тим
- Пројекат „ Професионална оријентација „ –трибина за родитеље коју воде разредни старешина и педагог
- Презентација о завршном испиту - директор
- Родитељи посматрачи часа – предметни наставници и родитељи
- Родитељи предавачи – родитељ бира наставну јединицу и сарађује са предметним наставником или разредним наставником
- Учешће родитеља у ваннаставним активностима , манифестацијама- креативне радионице за продајни новогодишњи и ускршњи сајам ученичких рукотворина , учешће у Спортском дану...

ПРОГРАМ УКЉУЧИВАЊА РОДИТЕЉА, ОДНОСНО ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА У РАД ШКОЛЕ

Циљеви и задаци:

Циљ: Побољшавање сарадње са родитељима и породицом ученика

<i>Задатак/активност</i>	<i>Време реализације</i>	<i>Исходи/ефекти</i>	<i>Носиоци активности</i>
Оснивање клуба родитеља	Јануар 2018.	Родитељи размењују искуства, идеје за унапређивање међуљудских односа и превенција насиља.	Родитељи Директор Педагог
Конкретизовање задатака и активности родитеља који су укључени у рад Стручног актива и Тимова у школи	Новембар 2017.	Активно учешће родитеља у предлагању мера и унапређењу рад школе	Стручни актив за развојно планирање Тим за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања Тим за инклузију Тим за самовредновање
Педагошко, психолошко и здравствено информисање и образовање родитеља	Током реализације РП	Родитељи су информисани и стичу знања о психолошким особеностима узраста, учењу, инклузији, социјализацији детета, улози породице у васпитању, ненасилној комуникацији, утицају виртуалних медија на	Разредне старешине Клуб родитеља Савет родитеља Педагог Директор Стручњаци из појединих области.

		развој деце, односу родитељ-наставник-ученик, хуманизацији односа међу половима, утицаја и коришћењу средстава информисања и комуникације, хигијенским навикама у породици и школи, превенцији и очувању здравља и психофизичком развоју деце.	
Учешће родитеља у наставном процесу у школи	Током реализације РП	Родитељи активно учествују као предавачи у реализацији плана професионалног развоја ученика – представљање различитих занимања, родитељи предавачи одабраних наставних јединицау договору и сарадњи са наставницима	Родитељи Наставници Педагог
Родитељ као посматрач и евалуатор наствног процеса	Током реализације РП	Родитељи учествују у праћењу и вредновању наставног процеса	Родитељи и наставници Педагог Директор
Учешће родитеља у ваннаставним активностима	Током реализације РП	Родитељи са наставницима и децом учествују у изради рукотворина за изложбе радова, реализацији приредби; пратиоци су при посетама и изласцима	Родитељи Наставници Директор
Обележавање Светског дана породице	15.мај	Осмишљавање активности у којима учествује породица.	
Обелаежавање Дана старијих особа	30.септембар	У школи се организује дан када баке и деке ученика посећују школу, дружење и осмишљавање активности у школи.	Разредне старешине Ученици Родитељи

5.7. ПРОГРАМ СПОРТСКИХ НЕДЕЉА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Недеља школског спорта се организује са циљем промовисања здравог начина живота. Све активности које се реализују на манифестацији носе поруку о важности физичке активности за очување и унапређење здравља, о улози правилне исхране за вођење квалитетног живота, а све то у пријатној атмосфери дружења и фер плеја.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама
- ликовне и литерарне конкурсе на тему здравог стила живота
- ђачке радионице о рекреацији, исхрани, историји физичке културе...

План и програм сачињава Стручно веће физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставницима српског језика, ликовне културе, биологије, историје. Позивају се родитељи да се укључе као учесници у спортским такмичењима, судије или предавачи на радионицама.

Недеља школског спорта се реализује у другом полугодишту, у пролећном делу године (април/мај). Спортска такмичења се одржавају на теренима у школском дворишту и сали, радионице у учионици и дворишту, а најуспешнији радови се излажу у холу школе.

5.8. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ

Културна и јавна делатност школе је интегрални део свих васпитно-образовних активности школе којима школа непосредно остварује сарадњу са ужом и широм друштвеном средином. Планиране активности:

-Свечани пријем ученика првог разреда у школу-приредба
-Сусрет са дечијим песником или писцем
-Посете позориштима, биоскопима, музејима, изложбама и сл.
-Учешће у активностима која организују „Деца Врачара“
-Учешће на конкурсима и радионицама Дома здравља „Врачар“
-Учешће у радионицама за талентовану децу у организацији Општине Врачар
-Учешће у пројекту „Школа без насиља“
-Прослава Нове године и изложба ликовних радова
-Продајна изложба ускршњих јаја у школи
-Обележавање Дана Светог Саве-програм ученика школе
-Изложба ликовних радова у холу школе поводом школске славе
-Учествовање на конкурсима ликовне културе (ван школе)
-Учешће на такмичењу „Златна сирена, (музичка култура)
-Припрема прославе за Дан школе
-Учешће младих песника на конкурс „Мајска песничка сусретања“
-Свечани испраћај ученика осмих разреда
Школа учествује у манифестацијама на општинском, градском и републичком нивоу:

Септембар: -Инструктивни састанци -Еколошки програми -ДЕЧЈА НЕДЕЉА- утврђивање програма и обележавање

Октобар: -Обележавање „Дечје недеље“ -Изложба фотографија-„Фото сафари Врачар“ -Избор ученика за општински ђачки парламент -Конкурс дечије карикатуре „Мали Пјер“

Новембар: -ДЕМУС-Дечје музичке свечаностиЗлатна сирена и мали вокални састави -Најраспеваније одељење 4. разред општински ниво -„Лик Светог Саве“ – ликовни конкурс

Децембар: ДЕМУС-општински ниво -Новогодишњи програм-маскембал

Јануар: -Изложба ликовних радова „Лик Светог Саве“-општински ниво -

Програми током зимског распуста (радионице, кампови...)

Фебруар: -Рецитатори -Изложба дечије карикатуре „Мали Пјер“

Март: -Рецитатори – општински ниво -Позоришне игре деце Врачара-мале драмске форме и представе-такмичење -Васкршње чаролије-расписивање ликовног конкурса -Игродром - Дечје игре без граница -Златна сирена и мали вокални састави-градски ниво

Април: -ДЕМУС-групе певача, хорови, оркестри, инструменатлни састави - Излет-дечији „Фото сафари “ -Васкршње чаролије-изложба -Карикатура „Мали Пјер“ – изложба - градски ниво -Рецитатори-градски ниво

Мај: -Песничка сусретања-Дефиле малих матураната -Позоришне игре деце Београда-градски ниво -ДЕМУС- градски ниво и ревија победника -ИГРОДРОМ-градски ниво

Јун: -Летње школе и програми - припремна фаза -Програмирање рада за следећу школску годину -Песничка сусретања - градски ниво -ИГРОДРОМ - републички ниво

Јули-август: -Програми са децом током лета -Летње школе – радионице - Организовање летњих кампова -Разни видови спортско рекреативних активности
МАНИФЕСТАЦИЈЕ КОЈЕ СЕ ОДРЖАВАЈУ У ШКОЛИ:1. Приредба поводом пријема првака 2. Новогодишња продајна изложба дечјих рукотворина3. Прослава Светог Саве 4. Ускршњи празнични сајам дечјих рукотворина5. Прослава и приредба поводом дана школе

5.9. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЗДРАВЉА

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНОГ ПРОСВЕЂИВАЊА У ШКОЛИ ЈЕ УСМЕРЕН НА:

- Унапређивањем знања и развијањем вештина активним укључивањем ученика и учењем заснованом на искуствуСпроводи се континуирано у основној школи.Спроводи га стручно особље. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ЗДРАВСТВЕНЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ И ПРОСВЕЂИВАЊА У ШКОЛИЦиљ здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања кроз учење засновано на искуству.Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.Задаци здравственог васпитања:Стицање знања о ЗДРАВСТВЕНО ПРОСВЕЂИВАЊЕ УЧЕНИКА И ПРЕВЕНЦИЈАЦиљ наставе здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству. Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности - Формирање ставова и понашање ученика у вези са здрављем и здравим начином живота и развојем хуманизације односа; - Унапређење хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делују на здравље; - Остваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породица и заједнице на развоју, заштити и унапређењу здравља ученика. Здравствена заштита ученика се организује уз сарадњу са педијатријском службом Дома здравља Врачар, ради очувања здравља ученика, обухвата и вршење редовних вакцинација и систематских прегледа.

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци: Циљ наставе здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству. Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности. Задаци наставе здравственог васпитања су: - развијање психички и физички здраве личности, одговорне према сопственом здрављу; - стварање позитивног односа и мотивације за здрав начин живљења; - васпитавање ученика за рад и живот у здравој средини; - стицање знања, умења, ставова и вредности у циљу очувања и унапређивања здравља; - промовисање позитивних социјалних интеракција у циљу очувања здравља, - подстицање сазнања о себи, свом телу и сопственим способностима; - развијање психичких и моторних способности у складу са индивидуалним карактеристикама; - мотивисање и оспособљавање ученика да буду активни учесници у очувању свог здравља; - развијање навика код ученика за очување и неговање своје околине; - развијање истраживачких способности, критичког мишљења и креативности; - проширивање знања о јединству и свеопштој повезаности процеса у природи; - развијање одговорног односа према себи и другима; - укључивање породице на плану промовисања здравља и усвајања здравог начина живота; - развијање међусобног поштовања, поверења, искрености, уважавања личности, једнакости и отворене комуникације; - усвајање и прихватање позитивних и сузбијање негативних облика понашања значајних за очување здравља; - упознавање са најосновнијим елементима здравог начина живота; - упознавање са протективним факторима за здравље, као што су: физичка активност и боравак у природи. **ПРВИ РАЗРЕД** (флексибилно прилагодити постављеним циљевима образовања и условима рада у школи) **Оперативни задаци:** - усвајање основних информација о здрављу; - формирање у ученику жеље да упозна своје тело; - усвајање основних знања о улози и значају физичке активности; - упознавање са потребом усклађивања времена за игру, рад и одмор; - упознавање са најчешћим ситуацијама у којима дете може да се повреди; - стицање знања и вештина из области одржавања личне и колективне хигијене; - упознавање са основним појмовима правилне исхране; - упознавање са штетним ефектима појединих супстанци, са акцентом на штетне ефекте дувана и алкохола; - прихватање оних које се од мене разликују; - стицање основних појмова о начину самозаштите и заштите. **САДРЖАЈИ ПРОГРАМА I** Тема - Ово сам ја (8 часова) 1. Упознај своје тело - дијалошким методом пружити могућност свим ученицима да именују и покажу делове свога тела. Коришћењем слика човечјег тела, учитељ ће показати све делове тела у зависности од њиховог интересовања. Ангажовати ученике и подстаћи их да кроз покрет покажу шта све могу својим телом, како би схватили моторичку активност и еластичност организма. Нагласити значај физичке активности и физичког васпитања као предмета. 2. И ја растем - кроз причу о биљкама и животињама подстаћи ученике да размишљају и износе своје интерпретације на тему растем и развијам се. Кроз различите активности упознати их са факторима од којих зависе раст и развој (наслеђе, исхрана, хигијена, физичка активност). 3. Видим, чујем, осећам - обрадити чула на нивоу информисаности ученика. - Око - обрадити кроз вежбу посматрања и запажања значајних појединости на одређеним предметима. Читањем текста указати ученицима на потребу да се текст удаљи од очију и да природна и вештачка светлост треба да долазе са леве стране. Нагласити неопходност ношења наочара у ситуацији када је то потребно. - Ухо - може се реализовати на више начина: слушањем музике, шумава, разликовањем звукова и различитих тонова. Подстаћи ученике да пажљиво слушају саговорника. - Осећам - кроз истраживачке активности, експериментисање и игру са предметима и биљкама

узнати ученике са основним информацијама о чулу мириса, укуса и додира. Подстицати ученике да своја знања практично примене (процена исправности намирница). Наставу учинити занимљивом кроз осмишљене разноврсне активности и стваралачке идеје ученика (мирис - цвеће, сапун; укус - чоколада, лимун; додир - меко, тврдо, топло, хладно).

4. Како сам дошао на свет - За реализацију ових садржаја из здравственог васпитања укључити родитеље. Осмишљено кроз разговор са ученицима направити поређење са кућним љубимцима и домаћим животињама. Поступно, у складу са узрастом ученика, појединачно и групно испричати основне појмове о рађању, полу и полним разликама.

II Тема - Шта знам о здрављу (8 часова)

1. Моје здравље - да би разумели појам "здравље", ученике треба подстаћи да размишљају и причају о свом виђењу на тему - Шта значи бити здрав, када се осећају "здро", шта све могу када су здрави, а шта не могу кад нису здрави.

2. Ко све брине о мом здрављу - Сагледавање ко све и на који начин брине о њиховом здрављу (родитељи, старатељи, бака, дека, доктор, зубар, учитељ...).

3. Шта се ради у дому здравља и болници - дијалогском методом и игром "доктора" приближити ученицима важност и значај: - систематских прегледа (мерење телесне тежине и висине, држање тела, кичма, стопала, праћење развоја)

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци Циљ наставе здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству. Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.

Задаци наставе здравственог васпитања су: - развијање психички и физички здраве личности, одговорне према сопственом здрављу; - стварање позитивног односа и мотивације за здрав начин живљења; - васпитавање ученика за рад и живот у здравој средини; - стицање знања, умења, ставова и вредности у циљу очувања и унапређивања здравља; - промовисање позитивних социјалних интеракција у циљу очувања здравља, - подстицање сазнања о себи, свом телу и сопственим способностима; - развијање психичких и моторних способности у складу са индивидуалним карактеристикама; - мотивисање и оспособљавање ученика да буду активни учесници у очувању свог здравља; - развијање навика код ученика за очување и неговање своје околине; - развијање истраживачких способности, критичког мишљења и креативности; - проширивање знања о јединству и свеопштој повезаности процеса у природи; - развијање одговорног односа према себи и другима; - укључивање породице на плану промовисања здравља и усвајања здравог начина живота; - развијање међусобног поштовања, поверења, искрености, уважавања личности, једнакости и отворене комуникације; - усвајање и прихватање позитивних и сузбијање негативних облика понашања значајних за очување здравља; - упознавање са најосновнијим елементима здравог начина живота; - упознавање са протективним факторима за здравље, као што су: физичка активност и боравак у природи.

ПРВИ РАЗРЕД (флексибилно прилагодити постављеним циљевима образовања и условима рада у школи)

Оперативни задаци: - усвајање основних информација о здрављу; - формирање у ученику жеље да упозна своје тело; - усвајање основних знања о улози и значају физичке активности; - упознавање са потребом усклађивања времена за игру, рад и одмор; - упознавање са најчешћим ситуацијама у којима дете може да се повреди; - стицање знања и вештина из области одржавања личне и колективне хигијене; - упознавање са основним појмовима правилне исхране; - упознавање са штетним ефектима појединих супстанци, са акцентом на штетне ефекте дувана и алкохола; - прихватање оних које се од мене разликују; - стицање основних појмова о начину самозаштите и заштите.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА I

Тема - Ово сам ја (8 часова)

1. Упознај своје тело - дијалогском методом пружити могућност свим ученицима да

именују и покажу делове свога тела. Коришћењем слика човечјег тела, учитељ ће показати све делове тела у зависности од њиховог интересовања. Ангажовати ученике и подстаћи их да кроз покрет покажу шта све могу својим телом, како би схватили моторичку активност и еластичност организма. Нагласити значај физичке активности и физичког васпитања као предмета. 2. И ја растем - кроз причу о биљкама и животињама подстаћи ученике да размишљају и износе своје интерпретације на тему растем и развијам се. Кроз различите активности упознати их са факторима од којих зависе раст и развој (наслеђе, исхрана, хигијена, физичка активност). 3. Видим, чујем, осећам - обрадити чула на нивоу информисаности ученика. - Око - обрадити кроз вежбу посматрања и запажања значајних појединости на одређеним предметима. Читањем текста указати ученицима на потребу да се текст удаљи од очију и да природна и вештачка светлост треба да долазе са леве стране. Нагласити неопходност ношења наочара у ситуацији када је то потребно. - Ухо - може се реализовати на више начина: слушањем музике, шумава, разликовањем звукова и различитих тонова. Подстаћи ученике да пажљиво слушају саговорника. - Осећам - кроз истраживачке активности, експериментисање и игру са предметима и биљкама упознати ученике са основним информацијама о чулу мириса, укуса и додира. Подстицати ученике да своја знања практично примене (процена исправности намирница). Наставу учинити занимљивом кроз осмишљене разноврсне активности и стваралачке идеје ученика (мирис - цвеће, сапун; укус - чоколада, лимун; додир - меко, тврдо, топло, хладно). 4. Како сам дошао на свет - За реализацију ових садржаја из здравственог васпитања укључити родитеље. Осмишљено кроз разговор са ученицима направити поређење са кућним љубимцима и домаћим животињама. Поступно, у складу са узрастом ученика, појединачно и групно испричати основне појмове о рађању, полу и полним разликама. II Тема - Шта знам о здрављу (8 часова) 1. Моје здравље - да би разумели појам "здравље", ученике треба подстаћи да размишљају и причају о свом виђењу на тему - Шта значи бити здрав, када се осећају "здро", шта све могу када су здрави, а шта не могу кад нису здрави. 2. Ко све брине о мом здрављу - Сагледавање ко све и на који начин брине о њиховом здрављу (родитељи, старатељи, бака, дека, доктор, зубар, учитељ...). 3. Шта се ради у дому здравља и болници - дијалошким методом и игром "доктора" приближити ученицима важност и значај: - систематских прегледа (мерење телесне тежине и висине, држање тела, кичма, стопала, праћење развоја)

ПОГРАМ АКТИВНОСТИ

САДРЖАЈ И	РАЗРЕД	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ОБЛИЦИ РАДА
Превенција и контрола болести: лична хигијена и хигијенске навике. Обраћање здравственим службама.	I, II	Одељењски старешина; Стручна служба Дома здравља Врачар; Родитељи.	Презентације; Предавања; Панои; Саветовање.
Значај физичке активности за здравље, правилно држање тела.	I - VIII	Наставници физичког и здравственог васпитања. Родитељи.	Саветовање; Демонстрације.

Хигијена уста и зуба.	I - IV	Стоматолог Дома здравља Врачар.Родитељи.	Стоматолошки прегледи;Саветовање.Демонстрација .
Правилна исхрана.	I - VIII	Наставник биологије;Наствник изборног предмета домаћинство;Стручна лица из области исхране.Родитељи.	Саветовање;Предавања;Састављање јеловника;Читање стручне литературе.
Хигијена становања.Хигијена у учионици и школи.	I - IV	Одељењски старешина.Родитељи.	Разговори,Слике, цртежи, панои.
Промене у пубертету	V, VI	Наставник биологије;Лекар;Психолог;Пед агог.Родитељи.	Саветовање;Предавања;Презентације; Радионице;
Болести зависности: алкохолизам, пушење, наркоманија. Полне болести и заштита.	VII, VIII	Лекар;ПсихологНаставник биологије.Родитељи.	Саветовање;Предавања;Презентације; Радионице;Читање стручне литературе
Одмор и рекреација.	V,VI	Наставници физичког и здравственог васпитања.	Саветовање;Рекреативне активности.
Пријатељство и љубав.	VI - VIII	Психолог;Педагог.Родитељи.	Саветовање;Презентације;Радионице.
Брига за потомство: трудноћа, рађање, одговорност за нови живот.	VIII	Наставник биологије.Лекар.Родитељи.	Презентације;Радионице.

5.10. ПРОГРАМ ЕКОЛОГИЈЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине обухвата активности усмерене на развој еколошке свести, као и очување природних ресурса. Школа доприноси заштити животне средине остваривањем програма заштите животне средине – локалним еколошким акцијама, заједничким активностима школе, родитеља и јединице локалне самоуправе у анализи стања животне средине и акција за заштиту животне средине. Основно начело еко-образовања и васпитања изражено је у захтеву да еколошко образовање не буде само информисање и да знања која ученици стичу не буду само на нивоу обавештености, већ да читав живот у образовним установама буде у сагласности са еколошким захтевима. Наставни програм у млађим разредима основне школе предвиђа посебне садржаје из области заштите и унапређивања животне средине у више предмета. Ипак, највише су заступљени у наставним предметима Свет око нас у првом и другом разреду и Природа и друштво у трећем и четвртном разреду основног образовања. Изборни предмет у првом циклусу основног образовања чију основу чине садржаји из екологије је наставни предмет Чуvari природе. Еколошки садржаји у старијим разредима основног образовања (од 5. до 8. разреда) су заступљени кроз наставне предмете природних наука: биологије, географије, хемије и физике као и у изборном предмету - Чуvari природе. Осим тога, у свим разредима кроз часове одељенског старешине и Ученичког парламента, разматраће се теме и спроводити акције које за циљ имају очување животне средине. Неке активности: Еко акције, Еко квиз, Еколошке радионице, обележавање значајних датума.

Активности	Начин реализације	Носиоци реализације	Време реализације
Реализација тема на часовима одељењског старешине: „Дан животиња“ „Природа се воли и чува“ „Уређујемо учионицу“ „Наши трагови по клупама, зидовима“ „Еколошки бонтон“	Часови одељењског старешине	Одељењске старешине	Током школске године
ЕКО квиз	У сарадњи са ЈКП „Градска чистоћа“	Наставници географије и биологије	октобар
Реализација хуманитарне акције „Чепом до осмеха“	Сакупљање пластичних чепова у школи	Наставница биологије	Током школске године
Сакупљање секундарних сировина -акција сакупљања старог папира	-током године редовно сакупљање и одлагање отпада	- предметни наставници и ученици	Током школске године

Дан без дуванског дима	Прављење едукативних паноа, предавања на тему, презентације ученика 7. разреда	- наставници биологије и хемије	31. јануар
Обележавање Светског дана воде	Прављење едукативних паноа, предавања на тему, презентације ученика	Наставници биологије, хемије и географије	22. март
Обележавање Дана планете Земље	Прављење едукативних паноа, предавања на тему, презентације ученика	Одељењске старешине, ученици, наставници разредне и предметне наставе	22. април
Међународни да биолошке разноврсности	Прављење едукативних паноа, предавања на тему, презентације ученика 8. разреда	Одељењске старешине, ученици, наставници разредне и предметне наставе	22. мај
Обележавање Светског дана заштите животне средине	Прављење едукативних паноа, предавања на тему, презентације ученика	Одељењске старешине, ученици, наставници разредне и предметне наставе	5. јун

5.11. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ИНСТИТУЦИЈАМА И ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ

Предмет	Институција	Компетенција ученика
Српски језик	Народна библиотека Позоришта: народно, БДП, ЈДП Сајам књига	Кроз комуникавију негује културу изражавања и чува језички идентитет, проналази различите изворе едукације.
Ликовна култура	Галерије	Променом средине самопроцењује своје знање и стиче нова искуства, развија сопствене стваралачке способности и осећај за естетику.
Музичка култура	Народно позориште – опера Позориште на Теразијама – мјузикл Београдска филхармонија	Променом средине самопроцењује дотадашња знања и стиче нова искуства, развија осећај за естетику звука.
Историја	Историјски музеј Народни музеј Војни музеј Музеј Вука и Доситеја Галерија фресака Архив Србије Конак кнеза Милоша и Конак кнегиње Љубице	Негује своју националну и културну баштину, упознаје традицију и културни идентитет.
Географија	Планетаријум	Користи различите изворе информација.
Биологија	Природњачки музеј Ботаничка башта Зоолошки врт Фестивал науке	Развија свест о положају човека у природи Развија еколошку свест Проширује знања Повезује научено и очигледно Теоретско знање примењује у пракси.
Хемија	Хемијски факултет Фестивал науке	Проширују знање Повезујују научено и очигледно Теоријско знање повезују у пракси
Физика	Музика Николе Тесле Фестивал науке	Проширују знање Повезујују научено и очигледно.

Страни језици: енглески и немачки	Амерички кутак Бритиш кансл Гете институт	Негују језичку културу и упознају културу народа чији језик изучавају Повезују нова знања кроз ваншколска учења.
Веронаука	Храм Светог Саве Синагога Бајракли џамија Католичка црква	Поштују равноправност различитих верских заједница и развијају толеранцију.
Грађанско васпитање	Општина Врачар Народна скупштина	Разликују јавне и приватне податке Користе правила чувања приватности података.
Физичко и здравствено васпитање	Спортки центар Врачар Дом здравља Врачар	Учи културу свакодневног живљења Јача спортски дух и фер- плеј Брине о свом здрављу и физичком развоју.
Народна традиција	Педагошки музеј Етнолошки музеј	Упознају традицију и културу свог народа Јачају сопствени национални идентитет
Професионална оријентација	Национална служба за запошљавање	Упознају се са различитим професијама и пословима Самоувид у сопствене способности и могућности који им користи при избору будућег позива.

5.12. ПРОГРАМ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА НАСТАВНИКА, СТРУЧНИХ САРАДНИКА И ДИРЕКТОРА

Бр .	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ ОБЛАСТ	НАСТАВНИЦИ	ПЛАНИРАНИ СЕМИНАР	КОМП ЕТЕН-ЦИЈА
1.	СРПСКИ ЈЕЗИК	Марина Глинос (Glynos) Биљана Драшкић Жаклина Јашић	Републички зимски семинар, бр. 713; Активно креативно учење: савремени трендови у настави граматике, бр. 699; Ка савременој настави српског језика и књижевности II, бр. 704; На ком језику сањаш – рад са билингвалним (двојезичним) дететом, бр.725; Примена мотивационих техника у настави, бр.492; Како успоставити и реализовати међународну просветну сарадњу; бр.495; Е-твинингза почетнике – први кораци; бр.373;	K1 K1 K1 K3 K3 K4
2.	МАТЕМАТИКА	Тања Бјелић Марија Јеремић	Мотивисање и развијање интересовања за учење математике, бр. 248; Унапређивање наставе математике у старијим разредима основне школе, бр. 257; Визуелизација у настави математике; бр. 260;	K1 K1 K2
3.	ЛИКОВНА КУЛТУРА	Нирвана Ћућуз	Програм позитивног понашања у школи; бр.79; Развијање социјалних вештина у школи; бр.82; Рад са тешким родитељима; бр.125; Историја између мита и науке; бр.147; Видео лекције – наставна средства савременог образовања; бр.363; Настава у облаку, бр.498; Креативни приступ настави ликовне културе, бр.767;	K3 K3 K4 K1 K2 K4
4.	ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ	Иван Нецин	Једна мала лопта може покренути свет; бр. 822	K1

		Невена Његован	Физичком активношћу против вршњачког насиља; бр.840;	K3
5.	БИОЛОГИЈА	Маријана Јовановић	Како унапредити процес самоевалуације у настави; бр.350; До функционалног знања применом метода и техника у интерактивној настави; бр.368; Мотивација и психолошки принципи учења; бр.414; Примена интерактивних/дигиталних уџбеника у настави; бр.439 <u>Примена тестова знања у основној и средњој школи</u>; бр.441; <u>Веб-алати у настави биологије</u>; бр.610; <u>Креативни приступ еколошким темама у школи</u>; бр.634; <u>Примена мултимедије у настави биологије и екологије</u>; бр.637;	K2 K2 K2 K2 K2 K1 K2 K2
6.	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	Ивана Мракић Наташа Ковачевић	Креативна употреба уџбеника у настави страног језика; бр.734; Вредновање и евалуација постигнућа ученика у настави страних језика; бр.746; Е-твининг за почетнике – први кораци; бр.373;	K1 K2 K2
7.	ФИЗИКА	Луција Лалицки	Технике учења; бр. 456; Интернет и ми у сигурној мрежи; бр.234; Како до интерактивног софтвера у настави; бр.344;	K2 K4 K1
8.	ГЕОГРАФИЈА	Валерија Булатовић	Школско законодавство – основа развоја образовања и васпитања; бр.347; Е-твининг за почетнике – први кораци; бр.373; Претпоставке успешне наставе; бр.490; Од самовредновања до екстерног вредновања; бр.499;	K1 K2 K3 K4
9.	НЕМАЧКИ ЈЕЗИК	Јелена Јошић	Праћење напретка и вредновање постигнућа ученика у функцији унапређивања квалитета учења; бр.754; Креативна употреба уџбеника у	K1 K1

			настави страног језика; бр.734; Вредновање и евалуација постигнућа ученика у настави страних језика; бр.746; Како унапредити процес самоевалуације у настави? бр.350;	K2 K2
10.	ИСТОРИЈА	Милан Чоловић	Истраживање хуманитарног права; Црвени крст Србије, Београд; На путу кроз време; Удружење наставника „Доситеј Обрадовић“; Унапређење наставе историје у основној школи; Нови Логос;	K1 K1 K1
11.	ХЕМИЈА	Мирјана Хрваћанин Грастић; Даница Павловић	Планирање наставе хемије – смернице у квалитетну наставу, бр.622; Примена мултимедије у настави биологије и екологије; бр.637; Истраживање у функцији унапређивања наставе и учења; бр.343; Како унапредити процес самоевалуације у настави; бр.350; Амбијенталном наставом до функционалног знања; бр.359; Инклузија по мери детета; бр.287; Индивидуални образовни планови – како их правити и примењивати у пракси; бр.307;	K1 K2 K1 K2 K2 K2 K3
12.	ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	Никола Вранешевић	Школа будућности – креативне лекције; бр.212; Електронски системи учења; бр.195; Онлајн наставник – креирај, постави, подели; бр.226;	K1 K1 K2
13.	ВАСПИТНИ РАД	Наставници Стручни сарадници Директор	Ефикасно дисциплиновање између жеља и могућности;бр.34; Превенција дискриминације и развој толеранције код ученика;бр.73; Утицај школе на подизање васпитне функције породице; бр. 89; Алтернатива насиљу; бр.94; Добра сарадња са родитељима: добро деци +добро нама +добро њима;бр.100;	K3 K3 K3 K4 K4
14.	РАЗРЕДНА НАСТАВА	Наставници разредне наставе Стручни сарадници Директор	Дијагностика, превенција и отклањање узрока неуспеха у школском учењу ученика; бр.367; Креирање мултимедијалних презентација, анимација и видеа за	K2 K1

			наставнике; бр.346; Успешно управљање одељењем – принципи и примери добре праксе за стварањем позитивне радне атмосфере у учионици; бр.13; Изградња тима и вештине комуникације; бр. 104; Изградња културе једнаких права, могућности и одговорности кроз образовно-васпитни процес; бр37.	K2 K4 K3
15.	ДЕЦА/УЧЕНИЦИ КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА У ОБРАЗОВАЊУ	Наставници Стручни сарадници Директор	Индивидуални образовни планови ,како их правити и примењивати у пракси; бр307; Како открити и покренути даровите; бр.314; Инклузија по мери детета;бр.287;	K3 K4 K2
16.	ОПШТА ПИТАЊА НАСТАВЕ	Наставници Стручни сарадници Директор	ВЕБ портали за припрему и реализацију наставе; бр.340; Е-твининг за почетнике;бр.373; Методе и облици ефикасне наставе и учења; бр 407; Оцењивање у функцији ефикасног учења и сазнавања у настави; бр 422; Предузетништво у основним школама; бр. 436; Технике учења; бр.456; Мултифункционална школа – креирање и примена додатних програма васитно-образовног рада; бр.483;	K1 K2 K2 K2 K2 K3
17.	ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	Наставници Стручни сарадници Директор	Методе превенције дуготрајног стреса и симптома изгарања на раду код просветних радника; бр.182;	K4

ПРОГРАМ НАПРЕДОВАЊА И СТИЦАЊА ЗВАЊА НАСТАВНИКА И СТРУЧНИХ САРАДНИКА

Наставници и стручни сарадници су дужни да се стално стручно усавршавају ради унапређења образовно-васпитног рада и унапређивања компетенција потребних за рад у складу са општим принципима и за постизање циљева образовања и васпитања и стандарда постигнућа.

У току стручног усавршавања наставници и стручни сарадници могу професионално да напредују стицањем звања:

- Педагошки саветник
- Самостални педагошки саветник
- Виши педагошки саветник

- Високи педагошки саветник

Планови се односе на период следећих 5 година.

Циљ: Професионални развој је сложен процес који подразумева развијање компетенција наставника и сарадника углавном кроз стручно усавршавање.

У следећем периоду школа ће организовати семинаре стручног усавршавања наставника и стручних сарадника са циљем да се унапреде компетенције наставника. У наредном периоду, школа ће планирати стручно усавршавање у складу са сопственим потребама и приоритетима.

Сваки наставник и стручни сарадник има право и дужност да сваке школске године учествује у остваривању различитих облика стручног усавршавања у установи, и то да:

- 1) прикаже: поједини облик стручног усавршавања који је похађао, а који је у вези са пословима наставника и стручног сарадника; примену наученог са стручног усавршавања; резултате праћења развоја детета и ученика; стручну књигу, пруручник, стручни чланак, дидактички материјал; резултате обављеног истраживања, студијско путовање, стручну посету и слично;
- 2) одржи угледни, односно огледни час наставе, односно активност и води радионицу;
- 3) присуствује угледним часовима и учествује у њиховој анализи;
- 4) учествује у истраживањима, пројектима образовно-васпитног карактера у установи, програмима од националног значаја у установи, програмима огледа, планирању и остваривању облика стручног усавршавања у оквиру установе.

У оквиру пуног радног времена наставник и стручни сарадник има 64 сата годишње различитих облика стручног усавршавања, и то:

- 1) 44 сата стручног усавршавања које предузима установа у оквиру својих развојних активности
- 2) 20 сати стручног усавршавања по одобреним програмима, кроз стручна и студијска путовања и др. облике усавршавања које предузима Министарство.

У току пет година наставник и стручни сарадник дужан је да оствари најмање 100 бодова из различитих облика стручног усавршавања из тачке 2), од чега најмање 80 бодова из одобрених програма.

План стручног усавршавања је саставни део годишњег плана рада школе и усклађен је са развојним планом установе и резултатима самовредновања и спољашњег вредновања установе.

5.13. ПРОГРАМ УВОЂЕЊА У ПОСАО - ПРИПРАВНИКА

Основни циљ увођења у посао је оспособљавање приправника за самостално извођење образовно-васпитног рада. У току периода приправништва, наставник и стручни сарадник унапређују своја знања стечена на факултету, стичу нова знања и примењују различите облике и методе рада.

Увођење у посао остварује се кроз оспособљавање приправника за самосталан образовно-васпитни, васпитно-образовни, васпитни и стручни рад и припрему за полагање испита за лиценцу.

Програм увођења у посао садржи и посебан део који се односи на оспособљеност за рад са децом и ученицима са сметњама у развоју.

Програмом увођења у посао постављени су захтеви који се односе на: планирање, програмирање, остваривање и вредновање образовно-васпитног рада; праћење развоја и постигнућа деце и ученика; сарадњу са колегама, породицом и локалном заједницом; рад са децом са сметњама у развоју; професионални развој; документацију наставника и стручних сарадника.

За рад приправника одређује се ментор. Реч ментор има своје порекло у латинском језику и значи одани пријатељ. Менторски рад има за циљ да уведе приправника у посао. За ментора може бити одређен истакнути наставник или стручни сарадник са истим степеном и врстом образовања као и приправник, који има лиценцу и најмање пет година радног искуства у области образовања и васпитања.

Ментора одређује директор решењем, почев од првог дана пријема у радни однос приправника, а по претходно прибављеном мишљењу стручног органа и то:

- за наставника-од стручног већа за области предмета

- за стручног сарадника-од педагошког колегијума.

Директор може да одреди за ментора наставника или стручног сарадника из друге школе ако у својој школи нема одговарајуће лице.

Установа има обавезу да пријави приправника Министарству просвете најкасније у року од 15 дана од дана његовог пријема у радни однос.

Ментор пружа помоћ у припремању и извођењу образовно-васпитног рада; присуствује образовно-васпитном раду најмање 12 часова у току приправничког стажа; анализира образовно-васпитни рад у циљу праћења напредовања приправника; пружа му помоћ у припреми за проверу савладаности програма увођења у посао.

Приправник има обавезу да присуствује одговарајућем облику образовно-васпитног рада ментора, у трајању од најмање 12 часова у току приправничког стажа.

Након савладаног програма увођења у посао приправника, ментор подноси извештај директору о оспособљености приправника за самостално извођење образовно-васпитног рада.

Према Правилнику, евиденцију воде ментор, приправник и установа:

Установа води евиденцију о запосленим приправницима, ствара услове за успешно савладавање програма и оспособљавање за самосталан образовно-васпитни рад.

Ментор води евиденцију о раду приправника која садржи податке о: временском периоду у коме је радио са приправником, темама и времену посећених часова, односно активностима, запажањима о раду приправника у сагледавању програма, препорукама за унапређивање образовно-васпитног рада и оцени поступања приправника по датим препорукама.

Приправник води евиденцију о свом раду: сачињава месечне оперативне планове и програм рада; израђује припреме за одржавање часа; износи запажања о свом раду и раду са ученицима, о посећеним часовима, своја запажања и запажања ментора.

Када приправнику престане радни однос у установи пре истека приправничког стажа, прописано је Правилником да приправник преноси у другу установу еиденцију о свом раду и мишљење ментора о увођењу у посао до престанка радног односа. На овај начин стварају се услови за настављање увођења у посао наставника и стручног сарадника у току приправничког стажа.

Провера савладаности програма увођења у посао приправника

Проверу савладаности програма врши комисија у седишту школе у којој је запослен приправник.

Провера савладаности програма остварује се најраније након годину дана рада у школи извођењем и одбраном часа наставника као и приказом и одбраном активности стручног сарадника у школи. Тему облика образовно-васпитног рада бира приправник у сарадњи са ментором.

Комисију од три члана образује директор решењем.

За наставника у школи комисију чини:

- директор као председник,
- члан стручног већа за област предмета,
- школски педагог или школски психолог, односно оба ако их има установа

За стручног сарадника:

- директор школе као председник,
- стручни сарадник друге установе исте врсте и
- представник наставничког .

Ментор не може да буде члан комисије али има обавезу да присуствује провери савладаности програма. Приликом сачињавања извештаја комисија разматра: извештај ментора, евиденцију приправника о његовом раду, оцену комисије о припреми, извођењу и одбрани одговарајућег облика образовно-васпитног рада. Извештај комисије садржи: основне податке о приправнику, тему одговарајућег облика образовно-васпитног рада и оцену остварености програма-„у потпуности савладао програм“ или „делимично савладао програм“.

Када комисија оцени да је приправник делимично савладао програм, даје ментору и приправнику препоруку за даљи рад са роком за поновну проверу савладаности програма. Приправник који у потпуности савлада програм стиче право на полагање испита за лиценцу.

План заједничког рада ментора и приправника

Месец	Настава и ваннаставне активности у школи	Стручно усавршавање наставника приправника;вођење школске документације и евиденције	Професионални портфолио (досије наставника приправника)
1.	1)приправник присуствује часовима ментора (2 пута недељно=8 часова) 2)сваки посећени час ментор и приправник анализирају	1)ментор упознаје приправника са структуром наставног плана и програма 2)ментор уводи приправника у процесе планирања наставе (годишњег и оперативног) и припремања часа	1)ментор заједно са приправником формира његов професионални портфолио 2)приправник евидентира запажања о посећеним часовима и прилаже их у свој протфолио
2.	1)Ментор припрема месечни план посете приправника часовима 2)приправник присуствује часовима (2 часа недељно) 3)сваки посећени час анализирају 4)ментор присуствује часовима припарвника (1 час недељно)	1)ментор пружа помоћ приправнику при припреми часова, с посебним освртом на циљеве и задатке часа	1)приправник евидентира своја запажања о посећеним часовима и прилаже их у свој портфолио 2)приправник прилаже припреме часова 3)ментор прилаже запажања и препоруке за унапређивање рада

3.	1)Ментор припрема месечни план посете приправника часовима 2)приправник присуствује часовима 3)сваки посећени час анализирају	1)ментор пружа помоћ приправнику при припреми часова, с посебним освртом на тип и структуру часа 2)ментор упућује приправника у вођење педагошке документације и евиденције	1) приправник евидентира запажања о посећеним часовима и прилаже их у свој протфолио 2)приправник прилаже припреме часова 3)ментор прилаже запажања и препоруке и оцену поступања приправника по датим препорукама
4.	1)Ментор припрема месечни план посете приправника часовима 2)приправник присуствује часовима 3)сваки посећени час анализирају	1)ментор пружа помоћ приправнику при припреми часова, с посебним освртом на облике рада, методе, активности и наставна средства 2)ментор помаже приправнику у вођењу школске документације и евиденције	1) приправник евидентира запажања о посећеним часовима и прилаже их у свој протфолио 2)приправник прилаже припреме часова 3)ментор прилаже запажања и препоруке и оцену поступања приправника по датим препорукама
5.	1)Ментор припрема месечни план посете приправника часовима 2)приправник присуствује часовима 3)сваки посећени час анализирају	1)Ментор пружа помоћ приправнику у планирању и реализацији допунског и додатног рада и ваннаставних активности	1) приправник евидентира запажања о посећеним часовима и прилаже их у свој протфолио 2)приправник прилаже припреме часова 3)ментор прилаже запажања и препоруке и оцену поступања приправника по датим препорукама
6.	1)Ментор припрема месечни план посете приправника часовима 2)приправник присуствује часовима 3)сваки посећени час анализирају	1)ментор организује разговор с приправником на тему израде и коришћења наставних средстава	1) приправник евидентира запажања о посећеним часовима и прилаже их у свој протфолио 2)приправник прилаже припреме часова 3)ментор прилаже запажања и препоруке и оцену поступања приправника по датим препорукама
7.	1)ментор припрема месечни план посете приправника другим облицима рада (додатна, допунска настава, секције, час одељењског старешине, родитељски састанци...) 2)приправник присуствује другим облицима рада ментора и других колега	1)ментор пружа помоћ приправнику у осмишљавању поступка евалуације наставног часа 2)ментор уводи приправника у процес личног самовредновања и сталног стручног усавршавања	1)приправник прилаже своје припреме часова и податке о израђеним наставним средствима и материјалима 2)Приправник прилаже своје белешке о евалуацији часова 3)приправник прилаже своје белешке о самовредновању
8.	1)ментор припрема месечни план посете приправника другим облицима рада (додатна, допунска настава, секције, час одељењског старешине, родитељски састанци...) 2)приправник присуствује другим облицима рада ментора и других колега	1)ментор упућује приправника у посао одељењског старешине 2)ментор упућује приправника у проблематику сарадње са родитељима	1)приправник прилаже своје припреме часова и податке о израђеним наставним средствима и материјалима 2)Приправник прилаже своје белешке о евалуацији часова 3)приправник прилаже своје белешке о самовредновању

9.	1) приправник по сопственој жељи или исказаној потреби, Присуствује часовима ментора и других колега 2)ментор по исказаној потреби присуствује часовима приправника	1) Ментор, заједно с приправником, анализира разне педагошке ситуације.	
10.	1) приправник по сопственој жељи или исказаној потреби, Присуствује часовима ментора и других колега 2)ментор по исказаној потреби присуствује часовима приправника	1)Ментор, заједно с приправником, анализира разне педагошке ситуације.	
11.	1)ментор у сарадњи са секретаром школе упознаје приправника са следећим актима: -Устав Републике Србије -Закон о основама система образовања и васпитања -Закон о раду -Статут школе -Стручни органи школе	1)ментор организује разговор приправника на тему праћења и оцењивања ученика 2)ментор упућује приправника у примену прописа из области образовања и васпитања (Закони, правилници...)	
12.	1)ментор у сарадњи са педагошко-психолошком службом упознаје приправника са следећим темама: -годишњи план и програм рада школе -наставни планови и програми -педагошка документација -рад стручних органа школе -образовна постигнућа ученика -оцењивање ученика -комуникација са ученицима -послови одељењског старешине -сарадња са родитељима 2)Ментор помаже приправнику или избора и припреме часа за полагање у школи	1) ментор организује разговор приправника на тему праћења напредовања и оцењивања ученика 2)ментор, заједно с приправником, анализира разне педагошке ситуације итд... 3)Консултативни рад ментора са приправником	
13.			1)ментор подноси извештај директору о оспособљености приправника за самостално извођење образовно-васпитног рада

6. БАЧКА ПУТОВАЊА

6.1. Први циклус

Настава у природи

Циљеви наставе у природи су:

- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена; - проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;
- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима.

Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и рушвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;
- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;

- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сар

Компетенције ученика

1. Компетенција за учење

- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима, ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

2. Комуникација

- Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.
- Уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

3. Рад са подацима и информацијама

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их са претходним знањем из различитих области.
- Селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

4. Дигитална компетенција

- Уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.

- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

5. Решавање проблема

- Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације.
- Испитујући проблемску ситуацију, ученик идентификује ограничења и релевантне карактеристике проблемске ситуације и разуме како су оне међусобно повезане.

6. Сарадња

- Активно и конструктивно учествује у раду,
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару,
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

7. Одговорно учешће у демократском друштву

- Активно учествује у животу школе и заједнице тако што поштује друге ученике као једнако вредне аутономне особе и њихова људска и мањинска права и тако што се супротставља различитим формама насиља и дискриминације.
- Својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога.
- Има осећање припадности одређеним културним заједницама, локалној заједници, региону у којем живи, држави Србији и међународним организацијама у које је Србија укључена.
- Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.

8. Одговоран однос према здрављу

- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.

9. Одговоран однос према окоolini

- Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.
- Показује разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и управљању ресурсима тако да се не угрожава могућност будућих генерација да задовољи своје потребе.
- Правилно одлаже отпад.

10. Естетичка компетенција

- Позитивно вреднује допринос културе и уметности развоју људске заједнице; свестан је међусобних утицаја културе, науке, уметности и технологије.
- Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.

11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

- Способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге
- Способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду
- Ученик препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију. Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима

СРЕДИНА ЗА УЧЕЊЕ

Физичка димензија

Садржаји наставе у природи остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и школског програма. За наредне четири године Одељењско веће млађих разреда предлаже следеће дестинације: **Дивчибаре, Златибор, Доњи Милановац, Тара, Сребрно језеро, Крупањ, Гучево, Сокобању, Гоч, Ивањица и Бања Ковиљача.** Током наставе у природи обавезно организовати један излет до оближњих културно историјских споменика, археолошких локалитета, природних лепота и других знаменитости. Цена излета улази у цену наставе у природи.

Током боравка у природи потребан је један аниматор на 30 ученика који ће спроводити спортско-рекреативни програм. Објекат у коме ћемо боравити мора имати довољан број сала за извођење наставе и активности услед лошег времена, спортске терене и затворени базен у коме ће се изводити обука пливања.

Психолошка средина

Стварајући повољну физичку димензију простора, добија се повољна психолошка подстицајна средина која побуђује радозналост, омогућава истраживање и учење постаје задовољство.

Социјална димензија

У таквим условима развија се и повољна социјална клима у којој нема дискриминације, а влада узајамно поштовање и уравнотежен однос између ученика и наставника, као и унутар вршњачке групе.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ПОСТИГНУЋА

Формативно оцењивање примењује се на свакодневно и омогућава наставнику и ученику да увиде индивидуалне потребе, могућности, добре и слабе стране ученика због даљег напредовања. Наставник и ученици идентификују циљеве и исходе учења и начине њиховог остваривања на свакој активности. Формативно оцењивање се одликује богатом конверзацијом између наставника и ученика. Давање повратне информације од стране наставника омогућава брзо напредовање у раду. Ученик је активно укључен у процес сопственог учења. Компоненте правилног оцењивања:

- Напредак физичких способности,
- Спортско-техничка достигнућа,
- Ангажовање и залагање ученика у настави,
- Доношење опреме,
- Поштовање правила у играма,
- Понашање на часу,
- Однос према другарима,
- Фер-плеј у играма.

Сумативно оцењивање је традиционалан начин процене постигнућа ученика (напредак физичких способности, спортско-техничка достигнућа, спретност, брзина, умешност). Може се применити на крају обрађеног наставног садржаја и на крају класификационог периода. Овакав вид оцењивања је одвојен од учења и њиме се сумира шта је до тада постигнуто.

Ученичке екскурзије

Циљеви ученичких екскурзија су:

- савлађивање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем, појава и односа у природној и друштвеној средини,
- упознавање културног наслеђа.

Задаци:

- Проучавање објекта и феномена у природи;
- Уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;
- Развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
- Упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- Развијање позитивног односа према:
 - националним, културним и естетским вредностима,
 - спортским потребама и навикама,
 - позитивним социјалним односима.

Сви излети подразумевају:

- Превоз аутобусом који испуњава одредбе Закона о безбедности у саобраћају и друге прописе о превозу деце на релацији по програму путовања.
- Путно осигурање ученика.
- Лекар-пратилац групе.
- Извршиоци – учитељи у својим одељењима.

Једнодневни излети

	Дестинација	Садржај излета
1. Р А З Р Е Д	Београд – Авала – Шупља Стена	Путује се авалским путем преко Јајинаца. - Обилазак Авалског торња и Споменика незнаном јунаку. - Боравак у деčјем одмаралишту „Шупља Стена“. - Слободне активности у природи. Обезбеђено коришћење већих зелених површина или спортских терена безбедних за игру деце.
2. Р А З Р Е Д	Београд – Космај – манастир Тресије – Шупља Стена	Путује се авалским путем преко Сопота. - Космај – шетња од подножја до врха. - Посета манастиру Тресије. - Боравак у деčјем одмаралишту „Шупља Стена“. - Слободне активности у природи. Обезбеђено коришћење већих зелених површина или спортских терена безбедних за игру деце.
3. Р А З Р Е Д	Сремска Каменица – Петроварадин – Сремски Карловци	Путује се новосадским ауто-путем до скретања за Инђију, потом старим новосадским путем до Сремске Каменице, преко Петроварадина и Сремских Карловаца. Повратак истим путем. - Сремска Каменица - Посета спомен кући Ј. Ј. Змаја. - Петроварадин - Обилазак тврђаве. - Сремски Карловци - Саборна црква; - Гимназија; - Музеј пчеларства.
4. Р А З Р Е Д	Орашац – Топола – Аранђеловац	Путује се нишким ауто- путем до скретања за Мали Пожаревац, потом преко Младеновца за Орашац, Тополу и Аранђеловац. Повратак истим путем. - Орашац – Обилазак спомен комплекса посвећеног дизању Првог српског устанака у Марићевих јарузи. - Топола – Посета Карађорђевој конаку; - Маузолеј династије Карађорђевић; - Кућа краља Петра I Карађорђевића. - Аранђеловац – Обилазак пећине Рисовача.

6.2. Други циклус

Ученичке екскурзије

Циљ ученичких екскурзија је савладавање дела наставног програма непосредним упознавањем садржаја наставних предмета, појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су везана за делатност школе.

Задаци који се остварују реализацијом програма екскурзија су:

- проучавање објеката и феномена у природи и уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;
- стицање нових сазнања;
- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошке свести;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према националним, уметничким и културним вредностима;
- развијање позитивних социјалних односа међу ученицима и наставницима.

Све екскурзије подразумевају:

- Превоз аутобусом који испуњава одредбе Закона о безбедности у саобраћају и друге прописе о превозу деце на релацији по програму путовања.
- Путно осигурање ученика.
- Лекар-пратилац групе.
- Извршиоци – разредне старешине у својим одељењима.

Једнодневне екскурзије

	Дестинација	Садржај екскурзије
5. Р А З Р Е Д	Београд – Свилајнац – манастир Манасија – Ресавска пећина – Лисине	-Свилајнац – обилазак Природњачког центра Србије. -Деспотовац – обилазак манастира Манасија. -Ресавска пећина, уз успутни обилазак Парка макета (макете средњовековних српских манастира, израђени у размери 1:17). -Споменик природе Лисине где се обилази извор и водопад реке Велико врело; обилазак рибњака са калифорнијском пастрмком.
6. Р А З Р Е Д	Београд – Тршић – манастир Троноша – Ваљево – Бранковина	-Тршић – обилазак етно комплекса - обилазак манастира Троноша - Ваљево – обилазак Народног музеја и Муселимовог конака - посета села Бранковина и разгледање амбијенталне целине са црквом, школом, споменицима и старим сеоским кућама.

Дводневне екскурзије

	Дестинација	Садржај екскурзије
7. Р А З Р Е Д	Београд – Фрушка Гора – Сремски Карловци – Нови Сад – Суботица – Палићко језеро	1. дан: Фрушка Гора – обилазак манастира Крушедол; -Сремски Карловци – разгледање града: Саборне цркве, Патријаршије, Гимназије и Капеле мира; -Петроварадин – разгледање тврђаве; -Нови Сад - шетња центром града (Трг Слободе, Дунавска улица, Дунавски парк); - Суботица – ноћење. 2. дан: обилазак Суботице – Градска кућа, Позориште, улица Корзо; - обилазак Палићког језера – шетња парком и посета ЗОО-врту.
8. Р А З Р Е Д	Београд – Смедерево – Виминацијум - Лепенски Вир – ХЕ Ђердап – Голубац	1. дан: Смедерево - обилазак Смедеревске тврђаве; - обилазак Виминацијума; - Лепенски вир – обилазак археолошког локалитета. - Доњи Милановац – ноћење. 2. дан: обилазак ХЕ Ђердап; - Голубац - обилазак Голубачког града.